

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in Psalmos - Cod. St. Blasien 124

[St. Blasien], [17. Jahrh.]

Exegis Historico-Litteralis in Psalmos

[urn:nbn:de:bsz:31-55829](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-55829)

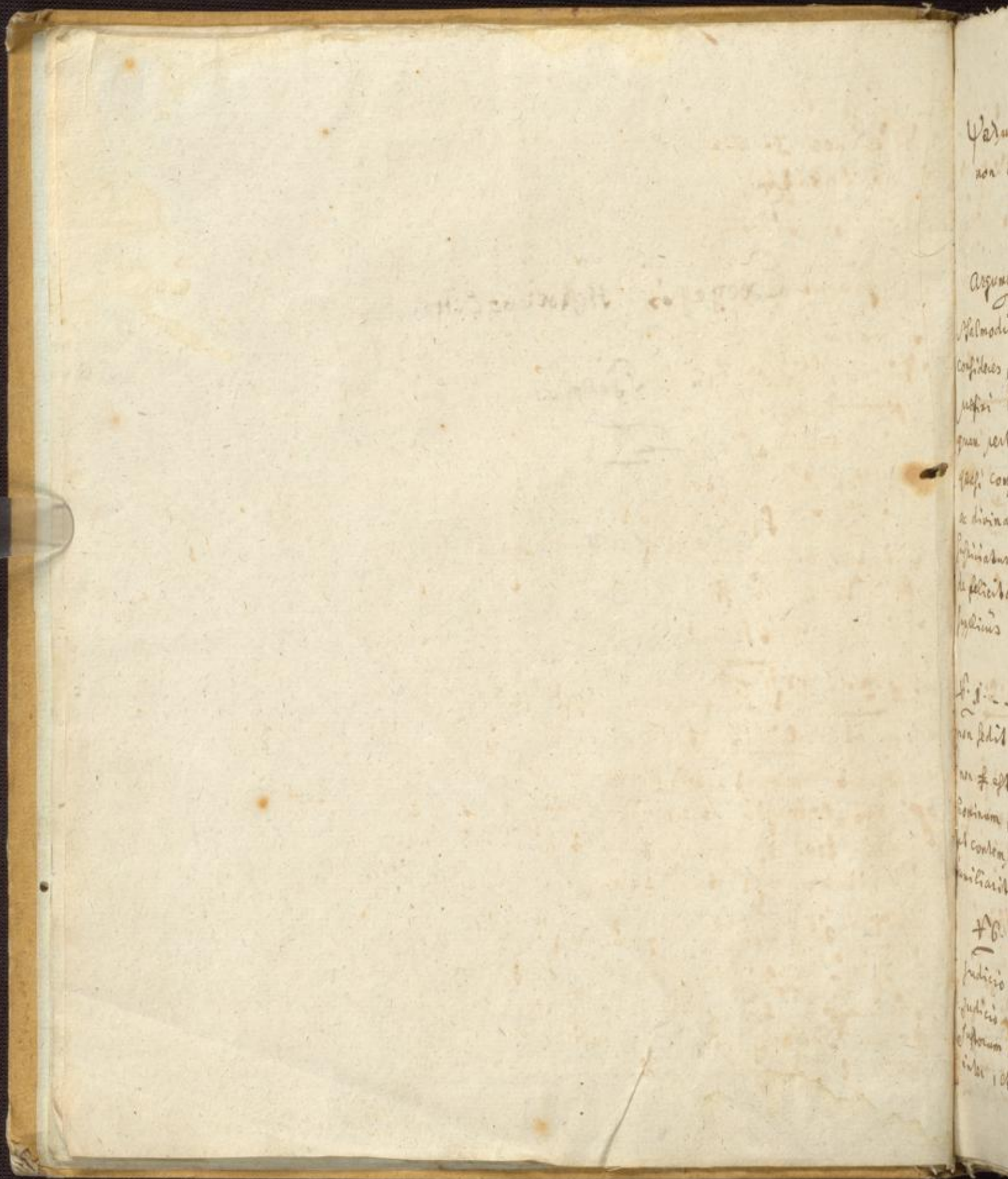
111
Exegetis Historico-Litteralis

in Palmos.

Z

año 1802.

Z

Valde
non

Arguere
Melmodi
Confidens
quasi
quae
quasi
de divina
proprietate
de peccato
quod

non est
solum
et contra
unitate

et
iudicio
iudicio
solum
iudicium

H

11

Paruos I. Deabus viz 1941
non abut.

Argumentum si primum, quem in ordine
Halmolis hic. Halmus rexes, Bocum
confidetes, prout in impar integro Galtorio
profiri haberi meretur i si materis,
quam retractas, dignitatem reverendas,
quasi compendium totius Galtorio
ac divinarum scripturarum doctrinarum
supplicium orotes. Agis autem prout
de felicitate, ob officio supponit, abque de
supplicium reverentia.

H. A. . . . et in cathedra repulentiis
non sedit. Et in habitaculo deisond
non est moratus, i. e. oronem reverentia
hominum, qui sacra quorundam cactinis excludunt,
ut contemptibilia reddantur, et vilia,
familiaritatem est averfatus.

H. B. Ideo non resurgens impius in
iudicio. Not. Impius non resurgens in
iudicio dicuntur, scilicet in concilio seu societate
superiorum, differat enim resurgendi modus electo
inter, et reprobos erit.

וְיָשִׁיבָה
לְיִשְׂרָאֵל
וְיָשִׁיבָה
לְיִשְׂרָאֵל

Paruos II.

Quare promuerunt gentes.

Argum. David figura, et imago Messie reprobata
a Jebusis victoria, totius regni Israelitici
tabernacula, renitentibus frustra vicinis populis
suscepit. Illa occasione victoriam, et
regnum Messie cecinit ea ratione, ut
Messie seu X^o omnia Galai verba
in sensu litterali, ipsi vero Davidi verba
plurima in sensu symbolico, quatenus
figura Iesu Xⁱ erat, modoque imperfecto
conversant.

V. 2. Quare promuerunt gentes, et populi meditati
sunt inania, adhibentes reges veros.

Not. gentiles, atque Iudaei, Herodes magnus, et Herodes
Tetrarcha, principes quoque sacerdotum respice
adversus Xum inire consilia, prout David in figura Iesu Xⁱ
Jebusorum, Philistinorumque domi principum, quam populorum
acerima sustinuit molimina.

V. 3. Dirumpamus vincula eorum. Not. Gentes Philistin cum reliquis
vicinis Ierosolyma populis peniculis ex Iudaeorum et Davidis impend
sibi imminere suspicatis, ne et ipsi domum huic principi Davidi
colla subire cogantur, in hoc prorumpunt verba: Dirumpamus
vincula. Iam modo Iudaei, et Romani iugum Iesu Xⁱ suavisimum
et apostolorum doctrinam respuerunt.

V. 6. Ego autem constitutus sum ab eis rex ab eo super Sion.
Not. In ebraeo minas. Trinitatis persona, non vero secunda, Trinitas
loquitur; dicit autem: Ego unxi regem meum. Vulgata nos
subiungit: Prodicans proceptum Domini, quae verba ad sequentem versiculum

Ebraeus refert, quibus Dei filius
utitur, aperens se modicaturum seu
nuntiaturum esse Dei decretum
de regno et victoria, quam Pater
et celestis ipsi in mundo daturus
esset, prout sequentes statim versuuli
palam faciunt. Prodicabo inquit,
Dei decretum

פִּינְיָן - זְכָרָה לְדָוִד

יְהוָה נִמְרָן נִמְרָן

¶ 7. Eleganter filius Dei rodie
genitus dicitur, quia in divinitate
neque potestatem neque futurum
aliquid admittitur; omnia enim sicut
semper presentia Deo sunt, ita
quoque generatio filii. De Davide
hoc verba non nisi improprie, et
metaphorice intelligi possunt.
Chaldaeus ~~de~~ generis Dei
erga Davidem affectum denotare, ut verba ista
existimavit.

¶ 8. 9. 10 et 11. Quamvis regnum
regum Davidis late patuerit,
tam amplis saepe, qui hic
assignantur limitibus, nunquam
fuit comprehensum. Unde iterum
sensus litterarum de amplitudine
regni et potestatis ad Christum
pertinet, qui per legem Evangelicam
universum sibi mundum subditum
reddidit, refractarios contra et
rebelles Iudaeos saepe ferro
ingentibus scilicet calamitatibus
pregit.

¶ 12. Pro ^{omnibus} apprehendite disciplinam
Ebraeus habet; osculamini, seu quod
et quod Ebraeus idem est, honorate
homagio filium. 777P?

4 Et creatis de via iusta • ~~habebitis~~

~~J~~ ~~M~~ ~~E~~ ~~B~~ ~~O~~ ~~U~~ ~~S~~ ~~S~~ ~~I~~ ~~M~~ ~~P~~ ~~L~~ ~~I~~ ~~C~~ ~~I~~ ~~T~~ ~~E~~ ~~R~~ ~~A~~ ~~G~~ ~~E~~ ~~R~~ ~~E~~ ~~T~~ ~~I~~ ~~S~~ ~~D~~ ~~E~~ ~~V~~ ~~I~~ ~~A~~ ~~J~~ ~~U~~ ~~S~~ ~~T~~ ~~A~~ ~~•~~
creatis de via, sine adjectivo
Justa • Serie autem de via
~~iusto~~ interitum denotat, quem
nostris pervegam sua viam
sen agendi ad vivendi rationem
sibi impie accepit •

Ad nos 3. Domine quid multiplicati sunt 6

argum. David persecutione absalomis
accepit totam pen sua
in deu collocat. In sen
mystico christus inimicorum suorum
manibus traditus resurrectionis
sua • sua mysterium denotat •

4. Exaudivit me de monte sancto
suo • Hoc dicuntur juxta antiquam
loquendi rationem ebriis familialem,
qui deum in monte sion super
arcam federis, speciali quadam
presentia, habitare credebant •

5. Ego dormivi et soporatus
sum et exurexi • Justa
ebriarum fontem • Si de Davide
hoc intelligas, dulcem in
divinis providentis sua somnum
cepisse, et demum exurexisse
sen de malis invenis, illis
rememoratur calamitatibus, emergisse ~~•~~
dices • Si de christo • mortem
ipius et sepulturam somno
simillimam, et pubescuntam
nostris resurrectionem indicare
comperitum habebis •

7. Quoniam tu occubisti
omnes adversarios michi sine
causa • Ebrius habet no

vocibus sine causa habet: 173
maxillam, percussisti nempe maxillam
adversarium mihi 60.

Psalm. 4. Cum invocarem exaudivit me

David auxilium dei, quod rotes
ipsi sustulit, implorati adversarios
suos ad pacem et resipiscentiam
invitat. Solatium res gaudium
a dei bonitate expectat. In
sensu mystico christum pro Davide
in oculis habere, facili erit
negotio confectum.

Ps. 3. Filii hominum usquequo gravi
corde. עבדוּסְיִי - עַד - עֵינֵי אֱלֹהִים

כְּבֹדִי זְכָרְךָ ה'

Filii hominum usquequo honor meus
in vituperium supplevobis tenere
usurpabitur? consentit cum Ebro
Chaldous. Similiter dicit: Non
absque a genuis sensu illa etiam
sententia videtur, quod per voces
honor meus principes populi intelligendos
esse insinuat; quasi in hoc fundent
verba David: Filii hominum usquequo
vos, qui estis gloria mea, in
confusionem et ignominiam inturbitis?

Ps. 4. David se ipsum
appellat pauperem id est misericordem
ad humanitatis officia promptum.

עֲבָדְךָ ה'

Ps. 5. Inscimini et nolite peccare,
quo dicitis in cordibus vestris
in cubilibus vestris conpungimini.

Ebrous melius ita vertitur:
Condemisite, et nolite peccare;
loquimini in cordibus vestris super
cubilia vestra, id est conpungione intelat
conpungitionis, et tacete. Tacemus
enimvero foris, dum intus loquimur.

פִּי יִשְׁפַּח בְּרָכָה וְלֹא יִשְׁפַּח אִי - חַחֲטָאָה

אֲמָרוּ בְּקִבְבוֹתֵיכֶם עַל - עַל

מִשְׁפַּחְכֶּם וְדַמְרוּ -

Eandem interpretationis normam
Chaldaica insinuat paraphrasia

6.
† 6. Sacrificium iustitiae sacrificium
est cum iure et integro oblatum
corde.

† 7. Signatum est super nos lumen
vultus tui Domine, dedit tibi loquiti
in corde meo, a fructu frumenti
vini et olei aliter sic habet:
Leva super nos lumen vultus
tui Domine. lumen vultus
benignitatem et clementiam designat.
† 8. Dedit tibi loquiti in corde
meo tantam, qua majorem non
sentiant, qui frumento, vino
et oleo multiplicati sunt.

יְסֵה צֵלֶינוּ אֹר
פְּנֵיךָ יְהוָה: נְתַתָּה
שִׂמְחָה בְּלִבֵּי
יְמֵינוּ וְרַצְוֹנוֹתֵינוּ
רַבִּי

Psalm. 5. Verba mea auribus percipe

argmt. Tres horo ab Ebriis, sicut
a ~~ratum~~ orationi
destinato erant, nunt ex
veteri ratum suorum more
preceperant, matutina, meridiana
et vespertina, cuius consuetudinis
Daniilem preuenum sectatorem
ex scriptura novimus. Psalmus
vero ~~et~~ profero oratio matutina
est, in qua propheta auxilium
Dei implorat, viam peccatorum
delectatur, impiorum supplicia
iustorum contra felicitatem animo suo
representat.

† 4. Oratio matutina orantem
in Dei presentia retinebat,
quam respiciunt refugium
perverti et in homines; hinc
clara et reserua sunt verba

propheta dicentis: mane adprobo tibi
et videbo, quoniam non deus volens
iniquitatem tu es, neque habitabis
justa te malignus, neque remaneant
justi a injusti ante oculos tuos.

†. 7. Vir sanguinum vir crudelis
in oppressor pauperum.

†. 10. Sepulchrum patens guttur
eorum, linguas suis dolose agebant,
vel non ebrius habet, linguas
suas lovigant, seu linguas suis
blandiuntur. guttur, ~~et~~ in
inquo sua verba formant peccatores,
instar sepulchri aperti est,
ex quo foetor et spurcicia pessima scelerum
exhalatur. Ne vero bonus quisque verbis
ex rubido adeo ~~et~~ gutture
effusis aures ocludat, sua
suas et peccatores lovigant linguas,
et vereri honorem blanditiarum
delinunt melle.

†. 13. ut sicut bono voluntatis
coronasti nos, sive coronabis nos.
Sicut utebantur Ebrei dante
amplitudinis, ut rosam obtegerent
corpore. inde hoc metaphora
de sicut bono voluntatis seu
protectionis divinae deducta.

Ps. 6. Domine ne in furore tuo

David vel Ezechias gravi morbo decumbens, atque
de acerbitate et diuturnitate dolorum
conquestus, in spem divini subsidii
erigitur, sperans, se ~~et~~ ab
et a morbi languoribus, et ab
hostium suorum insidiis divina se
mox liberandum esse. Da sicut

x וְיִשְׁמְרוּ אֶת־אָזְנוֹתֵינוּ

8-
 mystico anima peccatorum ogitudine
 laborans considerari potest.

Ps. Iuoniam non est in morte
qui memor sit tui, in inferno
autem quis confitebitur tibi?
 David vel, si mavis, Ezechias
 dolorum acerbitate impulsus,
 ea ad Deum audacter posuisti
 verba, quibus gratiam sanctitatis
 extorquebat, quam ^{magis} subire potest
 videtur. Tuis autem libi
 in inferno vel sepulchro, + 3XW
 diuis ubi silentium et vocis
 squallet tristitia, copiam
 non fore, Divinas celebrandi
 et psalme decantandi laudes.

Ps. Turbatus est a furore oculus
meus, inveteravi inter inimicos
meos. Etibus: contabuit
me tristitia vel indignatione
 oculus meus re vultus meus,
 inveteravi sen conserui
 inter inimicos meos. Propheta
 inter dolores, quos corporis
 ogitudo afferebat, gravissimos que
~~voluntatis~~ ex aduversariis
 sibi adstantium, et mortem
 ogitudois vobis reuertitur
 profertia sunt afectus
 doloris sensu fuit affectus.

netonogia -
 עֵשֶׂה תַפְעִים יְיָ
 עֵתְקָה בְכֶם - עֵתְקָה

Versus ultimus non quasi ex
 mente vindicta flammis ostuante,
 sed hinc magnetico afflata
 profluvio censendas fuit.

arg. David a Saulo infestatus Divinam
sibi opem promittit, asserens se
a Saulo tanquam Leone decerpendum
et in nihilum redigendum fore,
nisi a peccatis absolveretur, caute
sibi ~~non~~ carisset, ~~et justitiam~~
Merens semper supplicis sectator.
Minas deinde et Saulo et eius
aspectis ~~per~~ portendit, et
gravissimas, quibus ~~se~~ eius innocentia
vindicturus esset Deus, modicum
Supplicia.

v. 2. Dum non est, qui eripiat,
neque qui salvum faciat. Ebrons:
Si me disperdat Deo seroipsumus
Saul, nemo est, qui me eripiat.

+ כִּי לֹא יִשְׁעֵנִי
וְלֹא יִשְׁלֹמֵנִי

v. 4. Si est iniquitas in manibus
meis. Iniquitas in manibus
injuncta honorum alicorum invasio
vel retentio est.

v. 5. Si reddidi retribuentibus
michi mala, Ebrons: Si reddidi
pacifice meo, ^{Saulo} dum pacifice
meum agebapt, mala.

+ שִׁבְעֵי

Decidam merito ab inimicis meis
inanis. Ebrons: Ja vero eripui #
de morte hostem meum Saul gratis. #
David vitam Sauli in spelunca
absum exoneratis conservavit gratis,
sine spe ullius sibi obtinendi commodi.

וְיִתְּנֵנִי יְהוָה
בְּיַד הַיְהוָה

v. 6. In hoc versiculo propheta
 metaphoram de Leone supra
 inchoatam proseguitur, inuenit,
 & nisi conscientiam ab omni
 ingratitudine habe ~~mandata~~ seruas
 mundam, merito et vitam
 et ~~est~~ suam modo ferocissimo
 ab inferosissima sibi bestia paulo
 ste auferendam. gloriam
meam in puluere deducas,
 per gloriam intelligitur anima
 propheta, nullis locis parallelis
 in Smadentibus locis.

v. 7. Et exaltare in finibus
inimicorum meorum. Ebrius;
 exaltare contra iram inimicorum
 meorum. Et exurge Domine
deus meus in iocoso, quod
mandasti, et synagoga
populorum circumdabit te, et
propter hanc in altum regredere.

Ebrius clarius ita explicatur:
Excita vel accelera mihi iudicium,
quod deceuisti de me; ~~et~~
coetus enim populorum circumdabit
te, exprobratione de seruido
in me iudicio suspensus, et
propter hanc coetum in
altum i.e. in thronum
seu subbellium iudiciale regredere,
 ad causam meam ~~et~~ denique
 dirimendam.

בְּעֵקְרוֹת

וְעַד הָאֵלֹהִים יִשְׁמָעַל

וְיִזְכָּר: וְיִזְכָּר (מ)

Fig. Consumetur requiritia peccatorum.
 Ebrons: Finietur quosq; malitia
impii, me exagitantium.

יְהוָה יִשְׁמַר אֶת צְדִיקָתוֹ וְיִשְׁמַד אֶת רָעָא

11

Tergit vulgata ~~justum~~ adjutorium
 post verba: Sustans corda et renes
Deus, Justum adjutorium meum.
 Ebrons autem adjectivum Justum
 ad superiorem refert versiculum,
 quasi diceret, quod Deus corda
 et renes justi sustinet.

Fig. 12. Deus iudex justus fortis et
 patiens, nunquid irascitur per
 per singulos dies? nisi convecti
 fueritis, gladium suum vibrabit
 arcum suum ~~et~~ terredit, et paravit
illum. Ebrons contra dicitur
 iudex ~~justus~~ comode ita explicatus:
Deus iudex justus et fortis,
irascens omni die. Nisi +
convectus fueris, peccator scilicet:
gladium suum accipiet. Deus arcum
suum terredit, et paravit illum.

וְיִשְׁמַד אֶת רָעָא

וְיִשְׁמַר אֶת צְדִיקָתוֹ

יְהוָה יִשְׁמַר אֶת צְדִיקָתוֹ

Septuaginta מסכת
 Legerunt SN.

Fig. Et in eo paravit vasa mortis,
 sagittas suas ardentibus effecit
 vasa mortis et sagittas ardentibus
 synonyma sunt.

Fig. 15. Ene parturit in iustitiam,
 concepit dolorem, et peperit iniquitatem.
 Partus et conceptus isti in
 malignis Sauli animi perficiebantur.

[Handwritten signature]

Psal. 8. Domine Dominus noster, quam admirabile

deg. Agitur de potestate Christi
in omnes creaturas.

F. 3. Ex ore infantium et lactentium
perfecisti laudem propter inimicos
duos, ut destruas inimicum
et ultorem. Ebrous: Ex ore
infantium et lactentium |
apostolorum scilicet, quos nec
litterarum scientia, neque eloquentia
ultra vis, nec nec ullum
humana potentia robur concitabat |
Quidam robur propter
inimicos duos, | robur
fidei propter infideles |
ut quietere facias inimicum
et ultorem, seu persecutorem.
Ita nempe ex ore apostolorum,
qui & propter infirmitatem
suam infantibus et lactentibus
haud abimiles erant, Deus
suo fidei consolidavit robur,
inimicis quibuscumque tanto
hujus fidei superatis et ad
quietem redactis.

כִּפְי עֲקֵזִים וְיִנְקִים
יִסְדֶּת עַוְוֹן קְטָנִים
אֲרָרְיָהּ קְהֵל־יִשְׂרָאֵל
אוֹיֵב וְיִתְחַנְקֵם :

F. 5. Quid est homo vivas.
Per hunc hominem Homo-Deus
Christus intelligitur, parallelis N. T.
in locis iduadentibus. Apud
hoc sic Paulus ad Hebraeos
2. 6. 7. hunc salmum de homine
Deo intellexit dicens: Eum
qui modico, quam angeli minoratus est.

13
Quamquam infirmus, quo Messias in
hoc psalms tribuuntur dolores, homini
quoque in innocentia et integritate
condito non absque tribuantur.

F. 6. Minuisti eum paulo minus ab
angelis. Paulo minus seu parum
מִיָּדָה מִיָּדָה exiguo modo, et
tempore Christus minor angelis
effectus fuisse videbatur, dum
in terris passionis et crucis
opprobria sustinuit.

Psal. 9. Confitebor tibi Domine in toto

argum. gratiarum actio pro victoriis.
Nota. Psalmus iste cum in Vulgata
quadraginta duobus constat versibus,
qui tamen ^{juxta} Ebraicum et Chaldaicum
aliosque in ~~versu~~ vigesimo primo
versu debuit + terminari.
Ab illo etiam versu nova materies
novumque argumentum exordium
sumit, quod novumque abque ~~dist~~ multo
distinctum a priori psalmo constituit.
Ea porro, quae ~~in~~ ⁱⁿ prima
psalmi parte ~~de~~ de victoria
dicuntur, in sensu mystico de
victoria intelliguntur, per quam
Christus Ieronis labefactavit
imperium.

F. 17. Post verba: In operibus manuum
suarum comprehensus est peccator:
Ebraeus addit: מִיָּדָה מִיָּדָה quo
verba alia a septuaginta redduntur

ωδγ δεσφάδματος canticum
divisionis psalmi; congere fortassis
non absonum foret, quod hic
iste versiculus psalms finem
imponat, qui, ut supra dictum,
a vulgata ad 42. versiculos
in merito retractus fuit.

† 21. Constitue Domine
legisplacorem super eos (D. Ebrois
verbi potest constitue finem
super eos, seu timore eos
rescille.

שִׁתָּהּ הַ מוֹרָה

en radice ^{רָה}
ultima radicali vel
refecta per permutata
in הַ .

† ad. 10. Junta pulcherrima
argt. Querela iustorum ab
impii oppressorum, necesse
ad provocandam dei orem.
gemitus necesse ipsas ad
captivos in Babylonia
retinere, verosimilimum est.

† 1. Despicis in opportunitatibus
in tribulatione. Ebrois:
abscondis te in temporibus
tribulationis.

תַּעֲזֹבֶנִי בְּצָרָתִי
: כִּי תִּפְתָּחַ

† 2. Comprehenduntur in consilio
quibus cogitant. Cum Ebroi
modo subjunctor et casibus + et optativo
nomine et relati careant,
clarior redditur horum
verborum sensus legendo:
comprehendantur in consilio,
quod cogitant, superbi scilicet
consilio suis, quibus aliorum

15
felicitati infidias struunt, infimel
redantur.

†3- Quoniam laudatur peccator in despectu
amici sui, et iniquus benedicitur.

†4- Exacerbavit dominum peccator, secundum
multitudinem irae suae non quiescit. †5- Non est
Deus in conspectu eius. Ebrons †3.

Dum gloriatur peccator in despectu amici
sui, et avarus sibi se gratulatur, spernit
Deum. Ebrons †4- Peccator secundum iram
irae suae non quiescit supra Deum,
non est Deus in oculis studii eius.

†5- Orationum inimicorum suorum dominabitur. תפיל
Ebrons In omnes inimicos suos sufflavit i.e.
eos contemptus habebit.

†6- Non movebor a generatione in generationem
sine malo. Not. ultima duo vocabula
sine malo succisam, sed perfectam reddunt
constructionem i. impius quippe in corde suo dicit:
Non movebor de statu felicitatis, sed semper vivam
sine malo.

†8- Sedes in infidiis cum divitibus in
oculis, ut interficiat innocentem. Nota
Ebrons Ebrons de divitibus non meminit,
sed agit: sedes in infidiis alicuius, indicans
impium in aliis potentum pauperibus, et
suffris infidias struere. + תפיל

¶ 9. A 30 Infidiatur, ut rapere pauperem,
rapere pauperem, dum attrahit eum.

¶ 10. In laqueo suo humiliabit eum,
inclinabit se, et cadet, cum dominatus
fuerit pauperum. Ordo aliter.

¶ 9. Infidiatur, ut levi pauperem,
leviabit pauperem, dum ipsum attrahet
in rete suam. ¶ 10. Humiliabit se

semper impius Leonis infidias imitatus
et incurvabit i pauperes autem incident in
fortitudinem eius seu violentiam
eius calide abscondam.

¶ Valuos XI. In domus confido, quomodo
divisio. ¶ juxta Vulgus Psalmus.

Argumentum. David ab amicus admonitus, ut
Paulis iram effugeret, atque ad noctes
solisans in par avis se reciperet, magnam in
in Dei bonitate, et justitia se fiduciam collocare
confidetur.

¶ 3. Quoniam, quo perfecti, destruxerunt,
justus autem quid fecit? Ordo.

Quando fundamenta subvertuntur,
id est. quando leges divinae, quo justis
regiminiis fundamenta sunt, subvertuntur,
quid justus facies? ant. fecit?

¶

argumnt. Describitur malitia
universalis totius humani generis,
raritasque iustorum; auxilium
contra peruersum adeo hominum
genus efflagitat propheta,
illique excidium vaticinatur.

f. 2. Quoniam desecit sanctus i.e. אֱמֵר קִטְיָד
desit esse inter homines sanctus
vel misericors, malitia omnem
terram inundante; quoniam
diminuta sunt veritates a
filii hominum. Obiurgat eadem
faciliorem et magis apertam
admittit interpretationem, vti
enim potest: quia diminutas
sunt est numerus veracium
ex filii hominum.

כִּי פָסוּ אֱמֵנִים
מִבְּנֵי אֱדָם:

f. 3. In corde et corde locuti
sunt i.e. duplici fallaci corde.

f. 5. Linguam nostram magnificabimus,
labia nostra a nobis sunt,
quis noster Dominus est? Obiurgat
placius ita ~~veritatis~~ cum
chaldoo vertitur: Per linguam
nostram roborabimur, lingua
nostra labia nostra, seu
potentia dolose loquendi, nobiscum
sunt, quis noster Dominus est?
Lingua nostro artificis freti, non
est, quod Dominum aliquem agnoscimus.

לְזַשְׁנוּ
וְגַבֵּר שְׂפָתֵינוּ
אֲתָנוּ בִּי אֲדָוָן
לָנוּ:

f. 6. Sonam in salutari, fiducialiter
agam in eo. Ebrous: Sonam
in salutari, flabit contra
illum, i.e. pauperem sonam
in salutari vel Coro ruto,
nequi frustra veniente,
sen flante aduersus illum
impro.

יְפִיחַ זָר

f. 7. Eloquia Domini eloquia
casta, i.e. munda ab omni
fallacia, argentum igne
examinatum. Ebrous:
Eloquia Domini eloquia
munda, argentum igne
sedulo purgatum a quavis
materia terresti, septiesque
purgatum.

כֶּסֶף זָרָה בְּעֵינַי

זֵאֲרָץ מִזֶּקֶק שְׂרַעְתָּ

f. 9. In circuitu impu ambulat,
Secundum altitudinem tuam
multiplicasti filios hominum
Ebrous multo aliter: In
circuitu impu ambulat
i.e. circa nos ambulat,
ut eos invadat, quandis
exaltationis instar vilitas
filiorum hominum est.
i.e. filii hominum peruersi
et vilissimi super superbos
elevati esse videntur, usque
procellere, quandiu deus
inquietatem eorum proles non
coerces.

כְּרָם זֵנוּחַ
זֵבְרַי אֶדָם

[Handwritten flourish]

19
Psal. 13. juxta vulg. 12. usquequo Domine oblivescens

arg. Gemitus animi miseris
afflicto, et velocissimam Dei
auxilium postulantis.

Ps. 4. Illumina oculos meos.
Illuminare oculos Ebraei
usitata phrasis est, quibus novam
felicitatis largitionem indicant.

Psal. 14. juxta vulg. 13. Dixit insipiens

argmt. Captivus in Babylonia
Israelita suspiria et gemitus ob
incredulitatem et malitiam populi
Babylonici ~~emittit~~ emittit, ~~sees~~ + et qd
~~sees~~ fore, us in reditu
ad patriam, gaudium simul
rebeat, et exultatio in veri
auxinis cultu. In sensu
herologico christiana mundi
huius malitiam exosus ad
patriam coelestem anhelat.

+ Psalmus hic psalmus
52. similis est,
usdem fere verbis copulatus.

Ps. 5. 6. Sepulchrum patens est
guttur eorum, lingua suis dolose
agebant, venens usque sub
labiis eorum, v. 6. quomodo os maledictione
et amaritudine plenum est, velox
pedes eorum ad effundendum
sanguinem. Ps. 7. contritio et
infelicitas in vis eorum et
viam pacis non cognoverunt, non
est timor Dei ante oculos eorum.
Tres recensiti versiculi, neque
in Ebraeo, neque in Chaldeo neque
in Syro, neque in versione LXX.

neque in versione S. Hieronimi
 leguntur si teste S. Hieronymo
 et profat. in L. 16. in Hag.
 obelisco notantur in veteribus quoque
 manuscriptis Latinis; Tres
 hi versiculi in epistola ad Romanos
 C. 16. ~~versiculis~~ occurrunt
~~prophetae~~ verba ex hoc ipso psalmo
 ab apostolo depropta, iade
 conici potest, veteres quosdam,
~~biblicum~~ qui saeva Biblia
 descriperunt, ~~et~~ ~~confideratione~~
 suspicatos fuisse, tres versiculos, +
 injuria tenent, vel saev
 iniuria scriptorū in psalmo tandem
 potestatos fuisse; ~~quasi~~
~~taen~~ ~~vel~~ ~~ipsius~~ ~~apostoli~~
~~audacitate~~ ~~ipsi~~ ~~ad~~ ~~psalmum~~
~~hunc~~ ~~versiculis~~ ~~et~~ ~~quae~~ ~~quidem~~
 conjectura ducti hos ipsos
 versiculos psalmo inferere
 non dubitarunt. Notandum
 vero tres ipsos versiculos
 ab apostolo non ~~et~~ ~~psalmo~~
 sed ex aliis scripturis
 mutatos fuisse et psalmis
 mutatos fuisse.

ab apostolo sicut cum versis
 procedentibus ex psalmo
 deproptos, sed

+ quidem ex hoc psalmo

4. 5. Ibi nequidaverunt
timore, ubi non erat timor,
 Populena verba: ubi non erat
 timor in Ebroo desideratur,
 in Chaldoo autem illorū
 sensus satis exprimitur,
 legitur enim: Ibi timuerunt
timore falso, ubi non
 oportebat timere; Vanus

+ תִּפְּוּן דְּכַחַּו
 דְּכַחַּו דְּשַׁחַר דְּכַחַּו
 דְּכַחַּו דְּכַחַּו דְּכַחַּו

enimvero timor Babyloniensium eras,
qui populum Israeliticum ob
veri Numinis cultum suspectum
semper habebant, omniaque eius
consilia, licet invocata, et iusta,
confundere solagebant, quia Dominus
verus Deus spes eius eras

+ eiusque profidium, quo
generationi iusto profers
~~spes~~ eras,

† 7. Quis dabit ex Sion salutare
Dei? anhelant Israelitae
salute et prosperitate sua in
Sion patrio suo loco principali
reservi.

Psalm. 15. iuxta vulg. 14. Domine quis habitabit in

argum. Dotes veri Israelitae, qui in
Tabernaculo Deo deservire desiderat.
In sensu topologico dotes
veri christiani, qui in Tabernaculo
coelesti ~~intra~~ intrare cupit.

† 3. Opprobrium non accepit
adversus proximos suos. Ebrus;
opprobrium non sustinuit
super proximum suum i.e.
proximum suum nullo passus
est dedecorari opprobrio.

יִרְפָּה לֹא נִשְׂא
עַל-קְרֹבֵי

† 4. Ad nihilum deductus est in
conspectu eius malignus, timens
autem Dominus. Ebrus a
Chaldoo aliisque ita vertitur:
Humilis est in oculis suis et
defectus, timens autem Deum honorato

נִבְיָה בְּעֵינָיו נִמְאָס
וְנִתַּם

Jurat proximo suo, et non
 decidit; Chaldeus autem atque
 Rabbinus vertunt: Qui jurat,
 ut se affligat, et non mutet;
 i.e. qui juramento se obstringit ad
 opera penitentis suscipienda,
 et juramento fidem executionem
 movet. vulgata autem
 cum Ebrio facili negotio
 conciliatur, si unica masorithica
 vocalis in aliam convertatur.
 loco וי scribendo וי
 וי.

+ S. Hieronymus

וְשָׁבַע בְּקִרְבֵּי
 וְזָנָה בְּפִיךָ

Psalm. 16. v. 15. Conserva me Domine

argumto Iudoi in Babylonia
 captivi, missimque agentes
 vitam, auxilium dei implorant,
 gratieque deo referunt, quod
 deus illos a sceleribus gemitu,
 quas inter vivere debebant,
 imunes conservaret. Proditur
 tandem omniura eorum libertatis
 et locius in patriam redituro
 demum resurrectio I. chi
 modici tur, cuius figura
 tam in drumis quam in
 liberatione sua Israel. to
 extiterunt.

caput cum nebris, id est christus
 cognatus perdatum, i. se christus
 cum sua ecclesia evadunatus
 concipitur,

Ps. Dixi Dominus, Deus
 meus es tu, quoniam honor
 meum non ego. Ebrius aliter

ita vertitur: Bonum meum non
sura te i.e. Nullum bonum
tibi rogero.

טוֹבִי כִּי-עָלִיךָ

† 4. Sanctis, qui sunt in terra
eius, mirificabis omnes voluntates
meas in eis. Ebraeus: Erga
sanctos ~~in sacerdotibus et ministros~~
~~altaris dei, qui sunt in~~
terra qui sunt in terra, et
magnificos dei sectatores
omni omne beneplacitum meum.
Eandem interpretationem sequitur
Chaldæus.

בְּקוֹשִׁים יֵאָשֶׁר
בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ
יֵאֱדָר לְכָל-חַפְצֵי
בָּם

† 5. Multiplicata sunt infirmitates
eorum, propterea acceleraverunt,
non congregabo conventicula
eorum de sanguinibus, nec memor
erit nomen eorum per
labia mea. Ebraeus multo
aliter: Multiplicata sunt
idola eorum impiorum scilicet
illa festinanter sequuntur.
Ego autem non effundam
libamina eorum sanguinea
i.e. non sacrificabo sanguinem
dñs herid gentium, non accidem
nomen eorum super labia mea,
i.e. non invocabo hosce deos.

יִרְבוּ עֲזָבוֹתֵם אַחֲרַי
מִתְרַוּ בְּכֵן אֲסִיד
נִסְכֵי קֹדֶשׁ מִיָּדָם וְכֵן
אֲשַׁא אֶת שְׁמוֹתֵם
עַל שִׁפְחוֹתַי

† 6. Dominus pars hereditatis
meae, et calicis
mei, Tu es, qui restitues/juxta
Ebraum amplificas: hereditatem
meam mihi.

+ תוֹבִיךָ

Not. Alludit hic versus ad

24-
veterum consuetudinem, qui in
conviviis portionem vini majorem
vel minorem pro majore vel
minore hospitum dignitate
distribuunt. Israelita autem
dicit, Dominum portionem
calicis sui esse, nempe portionem
insignem nobilissimam, eoque
Deum verum tanquam solam
suam possessionem diligit et
adoret, sicutis idolorum simulacris.

¶ 7. Funes ceciderunt mihi
in iudicis.

Nota. Intelliguntur funes
mensuræ, quibus Robri
campos inter se distribuendos
dimetiuntur; ceciderunt ipsi
funes pro Israelita in iudicis
sive amoris locus; dum enim
Deum tanquam unicum cordis
sui bonum elegit, quasi
campum amoenissimum, in quo
mens coelestibus deliciis pasitur,
in sortem adeptus est.

¶ 8. Incupuerunt me renes
mei. Abatus Rodi et
supplicio ^{aliquo} ab Ebriis metaphorice
per increpationem vel comotionem
renum designantur.

¶ 10. Caro mea requiescit
in se nempe resurrectionis;
hic versiculus cum reliquis

Subsequis in sensu dantur occasionali
et hyperbolico propheta competis,
in sensu autem literali ad
Christum referendus est; ad hanc
enim interpretationem et Parallela
N. T. Luca, et I. Ps. communis
sententia amplexu conueniunt.

Viz. Volam mihi fecisti viam
viam, i.e. virtutem ad vitam
resurgendi mihi tribuisti.

Psalmus 17. juxta vulgatum. Exaudi Domine iustitiam

argum^{to} Psalmista deo innocentiam
suam representat; aduersus
hostes suos auxilium implorat;
hostium suorum felicitatem caducam,
suam vero spiritalem et coelestem
refert.

Fi. Frequentia huius versiculi
synonima intensitate orationis
significans; quo vero efficacior
sicut hoc precatio, addit Psalmista,
non in labijs dolosis, i.e. non
labijs ~~pollutis~~ malitia et fraude
pollutis se neces fundere, adeoque
dignum se esse, qui exaudiat.
Sua propheta innocentiam uberius
adhuc sequentibus versibus commendat,
ut rabinorum plurimum genus

7° capite Hieronymo ~~scribit~~ Davidem
 iactantis, et vana complacentia
~~non~~ non dubitavit arguere, audacter
 asserentes, et iactantis suo Davidem
 iuras dedisse, dum fugiens
 adulteri et sui homicidii
 crimine ~~et~~ speciali Dei punitione exinde
 se contaminauit.

v. 2. De vultu tuo iudicium
 meum modeat. Ebrus
~~clausus~~: ante vultum tuum
~~iactantiam meam~~
~~mea~~ + vivendi ratio
 modeat, i.e. meam vivendi
 rationem ~~no~~ oculis habeas,
 ut facilior ad exaudiendam
 meam precationem evadas.

v. 3. Probasti cor meum, visisti
~~visitasti~~ nocte ~~no~~ metaphorice
 Ebrus non idem se significat,
 ac Sualor calamitatum.
 Ebrus in hoc v. versu
 ita pergit: ~~Non est inest~~
~~in me iniquitas~~ ~~igne~~ me
 examinasti, non invenisti
 iniquitatem in me: ~~cogitavi~~
 non transivit os meum
 i.e. cogitavi, ~~at ea~~ ~~que~~
 attamen pessima, que de
 Saul hoste ac rege meo cogitare
 recepi sunt, silentio prepi,
 sunt illius ac honori consulturus.
 Pergit ulterius in versu 4.
 Propter opera hominis: impius Saul:
 in verbo labiorum tuorum i.e.
 in virtute recepti tui: ego custodivi viam latronis, ~~rem~~
 cari mihi sedulo ab insidiis pessimi latronis Saul. Vulgata

בְּחֶנֶךָ לִבִּי שֶׁפֶטִי יִצָּא

בְּחֶנֶךָ לִבִּי שֶׁפֶטִי יִצָּא
 בְּחֶנֶךָ לִבִּי שֶׁפֶטִי יִצָּא
 בְּחֶנֶךָ לִבִּי שֶׁפֶטִי יִצָּא
 בְּחֶנֶךָ לִבִּי שֶׁפֶטִי יִצָּא
 בְּחֶנֶךָ לִבִּי שֶׁפֶטִי יִצָּא

multum. Differt ab hac versione,
 sic enim ~~leg~~ in ea legitur:
 H. 3. Probasti cor meum, et
 visitasti nocte, igne me examinasti,
 sicut examinatur argentum et
 non est inventa in me iniquitas
 H. 4. Ut non loquatur os meum
 opera hominum, propter verba
 labiorum tuorum ego custodivi
 vias duras.

H. 10. Adipem suum concluserunt
 in rerum affluentia iniquitati
 et incrassati, in adipem suum
 se quodammodo receperunt et
 concluserunt, tanta pinguedine
 circumquaque inclusi, ut viscera eorum
 misericordiae erga miseros moerent
 amplius hanc possint.

H. 11. Projicientes me nunc circumdederunt
 me. Ebrius: gressus meos
 nunc circumdederunt. Vulgata:
 Oculos suos statuerunt declinare
 in terram. Ebrius: oculos suos
 statuerunt ita, ut eos in terram
 extendant vel distendant, sicut
 Chaldeus vertit.

H. 12. Supererunt me. Ebrius
 Similitudo eius, inimici regis,
 sicut Leo p.

אֲשֶׁר נָתַן

וְיָשִׁיבָה

Handwritten marginal notes in Hebrew script on the left edge of the page.

14. Erige animam meam ab
 impio, franeam tuam ab
 inimicis manus tua Domine
 a terra divide eos in vita
 eorum, de absconditis tuis
 adimpletus est venter eorum.
 Saturati sunt filii, et
 dimiserunt reliquias suas
 parvulis suis. Ebrus:
 Erige animam meam ab
 impio, qui est franea seu
 gladius tuus 14. Erige
 animam meam ab hominibus
 manus tua: quibus sanguinem
 instrumentis ad castigationem meam
 castigationem uteris? Domine
 Erige animam meam ab
 hominibus, quorum portio est
 in hoc saeculo, dum in
 vivis agunt; venter
 eorum repleti exquisitissimis
 cibus abscondito
 tuo: i.e. cibus omnino
 exquisitis rarisque: saturati
 sunt filii: venire ex bono
 patrum abundantia, quae
 ut exquisitos cibos designantur:
 et dimiserunt reliquias
 suas parvulis i.e. nepotibus
 suis.

15. Ego in iustitia apparebo
 conspectui tuo, patiar, cum
 apparuerit gloria tua.

כִּי
 בְּפִתְחֵי נַפְשִׁי בְּרָשָׁע
 חָרָה: 4 נַגַּד מַפְתִּיחַ
 חָרָה: 4 נַגַּד מַפְתִּיחַ
 בִּיחָרְךָ הַמָּקָם בְּחַיִּים
 וְצִפְיִנָּה תִפְתָּח בְּטָנִים
 יִשְׁבְּעוּ בָנִים וְהַנִּיחֹ
 יִתְרָם לְפָנֶיךָ יְהוָה:

Et dicit: Ego in iustitia videbo
faciem tuam, fatiabor cum
evigilaverit similitudo tua,
iei dum deambulata orum narum nocte
~~lucis~~, serenam mihi faciem
vel in templo, vel in caelo
ostenderis.

29
אני בצדק אהיה
פניה אשכינה
בהקיים תמונתה :

Ps. 18. i. s. iuxta vulgata. Diligam Te domine pa.

arguit. Davidis bella Dei motivatione
m. i. fortissima feliciter
gesta. In sensu mystico bellum
I. Christi eiusque victoria de
potestate diabolica.

V. 3. Cornu salutis meae. Cornu
familiaris est scriptura metaphora,
quod semper intensitatem maximam,
atque fortitudinem indicat.

V. 5. Circumdederunt me dolores mortis,
et pernici et torrentes iniquitatis
conturbaverunt me, circumdederunt
me dolores mortis. Et dicit:
circumdederunt me laquei mortis,
i.e. insidias mortis; et torrentes
iniquitatis i.e. ferocientes iniquorum
furbo passim me conturbaverunt
me.

תבני

V. 6. Dolores inferni circumdederunt
me, et occupaverunt me laquei
mortis. Et dicit: Laquei inferni
i.e. insidias quibus lethales circumdederunt
me in morte iam supra completa meritis

†8. Quis a novo usque ad
Decimum octavum versiculum
de mirifica divini sublimi
methodo describitur, crassa
nequaquam minerva intelligas,
sed veluti vivacissimam
allegoriam, qua Deus quasi
terrificus quidam ~~Davidis~~
Davidis hostium ~~enim~~
debellator exhibitur.

†9. Quoniam iratus est eis
Et dicitur: quoniam exarsit

Ei, scilicet ira. Dum enim
divina accensa est in
hostes Davidis ira, terra quasi
contremiscent, eiusque fundamenta
moveri videbantur.

†10. Carbones succensi. Sicut
ab eo. Ignis ille terrificus
Numinis vis tantus erat,
ut carbonibus succendendis
haud impar foret.

†11. Caligo sub pedibus
eius. Id est densa nubes implor
scabelli deo inserviebat,
dum ad ferendum Davidi
auxilium deus de caelo
descendebat.

†12. Posuit cerebras latibulum
suum, in circuitu ~~circum~~ eius
tabernaculum eius, cerebrosa

13 77 77

aqua in nubibus aeris. Et ibi
 clarius ira versatur. Posuit
tenebras latibulum suum circa
se, nempe tabernaculum eius
constabat tenebrosis aquis
nubibus coeli. Ita se ipsum
 explicat et ibi, dum anteriora
 posterioribus dilucidat.

31-
 יָשַׁח הַשָּׁד סִתְרוֹ
 סְבִיבוֹתָיו סִכְתּוֹ
 חֲשֵׁפָה פַיִם עֲבִי
 שְׁחָקִים

§13. Pro fulgore in conspectu
 eius nubes transierunt.
 In nubibus equidem descensum
 suum, in terram Davidis
 auxiliator, Deus, incipiebat;
 ad nubes fulgorem aspectus
 divini non sustinentes, in
 grandinem, et carbones ignis
 seu fulgura sunt dissoluti.
 Elegans sane et vivacissima
 metaphora, qua divini bellatoris
 magnificus describitur adventus.

§14. Et intonuit de caelo dominus
 — et altissimus dedit vocem
 suam, grando et carbones ignis.
 Haec verba et cum procedentibus
 connexa, ab iisdem etiam factis
 procedentibus latius captivi
 redduntur accommodata.

§15. Et misit sagittas suas
 i.e. fulgura, et dissipavit
 eos, hostes Davidis, fulgura
 multiplicavit, et conturbavit
 eos.

#16. Et appaeruerunt fontes aquarum,
 et revelata sunt fundamenta orbis
 terrarum ab increpatione tua Domine, et inspiratione spiritus in te
 ad benedictionem Dei magnificentiam
 magis ~~com~~ celebrandam, ~~ad~~
 propheta ingentes rursus motus,
 aut etiam vehementissimos ~~colores~~
~~coloris~~ insignia, quod in
 mari pediculae ~~ad~~ conspiciuntur, addit ventorum
 phaenomena ~~ad~~ erat, Ebris
 communis opinio, quod sicut mare + subter
 omnes aquarum fontes, ~~sub~~ mare
 fundamentaque terrarum aperto

#17. Misit de summo ~~supra~~ aquarum
 manum suam: et accepit me,
 et assumpsit me de aquis multis.
 A quo multo symbolum tribulationis
 Ebris sunt ~~et~~, ac nullus hostium.

#18. Cum spatio sanctus eris
 et iuxta Ebrum ~~con~~ benigno
 benignus de prophetis Domine!
 et cum visis perfecto perfectus
 eris

קטל

#20. Eduxit me in latitudinem
 saluum me fecit, quoniam
 voluit me. Phrasi hebraice hoc
 subrogo: Eduxit me de
 angustia calamitatum in
 prosperitatis iuuentutem,
 quoniam ipsi complacuit
 in me.

Συνδεδυκος τος ψαδυσ ισ.

N. 3.

99.

¶ 26. et 27. Cum Sancto Sanctus eris, et cum electo electus eris, et cum reverso reverseris. **Εβριους!** Benignus benignum te movebis, cum homine perfecto perfectum te exhibebis, ¶ 27. Cum homine mundo mundum; ab omni labe sanguinis et te movebis, et cum reverso luctaberis Domine!

עם-קסיר תחחסך
עם-אבר תמים
תתמים: עסנכך
תתברך ועם עקש
תתפתח:

¶ 29. Quoniam tu illuminas lucendam illuminare alterius lucernam **Εβριους** idem significat, ac nosse alterius restituere statum.

¶ 30. Quoniam in te erigiar a tentatione, et in Deo meo transgrediar murum. **Εβριους!** Quoniam in te seu per te curram in militem urbem, i.e. audacter hostes aggrediar et in Deo meo transgrediar seu transfiliam murum civitatum munitarum.

כי קדך ארץ
אדוך

¶ 31. Eloquia Domini igne examinata iis munda ab omni fallacia sunt dei promissa.

¶ 34. Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum, et super excelsa statuens meo itinere curis velocitatem surgendi celeritatem, a Deo sibi donatam, qua notissimum in montibus utebatur David.

†. 35. Posuisti ut arcum aureum
 brachia mea. Ebrus: נַחְתָּה קִשְׁת־נְחֹשֶׁת
 Congregis arcum aureum brachio
 meum, ~~et~~ insigniter scilicet זְרוּעֹתַי
 a Deo roboratum.

†. 36. Et disciplina tua correxit
 me in finem, et disciplina
 tua ipsa me docebit. Ebrus
 aliter sive ac breviter:
 Dulcedo tua ~~me~~ auxil
 i.e. glorificavit me.

†. 44. Eripes me de contradictionibus
 populi constitues me in
 caput gentium. Hactenus
 de se ipso sermocinabatur
 David, et singula eius
 effata in literali tantum
 et indirecto sensu ad
 I. Christum pertinebant. Jam
 vero prophetia de regno
 I. Chi incipit, omniaque
 directo et literali sensu
 ad I. Christum referre oportet,
 quo quidem ^{non nisi} indirecto et
 hyperbolico in sensu Davidi
 competere censenda sunt. + Christi ego Patrem suum alloquebatur videtur
 Eripes me de contradictionibus sunt:
 populi Iudaei per resurrectionem
 meam. David etiam populi
 sui contradictionibus vexabatur,
 at nunquam caput gentium,
 nisi hyperbolico in sensu
 suo constitutus.

Populus, quæ non cognovi. Levi ait
michi. (Ebræus:) Levi est michi.
i.e. gentiles ipsa veri Dei cognatione
desunt usquehuc deservit, Levi est
michi.

F. 45. In auditu auris obedi. vit, obedi. est

michi, filii alieni meriti
sunt michi. i.e. preme et
fideliter obediens michi gentiles,
filii contra alieni, vel iusta
Ebræum filii ignorantis,
Judæi scilicet deo nostro
perfidiam quasi ignoti facti,
~~meriti sunt michi~~ illuserunt
michi. seu meriti sunt michi
Ebræus: illudent seu merentur
michi.

בְּיָדֵי נֶכֶד

F. 46 Filii alieni invecrati sunt
et claudicaverunt a semitibus

suis. Ebræus verbi aliter interpretatur:
 Filii ignoti ignorantis si seu
 Judæi michi inopertum quasi
 ignoti: decidant, seu confumentur,
 et modibunt de falsis oculis
 seu claudis suis, chaldæus:
 de notis suis. Enim vero
 quæ Latet, populum Judæicum,
 postquam deo quodammodo evasit quasi
 ignotus, de decidit in
 miseram conditionem, et ex
 capellis seu munitionibus suis
 Hierosolymitanis pro egressum
 late sui orbem vagari?

בְּיָדֵי נֶכֶד יִבְצֵר

וַיַּחַרְגוּ מִמֶּסְאָרוֹתָם
וְהָיָה כִּי יִפְּצוּ

וְהָיָה

36.
51. Magnificans salutes
regis eius D. Hæc David
in persona Christi locuitur,
et in propria persona quatenus
cum procedentibus connectitur,
et in propria quatenus de
seminis sui glorificatione
Deum laudat.

¶ Ad nos. 19. iuxta vulg. 18. Coeli enarrant gloriam.

argum. Coeli et corpora celestia
magnificentiam Dei deprecantur
et multo magis leges divine
sanctitatem bonitatemque Dei
comendant.

¶ 5. Coeli enarrant gloriam Dei et
opera manuum eius annuntiant
firmamentum. Coeli
nimirum cælestis Dei gloriam
enarrant, quatenus Mellas
magnifica ^{manuum} divina opera
~~non~~ oculis hominum
exhibent. vocabula firmamentum
et coeli synonyma sunt.

¶ 3. Dies diei eructat verbum,
et nox nocti indicat silentium.
Ebrons melius clariussue ita
vertitur: De die in diem
firmamentum eructat ~~verbum~~
permonem, quo homines ad
Dei cognitionem perducit, et
de nocte in noctem indicat

Scientiam Dei scilicet eiusque
 magnificentia. □ 1 3 □ 1 3 usitata
 etrois phrasia est, et indicat
 de die in diem ibi vulgatus
 genuinum huius versu sensum
 haud apertus esse videtur,
 quem tamen aperiri difficile haud
 est, dumodo antecedens in
 anteriori versu ~~vulgaris~~ vox
 firmamentum no nominatio hui
 assumatur.

¶.4. Non sunt loquelae quorum
 non audiantur voces eorum.
 Vox coelorum ~~etiam~~ divina
 attributa Medicantium ^{et} sonora
 non est, ~~sed~~ non fit, clara
 tamen et remitti non recepta
 facilis est, qui non tam aures
 quam docilem movere mentem
 satagit.

¶.5. In sole posuit tabernaculum
 suum, et ipse tanquam prospectus.
 etrois aliter: Soli constituit
 seu assignavit tabernaculum
 suum in eis i.e. in caelis.
 De aliis syderibus generatim
 mentionem fecit propheta, de
 syderum principe, cui deus
 in caelis tabernaculum assignavit
 seu principum quemdam locum
 eminentis assignavit, specialiter
 nunc agere incipit.

□ 1 3 □ 1 3
 □ 1 3 □ 1 3

f. 7. A summo coelo egressio eius,
 et occurfus eius usque ad
 sumum eius. Etrovs: Ab
 extremitate coeli egressio
 eius, et revolutio eius
 super extremitates coelorum
 nempe ab orientali plaga sol
 progreditur, et revoluitur
 circa plagam utramque tam
 occidentalem quam orientalem.

בְּקֵצָה הַשָּׁמַיִם
 בְּצֵאוֹ וּתְקוּפָתוֹ
 אֶצְעֵז - קִצּוֹתָם

f. 8. Lex Domini immaculata,
 convertens animam. Etrovs
 clarius ita redditur: Lex
 Domini immaculata, refocillans
 seu recreans animam.
 Parvuli, quibus mollare
 intellectum lex Divina dicitur,
 ab Etrovs vocantem פְּתִימָה,
 quo vox stupidum et
 indoctum indicat.

בְּשֵׁיבַת נְפֹשׁ

f. 12. Menin serous tuus custodiet
 ea. Etrovs: etenim serous
 tuus docetur in eis.

נִזְקֵךְ בְּהֵם

f. 14. Ab alienis rorce serous
 tuo. Etrovs: a superbis
 cohibe seroum tuum.
 Duplicis generis peccata
 in se sui summa recensentur,
 peccata ignorantia, et superbia.
 Peccata superbia ea dicuntur,
 quo deliberate et renere
 contra Deum committuntur.

בְּיַדִּים חֲשֵׁךְ
 עֵבְרָה

a quibus invocari propheta est,
sanguine delictis maximis, prout
in ~~causis~~ ~~regis~~ ~~in~~ ~~sequenti~~
indicas verbis.

Psalmus 20. Justa vulgata. 19. Exaudiat Te Dominus

argum. Psalmus iste tanquam
orationum formula, Israelitis
ad bellum nocentibus usitata
considerari potest, per quam
salutem et victoriam regi duni
suo deprecabantur. In sensu
mythico Christus in ~~causa~~ horbo
agonizans, et spiritale adversus
demonem certamen suscipiens,
victoriam a Patre suscepit.

Ps. Mittas tibi auxilium
de sancto, metonymice pro:
mittas tibi auxilium de
loco sanctuarii seu tabernaculo.
Et de Sion, ubi tabernaculum
positum erat, invocatur de.

Ps. 6. Et in nomine Dei nostri
magnificabimur, Ebraeus aliter:
Et in nomine Dei nostri
vexillum levabimus, quidem
quo quidem versio psalmi
argumento satius convenit.

Ps. 7. Salvum fecit christum suum,
i.e. unicum suum regem, unctione
enim regalis dignitas ~~seu~~ erat
indignitas. In potentatibus

3k7!

Salus dextero eius. Ebrous
 edit clarius ita reddimur:
~~In potentat~~ Fortiter ~~salvabit~~
 Salvabit Dextera eius.
 Substantivum cum propositione
 no adverbio ab Ebrous fortius
 vni, nemo ignorat factis vel
 leviter iabutus sciantis.

בְּצִבּוֹרוֹת יִשְׁעֵי
 יִפְּנוּ :

v.g. Hi in curibus et liti
 in equis supple gloriatur,
 nos autem in nomine dei
 nostri gloriabimur invocabimus,
 Ebrous gloriabimur.

וְצִבּוֹר

v.g. Ipsi hores neque obligati
 sunt et ceciderunt. Ebrous;
 Ipsi incurvati sunt
 et ceciderunt. Hores
 Ipsi ponitur more
 prophetico notentur no
 susuro a palmitta, qui
 qui firmissimam concevit spes,
 fore, ut hores israelis
 deminuantur, israel autem
 sese erigat gloriosus.

כְּדָרְעוֹן

Psalm 2 ligata vulgat. 20. Domine in virtute tua

arg) In superiore psalms populus
 israeliticus no salute regis
 sui vota Deo nuncupavit,

in hoc psalmo grates refert regi salutem et partem feliciter victoriae. Occurrunt nonnullae locutiones, quae salutem et victoriam regis ita excedunt, ut Regi super eo Messias in directo et litterali sensu attribui, regi vero et homini non nisi symbolice atque indirecto attribui queant. In sensu spirituali autem integer psalmus de regno et victoria Christi agit.

V. 2. voluntate Labiorum eius non fraudasti eum. Voluntas Labiorum ^{nil} aliud est, quam desiderium verbis expressum, quod ~~non~~ non frustratur. + auctore Deo

V. 4. Posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. David reportata ab Ammonitis victoria, diadema regis israhel, quod erat pretio eximium, capiti suo imposuit. vid. psalm. 20. Ebraeus coronam hanc vocat כתר אבנים id est, coronam de auro ^{אבנים} ~~אבנים~~ vid. gen. 2. vii.

V. 5. Vitam petisti a te, et tribuisti ei longitudo dierum in seculum, et in seculum seculi. Si pressius haec elocutio intelligatur, non nisi ad Messiam est referenda, quamvis in sensu hyperbolico

בגבורת
ימיו

וידי

בכבוד

זמנו

de Davide plurima inter vite
pericula diurno ~~in~~
años assequente eamdem
intelligere nihil veres.

¶ 7. Locuturabis cum in gaudis
cum vultu suo, i.e. sereno
vultu ad te venientem
excipies.

¶ 10. Pones eos ut clibanum
ignis in tempore vultus tui,
Ebraeus seu iuxta ~~ebraicam~~,
~~in tempore~~ phrasin ebraicam,
in tempore ire tus;
i.e. succendes eos, sicut
clibanus succendi solet,
maximis hostes regis officios
tormentis. Haud mitior
noena hostes Meshis J. thi.
manet.

כִּי יִפְתָּח פְּנֵיךָ

¶ 11. Fructus, et serena syonina
sunt, prosperitatemque filiorum
atque negotium indicant.

¶ 13. Quoniam pones eos
dorsum, in reliquos tuis
proparabis vultum eorum.
Ebraeus: Quoniam pones eos
dorsum, i.e. iuxta phrasin
ebraicam, pro quoniam
in fugam eos congiescit
luniculos seu nervos sagittariorum
sagittarios proparabis vel
tendes contra vultus eorum
ut scilicet fugam arripere cogantur.

כִּי תִפְתָּח פְּנֵיךָ
בְּפִתְחֵיךָ תְּכוֹנֵן
עַל-פְּנֵיהֶם:

Psalm 22. juxta vulgat. 21. Deus Deus meus respice

argat. David a daga degenero filio
absalom in gravissimas redactus
angustias, occasionem ^{hanc} arripit, ut
dolos, passionem, mortem,
resurrectionemque I. chi Sutoris
sui describendi describit.

Theodorus Mosnesiensis ob
veneritatem, qua usus est, dum
litteralem huius psalmi sensum
ad Davidem referit, mystico
partum et figurato ad I. Chum
refertur, a concilio II Constantiensi
damnatus fuit. In hoc igitur
psalmo I. Chus querelas
~~quas~~ fundit ob passionis
et mortis sui arbitratam,
proditur deinde suam liberationem,
et gemitum ad salutem orationem.

Ps. Respice in me. In
fonte ebraico, et omnibusque
versionibus, excepta versione
Tior LXX. et vulgat. hoc verba non respice in me non
leguntur. ~~Quia~~ ~~desiderasti~~ respice in me.
Illa loquitur humana I. Ch. natura,
quod eo in sensu a Divina
relicta fuit, quod ~~divina~~ remiserit,
ut ~~hanc~~ longis quasi lacrimis
et amarissimo doloris sensu
passionis calicem in eum exhausere
deberet.

95
פס
במית
על

Longe a salute mea verba delictorum
meorum. Ebrum: Longe
a salute mea verba rugitus
mei. i.e. humanam infirmitatem
naturam infirmitas, quod
dolorem dolorem acerbissimum
exhonestas genitus, et
rugitus erit, levamen
sibi nullum a Deo postulare
sinit.

קָרַבְתִּי וְלֹא שָׁמַעְתִּי

Ps. 3. Clamabo per diem, et non
exaudies, et nocte, et non ad
insipientiam mihi. Ebrum:
Clamabo per diem et nocte,
et non sollicitum mihi.
Pater D. Chi, de quibus hic
mentis sit, erant conditio, et
illique Pater si fieri potest,
trahat a me calix iste.

וְלֹא שָׁמַעְתִּי

Ps. 5. In Te speraverunt
Pater nostri, et liberaisti eos.
quasi dicitur: eadem fiducia
ut magis fides efficax
apud Patrem christi oratio,
exemplum patrum addunt,
qui non majori fiducia, quam dicitur.
quem postulantes, exauditi sunt,
et liberati.

וְלֹא שָׁמַעְתִּי

Ps. 9. Salvum facias eum,
quoniam vult eum i.e.
Juxta Ebrum: Quoniam
sibi complacet in illo Deus.
Tales dum dunt in iustis
vangelia quoque exhibent.

45
Fis. et si Iuvian tu es, qui
extraxisti me de ventre, ~~sed~~ i.e.
qui me mirabili modo
ex utero virginis extraxisti,
Ses mea ab uberibus matris meae,
i.e. ~~per~~ unica et sola Ses,
quam ab ~~primiparitate~~ primodis
in te collocavi. ~~In te projectus~~
~~sum ex utero, de ventre matris~~
~~meae i.e. mox etiam usitata~~
In te projectus sum ex utero,
De ventre matris meae Deus
meus es Tu. Notandum,
consuetudinem olim apud Ebraeos
viguisse, ut recens nati genibus illico
exciperentur patris, qui tali
ritu et patrem se profitebatur, et
et paternam proli suscipere
et suscipere profitebatur. Hinc
Christus neminem nisi Deum
patrem agnoscens verba
hoc versiculo contexta effatus,
ad Ebraeorum consuetudinem se
accedere accommodat.

413. Circumdedimus me vitulis
multi i.e. Iudaei quasi vitulos
instar insolentes, et solatio
sibi versantes, opusibus et
derisionibus me laedere. Tami
lingues oblate, seu juxta
Ebraeorum Tami de Bagan, qui
erat pinguedine et ferocitate
maxime procellens. I.e. Iudaei
et principes populi circumdedimus me.

v. 15. 16. Sicut aqua effusus
 sum ie iuxta phrasin
 ebraicam viribus peritus
 defeci. Et dispersa sunt
 seu disjuncta omnia opera
 mea, dum scilicet cruce
 affixus pendebam.

v. 16. Aruit sanguis vestra
 virtus mea, et lingua
 mea adhaesit faucibus meis.
 i.e. Exhaustus est omnis
 sanguis meus, et non
 ariditate sitis lingua mea
 faucibus adhaesit.

v. 17. ~~Toderunt manus meae~~
~~et pedes meos~~ Quoniam
 circumdederunt me caeres
 multi, concilium malignantium
 obsederunt me: Ebraeus:
 perfoderunt me: Toderunt
 manus meas et pedes meos.
 Ebraeus corrupte: Sicut
 Leo manit manus meae
 et pedes mei. ~~בְּיָדַי~~

יָדַי מוּן בְּיָדַי ex
 iadica ~~בְּיָדַי~~ vel ~~בְּיָדַי~~.
 Ebraeus Ebraico, qui hodie dum
 entat, a Persui reynat
 contextus, et iste ades
 vetustissima chaldorum
 paraphras.

nos. attenda alternatione
 et transpositione litterarum,
 quod ebraeis valde familiaris
 est, puritas ebraica huius
 versiculi vindicari merito
 potest. In voce ~~בְּיָדַי~~
 מוּן ~~בְּיָדַי~~ alternat ~~בְּיָדַי~~
 alternat ~~בְּיָדַי~~, quod transpositi
 anteriorum videmus.

V 23. ~~Ab~~ a gemitibus et
suspensus christi patiens, propheta
ad eiusdem resurrectionem et
orationem gestum in hoc
versiculo transit

V 26. vota mea reddam in
conspetu dimestium eum.
~~In hoc versu verba huius
versiculi vel si de se christo
dicitur, per vota seu sacrificia,
in hoc eum ~~propheta~~ ~~propheta~~
veterum materies erat
in eadem eucharistia sacrificium
intelligas. ~~et dicendum~~
vota ~~itaque~~ Per vota intellige
sacrificia, hoc eum ~~propheta~~
veterum materies erat. Ichno
sacrificium omnium sanctissimum
in mysterio eucharistia Patri
suo offert.~~

V 27. Edent pauperes et saturabuntur,
et laudabunt Dominum. Peracto
sacrificio eucharistico ebriis
in more positum erat, ut
pauperes, amicos, et Levitas
ad eandem coeto convivio exciperent.
Ad ipsum hunc ebriorum usum
~~Christus~~ ~~propheta~~ ~~reficit~~,
dum christum de sua coena
eucharistica loquentem inducit.
~~Et~~ Coena etenim eucharistica, et
verum sacrificium est, et vera
refectio animarum, vivuntque corda
eorum, qui succundissimum huius refectiois

alternativa
ione eorum
alde famis
ebraica
dicari
roce
pro
quod
idcirco

participes fuerit.

v. 28. Reminiscetur, et convalescet ad
Dominum universi fines terrae
Iudicium hisce verbis gentium
conversionis. reminiscetur autem
mirabilium Dei, quod
ad fidem stabilendam
operaturus est.

v. 30. Manducaverunt, et
adoraverunt omnes linguae
terre, in conspectu eius cadent
omnes, qui de descendent in
terram, et anima mea ipsi
vincet. Et semen meum servies
ipsi, annuntiabitur Domino
generatio ventura v. 32 et
annuntiabit coeli iustitiam
eius populo, qui nascetur, quem
fecit Dominus. Evidens
longe clarior indicat, quod
Christus adorandus sit etiam
a divinitibus, qui participes
sunt coelestium epularum
futuri essent, secundo quod
in vita defunctis, illorum
reflexi servitium sanctum
continuant, et gloria Dei fiat
annuntiatus. tertio
quod populo nascitur, id est
infantibus suis, aliisque divites
nascituris iustitiam
Dei, et ea quae Deus fecit,
sunt exultantibus. En istam
verborum seriem: v. 30. Manducabunt

et adorabunt omnes linguae seu divites terre, in conspectu
eius cadent, omnes descendentes in pulverem, seu in in pulverem
se prosternentes, quod si anima eorum serviet ipsi nomine Dei. De Deo
sermo erit in posteritate. v. 32. Veniet et indicabit iustitiam eius populo
nasciturus, quod quam fecit. ipse De-

אֲבָל וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ

כָּל - הַשָּׁמַיִם - אֶרֶץ

וְכָל - הַיָּרְדֵּן וְכָל -

יַרְדֵּי עֵפְרַיִם וְנַפְשׁוֹ

זֶם הַיָּהּ: קָרַע יַעֲקֹב וְנָדַד

וְסֵפֶר כְּאֹרְזֵי זֶהוּר:

וּבֵאוּ וַיִּבְרָאוּ אֶדְוֹ אֶדְקָתָה

זֵעִים נוֹזְדֵי כִי עָשָׂה:

(Decorative flourish)

Argm. Deus & in hoc psalmo
sub specie pascuis, pascuis
suum Israel ad uberrima pasua
deducens, deinde sub specie
hospitis, liberale convivii suis
Israelitis convivium instrumentis, allegorice
representatur: ad uberrima quidem
pasua populum suum deduxit,
dum illum ex captivitate erectum
pascuis restituit fertilissimum;
liberale convivium instruxit,
dum bonis illum in patria
cum ulavit abundantissimum.

Ps. 3. Animam meam convertis,
deduxis me super semitas justitiae.
Etrousaliter ita potest verbi
animam meam restituit i.e.
oramus oppressam resocillavit,
deduxit me super semitas justitiae
i.e. super vias & suaviores justorum,
suaviores viis peccatorum, quos
inter in Babylonia et Aegypto
versari cogebantur Israeliti.

יְשׁוּבָה

Ps. 4. Et si ambulavero in medio
umbrae mortis. Etrous. Et si ambulavero
in valle umbrae mortis i.e.
et si tanquam ovis in locis
tenebrosis, et periculo plenis
incedam, sub pascuis mei
vigilantissimi tutela, non
timebo.

בְּיַמֵּי

Ps. Parasti in conspectu meo
mensam adversus eos, qui
tribulant me i.e. Parasti
 mihi iucundum hospitium ~~in patria mea~~
 tempore illo, quo inimicorum
 vexatione exagitabar.

Impinguasti in oleo caput
meum. alluditur ad
 veterum consuetudinem, qui
 in convivis hospitum capita
 metioso unguento perfundebant.

Et calix meus inebrians;

quam nocturnus est? ~~Ebrius,~~

~~et Chaldaeus~~ ultima verba

quam nocturnus est. in

Ebriis aliisque orientalibus
 regionibus, ~~et in~~

si regionem ~~Septuaginta~~
 exiguam, non extant.

Porro, quod mentionem calicis
 inebriantis attinet, notandum,
 veteres inter urbanitatis
 officia morem numerare,
 quo hospitibus portionem
 vini superabundantem
 apponebant per unquam deficientem.

In sensu mystico Parasti
 sub figura mensae preparatae,
 et calicis inebriantis Ps.
 Eucharisticis sacramentum, quo scilicet
 hospitum inferorum violentia
 frangitur, sub figura ^{vel} olei
 capitis olim superfusi,
 sacro unctionis mysterium
 intelligendum esse docent.

Ps. us inhabitam in domo Domini
in longitudinem dierum
Ebrons: Et ^{reversus sum} in
domo Domini ^{scilicet}
multos gratias annorum ibi
conoraturus.

Ps. 24. justa vulg. 23. Domini est terra et plenitudo

argum. Psalmus iste carmen
festivum est ~~quod olim~~ a
Levitis decantatum, dum arca
in tabernaculum vel templum
fuit transportata. Pater
litteraturam autem occasionem
sive figuratum solummodo sensum
ad ~~arcam~~ arcam referunt, litteralem sensum
ad I. Christum in coelos
ascendentem referentes. Iud
a propheta in hoc psalmo cantatur,
hoc potissimum sunt: quod
scilicet Homo-Deus, ~~sicut~~ cum
terra et omnis plenitudo eius
~~ipsius domus~~ ipsi noverat
habituaculum, elegerit montem
Sion, id est templum, caelestis
aule figuram, in habituaculum
suum. Ad hanc caelestis aule
regiam qui ascendere ~~cum~~
I. Chō cupit, mundo corde
~~et~~ et expers reuati sordibus
sit recte est. Demum propheta
quasi proleus ascensionis translationi
arca, seu ascensionis Domini est, ad
portas coelorum ~~aliquando~~ seu templi figurati

52
conversus, eas adhortatur
ut aperiantur, ut ^{at} solito + in coelitis signum
amplius ~~se expandant~~
~~se expandant~~, aut eleventur.

V. 2. Quia ipse super maria
laudavit eam. Ex libro
genesis compertum est, quod
tota telluris massa ab
initio aquis obruta et
submersa fuerit, nunquam
divina potentia aquas
aquis segregavit ab aëre,
tellure deinceps dicitur.

V. 4. Innocens manibus phari-
sæica is denotatur, qui
ab omni violentia et injuria
liber est immunis. Qui
non accepit in vaso animam
suam, cui animo suo
peccando nullum detrimens
nullamque sordiditatem intulit.

V. 7. attollite portas principes
vestras, et elevamini porte
obstruæ. Struus: attollite
portas capita vestra.

~~Hoc aduersus, refertur in~~
~~quod~~ quid angustum et
narrow. Porto coelorum
nostro conijcendi modo
non tales sunt, quod
attrahendo vel retundendo
aperiantur, sed aperiri debeant,
sed sursum extollendo. + non rotatis
Ex his Iesus huius

וְיִשְׂרָאֵל
וְיִשְׂרָאֵל

versiculi facile explanatur.
Quod ad psalmi huius explicationem
deesse videntur, in ipso psalmi
argumento satis manifesta
redduntur.

Psalm. 25. iuxta Vulg. 24. Ad Te Domine levavi animam

arguitur. oratio pro remissione
peccatorum, et confidentia
eius divinam bonitatem. Psalmus
hic minus inter acrostichos
occurrit.

V. 5. Dirige me in veritate tua
i.e. Dirige me secundum veritatem
promissionum tuarum.

V. 8. Dulcis et rectus Dominus,
propter hoc legem dabit delinquentibus
in via, et bonus; Dulcis et rectus
Dominus, propter hoc docebit
delinquentes aberrantes in via.

יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ

V. 9. Diriges mansuetos in iudicio.
Ebr. iudicium וְצִדִיקִים iudicium
significat, et vivendi etiam
normam.

V. 12. Quis est homo, qui timet Dominum,
legem statuit ei in via, quam
elegit. Ebr. Quis est homo,
qui timet Dominum, edocebit
eum in via, quem legit vivendi + iusto
modo, quem elegit.

יִרְאוּ אֱלֹהִים וְיִשְׁמְרוּ

יְבָרְכֵם

† 14. ~~Secretum Domini timetibus~~
 Firmamentum est Dominus timetibus
 eum, et testamentum eius
 manifestetur illis. [†] ~~Et~~ [†]
 Secretum Domini timetibus
 eum supra manifestatur,
 et ~~et~~ testamentum seu
 pactum eius innotescit illis.

סוד יהוה
 זכרתיך
 + similiter claudens

† 21. Innocentes et recti
 adhaerunt mihi, quia sustinui
 te. ~~Et~~ [†] ~~Et~~ [†]
 Innocentia et
 rectitudo custodiet me,
 quia speravi in Teo

תום-ישר
 תום-ישר ישרון
 כי קניתיך

Psalm. 26. iuxta vulg. 25. Judica me Domine, quoniam

arguam. Inuidentes es Levita
 in captivitate Babylonica
 Deam innocentie et iustitiae
 suo regem invocant, et
 desiderio eandem sedulo
 custodire, et intemeratam servare
 rogant, ut servitio Templi
 et altaris digne et alacriter
 deinceps perfungi queant.

† 2. ure renes meos et cor
 meum ie sicut aurum igne
 probatur, ita quoque cogitationes
 et affectus meos rebus meo
 tribulationibus, et doloribus
 proba; conperta tibi erit
 sinceritas, et constantia
 visus propositi mei. Psalm. 26.

renes ebrii reple Hyrcano mentis
affectus intelligunt.

55.

¶ 4. Cum iniqua gentibus non
introibo. Ebrius: cum latitantibus
ie. cum hominibus dolosis
hypocritis, personam fingentibus,
non ambulabo ie. non conuectator.

וְיָמֵי יְעֻזְבָד
: נְכֹחַ נָס

¶ 6. Lavabo inter innocentes manus
meas. Ebrius: Lavabo
in innocentia manus meas
ie. ritum, quo manus superius
~~lavare solent~~, adeo innocens
et puritatis studiosus ero,
ut manus meas ebriorum
conuetudine lavans, non
inveniam ullam, de qua dicitur
et profet, maculam inveniam.

וְיָמֵי יְעֻזְבָד

¶ 12. Pes meus stetit in directo,
ie. nunquam vel ne later
eudem unguem a via rectitudinis
deflexi.

¶ 27. Psalm. 27. iuxta Vulg. 26. Dominus illuminatio

argum. oratio Levitarum atque
Sacerdotum, quorum animus
in Babylonica captivitate Chaldeorum
vexationibus deiecitur, + spe + Dei adiutorio, ac
renewandi Hierosolymam erigitur.

¶ 4. ut videam voluptatem Domini
et visitem templum eius. Nihil
ebriis magis in deliciis erat, quam
servitium templi, et splendidus
coeremoniarum apparatus.

45. Quoniam abscondit me in
in tabernaculo suo. Ebrons
tempore futuro utitur abscondet me.
In terra exaltavit me i.e.
extra telorum factum, seu
extra hostium infulsus collocabit
me.

46. Et nunc exaltavit caput
meum super inimicos meos.
Nota. vocabulum Nunc firmifimam
illico adfuturi & auxili
fiduciam ostendit i. tam
certum quippe captivus Israelita
sibi de contra hostes suos
adfuturum promittit, ac
si profers jam adfectus
eosque corroboratus, jugem
captivitatis jam abscipite
abjecto in partem remeare
tempore servire Tamen est.

Circumiri et imolari in
tabernaculo eius hostiam
vociferationis. Nota
In Ebrons non legitur
mina vox circumiri sed
circa me סבירי, referunturque
hoc duo vocabula ad
superiora inimicos meos.

Hostia vociferationis
sacrificium laudis est,
quod secundo vocis modulis
resolvitur modulis.

¶.ii Legem pose mihi Domine
via tua. Ebrons clarius ita
~~reddita~~ vertitur: Doce me
Domine viam tuam ^{rege}
mandatorum tuorum. Et
dirige me in semitam rectam.

הוֹרֵנִי

er:

Ebrons ita quomodo vertitur:
dirige me in semitam planam,
~~et~~ ^{est} aliam nempe, ac illa est,
in qua nunc incedere cogor,
quodque aspera et miserima est.

פִּישֶׁר

כִּי קָמוּ כִּי יַעֲרֶי

¶.12. Mentita est iniquitas sibi.
Ebrons: mendacium molulis
calumniam.

וְיִפְּחֻ וְיִפְּחֻ

¶.13. et credo videre bona
Domini sed Ebrons: Nisi credidissem,
me visurum bona Domini
supra: animam omnino despondissem.

נִצִּיב

Eadem vertendi ratio in
Chaldeo cernitur.

¶. 28. psalms. 28. Ad Te Domine clamabo

argumto. oratio Populi Israel captivi,
de iniquorum vexationibus conquerentis,
auxiliumque Dei impetrantis. Et
vaticinatus impiis persecutoribus
suis Chaldis verifera supplicia
ultimamque excidium. Demum gratias
Deo agit pro consolationis suavitate,
qua mentem sibi recreata sensit.

¶. i. ad te Domine clamabo,

Deus meus ne speres me. 1773

Etiam: Terra mea pro Deo meo
Metaphora huius versiculi defuncta
est ab eo, qui vocanti et
retenti respondere dedignatus.

Et asimilabor descendentibus
in lacum, ~~et iuxta ebrium~~
~~in sepulchrum aut inferno~~
qui aquis tribulationum
obviti submergentur et
pereunt.

¶. 2. Num extollo manus meas
ad templum sanctum tuum.
Israélite captivitate detenti
in Babilonia, vultu ad locum
templi Hierosolymitani converso,
manibusque elevatis precor
ad Deum fundere confueverunt.

¶. 5. Despues illos, et non
edificabis eos. i.e. Familias
eorum non solum augmentari
non facies, sed excidio
prosus delebis. & edificatio
familiaris fuitque metaphora
est, qua liberorum progenies
significatur.

¶. 6. In isto speravit cor
meum et ~~adjutus~~ sum, et
refloruit caro mea, et ex
voluntate mea confitebor
ei. Etiam: In isto

peravit cor meum, et adjuvatus sum,
~~et exultavit cor meum~~ adjuvatus
sum, et exultavit cor meum,
et cantico meo laudabo eum.

וַיִּעַזְבֵנִי אֱלֹהֵי אֲבוֹתַי

וַיִּשְׁרֵרֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

eri

fig. Dominus fortitudo plebis
sue, et roborator salvationum
christi sui est. ~~Et roborator~~ Dominus
~~per se~~ non ~~per se~~ verbis non
sensu differt: Dominus fortitudo
ip[s]is est, et robor; salus
omnimoda christi sui ip[s]e est.
vel Dominus fortitudo ip[s]is
Israeliti nempe est, et
robor omnimodo salutis ~~christi sui~~
sui. nota. Rex christum
vel unicum propheta se ip[s]um
intelligit; oleo enim sacro
non reges solum et sacerdotes,
sed et propheta erant uncti.

יְהוָה עִז־זַמְנוֹ
וְיִשְׁעוֹ יִשְׁעוֹת
מִשִּׁיחוֹ הוּא

Ysaia. 29. justa vulg. 28. Adverte Domino filii dei

argum. Veteres ~~per~~ saluum de
medicatione Evangelii, quod stupenda
virtute in universo mundo informis,
explicans. Historicus autem
sensus ad veritatem aliquam
temporalem respicit, quod tot
montibus, imbi, vallisque suis
et montes et arbores, et bestias
et homines in ~~suam~~ memore
concurrit. Adhuc autem propheta
homines, ut occasione ista in
templum confluent, dominum sacrificia
oblaturi.

¶ 1. aferte Dominus filii Dei
 aferte Dominus filios arietum
 Ebrons simpliciter verti potest:
 aferte Dominus filios arietum
 i.e. recens arietes des
 imolandos aferte. Nota
 fests S. Basilis anteriora
 huius versiculi vocabula
aferte Dominus filii Dei
 in probatis grecorum & exemplaribus
 nullam esse inverba
 adita vero deinceps obelo
 fuerunt notata.

¶ 2. adorate Dominum in
 abis sancto eius. Ebrons:
 adorate Dominum in decore
 sancto i.e. in ~~tabernaculo~~ sanctuario
 seu tabernaculo eius.

בְּהַדְרֵת קִדְשׁ +

¶ 3. vox Domini super aquas.
 Nota Ebrons tonitrua vox
 Domini dicuntur i per
 aquas ~~et~~ per superius nubes
~~obelo~~ procellas designant.

¶ 6. Et comiauet eas tanquam
 vitulum libani, es dilectus
 quem admodum filius unicornium.
 Ebrons: Et subtilire eas
~~ut cedros cedros~~ facit
 eas, cedros ~~cedros~~ facit
 tanquam vitulum libani ~~libani~~
~~in monte libani~~ libani
 Libani et Schirjon monte subtilire facit
 per tonitruorum ingentem vim
 sicut filium unicornium
 seu recens natum monocerum.

וַיִּקְדֵּם כָּמוֹן -
 עֵשֶׂל לְכַנּוֹן וְשִׁרְיֹן
 כָּמוֹן בֶּן-רְאֵמִים

Notas Hoc metaphorica loquendi ratio, per quam ingens procellarum tonitruorumque ~~impetum~~ ^{impetum} indicatur, ~~multa~~ ^{multa} elegantia in stylo hebraico profert, quantum audacia in nostro loquendi modo ~~moderata~~ ^{moderata} modere videretur.

f. 7. Vox Domini intercedentis flammam ignis. Nota ~~Deus~~ ^{Deus} iste vox Domini seu tonitruum in sensu poetico tunc flammam coedit, quando ex nube tonante fulgura rorantur.

קוֹל יְהוָה יְחִיז

f. 8. vox Domini concutientis desertum, et commovet dominum desertum caedes. Ebrons clavis sic vertitur: vox Domini tremorem incutit deserto, terrificans dominus tonitruis suis desertum caedes, i.e. Terrificans adeo Deus tonitruorum vocem emittit, ut vel ipsa in via et longe remota ab Hierosolymis loca ~~potentissimi viderentur~~ licet inanimata terrorem concipere viderentur.

מִדְּבַר יְחִיז יוֹ
מִדְּבַר קִרְשׁ:

קוֹל יְהוָה יְחִיז
תִּיזוּחַ וַיִּחַשְׁהוּ
יִצְרוּחַ

f. 9. Vox Domini rorantis cervos et revelabit condensa, et in templo eius omnes dicent gloriam Deo. Ebrons: vox Domini parere facit cervas, quo difficillime alias parere

תִּיזוּחַ
וַיִּחַשְׁהוּ
יִצְרוּחַ

parturiunt, nisi iugenti
quodam terrore partus
acceleretur. et denudabit
salsus ie iuxta chaldorum
animalia sylvestria terrore
a tonitruis tonitruorum
correpta, e latibulis suis
egredi, et simul concurrere
facit. Et in templo eius
omnes dicant gloriam ei.
scilicet homines timore
adacti, dum tonitrua
et fulgura solvunt, ad
templum confugiunt.

Ps. 11. Dominus diluivum
inhabitare facit in aquis;
Dominus diluivum inhabitat
ie nubes in nubibus
aqua gravibus, imbreque
copiosos emittentibus
habitat, ~~recepta~~ eisdem
vel imbres effundere, vel
cohibere precipiens.

Ps. 30. ie iuxta vulg. 29. Exaltabo Te Domine quoniam
arguas. gratiarum pro
recuperata sanitate, viroque
proximo periculo sublato.

Ps. 4. Domine eduxisti ab
inferno animam meam ie
eduxisti me de statu

יהוה יושב
אֲדָמָה

mortuorum, in quem vix non
mobi gravitate redactus eram.

63

in Salvasti me a descendentibus
in lacum. Ebrons: vivificasti
me a descendentibus in lacum,
seu ~~recepisti~~ infernum, mortuorum
~~non~~ commune receptaculum.

Nota. His verbis non indicatur,
morti jam succubuisse prophetam,
sed eidem mortuum omnino
fuisse, hyperbolica dictione ostenditur.

¶ 6. Quoniam ira in indignatione
eius, et vita in voluntate
Ebrons melius ita vertitur:
Quoniam momentum in ira
eius, seu brevis momentanea
ira eius, et vita in voluntate
ipsius ~~est~~, neque clementissimus
Numen mortem ~~placet~~ filiorum
suorum in deliciis non habet.

¶ 7. Ego autem dixi in abundantia
~~seu prosperitate~~ mea, non
movebor in oscurum. Nota.
Presumptionis se reum ~~ipse~~ agnovit
his verbis propheta, dum res
secundo ipsi affulgerat.

¶ 8. Domine in voluntate tua
neglisti decorem meo ~~ie regali~~
majestati meae, seu sicut Ebrons habet:
monti meo ~~est~~ Sion, ubi in quo
fixum est salarium meum, virtutem
seu robur. Agnovit jam propheta pro
gratitudinis sensu ab ingratitude

717
אט
אט

De Domine

animato, quod soli Deo omnem
 suam profectum in acceptis
 referre ~~ei~~ ~~omne~~ ~~et~~ ~~omne~~
~~et~~ ~~solo~~ ~~de~~ ~~nunc~~ ~~pendere~~
 debuit; cuncta illa ex
 solo Dei nutu pendeat,
 omnia sapienter omne ac
 moide disponere; minus
 sua fuisse, suo presumptuosa
 cordis illa verba; non
 morbor in alterum.

† 9. ad te Domine clamabo, et
 ad Deum meum deprecabor. Nota
 Tempus miseritudo magis ad utrum
 sensum huius versiculi, et contextus ad sequentia
 accommodari est.

† 10. Quod utilitas in
 sanguine meo, dum defecido
 in corruptionem. Nota.

~~ad hoc usque ad duodeimum~~
 Hic atque sequens versiculus
 orationem complectens, quam
 propheta morbo decumbens ad
 Deum emisit, quam etiam exauditam fuisse
 in fine psalmi subiungitur.

Etiam sensus huius versiculi
 is est: Quod utilitas, seu
 quod lucrum $\text{Y} \text{Z} \text{Z}$ tibi
 O Deus ex meo sanguine in morte
 erit.

† 11. Audivit Deus, et miseratus est.
 Etiam hoc hunc versum modo
 recativo legis; audi Deus.

† 13. ut cantes tibi gloria
 mea. Nota. gloria est animam
 etiam Synonyma esse ab
 loca parabolata doct.

[Signature]

Y Z Z

David a Saulo in tan infidus,
 quam persecutionibus apertis exagitatus,
 ingenitil, asque a Deo open
 sibi propterea latetur. In
 figura Davidis christus de
 Iudorum infidus asque perfidia
 queritur.

V. 3. Ero mihi in Deum fortem, et in
 domum refugii. Et dicit: Ero mihi
 in petram fortem, et in domum
 propugnaculorum seu domum muricam,
 ubi securus ab hostibus inpetu
 delitescam.

לְבֵית מְצוּנָתְךָ
 לְצוּר מַצְוֵי

V. 6. In manus tuas commendo spiritum
 meum, redemisti me Domine Deus
 veritatis. Nota. Styli prophetici
 ea est indoles, ut proserita ~~iniquam cum furore~~
~~et~~ ~~multo~~ ~~ob~~ ~~oculos~~ ~~refragantur~~
 ipsis vergentur, quasi proseritia
 depingant, ita tamen, ut illico
 ad vulgarem loquendi modum ~~se~~
 deflectant, et revertantur. In
 David per ~~verba~~ ~~verba~~: In manus
 tuas commendo spiritum meum,
 tanquam in proseritiam ad Deum
 inplorandum effusa. Describit quod
 tamen, antequam hunc concinnaret psalmum,
 angustius undique pressus, ad Deum
 misit; subjungit illico ~~plura~~ ~~gratitudinem~~
 perhastica verba: redemisti
 me Domine Deus veritatis.

וְשֵׁנִי

V. 10. Conturbatus est in ira oculus
 meus, anima mea, et venter meus.
 Et dicit: conturbatus ~~et~~ ~~indicatus~~
 + ingens doloris pangus ob persecutionis
 acerbissimam. Infra autem non tam
 vindicta despicitur, quam ventis refulentis
 ostus designatur.

13. Oblivioni datus sum tanquam
mortuus a corde. Mortuus
a corde ~~ita~~ dici potest. & eius
memoria in omnium mentibus videtur
esse extincta.

14. comorantium in circuitu. קָוֹר סָבִיב

Et ibi: Favor in circuitu
scilicet mihi obrepatur, quia
conveniebam advesum me, acina
eam accepturi seu litam exoptui.

21. abscondes eos in abscondito
facies tua ~~ie~~ recipies eos
in Tabernaculum tuum, subsistat
contra impetum quemcumque respiciam
asylum.

22. Misericordiam mihi misericordiam
suam in civitate munita
rege in urbe Siceleg, ad
quam Paulus persecutione defatigatus
deveni, ~~hanc~~ ~~actis~~ dum apud
regem actis ~~me~~ moerore decessan
mentem ~~et~~ recreare constitui.

ireg. 21.

Psal. XXXII. iuxta Vulg. 31. Beati quoniam remissi sunt

arguo Felicitas illorum, qui per
veram poenitentiam peccatorum
veram suam remittunt. Putant
plurique, post peccatum cum
Bathsabee scelus, veramque impetrant
composui atque decantatum
hunc a Davide hunc psalmum
fuisse.

v. 3. Quoniam tacui, inveteraverunt
 ossa mea, dum clamarem tota die.
 i.e. Quoniam peccatum meum coram
 te humiliter non confessus sum,
 dolore est macie consumptus sum,
 dum tota die clamarem. Ebrorus
~~clacius dum tota die rugi~~
 dum tota die rugirem, facie
 miseris nec infrenem, quin
 humili ~~confessione~~ ad deum confessione
 eandem a me avertere cogitarem, donec
 ultimum a propheta Nathan correptus
 denum resipui.

בְּשֵׁמֶתִי

v. 4. Quoniam die ac nocte gravata
 est super me manus tua, convulsus
 sum in drumma mea, dum configitur
 spina. Ebrorus: Quoniam die ac
 nocte gravata est super me manus
 tua, convulsus est humor meus
^{seu succus} vigor meus in siccitates
 obstatis. i.e. succus et vigor meus
 penitus defecit, factus sum
 quasi exsanguis, dum gravata
 est manus tua super me, ut
 ablata ~~mea~~ ^{omni} alacritate mentem
 meam in gravissimam tristitiam
 deceret.

נִקְפַּף לְשֵׁרִי
 בְּחֶרְבוֹנֵי קִיִּי
 simili modo ardo
 periphraſis Chaldaica.

v. 6. resurta men in diluvio aquarum
 multarum ad eum non approxinabunt.
 nota per undarum diluvium in
 stylo prophetico calamitates et ingentes
 miseria designantur, quae non
 approxinant ad eum, qui ad
 deum fiducia animatus confugit.

Ps. 7. Tu es refugium meum a
 tribulatione, quod circumdedit
 me, exultatio mea, eripe a
 circumstantibus me. Et dicitur:
 Tu es absconditio mea a tribulatione,
 custodies me, exultatio mea
 eripiens circumdabis me.

אֵתָה סִתְרִי
 מִיָּד תִּצְרֵנִי
 רֵיָי פִּלְטֵת מִסּוּבְרֵיָי

Psalmus XXXIII. iuxta Vulg. 32. Exultate iusti in Domino &

argum. Adhortatio ad decantandas
 divinas laudes, precipue propter
 bonitatem et potentiam, quod
 in creatione et gubernatione
 huius mundi eluces.

Ps. 4. Quia verbum est verbum Domini,
 et omnia opera eius in fide.
 nos. 1. verbum apud Hebræos pro
 qualibet actione vel re sumitur.
 nos. 2. omnia dei opera in fide
 sunt, quatenus sunt fidelia,
 et diuinis regulis vel
 iuris conformia.

Ps. 6. Verbo Domini caeli
 firmati sunt, et spiritu oris
 eius omnis virtus eorum.
 Et dicitur: verbo Domini caeli facti
 sunt, et spiritu oris eius
 omnis exercitus eorum, i.e.,
 exercitus sydereus. Sancti S. S.
 in hoc versiculo totum S. Trid. in
 mysterium contemplantur,
 quorum & tanen potentis exemplo
 egre ac se vrbis linguas nodent
 interpretes, qui per verbum dei

בְּדַבַּר יְהוָה שָׁמַיִם
 נִצְּטָוּ וּבְרוּחַ פִּי
 כָּל - צְבָאָם

Et Spiritus et Spiritum oris Dei
non nisi efficax divino voluntatis
deusum intelligunt + quo factum
est + ut ipse dicens, ut
volato spiritu oris, sen imperio
pronuntiato italico existens ex
nihilo moduta eripent creatura.

†7. congregans, sicut in uhe aquas
maris, ponens in thesauris abyssi.
Ebrus ita vertitur: congregans quasi
aceruum, aquas maris, ponens eo
in receptaculis sen
hydrophylacis abyssi abyssorum.

כִּי־נִסְפֵיךָ מֵי
הַיָּם נָתַן בְּאוֹצְרוֹת
תְּהוֹמוֹת :

†8. Quoniam ipse dixit, et facta
sunt, ipse mandavit, et creata
sunt. Ebrus: Quoniam ipse dixit,
et facta creatura scilicet, ipse
mandavit, et facta, eadem scilicet
creatura noscentem se exhibuit.

כִּי הוּא אָמַר
וַיְהִי הוּא יַעֲוֶה
וַיֵּצֵא מֵרֶגֶל :

†9. De reparato habitaculo
suo, Ebrus. De firmitate sen
firmo habitaculi sui, sen
firmissimo habitaculo suo.

מִמְּכוֹן־שֶׁבַח־תּוֹ

Ps. XXXIV. iuxta Vulg. 33. Benedicam Dominum in omni

ay Celebratio et commendatio auxilii
divini, conditiones item ad
illud impetrandum necessario.

†3. In Dominus laudabitur asina
mea. melius iuxta Ebrum gloriabitur
asina mea.

תִּתְהַלֵּל

אֵתָה סֵתָה
תִּצְרָה תִּצְרָה
תִּצְרָה תִּצְרָה

בְּרָב
וַיֵּצֵא
וַיֵּצֵא

¶ 6. Accedere ad eum, et illuminamini
Et ~~Et~~ ~~conspicite~~ respiciunt ad
eum et confluent, et
facies eorum non confunduntur

הַבִּטּוֹן אֵינֶיךָ

וְנִהַרְתָּ

וְ

¶ 7. Mitteret angelus Domini in
circuitu timentium eum, Et erous:
Castra metabitur seu profidia
ponet angelus Domini circum
timentes Deum.

חֲנִיָּה

¶ 11. Divites eguerunt et esurierunt
Et erous Leones juvenes eguerunt
nota Ferocia et rapacitas Divitum
plane non insolita eos tali
nomine facile dignoscendos
reddit. Popes etiam sensus
huius versiculi in talis esse:
quod si ipsis etiam Leonibus ad
modum semper parasiticis
et facili labore victum sibi
parantibus citus deficiat,
inquirentes parer Domium
nullius hori laboraturos esse
deserunt.

¶ 18. Vultus autem Domini super
facientes mala. Vultus ab
Et erous frequenter sumitur pro
ira, quia irato mentis indigna
in vultu noxime prostrant.

תְּמוֹתַת רָשָׁע

¶ 22. Mors peccatorum repina
Et erous: malitia occidet impium.
seu morte digna efficiet.

רָשָׁע

arguo Davidis ab hostibus suis graviter
afflicti amarissime querela, necesse
ad Deum, ut calamitatum pondere
ferociam hostium suorum deprimere
et terribili iustissimo vindicta
gestando ~~per~~ ^{juste} impios a via
perverſitatis revocare dignetur.
Psalmus ipse sententia vindictam palam
expofectibus adeo refertus est,
ut ~~ipse de solo~~ ^{de solo} vindicta
divinae vaticinio, quod ab intellectu
potius, quam a voluntate ortum
traheret, Davidem a verba
monere, oye mihi refuade
queam. Eodem David in hoc
Psalmo figuram Ichi. a Judaeis
moditi, et falso accusati representat.

+ in aula regia Saul
falsis accusationibus
impetitus

+
v. 2. apprehende arma, et scutum, et
exurge. Et ibi apprehende clypeum
et scutum ~~ita~~, ^{ie} utrumque
genus scutorum seu clypeorum
ad protegendum me apprehende.
Ibidi duobus et clypeis majori
altero, et alio et altero minori
utentur.

+ מִן הַיָּמִין וּמִן הַשְּׂמֹאל

v. 3. Effunde franeam, et conlude
adversus eos. Et ibi: Effunde
gladium, et segor, genus aliquod
armorum, quod falcis haud abfimile
fuisse narrat et in occusum
eorum, qui me persequuntur.
not. vocabulum segor ⁱⁿ ThD certissime
quidem eam tenet significationem,
quam vul vulgata ei tribuit,
at durior ^{est} in hoc loco redditur, pericul.
sensus, et ~~multo difficilius~~ si vulgata ~~verfione~~ ^{verfione} ~~explat~~.

הַיָּמִין
וּמִן הַשְּׂמֹאל
חֲנוּךְ

חֲנוּךְ
דָּבָר

† 6. Gras via eorum venedo, et
lubrica. i.e. in viis huius
 stadio vestigia incerta, periculi
 plena, atque insuperata remant;
 Ebrius lubricitatem huius vis
 cum maxima emphasi per
 vocem נִפְסָפְסָן ostendit.
 repetitis scilicet duabus litteris
 radicalibus, et numero plurali
 pro singulari adhibito.

† 7. Quoniam gratis absconderunt
 mihi interitum laquei sui
 occurrit in hisse verbis idiotismus
 ebraicus, iuxta quem nomen
 in statu regiminis positum
 seu nomen regens instat illius,
 quod regitur, Ebrii formare
 solent non sine emphasi
 quaedam solent. Fori dicitur
 in hoc versiculo interitum
 laquei ~~pro~~ absconderunt pro
 et interitus laqueum.

† 8. Veniat illi laqueus quem
 ignorat, Ebrius? Veniat illi
 desolatio, quam

† 12. Retribuebant mihi mala
 pro bonis, sterilitatem animo
 meo. Ebrius loco sterilitatem
 animo meo אֵי, orbitatem וְיָדוּ
 et אֵי animo meo, i.e.
 retribuebant mihi jacturam
 bonorum omnium, et animam
 meam quasi viduatam et
 desolatam effecerunt.

נִפְסָפְסָן

וְיָדוּ

¶ 13 Ego autem, cum mihi molesti
essent, induebar cilicio, humiliabam
in jejuniis animam meam, et
oratio mea in sinu meo converteretur.
¶ 14. Quasi proximum, et quasi fratrem
nostrum, sic complacebam: quasi
lucens et contristatus, sic humiliabar.

Ebrius et chaldæus ab hac vulgata
versione ~~dis~~ disponant, Ebrius
quidem reddatur: ¶ 13 Ego autem,
cum illi ⁱⁿ egrotarent, induebar
cilicio, affligebam jejuniis animam
meam, et oratio mea in sinum
meum reversa est. ¶ 14. Converteretur
sum cum illis quasi cum amico
vel fratre meo, quasi lucens
matrem suam tristis incurvabar
scilicet ~~per~~ eorum calamitati ~~condoleo~~ et verbis
sincere condoleo. Nota oratio recte
ad sinum reverti recte ~~et~~ illorum
dicitur, qui ~~boni~~ ob mororis
gravitatem humi sedentes, ~~et~~
capite in terram demisso neces
cum gemitibus effundunt. Hunc
in rebus adversis orandi modum
~~per~~ populus Judæicus hodieum
observare cernitur.

וְאֵנִי בְּחַזוֹתָם זָכוּשִׁי
שִׁפְּ עֵינָי בְּצוֹם
וְנַפְשִׁי וְתַפְּתִי עִם
חֵיקֵי תְּשׁוּבָה: וְרַצְּעֵנִי
שִׂמְחוֹ וְנֶאֱסָפוּ
וְנֶאֱסָפוּ עִמִּי יְכִים וְזָא
יִדְעוּ
+ scilicet inimici mei

¶ 14
כִּרְצֵ קֶאֱחָ לִי הַתְּהַבְּתִי
בְּאֶבְרָם - אִם קִרְרַת שִׂחוֹתֵי:

¶ 15. Et adversum me coetati sunt
et convenerunt, congregata sunt super
me flagella, et ignoravi, dispersati
sunt nec compuncti ¶ 16. Tentaverunt
me, subsannaverunt me subsannatione,
prebuerunt super me dentibus
suis. Ebrius aliter: Et ad latus
meum coetati sunt, et convenerunt,

וְרַצְּעֵנִי שִׂמְחוֹ וְנֶאֱסָפוּ
וְנֶאֱסָפוּ עִמִּי יְכִים וְזָא
חֵיקֵי קֶרְעוֹ וְזָא
דָּפוּ: בְּחֹנְפֵי זָעֵנִי
כִּמְעוֹ קֶרוֹק עִמִּי
שִׁנְיָמוֹ:

congregati sunt super me persecutores
 /: chaldous; impij; / ~~quos~~ et ignorabam,
 scilicet eos reverso ad eos mentis
 esse. Lacerarunt sed non
 siluerunt neque in convitiis me
lacerantes. vii. in hominibus
 hypocritis substantio
oris diffinitione oris in partes
distincti supple in me veritatis
 prendunt super me dentibus
 suis.

v. 20. Quoniam mihi quidem
 pacifice loquebantur, et in iracundia
 sero loquentes dolos cogitabant.
 Ebrus: Quoniam pacem non
 loquuntur, et super quietos
 sero, seu pacificos in terra
 verba dolosa cogitant.

כִּי כֹא שָׁלוֹם יִדְבְּרוּ
 וְעַם רָאֵי-אֶרֶץ
 דְּבָרֵי בְרָעוֹת יַחַשׁ בְּרוּן

v. 21. Dixērunt; euge euge viderunt
 oculi nostri. vox hoc falsae
substantoria est, a falsis verbis
in innocentem prolata.

Psalmus XXXVI. iuxta vulg. 35. Dixit injustus, ut delinquat

arg. Impiorum malitas, dei
 misericordiam, iustitiam, pioremque
 refugium deus.

v. 2. Dixit injustus, ut delinquat
 in senesio. Ebrus: Effatum
 iniquitatis ad iniquum in
 medio cordis mei. nota chaldous syrus
 alijsque vetustissimi interpreses legunt:
locus in medio cordis eius.
 necdum hic in libro subesse.

יָאֵם פִּשְׁעֵי צַדִּיקִי
 דְּקָרַב לְבִי

vel ex eo intelligitur, quod res affixum
nunc perfero sensus omnino turbetur.

75

¶ 6. Quoniam dolose egit in conspectu
eius, ut inveniatur iniquitas eius
ad odium ie dolose egit erga
se ipsum, ut in se studiose
in peccatorum latus des in se
et advertere neglexerit, ne illas
inveniat suo odio dignas, et poenitentia
expurgandas. Et dicitur: Quoniam
blanditus est sibi in oculis suis,
ad invenendam iniquitatem ^{suam} ad
odiendum, seu dum invenire
debuerat in in semetipso iniquitatem
odio et poenitentia dignam,
blanditus est sibi in oculis suis.

כִּי הִקְדִּישׁ אֶת
בְּרִייתוֹ בְּחַטָּאת
: יִוָּנוּ בְּשׁוֹנוֹ :

¶ 7. Iustitia tua sicut montes Dei.
nota. Et dicitur nomen Dei rebus
apponebat solent, quoniam excellentiam
agmine commendare conantur.

¶ 12. Non veniat mihi res superbia,
et manus peccatoris non moveat
me. ie Non obterat amplius
~~superbiam~~ hostium meorum.
feroci ac superbiendi pede, et
minax peccatorum manus de
statu tranquillitatis ne non
deturbet.

¶ 13. Ibi ceciderunt, qui operantur
iniquitatem, expulsi sunt. Et dicitur:
impulsi sunt et nec potuerunt
stare. Nempe hostium pedibus
superbis subiciantur, et inrellantur,
qui operantur iniquitatem.

וְהָיוּ

arg. Prospera impiorum fortuna, cum
 sit instabilis et miser, et exitum
 & fortiatum funestissimum,
 Insuper invidiam haud promeretur.
 Iusti autem a in semita virtutis
 et timoris Dei Meane ad
 felicitatem veram et inaccessibilem
 gressus suos dirigant.

V. 2. Quoniam tanquam foenum
 velociter crescit. Ebrus: ~~velociter~~
~~lucidebitur~~ Quoniam tanquam
 gramen velociter succidentur.

V. 3. Spera in Domino, et fac
 bonitatem, et inhabita terram,
 et pascere in divitiis eius.
 Ebrus: Spera in Dmo, et fac
 bonum, inhabita et terram,
 et pascere secure. ~~et~~ ~~sen~~
 Spera in Dmo, et fac bonum
 inhabitabis terram, et secure
 pascere in ea, ~~et~~ Prophetici namque
 styli est, pro futuro tempore
 modum quandoque imperativum
 adhibere.

V. 5. Revela Domino viam tuam
 Ebrus: volve ad Dominum viam
 tuam, i.e. curam & prosperitatis
 et salutis tuae ad Deum remitte,
 et ipsius providentiae comenda.

V. 7. Et duces quasi lumen
 iustitiam tuam, et iudicium
 tuum tanquam meridiem i.e.

כְּחֵצֵי קָמָחַ

יִפְּלוּ

וְרֵעָה אֲמוֹנָה

31

77-
efficiet, ut iustitia et rectum iudicium
suum in oculis totius mundi
elucescat, quemadmodum tempore
meridiano, luce clarissima ubique
refusa, objecta quovis et respicua
licet solent.

†13. Quoniam respicit, quod veniet
dies eius repe dies ultionis et
inventus.

†20. Inimici vero Domini non ut
honorificati fuerint, et exaltati,
deficientes quemadmodum fumus
deficient. Ebraeus: Inimici vero
Domini sicut gloria pascuorum
ie sicut graminum pascuorum absumuntur,
in fumo absumuntur. Vel.
Inimici Domini sicut peltosum
agnorum ie ad ipsos agnorum absumuntur,
in fumo absumuntur; nota
iuxta Verba Ebraica utrumque
admittunt sensum; iuxta posteriorem
autem allusio ad victimas igne quondam
cremas ad crematas, et in fumum
resolutas ad oculos patet.

כִּי אֵיךְ פָּרִים

†27. Declina a malo et fac bonum,
et inhabita in seculum ^{seculificabit}
ie ~~inhabita~~ terram longe inhabitabis
terram longoribus. seculum enim
vocabulum enim עוֹלָם non
solum pro eternitate solum sed
et pro longa temporum serie sumitur
metaphorice sumitur. Quod modum
imperativum prestat, is pro futuro
tempore in stylo propheticis frequentissime
occurrit.

v. 30. Os iusti meditabitur iustitiam.
 Ebrius clariorum admittit letum:
 Os iusti in medium proferet
 iustitiam, verbum enim
 יְהִי נון solum meditari
 sed etiam ^{et} eloquendi, profereudique
 notionem recipit.

v. 35. Vidi impium superexaltatum,
 et elevatum sicut cedrus libani
 et transiri, et ecce non
 eras. Ebrius: vidi impium
 formidabilem, et crescentem,
 seu se distudentem sicut
 cedrum virentem v. 36
 transiit autem; i.e. juxta
 paraphrasin chaldæam transiit
 ex hac vita in alteram;
 et ecce non erat amplius.

v. 38. -- reliquis impiorum
 peribunt, i.e. prosperitas eorum.

St.

Psalmus XXXVIII. juxta Vulg. 37. Domine ne in furore

arguas. Dignitudinem mentis et corporis
 sub, quam ex peccatis contraxerat,
 conquiritur propterea; propterea
 adiecit alias etiam querelas
 ob hostium suorum insultus,
 quos tamen patienter se dulciter
 profiteretur. David in hoc psalmo
 personam I. Chi. et morbum
 peccatorum nostrorum in se transfecit,
 hostesque suos patienter suscipiatis
 respiciunt exprimit.

רָאִיתִי קִשְׁעַ עֲרִיץ
 וּפְתַעַרָהּ כְּאַרְזָח
 רַעֲנָן: וַיַּעֲבֹר

v. 3. Quoniam Sagittae meae infans sunt
mibi. nos. per Sagittas Ebroi omne
genus miseriarum intelligunt, quibus
Deo infectante vexatur atque conficitur
peccator.

v. 5. Intenerunt et corrupto sunt
cicatrices meae a facie infirmitatis
meae. Denotantur a propheta vulnera
animi, quo longior ^{mora per}
^{negligentiam} sine medicinali ^{relicta} atque
neglecta, ^{subredini} et corruptioni + magis inualefcunt, et denum
fiunt obnoxia. ^{et} Infirmitas
sumitur ab Ebrois pro malitia,
~~est infirmitas infirmitatis~~

v. 8. Quoniam lumbi mei impleti sunt
illusionibus. Hobisus verti aliter
potest. Quoniam lumbi mei impleti
sunt et ardore, an ardorem morbosum
an veu alium ^{minus conceptum esse} ex peccato sibi apertum
intelligat propheta, difficulter aperitur.

יִשְׂרָאֵל

v. 12. amici mei, et proximi mei adversum
me appropinquaverunt et preterunt.
Ebrois: amici mei, et proximi mei
coram plaga mea preterunt.

סָנְדָּךְ נִאֲמָר
יִשְׂרָאֵל

v. 17. Quoniam ego in flagella
paratus sum, Ebrois: Quoniam
ego ad + vacillationem sem
laxum paratus sum, sem constitutus
sum scilicet viribus adeo destitutus,
ut ore pedibus superer.

זָנַבְתִּי נִכְוֹן

Sh

arguat. ^{David} Silensium in gravi corporis
dignitate, vito hum ad breuitas
atque vanitas, imploratio divini
auxilii pro quadam refocillatione
ante ~~noctis~~ hanc vito exitum
impetranda.

+ et hofium infultibus aggrauat

v. 2. ^{David} Posui ori meo custodiam [ad] Elonus:

Psalmi Custodiam os meum capillis.

#3. Obmutui et humiliatus sum, et filii

a bonis, et dolor meus reuocatus est.

Elonus: Obmutui filletis, et filii

a bono, et dolor meus perturbatus est.

not. David a bono filius, dicitur

a iustis etiam redarguti omnibus,

quibus erga inimicos suos uti

poterat, abstinere placuit.

#6. Ecce mensurabiles posuisti dies meos,

et substantia mea tanquam nihilum

ante te. Elonus: Ecce se palmos

posuisti, i.e. sicut ad mensuram

palmorum constituisti, dies

meos, et frum meum tanquam

nihilum ante te. Not.

palmus, duodecim digitorum

mensura, breuitatem vito eleganter

exprimit.

#7. Veruntamen in imagine pertransiit

homo. i.e. quasi phantasma

roterit, et mundo huic subhabitus.

#9. Quo est expectatio mea, non est

dominus: et substantia mea auid

te est. Elonus: Nunc, quid expecto,

domine? spes mea in te est.

#9. — opprobrium infipienti dediti

me. Elonus: opprobrium infipienti

non dabis me.

#11. Tabycere fecisti sicut araneam

animam eius. Elonus: consumpsisti

sicut tinea desiderabile eius.

Trous scilicet tinearum nospitus

uerti retina affumitur, ita merito

a deo in ipso desiderabilis a iustis hominis absorbetur.

אֲשַׁמְרָה זְפִי מִחַסוֹן

נֶאֱזַמְתִּי הוֹמָיָה

הַחַשִׁיתִי מִשֵּׁב וּכְאֹכִי

וְעִפְרָר

הִנֵּה טַפְחוֹת נִתְּתָה

זְפִי וְהִזְרִי

וְעַתָּה מַה - קוֹיָתִי

אֲדוֹנָי תוֹחֵתִי זָה הִיא

אֲחַשְׁיִמְנִי

arguat. ^{David} Silensium in gravi corporis
dignitate, vito hum ad breuitas
atque vanitas, imploratio divini
auxilii pro quadam refocillatione
ante noctis hanc vito exitum
impetranda.

argumto. Psalmista a gravi periculo liberatus gratias Deo agit. Loco oblationum et sacrificiorum se ipsum Dei servitio totum devovet, ad ultimum Divini auxilii invocationem petens. Sensus historicus ad Davidem quidem est referendus, gravi periculo ereptum, et grates idcirco Deo persolventem, at sensus mysticus et vere literalis a Spiritu S. intentus ad Messiam Antichristum Davidis Jesum respicit, qui sepulchri sancibus ereptus, gratias Patri agit, ab abolitis Synagoga sacrificiis, Deo Patri suo iam in se quem in verbis suis christianis sicut servitium et cultum monstratissimum offert.

43. Et eduxit me lacu miseris. et de luto foris. Et duxit me de foras interitus, et de luto coeni. id est de luto foeditissimo et profundissimo omnium opprobiorum et calamitatum.

וְיָצִיאַנִי מִבּוֹר
וְיָצִיאַנִי מִלִּיל
וְיָצִיאַנִי מִלִּיל

46. ~~anuntiaui~~ et locutus sum, multiplicati. Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua, et cogitationibus tuis non est, qui similis sis tibi i anuntiaui et locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Note vocabulum multiplicati non in genere masculino, sed vel in feminino vel neutro possendum erat, super numerum enim multiplicata esse mirabilia Dei, vel cogi consilia et cogitationes Dei intelligitur.

V.7. Sacrificium et oblationem noluisti,
 aures autem perfecisti mihi.
 Holocaustum et pro peccato non
 postulasti.

Not. i. Sacrificium קרבן generalem
 proposuit notionem maturationis,
 quia ~~modus et finalis causa~~
 causa finalis. et modo non
 expli, quo fiebat, non expresso.
 Oblatio קרבן fiebat, quando
 fructus ~~arborum~~ arborum, lignores,
 farina, pax aut panis ~~Dei~~
 Dei cultui devovebantur. *

Holocaustum deo offerri
 consuebat, quando victima
 tota seu ad summi nominis
 honorem flammis fuit consumpta.

Pro peccato seu culpa pro
 peccato illa eras, quod
 ad veniam peccati legalis
 impetranda certo ritu deo
 fuit consecrata. ~~Has~~

omnes offerenda. Has omnes
 sacrificiorum species deus
 in V. T. per os prophetarum
 soepius operatur; perfectiori
 itaque ~~et magis~~ sacrificii
 genere ~~mesias~~ David, personam
 mesias supponendo, deum honorabat,

et ~~est~~ aures autem
 perforasti mihi. i.e. ad
 exequenda mandata. Quae
 promptum et alacrum reddidisti,
 aures ~~meas~~ ad auscultandum
 paratas dedisti. Vel aures
 meas in signum perfectissimi
 subjectionis meae, atque obedientiae
 perforasti. not. Ebroi servis

קרבן

83
 suis, qui a^o Sabbathico libertatis
 beneficio uti recusabant, in
 signum perpetuæ servitutis aures
 perforabant. Tali modo propheta
 in figura I. Chi, perfectam
 subjectionem erga Deum proficitur,
 dum dicit, aures autem perforasti
 mihi. Eodem sensu Paulus mox
 intelligi debet ad hobid. 10. v. 5.
 dum ~~in hunc~~ ~~istum~~ hunc
 versiculi verba citans, eadem
 ita reddit: corpus autem apertisti
 mihi, ὅτι κατὰ τὸν νόμον.

#. 9. Tunc dixi: ecce venio; in
 capite libri scripta ic. justa hobied,
 in volumine libri scriptum est
 de me ω. In versu isto aperte
 I. Chi Christus humanam naturam
 induens proponitur.

כִּי אֶבְרָחָם - דָּפָר

Psalmos XLI. iuxta Vulg. 40. Beatus, qui intelligit.

argum. In sensu spiritali a
 spiritu D. primarie intento agitur
 de illo doloris sensu, ad quem
 redactus est I. Ch. dum in passione
 sua ab inimicis insultatus, ab
 amicis derelictus est. In sensu
 historico David⁺ gravi decumbens
 morbo de inimicorum insultibus
 et amicorum derelictione conqueritur.

+ vel Ezechias Rex

#. 7. Et si ingrediebatur, ut videret,
 vana loquebatur, egrediebatur foras,
 et loquebatur, scilicet verba malitia
 atque detractionis. Ingreduendo seu
 invigilando ne obstentem, vana blandimenta
 loquebatur inimicus meus, egrediendo
 chivitus et detractionibus caecrabat.

¶ vel notius egrediendo a me, loquebantur
et proferabant verba, quibus gaudium
suum ob iminens mihi vitæ periculum
exponebant.

¶ 13. Nunquid, qui dormit, non
adquiescit, ut resurgat? Ebrius;
qui cubat progritudine detentus;
non amplius resurgit. Hoc
scilicet erat inimicorum ebrietas
effata.

אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְעָזְרָנוּ

וְעָזְרָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

¶ 10. Etiam homo pacis meae,
in quo speravi, qui comedit de
panes panes meos, i.e. confors
mensæ et domicilii mei;
magnificavit super me supplantationem.

¶ Ebrius: Etiam vir pacis meae,
i.e. quocum pacifice et familiariter
vixi; in quo speravi, qui
debat panes meos; confors
scilicet mensæ meae; exulit
contra me calcaneum.

וְעָזְרָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

Hoc de Juda proditore fuit
in sensu mimaricæ intendo,
de Achitophel vel alio
Davidis vel Ezechielis proditore
in sensu ~~fundam~~ historico
suis intelligenda.

¶ 14. -- fiat fiat. Ebrius
Amen et amen, quibus verbis
psalmonum Liber primus terminatur.

Psalmus ~~III~~. XLII. justa vulg. 21. Quemadmodum desiderat cervus.

Argus. Israelita in Babylonica captivitate medio fatigatus
ingenti desiderio flagrat, redeundi
ad Templum Dei in Jerusalem.
In sensu tropologico desiderium suorum
videndo Deum exprimitur.

v. 4. Fuerunt mihi lacrymae meae panes
die ac nocte, dum dicitur mihi
quotidie, ubi est Deus tuus?
Not. Lacrymae panis et cibus hominis
moerore afflicti dicuntur, quia
earum larga profusione doloris
sensus quod quodammodo mitigatur,
animusque tristitia fatigatus refocillatur.
Verba illa: ubi est Deus tuus,
Israelitis Babylonicis ~~de~~ misere
degestibus ab idololatriis ~~per~~ ex contemptu veri Dei
sunt objecta.

v. 5. Hoc recordatus sum, et effudi in
me animam meam, quoniam transivi
in locum tabernaculi admirabilis,
usque ad domum Dei, in voce exultationis
et confessionis, sonus & jubilantis.

Not. Sensus huius versiculi, si in vulgata versione
~~vulgata interpretatio vulgata~~
~~versio non innotet~~, sibi colorere
non videtur. Si enim exim in hoc
ipso versu certam spem transendi
in locum tabernaculi admirabilis,
~~per~~ Israelita ~~pro~~ se concipere
dicit, cur tandem in se ipsum
animam effudit, & cur tristitia
modum non ponit? Evidens melius
sane ita vertitur: Hoc recordatus

86
 sum, et effudi in me animam meam
 /: Supple dicens intra memetipsum /
 Quando transibo in tabernaculum,
 incedam cum illis /: Israëlitis /
 ad domum Dei in voce exultationis,
 et ~~can~~ confessionis seu laudis, in
 turba festiva. ie turba
 Israëlitum festivorum diem
 agentium circumdaturo

46. Quoniam adhuc confitebor
 illi, salutare vultus mei
 nota Propheta Deum salutare
 vultus sui nominat, quia salutem
 quam a Deo expectabas,
 ob oculos + positam semper
 habebas.

47. Ad me ipsum anima mea
 conturbata est, propterea memor
 ero tui De terra Jordanis,
 et Hermonim a monte modico.
Quasi diceret: ad me ipsum
~~anima mea conturbata est,~~
 anima mea conturbata est,
 propterea memor ero tui,
 qui me ex Babylonia trans
 Jordanis ripas ad regionem
 Hermon in palostina sitam,
 atque ad montem modicum
 sive Sion, sive Sinai, sive
 Seir perduces, et ~~in~~ patria
 semitati restitues. Hoc sola
 cogitatio animum ~~non~~
 maerore conturbatum, solatio
 demulcet.

אֲנִי שָׁפַחְתִּי אֶת-רוּחִי

אֲנִי שָׁפַחְתִּי אֶת-רוּחִי

אֲנִי שָׁפַחְתִּי אֶת-רוּחִי

אֲנִי שָׁפַחְתִּי אֶת-רוּחִי

אֲנִי שָׁפַחְתִּי אֶת-רוּחִי

אֲנִי שָׁפַחְתִּי אֶת-רוּחִי

44. abysus abysum invocat in
 voce cataractarum, quarum, omnia
 excelsa et fluitus tui super me
 transierunt. aliter juxta Ebraum:
 abysus abysum invocat ie abysus
 aquarum ~~super~~ coelestium, quarum
 excipula inserta in superna regione
 a deo condita est, gens judaica
 existimabat, abysum aquarum
 infernarum, seu marinarum
 invocat. in voce cataractarum
 seu canalium quorum, dum
 scilicet apertis aquarum supernarum
 excipulis ~~per~~ aqua superna
 quasi per canales ^{intra} ingenti impetu
 ab aqua marina pariter impetu
 excipitur. omnia omnes aquae
 inundationes et fluitus tui
 super me transierunt. Nota.
 audacissima est haec metafora,
 qua propheta cumulum calamitatum
 suarum cum aquarum copia
 sursum et infra invicem in se
 irruentes comparat.

קִיפֵי אֲבִיטֵי
 כִּי מִשְׁבְּרֵי
 אֲבִיטֵי

Psalm. XLIII. juxta Vulg. 42. Judica ne Deus, et diserte

argue Levites in captivitate
 Babylonica gemis, argue ad functiones
 sacras denuo in Jerusalem obviandas
 desiderio flagras.
 V. 3. Emitte lucem tuam, et
 veritatem tuam ie emitte lucem
 bonitatis tuae in hanc squaloris tenebras,
 et veritatem tuam, veritatem scilicet
 promissionum tuarum.

Ps. 4. - ad Deum qui locutur
Juventutem meam - Et dicitur
ad Deum gaudium exultationis
meae.

יְהוָה יִשְׂרָאֵל

Ps. 5. Salutare vultus mei, et
Deus meus. Ps. not. Salutare
vultus nostri Deum dicimus,
quando salus ab eo promissa
nostris semper oculis et
desiderio obversatur.

Psalmus XLIV. juxta Vulg. 43. Deus amicus nostris audiat

arg. Israelitis mistina, dei beneficia
memoria neceffentes, justitiam
deplorant seculis fugam
que in auctoritate in Babylonia
memorantur et dei oblivionem
memorantur, animus rases ad
prem erigunt, confidentes, fore,
ut inimicorum suorum ultionem
Deo juvante sumere queant.

Ps. 7. Et non egredieris Deus in
virtutibus nostris. et Chouspita reddi possit.
Et non egredieris Deus in
exercitiis nostris? quid est
belliduum nostrum agendo
sen. Annon amplius belliduum
nostrum ages?

Ps. 11. Avertisti nos retrorsum
post inimicos nostros, et qui
oderunt nos, diripiebant sibi.
Et dicitur: avertesne nos retrorsum
post inimicos nostros? ps. sen
an fugam coram

Ps. 12. Deo
ie p...
causam
fari
in gen
salu
ps. 13. i
rebat
causam
melis
in sen
ps. 14. i
in co
Et wa
lorum
ps. 15. i
ps. 16. i
in ps
ps. 17. i
ps. 18. i
ps. 19. i
ps. 20. i
ps. 21. i
ps. 22. i
ps. 23. i
ps. 24. i
ps. 25. i
ps. 26. i
ps. 27. i
ps. 28. i
ps. 29. i
ps. 30. i
ps. 31. i
ps. 32. i
ps. 33. i
ps. 34. i
ps. 35. i
ps. 36. i
ps. 37. i
ps. 38. i
ps. 39. i
ps. 40. i
ps. 41. i
ps. 42. i
ps. 43. i
ps. 44. i
ps. 45. i
ps. 46. i
ps. 47. i
ps. 48. i
ps. 49. i
ps. 50. i
ps. 51. i
ps. 52. i
ps. 53. i
ps. 54. i
ps. 55. i
ps. 56. i
ps. 57. i
ps. 58. i
ps. 59. i
ps. 60. i
ps. 61. i
ps. 62. i
ps. 63. i
ps. 64. i
ps. 65. i
ps. 66. i
ps. 67. i
ps. 68. i
ps. 69. i
ps. 70. i
ps. 71. i
ps. 72. i
ps. 73. i
ps. 74. i
ps. 75. i
ps. 76. i
ps. 77. i
ps. 78. i
ps. 79. i
ps. 80. i
ps. 81. i
ps. 82. i
ps. 83. i
ps. 84. i
ps. 85. i
ps. 86. i
ps. 87. i
ps. 88. i
ps. 89. i
ps. 90. i
ps. 91. i
ps. 92. i
ps. 93. i
ps. 94. i
ps. 95. i
ps. 96. i
ps. 97. i
ps. 98. i
ps. 99. i
ps. 100. i

f. 12. Dediti nos tanquam oves escand
 ie ~~scand~~ tanquam oves ad
 canum duccas; aut ferarum sedando
 fami paratas nos effecisti; et
 in gentibus dispersisti nos. ~~et~~
~~valis dispersis populi israel~~
~~post~~ vendisti populum tuum sine
 merito ie populus tua permissione
 captivus et vendis niximo fuit
 metis ab ab hostibus venditoribus
 in servilem conditionem ~~extoribus~~
 traditus: Et non fuit multitudo
 in comutationibus eorum, Ebrous:
 Et non multus fuisse in metis
 eorum, quo scilicet venditi
 fuit Iudoi.

+ Ebrous sine magno
 divitibus קָזָא-הוֹן

וְזָא רַבִּית
 בְּמַחֲרֵי יְהוָה

f. 15. Posuisti nos in similitudinem
 gentibus, comotionem captis
 in populis. ie fecisti, ut gentes grandis
 manibus miseris similitudines ex
 nostra deponerent calamitate, ac
 populi, mentione tua eiusdem facta,
 caput gurgoris et ludibii causa
 agerent.

f. 18. Hoc et omnia venerunt super
 nos, nec obliti sumus Te, et inique
 non egimus in testamento tuo
 Ebrous meliorem sensum ita nobis:
 Hoc omnia scilicet calamitatum genera
 venerunt super nos, nec obliviscimus
 tui, et inique non agimus ~~in~~
~~in~~ ~~testamento~~ contra testamentum
 tuum, et non recedebat ~~et~~ retro
 cor nostrum, et non declinabis
 gressus nostros a via tua ie a via
 prosperitatis et gratie.

Ebrous post conversionem
 restitit in futurum

+ particula negativa
 ut elifin abest quidem,
 sed ex superiori constructione
 est deducenda ad sequentem

¶ 20. Quoniam humiliasti in nos
in loco afflictionis. Et ibi
quoniam deiecisti eos in locum
draconum.

כי דפיתו במקום
תניס

¶ Psal. XLV. juxta Vulg. 44. Erudavit cor meum.

argm. Describitur exithalamium
de Salomone et eius sponsa
filia Pharaonis regis Aegypti.
Hoc notanda intelligenda sunt in
no sensu historico, qui facem
noster sensu spiritali et
vere litterali percipit si intentus
satis quem juxta sensum exithalamium
de Christo et eius ecclesia
oportet explicari. Atque
In hoc exithalamio ad
Mesiam miris respiciendum
est, summa et plus quam humana
horbantur encomia, quibus
decoratur atque extollitur sponsus,
sunt vero quaedam de eodem
~~sponsa et ipsa sponsa uti videtur~~
~~utitur~~ vaticinia regis
in sponsa regis in sponsa quae
adimpleta.

¶ 2. - Dico ego opera mea
regi ie Enuntio opera intellectus
mei spiritu prophetico illuminati
regi sponsa.

¶ 3. Preciosus forma pro
filiis hominum, diffusa est
gratia in labiis tuis, postea
benedixit te Deus in eternum.
not. ab hoc versu exordium
sumitur exithalamii, in quo

nominis formae venustas, et sermonis
 suavitas, caelestis benedictionis munera
 comendantur. Ebrus facildorem
 atque huic modo conformem admittit
 versionem, ut si sic enim verti potest:
 Preciosus es forma meo filius hominum,
 diffusa est gratia in labiis tuis,
 eorum 17-39 benedixit te Deus
 in aeternum. vel cum Rabbiniis
supra admittendo elipsis verti
 atque facilliter potest: Preciosus es
 forma meo filius hominum, diffusa est
gratia dico: benedixit te
 Deus in aeternum.

4. 506 Accingere gladio tuo super
 femur tuum potentissime, pro specie
 tua, et pulchritudine tua intende:
 prospere procede et regna propter
 veritatem et mansuetudinem, et
 subtilitatem, et tu deducet te
 mirabiliter dextera tua. Ebrus
 haec omnia duobus completitur
 versibus, in quibus et verborum
 et ordo et sensus a vulgata versione
 discedit, sic enim habet: 16.4 accingere
 gladio tuo super femur tuum
 heros, cum maiestate et gloria tua.
v. 5. Et cum gloria tua prospere
 age, ascende currum propter nempe
 bellis usibus destinatum: propter
 fidelitatem, et mansuetudinem subtilis,
 et docebit te terribilia dextera
 tua in conatus fortitudinem
 brachii tui discessu contra hostiles
 impetus supra edoceberis.

חַגְוֹר - חַרְבֶּךָ עַל - יְרֵךְ
 אֲבוֹרֶךָ הוֹרֶךָ וְהַדְרֶךָ
 וְהַדְרֶךָ צֵיחַ רַבֵּב
 עַל - דְּבַר - אֲמַת
 וְעִנְיָה - צֶדֶק וְתוֹרָה
 נוֹרְאוֹת יִמְיָה :

¶ 6. Sagittæ tuæ acutæ, populî sub
 te cadent, in corda inimicorum
 regis. Ebrons: Sagittæ tuæ
 acutæ, populî sub te cadent,
 in cor hostium regis Suyde Liffing
 Sagittæ ~~nonne~~ jam memoratæ
 irruent.

פֶּיֶב אֵיבֵי
 הַצֵּיִד

Nota ad ~~versum~~ qd̄ 5° in
 et lexum persum. Salomon
 licet pacis amans nullum bellū
 tumultum excitaverit unquam,
 aut violenta manu ^{repperit},
 tanquam Menius bellator et
 heros hisce versibus descriptus,
 quatenus ad gloria gloriæ
 committenda non nisi hostis ipsi
 deerat, Menius belliducis dotibus
 satis alius instructo. Quæquam
 virtus bellica sublimiori in
 sensu Christo J. multo magis
 convenias, qui gladio evangelico
 modicationis, quod juxta
 apocalypsin B. Joannis ex ore
 eius prominabat, innumeras
 gentes subjugavit, ~~et~~ etiamque
~~causæ~~ in corde seruit,
 causæ salutis legibus subjugavit.

¶ 7. Sedes tua Deus in seculum
 seculi, virga directionis
~~te~~ super virga regni tui.
 i. e. secutum equitatis et
justitias est secutum regni tui.
 Versus ipse directe ad Mesiam.
 et non nisi secundario ad
 Salomonem refertur tanquam typum
Mesie.

f. 7. Dilexisti iustitiam, et odisti
 iniquitatem, propterea unxit
 te Deus, Deus Tuus oleo Coetivie
 ut confortibus tuis, i.e. ut pretiosa
 magis, atque & magis jucunda olei
 unzione delubatus es, quam coetivi
 confortes remanere natura tuo.
 Filius a Patre in stylo scriptus
 unctus dicitur, quatenus in sua
 natura humana dicitur sancti
 charismata ~~abundantiora~~ abunde infusa
 abundantiora, quam reges, sacerdotes
 aut propheta unzione consecrati
 solent, a Patre accipere
 per unctorem credebantur.

+ haupst

Oleum Coetivie illud dicitur, quo
 reges, sacerdotes, et propheta solen-
 nitu inaugurabantur.

f. 9. Myrrha, et gutta, et casia a
 vestimentis tuis in domibus eburneis,
 ex quibus delectaverunt te.

Nota Populi orientales vestimenta
 odorifera in deliciis habebant, ~~et~~ et talia
 cistis, seu cum Ebruis loquendo, domibus
 inclusas eburneis ~~frangis~~ Salomoni
 proferre offerebant, ut illum
 hoc munere ^{tanquam} nuptialis gaudii, ~~indicio~~
 delectarent cuius participes videri
 cuperant, indicio delectarento.

f. 10. Filio regum in honore tua
 tuo, adstitit regina a dextris
 tuis in vestitu deaurato.
 Ebruis: Filio regum in pretiositatibus
 tuis, i.e. pretiose tuis sumptibus
 vestito in hoc nuptiali gaudii apparet:
 adstitit ~~seu solius~~ adhas regina
 neque ~~prosa~~ a dextris tuis

+ Filio regum concubinae
vel monacho Salomonis
erant.

94.
 in Obryzo ex oplyz ie auro
 purissimo ex oplyz vestita.
 Quo in vulgata sequuntur vocabula
 circumdata varietate in
 Textu Obryzo non extant.

בנות מצקים כיקרוחיה
 נאכה ששא ששז
 זימינה בכתם אופיר

Regina prorsus in sensu spirituali
 ac iste sensus
 historicus huius Salomonis ecclesiam
 christianam ~~et~~ representat
~~et~~ ~~ante~~ ~~regem~~ cuius profus
 Ich. Thalams unio dilectionis
 per filias regum a chaldo
 Periphraze regiones regnum
 intelliguntur ~~et~~ intelliguntur,
 quae eadem per vero fidei
 susceptionem eidem Lyso et
 regi Icho. appingunt, et
 divini Thalams sunt cofoetes.

V. II audi filia et vide, et inclina
 aurem tuam, et obliviscere populum
 tuum, et domum patris tui.

Nota. In hoc nuptiali cantico
 apophtheca jam incipit ad sponsam
 filiam ~~Thalams~~ alienigenam,
 cui in sequentibus versiculis
 gaudii et solatii ~~et~~ argumenta
 proponuntur, quae quod omnia
 caelestis ~~et~~ et gentilibus
 potissimum populis conflat,
 et ideoque quasi alienigenas filias
 in sublimiori competunt sensu.

V. 12 Et concupisces rex decorem
 tuum, quoniam ipse est Dominus Deus
 tuus, et adorabunt eum.
 Obryzo: Et concupisces rex
 pulchritudinem tuam, quoniam
 ipse est Dominus tuus, et
 adorabit ~~seu~~ venerabit eum.

כי אתה הוא אדוניך
 והשתחוי לו

v. 13. Filio Tyri ie urbes et oppida ubi
Tyro subiecto: in muneribus ~~sen~~
ie. muneribus sen spontaneis tributis
Te Regiam spontam honorabunt:
vultum tuum De necabuntur divites
plebis iuxta Ebedum Divites populi

וְיָ

F. 14. Omnis gloria filio regis ab
intus, in fimbriis aureis circumdata
varietatibus. Ebedus: Omnis gloria
sen magnificentia filio regis fil
~~spontam~~ iuxta spontam filio regis
Regiam: ab intus sen intus
elucet. not foemina illuces
in oriente domi quidem omni
deliciarum et honorum genere affluant,
ab eadem domo efferre vix unquam
iis remittebatur, nisi velamine
quodam offertis ab hominum afectu
omni oblectis: vestes aureas
ocellato amictus eius.

בְּמִשְׁכַּח וְהָבָה
לְבוֹשָׁהּ

radix עַבְדִּי intertextum
fecit.

v. 15. adducuntur regi virgines post
eam, proximo eius afferuntur
tibi. Ebedus In vestibus
phrygiis sen acu intis
adducuntur ad regem, virgines
post eam amico eius afferunt
adducuntur ad Te, Salomonem spontam
rem.

בְּרִקְמֹת תוֹבֵבִים

לְבוֹשֵׁי בְּתוּלוֹת אֶתְרִיָּה

רֵעוּתֶיךָ מוֹבָאוֹת לְךָ:

not Pronomen לְךָ per meadum
in genere foeminino positum
videtur.

nota Describitur modus festive
spontam ad regem spontam
introducendi.

4. 16. aperentur in Coethia, et
exultatione, adducuntur in
templum i.e. in palatium

צִדְקָתָא regis.

nota. filio regum, et sociis
regino grosso, nationes idololatrie
sunt, quae ad Ecclesiam christianam
primis temporibus
fere ex solis Iudis coadunatae,
per fidei susceptionem accedentes,
in palatium superius regis
Ichi, in coelestem scilicet
aulam introire permittuntur.

4. 17. Pro patribus tuis nati
sunt tibi filii, constitues
eos principes super omnem terram.

Nota. Pronubo et amico
sponsam ad hunc verbum adhortatur,
ut patris et parentum oblivionem
et carentiam cubens subeat,
et quod filios genitura sit
principes super omnem terram.
In sensu historico quidem iustitiam ad
gratulatoria quidem iustitiam ad
non vere prophetica, quod eventus
idem non responderit, respondit
vero in sublimiori sensu
pro ecclesia christiana, quae
patribus et matribus idololatrie
valde iustis, et multam christo
sobolem genuit, universam demum
mundum iudicaturam.

4. 18. Memores erunt nominis tui in omni
generatione et generationem, propterea
populi confitebuntur tibi seculum
et in seculum seculi. Et dicitur:

Memorabo nomen tuum prope
in omni generatione et generationem,
propterea i.e. propter hanc deponationem
cum ecclesia tua, populi confitebuntur
tibi seculum.

SSS

צִדְקָתָא

Yahy XLVI. juxta vulg. 45. Deus
nostra refugia et virtus.

N. 7.

97.

argum. gratiarum actio propter
liberationem ab ingentis belli
periculo.

f. 3. Propterea non timebimus, dum
turbabitur terra, et transferentur
montes in cor ~~maris~~ maris seu
in medium maris. not. metaphorice
hoc & dicta sunt, et intrepidum
animum inter maximos belli
tumultus ostendit ostendunt.

f. 4. Converterunt et turbati sunt. quod
eorum, i.e. aqua ~~maris~~ maris vel
marium, & conturbati sunt montes
in fortitudine eius. Et idem conturbati
sunt montes in elevatione eius
maris scilicet fluctuantis, quod
modo terrificum belli felicitate
solati optum ~~representat~~ metaphorice
representat.

בְּאַתּוֹתָיִךְ

f. 5. Fluminis imperius locificat
civitatem Dei, sanctificavit tabernaculum
suum altissimus. Et dicitur: Fluminis
rivi locificant civitatem Dei, quod est
Sanctuarium tabernaculum excelsum.

נָהָר פִּצְצוּן

יְשַׁמְחוּ עִיר

אַלְמָהִים קָדֹשׁ

בְּיַם כְּנִי עֲצִיּוֹן

i.e. Dum gentes bellorum agitantur
furore, quasi exundantis relagis
fluctibus agitantur i. Jerusalem.
civitas Dei sacris amicitate
refrigitur, et leni atque quieto
fluvio eiusque rivulorum cursu
delectatur.

f. 6. Deus in medio eius, non
comovebitur, adjuvabit eam
Deus mane diluculo a Ebrons;
adjuvabit eam sempe urbem
Ierusalem, cum mane respiciet,
ie adjuvabit eam attente
et sedulo; apud in stylo Ebrico
enim sedulo fieri intelliguntur,
quo matutino tempore
peragi dicuntur.

זְּפִנוֹת בְּקָר ;

f. 7. g. conturbato sunt gentes, et
inclinata sunt regna, dedit
vocem suam, comota est terra.
Dominus virtutum nobiscum
Ebrons aliter ita reddi potest:
Conturbentur licet gentes,
et moveantur moveantur regna,
emittat licet vocem suam
ie tonitrua sua, et
dissolvatur terra, v. 8.
Tamen Dominus exercituum
nobiscum

כָּטוּן מִמְּקָכוֹת
לְתַנְּקָזוֹ תְּבוּגָה

אֶרֶץ : יְהוָה צְבָאוֹת

f. 10. auferens bella usque ad
finem terrae, arcum conteret,
et confringet arma, et scuta
comburet igne. Ebrons;
Cessare faciens bella usque
ad terminum terrae, arcum
confringit, ~~hastam~~ conterit
et ~~confringit~~ ~~hastam~~ conterit
et confringit hastam, et
currus comburet igne.

מִשְׁבִּית מְקַמָּוֹת
עַד-קִצָּה הָאָרֶץ
קִשָּׁח יִשְׁבֵּר וְקִצָּץ,
חֲנִית עֲגָזוֹת יִשְׂרָף
בְּאֵשׁ :

Psalm. XLVII. juxta vulgatum
46. Omnes gentes laudate naves.

22.

argm. Psalmus in solenni translatione
arce, aut alia vel decantatus fuisse
videtur; invitantur omnes populi
ad laudes Deo cantandas; ~~et~~ ^{et} ~~ipsi~~ ^{ipsi} ~~et~~
etiam principes populorum exteriorum
locutis huius participes dicuntur,
quod tamen in spirituali debet
sensu intelligi, in eo enim
omnes populi et principes ad
celebrandas Christi in coelum
ascendentis laudes provocantur.
Translatio arce figura ascensionis
Christi erat, ~~et~~ ^{et} ~~itaque~~ ^{itaque} dicebatur enim iste
Deus in translatione sedis arce
exurgere, et ascendere, dum
illa de loco suo, ubi reperta
erat, et solenniter moveretur.

Ps. 5. Elegit nobis hereditatem suam,
speciem Jacob seu gloriam Jacob,
quam dilexit. ^{ie.} assignavit
nobis hereditatem suam, terram
nempe patriam ~~israhel~~ ^{israhel}, et
gloriam Jacob, seu templum et
sanctuarium, quod erat proximum
decus et gloria filiorum Jacob,
Israelitarum.

Ps. 7. Psallite sapienter. ^{ebrous:}
Psallite ^{maschil} ^{מַשְׁכִּיל} ^{ie.}
psalmonum didacticum, erudientem
et aperientem perfectiones Dei,
eiusque beneficia. ^{hoc} ^{vocabulum}
Hoc vocabulum in titulis psalmonum
frequenter occurrit.

v. 9. Regnabit deus super gentes, + ebrons regnavit קִיָּן

Deus sedet super sanctam sedem
sanctam suam. ^{ut in sensu veteris}
testamenti ^{regnavit} deus super
gentes ~~quas~~ ^{dum eas} e possessionibus
suis ~~de~~ expulit, et Hebræi
subiecit, atque super sedem
sanctam suam in sanctuario
templi sedet, ^{in sensu N. T.}
Regnat deus super gentes, dum
eas evangelicis legibus subjugat,
et super sedem sanctam suam
ad dextram Patris gloriosus
emicat.

v. 10. Principes populorum
congregati sunt cum deo abraham,
quoniam dñi fortes vero vehementer
elevati sunt. Ebrons, Principes
populorum congregati sunt

venire ad laudes deo resolvendas.
~~Populus~~ populus dei abraham,
i.e. principes populorum congregati
effecerunt unum populum cum
populo dei abraham, quoniam
ad deum i.e. quoniam dei
sunt terra terra, super qua
valde exaltatus est.

not. Terra terra in ptyls
Ebrorum principes vocentur
eorum populos suos custodire
et protegere tenentur.

וְדַבְּרֵי עַמִּים וְאַתָּן
עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
כִּי כְאֵלֹהִים פָּגַנִי
אֶרֶץ פְּאָר וְעֵצָה

Handwritten signature or flourish

Yahg. XLVIII.

JOA

Yahg. XLVIII. *justa vulg.*
47. Magnus Dominus et laudabilis.

argu Judaeos ex Babylonica captivitate in Jerusalem patriam
rediens, armis infestans Cambyfes,
seu Gog ezek. 38. ingentem cladem
~~tulit~~ cum pro unacum regibus
ipfi parentibus tulit. Judaei hac
victoria comparata, promissis plenus
ad urbem et templum perficiendum
admovebant manus, opereque
felicitate consummato, hoc canticum
cecinerunt, in quo gloriam Dei
in templo effulgentem, atque
Jerusalem Dei adversus hostes
dedicant, ipsaque ad
post rostrum templi et urbis
perfectionem Dei auspicio oblectam
laudibus extollunt. In seipso
spiritali amplitudo et splendore
ecclesie a Tyrannis frustra infidus
atque nis, atque tormentis
in petito commendatur.

Yahg. Magnus Dominus, et laudabilis
nimis in civitate Dei nostri, in
monte sancto eius. noto Templum
erat exstructum in monte Moria,
inde parat, et Deus Magnus
et laudabilis in monte sancto suo
dicatur; templum ac ita
erat et ita erat munitum,
ut speciem civitatis residerit,
inde Jesus verborum; in civitate
Dei nostri facile cognoscitur.

¶ 3. Fundatur exultatione universo
 terro mons Sion, latera aquilonis
 civitas regis magni. Ebrus:
 Tractus seu gibbus pulcher,
 gaudium universo terro, mons
 Sion, latera aquilonis, civitas
 regis magni. ie Templum dicitur
~~seu mons seu Tractus pulchrum,~~
 et gaudium universo terro
 efficit, ~~Templum~~ ~~inquam,~~
~~quod dicitur illud quod~~
 vocatur prope montis Sion,
 quia ~~in hoc monte,~~ ~~qui contiguus~~
 erat ~~monti Moria,~~ ~~apud romis;~~ templum illud
 quod vocatur nomine laterum
 aquilonis, quia ad borealem
 Ierofolymam plagam fuit extractum iurbs illa
 quod vocatur nomine ~~prope~~
 civitatis regis magni, quia
~~fredericus~~ ~~urbis~~ ~~in qua~~ Rex
 magnus ~~sed~~ Deus habitabat in
~~urbis illa~~ ~~illa~~

יְהוָה נֹרָא מִשָּׁמַיִם מִשָּׁמַיִם
 כִּי-הָאָרֶץ בָּרָא

¶ 4. Deus in domibus eius
 cognoscetur, cum suscipies eam. Ebrus:
 Deus inter excelsas ~~edificatus~~
 eius, urbis nempe, ~~sed~~ cognoscitur
 tanquam arx. ie Deus
 urbem Ierofolymam tanquam
 arx munitissima defendit.

אֲזַכֵּימָם בְּאֶרֶץ מִנוּחָהּ
 נֹרָא מִשָּׁמַיִם

¶ 5. Quoniam ecce reges terro
 congregati sunt ~~in~~ conturbati
 sunt ~~in~~. Sermo de videtur
 de Cambyse aliisque regibus,
 qui ~~in~~ unitis cum Ceryge
 viribus Ierofolymam muris
 necdum munitam aggressi,
 attonitis et vertentibus meribus
 terga suorum dederunt.

f. 9. In
 naves
 nichal
 Camb.
 m. 10.
 contra
 vid. H.
 f. 10. du
 nam
 dicitur;
 l. 10.
 mens
 m. 10.
 f. 11.
 filii
 domi
 sacro
 mine
 f. 13.
 eam
 dicitur
 Sion
 nempe
 nos.
 f. 14.
 ad
 f. 15.
 et
 no
 gen
 con

f. 9. In spiritu vehementi conteres
 naves Tharsis. Ebrus; in vento
 orientali vel Euro ^{ad} nos.
 Cambyles negotiatores Tharsis
 profitos clasibus constituit quam
 contra Ierusalem instruxerat.
 vid. Herodot. lib. 3. c. ii. 44. 45.

כְּרוּם קָרִים

f. 10. Suscepimus Deus misericordiam
 tuam in medio templi tui.
Ebrus: Cogitavimus Deus misericordiam
 tuam ^{ad} i. c. In situ templi tui
 reclus redificati magnitudinem
 misericordie tue perpendimus.

f. 12. Letetur mons Sion, et exultent
 filii Iuda propter iudicia tua
 Domine. nos. filii Iuda in stylo
 sacro urbes et vici ^{et} sunt a
 principali urbe Ierusalyma dependentes.

f. 13. Circumdare Sion, et complectimini
 eam, narrate in turribus eius.
Ebrus clarior ita redditur: circumdare
 Sion et circuite eam, Ierusalyma
 neme, recensete turres eius.
nos. Theopneustos ^{per} invitat
 Iudeos, ut templi et urbis restauratio
 perfectionem attendere aspicientes,
 dei beneficii munus contemplantur.

סֹבְבוּ צִיּוֹן וְהִקִּיפוּהָ
 סִפְרוּ מִגְדָּלֶיהָ :

f. 14. Ponite corda vestra in virtute
 eius, et distribuite domos eius,
 ut exaltetis in generatione altera.
Ebrus: Ponite corda vestra ^{ad}
 ad antemurale eius, germanice
 basanzigat die Normann Non Jerusalem.
 et extollite ^{ante} ~~palatia~~ ^{palatia} ~~velis~~ ^{scilicet}
 palatia eius, ut exaltetis ^{ante} ~~positis~~ ^{vel} ~~exaltetis~~
 generationi futurae ea, quae ^{velis} ~~velis~~ ^{scilicet}
 complectentur ^{ad}

שִׂיחוֹ בְּבִכְוֹתָיִךָ
 פָּסְגוּ אֶרְמוֹנוֹתֶיהָ
 כִּמְעַן תִּסְבְּרוּ
 כְּדוֹר אַחֲרָיו :

V. 15. -- Ipse reges nos in secula.
Ebraeus: Ipse reges nos usque
ad mortem מלך - עד

Psalmus XLIX. Intra vulgaram
48. Audite huc omnes gentes.

argm. In Author psalms
obsuro et enigmatico stylo conficit,
veterum consuetudinem sectatus,
qui doctrinam sapientis vario
involvere enigmatibus consueverunt.
Agit autem eorum inutilitate,
utote quibus homo nec sibi
nec alteri vitam seruare
possit, de inevitabili moriendo
moxerto, cui sapiens dicit
ac prudens parere cogituro.
denum de stultitia hominum,
qui natura sua dignitatem
floci pendentes brutis se
similes reddunt.

V. 5. Quique terrigeno, et
filii hominum. Ebraeus. filii
etiam adam, et filii viri.
not. In stylo ebraico filii
homines ignobili genere orti
filii adam dicuntur, enobili
vero profapia geniti filii viri
scilicet generosi cuiusdam nominantur.

אִם בְּנֵי אָדָם יִהְיוּ
בְּנֵי אֱדָמָה

V. 5. Inclinauo in parabolam
aurem meam, aperiui in saluatio
propositionem meam p. Ebraeus, enigma meum.

חִירְתִּי

not Cythara aliove musico instrumento
intercludentes, sapientis documenta
Decantabant veteres; inde Salustia
dicit, quod aurem suam inclinaturus
est ad parabolam, ~~id est~~ quam
videlicet cantando et cythara
ludendo proponere cogitabat; musicum
enim propriam aurem suis modulationibus
accommodare oportet.

f. 6. Cur timebo in die mala?
ve In die iudicii, ultionis, vel
mortis? iniquitas calcanei mei
~~status~~ ~~vestigiorum~~ ~~meorum~~ circumdabit
me. Ebdus; iniquitas vestigiorum
meorum circumdabit me ~~id est~~
non est, quod metuum in die mortis,
nisi iniquitas vestigiorum meorum
a tramite divini legis aberrantium
comprehendit me.

פְּרָוִי מִיָּמַי

f. 7. Qui confidit in virtute sua,
~~et in fortibus~~ seu fortitudine sua,
et in multitudine divitiarum
suarum gloriantur, supple ~~fortes~~ tales
sibi in die mala timeant die
mortis timeant, quam etiam evitare
nullo modo valent, non
sequentes vestigiis indicant.

f. 8. Prater non redimit, redimet
homo? hoc per Metaphoram intelligatur:
non dabit deo placationem. Ebdus:
non dabit deo metium redemptionis sue,
qua videlicet semet a lege mortis
exinere solet.

פְּרָוִי

f. 9. Et metium redemptionis animae
sue, et laborabit in eternum.

Ebdus: metiosa enim redemptio animae
sue vltima est, et desinet vel desinet
in eternum ~~id est~~ quasi hac mortalivita

וַיִּפְרֹא פְּרָוִי וַיִּפְשֵׁן
וַחֲרָז זְלַתָּם
זְלַתָּם

Solum sepulchrum pro solo et suji
domicilio et tabernaculo fuerit.

nos. i. Ex eo, quod sepulchra domus eterna
dicantur, refuratio mortuorum negata
non est, cum eterna in stylo
scriptura non semper in puncto
accipiatur sensu. 2. In Ebrido legitur
medium eorum, pro sepulchra
eorum. **קבר** vel ~~medium~~, + mater
vel mater transpositionem litterarum
Ebridis non inusitatum, litteram
7 ultimam in medium transponendo.
conferat cum vulgata arabo et
chaldæis, et ipse hebraei contextus.

f. 13. Et homo, cum in honore esset,
non intellexit Ebrus: Et homo,
cum in pretio, seu in pretio
magno et dignitate a deo donata
constitutus, non perseveravit
seu remansit.

וְיָיִן

f. 14. Hoc via illorum scandalum
ipsis, et postea in ore suo complacent.
Ebrus: Hoc via eorum amentia
eorum, seu hoc vivendi ratio
summa eorum amentia est: et
posteri eorum in ore suo
complacent videlicet stultitia
antecessorum suorum, eandem
iniquis laudibus celebraturi.

וְהָרָרָם בְּפִי
וְכִבּוֹ וְאַחֲרֵיהֶם

f. 15 Sicut oves in inferno positi
sunt, mors depascet eos, et dominabuntur
eorum iusti in masurino, et auxilium
eorum veterascet in inferno a
gloria eorum. Ebrus. Sicut
oves in sepulchro ponunt, mors

108
 depasces eos, et dominabuntur
 eorum iusti tempore matutino, et
 forma seu species eorum consumptioni
 erit obnoxia, sepulchrum habitatio
 eorum. not Psalmista in hoc
 versu stylum vere enigmatium
 et obscurum exhibet, cuius
 genuinum sensum congere magis,
 quam certo tenere licet. ~~Sed~~
~~forte elipser aliquod etiam valde familiares~~
 in hoc versu obviantes ad sensum + supponendo
 genuinum ~~patuendum~~
 optime conducent, itaque
 periphrastice ita interpretandum
 esse hunc versum existimo:
 Impii iustos sicut oves in
~~sepulchris suis~~ morigeras
 et infirmas ~~in sepulchris suis~~,
 et refrigerando insanos in sepulchris
 ponunt, eosque mortis lege a deo
 nequaquam exemptos, mors depasces
 at dominabuntur eorum in iurum
 videlicet, iusti in matutino,
 tempore nimirum resurrectionis,
 quo iusti + ~~impiorum~~ impiorum iuxta
 Evangelii scriptura ~~scribitur~~ iudices
 erunt, licet interim forma
 seu corpus iustorum consumatur,
 et sepulchrum eiusdem habitatio
 fiat.

f. 56. veruntamen deus redimet
 animam meam de manu inferi,
 cum acceperit me. Ebrutus latina
 mo particula veruntamen admittit
 etque adverbium vere seu profecto;
 sensus inde redditur facilius,
 et antecedentibus conformior.

כצאן זשאז שמונות
 ידעים ויקרהו בהם
 ישרים זפקר וצידם
 זבנות שאוז בקרבם

+ note sepulchris fugiunt
 mortisque venenis dissipatis

+ נ.א.

V. 19. Quia anima eius in vita ipsius
 benedicatur, confitebitur tibi, cum
 benefeceris ei. Ebrius: Quia animam
 suam in vita sua benedices seu
 beatam modicabit, et laudabit
 te, cum benefeceris tibi ie si
 eius ~~et~~ vestigiis inherens vitam
 voluptuosam ducas. Sed versus
 sequens tripem tan vana felicitatis
 exitum ~~prosequitur~~ prosequitur;

כִּי נִפְשׁוֹ בְּחַיָּו יִבְרַךְ
 מַדְבָּר וְיִזְכֶּרְךָ כִּי
 חָסִיד תִּיטִיב
 זָךְ :

V. 20. ~~Intuitus~~ Intuitus usque in
 progenies patrum suorum, et usque
 in aeternum non videbit lumen.
Ebrius: ~~Intuitus usque~~ Venies
 ad progeniem patrum eius/supplendo
~~et eligens~~ eligens: a quibus
 vitia et opes hereditarias acquisivit,
 et certus evades, quod usque
 in aeternum non visuri sint
 lucem videlicet beatitudinis.

תָּבוֹא אֶפְרַיִם הַזֶּה
 מִכּוֹתֵיךְ עַד-נֶצַח
 כִּי יִרְאוּ אֶת-אֵלֶיךָ :

Handwritten flourish

Psalm. L. Justa vulgata 49.
 Deus deorum Dominus locutus est.

argente. Populus Israel in Babylonica
 captivitate sine sacrificio, quo
 Deum sibi reddere solentis propitium,
 degere coactus, gravi affligi afflictus
 est moerore. Deus itaque populi sui
 misertus, per Palmistam indicat
 curas, quod coelum et terram in
~~judicium convocare~~ testes iudicii
 sui convocare, et populi sui

causam tanquam equifimus iudex,
~~agere velis, & iudicare vel~~
 revertentibus cor iniquis hostibus,
 dijudicare velis. Hortatur
 deinde populus Israel, ne nimis
 memoretur angorem capere propter
 sacrificandi et offendi impotentiam,
 eorum sacrificium laudis et
 iustitiae, quod etiam captivi
 interim resolvere possent, ~~illi~~
 sibi sit acceptissimum. Invenitur
 tandem in eos, qui merito
 erga Dei legem zelo, viam
 iniquitatis sectantur.

4. i. Deus Deorum Dominus locutus est,
 et vocavit terram a solis ortu
 usque ad occasum, i. e. homines.
 Toto terrarum orbe degentes
 convocabit ad, ut testes
 iudicii ~~prophetae~~ exercent.
 No populus Israel adfensio

not. i. Deus Deorum dicitur
 deus qui deus angelorum et
 principum terrae est, qui in
 stylo scripturae nomine Deorum
 honorantur. not. 2. iudicium ipsum
 et modus iudicii, qui sequentibus
 describitur verbis, metaphorice, ~~et~~
 et figurate debet accipi;
 deus enim sine iudicii externi
 apparatu populum Israel dijudicavit,
 dum illum ex babiloniorum
 captivitate eduxit.
 Symbolica itaque haec descriptio
 iudicii divini est, cumque in
 finem facta, ut divina maiestatis
 ideam haud ignobilem mentibus suis
 imprimere possent, quamquam

in sensu sublimiori, qui iudicium dei
 extremum respicit, ~~omni~~ ^{omni} iudicium
 ceteri apparatus literaliter auferre
 omnino conuenit.

¶ 2. Ex Sion spes decoris eius,
 Deus manifeste ueniet. Ebrus:
 Ex Sion perfectio pulchritudinis
 Deus splendebit ie Ex Sion perfecta
 pulchritudine splendet Deus tanquam iudex
 procedet, ~~deum~~ tribunal suum ibi
 eriget, ubi ab his antea cum
 populo suo habitare consuevit.

מַצִּיּוֹן מְכַבֵּד יְפִי
 אֱלֹהִים הוֹפִיָּה
 הוֹפִיעַ :

¶ 5. Congregate illi sanctos eius, qui
 ordinans testamentum eius super
 sacrificia. Ebrus: Congregate
 mihi sanctos meos, qui respigerunt
 foedus meum super sacrificium.
ie ~~qui sacrificia~~ congregate mihi
 Israelitas populum sanctum meum,
 qui sacrificium cultu foedus mihi
 fecerunt, uel quibus ob sacrificium
 cultum foedere constitutus sum.

אֲסַפּוּ צֵי חֲסִידַי
 פְּרִתֵי בְרִיתִי יְצִי -
 זָבַח :

¶ 4. Non in sacrificiis tuis arguam
 te, holocausta autem ~~in~~ tua
 in conspectu meo sunt semper.

Ebrus multa facit aliam et
 contextui totius psalmi regis conformem
 admittit uersionem, quod ita sonat:
 Non in sacrificiis tuis arguam
 te, et holocaustis, quod in conspectu
 sem meo semper. Supplendo elipsis
 essent offerenda, nisi et seruitutis
 ratio uestro conditio id prohiberet.

זֶא עַצְמְךָ וְכַחֲךָ
 אֹכֵלֶכָה וְעֹזֶתֶךָ
 בְּיָגְדֵי תְּמִיד :

112
v. 20. Sedens aduersus fratrem
+ Iudum regem
uum + loquebaris, et aduersus
filium matris tuae et fratrem
uum uterinum ponebas
scandalum seu offendiculum.

not. Sedens ebreis dicitur,
qui conversatione aliorum utitur,
vel qui iudicis officio fungitur.

v. 21. arguam te, et statuem
contra faciem tuam, et constituam
me iudicem et vindicem contra
faciem tuam.

v. 22. Ne quando rapiat, et
non sit, qui eripiat et Ne
quando deus tanquam Leo
traucidus vos ad mortem
abripiat.

v. 23. Sacrificium laudis
honorificabit me, et illic iter,
quo ostendam illi salutare
dei. et sacrificium laudis
via est, in qua deus
salutare suum, seu liberationem
a ~~mala~~ miseria ostendit
ostendit illis, qui perueniunt
in eadem incedunt.

not. Ebreus quoad vocabulum
illic in codicibus variat,
sepe namque Beineccis in
multis codicibus legitur □ V
et quod in aliis vero □ V,
quod notionem hanc hinc uel
consonam uix habet.

L. H.

Psalmos LI. Junta vulgaran
50. Misere mei Deus secundum magnam

argumto. Huius psalmi authorem
maxime fuisse Davidem, ex postremis
duobus versiculis abunde patet.
Quomodo enim vero David Ierosolymam
nunquam muris suis nudatam
aut devastatam conficatus, Deum
rogare potuit, ut benigne faciat
in bona voluntate Sion, ut edificentur
muri Ierosalem ~~qui, dum viseret David,~~
~~nunquam fuerat disuti.~~

Dicitur igitur hic psalmus orationem
serventem: Iudaeorum in captivitate
degyptum, i. proficetur in eo Iudaeus
captivus peccatorum suorum invidiam,
emundari a Dei misericordia peti.
agnoscit sacrificium Deo acceptissimum
esse spiritum contritum et humiliatum,
et hoc nobilissimo sacrificii genere
coetera legis sacrificia, quae servitutis
babylonicae tempore intermitterenda erant,
satis compensari. Peti tandem, ut
Deus muros Ierosalem a chaldeis
devastatos restituere, et in
patriam revertendi viam concedere
dignetur, ut sacrificiis et orationibus
a lege rescriptis deus sua libere
vacare possit.

v. 4. Amplius lava me ab iniquitate
mea. Elidus: admodum lava me

קָרַבְתָּ קָרַבְתָּ

v. 6. Tibi soli peccavi, et malum
coram te feci, ut justificeris in sermonibus
tuis, et vincas dum iudicaris. Elidus:
Tibi soli peccavi, et malum coram te
feci, propterea justificabis me, cum
locutus fueris, mundum me reddes,
dum iudicaveris. not. Iudaei

כִּי תִבְרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ
וְהָרַע בְּעֵינַיִךְ עַל יְהוָה
זִמְעוּ הַצָּדִיק בְּרַבְרָתְךָ
תִּזְכֶּה בְּשִׁפְטֶיךָ

captivi in gentem Babylonicam nunquam
 recurrant, sine eam nulla injuria
 affecerunt, qua illius sibi odium,
 quo adeo remebatur, promeriti
 fuerunt; hinc ingemiscunt ad Deum, dicentes:
 Tibi soli peccavi, et malum coram
 te feci, propterea iustificabis me,
 vel innocentem respectu Babylonicorum
 me declarabis, cum locutus fueris

¶ 7. Ecce enim in iniquitatibus
 conceptus sum, et in peccatis
 concepit me mater mea. Ebricus:
 Ecce in iniquitate genitus sum,
 et in peccato concepit me
 mater mea. not. Ebricus fortius
 quam vulgata argumentum
 pro originali peccati existentia
 suppeditat.

וְאֵלֶיךָ יְיָ עָוֹן חוֹזְקֵתִי
 וְבִיחֹטֵא יִחַסְתָּנִי
 אֱפִי :

¶ 8. Ecce enim veritatem dilexisti,
 incerta et occulta sapientie
 tue manifestasti mihi.
 Ebricus alhaldo ita aliter ita
 veritur: Ecce veritatem dilexisti
 voluisti in renibus, et
 in abscondito videli cordis
 sapientiam docebis me
 seu domisti me. nota.

הוֹ-אֵמַת חֶפְצָתְךָ בְּטוֹת
 בְּטוֹת וּבְקִסְתֶּם חֶכְמָה
 תוֹרֵיךָ תוֹרֵי עֵינַי :

In superiori versu propheta
 se peccatorem agnoscat ab ipso
 vito primordius peccati sorde
 inquinatum, in hoc versu
 addit magnitudinem peccatorum
 suorum actualium exaggerat,
 eorum peccaverit, et si Deus
 veritatem voluerit in renibus
 eius, seu veritatis amorem
 misericordius eius in me infillaverit,
 et sacra sapientie monita
 suggererit, seu in abscondito

cordis Sordentiam Docuerit.

115.

v. 9. asperges me hyssopo, et mundabor,
lavabis me, et super nivem dealbabor.
not. Psalmista promissa peccatorum
confessione veniam petit, et ad ritum
sacrum respiciens, quo leprosi et
imundi in aqua lustrantur, cinere
mixtam et vacca rufa ~~mixtam~~
mixtam, et ramo hyssopi
asperfam mundabantur.

v. 12. Spiritum rectum innova in
visceribus meis, Ebrius: Spiritus
firmum ie Spiritus fortitudinis
constantis ie

יְדִי

v. 13. Spiritum sanctum tuum ne
auferas a me ie Spiritum
propheticum, quos ~~ps~~ author huius
psalmi, a Deo reapse donatus
~~ps~~ fuerat; et quo impetente
et inspirante hunc ipsum concinavit
psalmum.

v. 14. Spiritu principali confirma me,
ie Spiritu, quo personas principali
dignitate fulgentes donare soles,
not. In precedenti versu author
psalmi ~~ps~~ prorogativa prophetis,
in hoc versu ~~ps~~ prorogativa principis
reguli conspiciunt se nobis.

v. 16. Libera me de sanguinibus ie
ie de violento in ps ps Ebrius
De violenta morte, quam mihi
Chaldaeis intentant.

L.

Psalm. LII. iuxta vulgaram si.
Quid gloriaris in malitia.

argumto. Doeg idumeus regi saul
adventum David in Nob, ubi
sanctus propositio a suo
sumo sacerdote refectus fuit, malique
modidit; qui refina huiusmodi
ingentis calamitatis, qua urbs
Nob cum sacerdotibus suis
a suis budo saule oppressa est,
causa extitit. In hunc ergo
Doeg Idumum figuram Iudo
moditoris invehitur David.

L.

V. Quid gloriaris in malitia,
qui potens es in iniquitate.
Tota die iniquitatem cogitavit
lingua tua. Ebraeus: Quid gloriaris
in malitia. Latio a misericordia
dei tota die supple in sanctos
suos reficit. Iniquitatem
cogitavit lingua tua.

מה-תהיילך בקרץ ה
הגבור חסר יאז כז-היום

גבור
ex arabico אבאר
homicida vel latio.

V. Dilexisti omnia verba
iniquitatis tuae. Ebraeus:
verba perditionis.

דברי-קציע

V. Propterea deus destruet te
in finem, evellat te, et emigrabit
de tabernaculo tuo, et radicem
tuam de terra viventium.

Ebraeus: Propterea deus destruet
te in perpetuum, et apprehendet
te, et evellat te de tabernaculo
te ab ingressu in tabernaculum
sanctum arcebit te, poenam
occisori sacerdotum condignam
inferens; et eradicabit te de
terra viventium, et te cum tota
familia tua perdet.

גם-אז יתצח קציע
יחיתה ויסחה
מאדז ושרטה
מארץ חיים

117
f. 8. videbunt iusti, et timebunt
not. timebunt terrore vindictae divinae,
quo peccatorem feriet, attonitio

f. 9. — pro provaluit in vanitate
sua. Ebrus: provaluit sen
corroboratus est Divitis suis.

בְּחַיֵּיתוֹ

f. 10. Ego autem sicut oliva fructifera ebros virens
in domo Dei, speravi in misericordia
Dei in seculum, et in seculum
seculi. i.e. Ego autem sicut oliva
virens, s. quod Symbolum prosperitatis
juventutis et pacis est, in
domo Dei, in tabernaculo scilicet
Deo deserviens florebo, speravi in
misericordia Dei, quod qui vivit
in seculo et in eo

רַעַן

f. 11 Confitebor tibi in seculum,
quia fecisti sic, quia iustum
iudicium de Adamo Doeg fecisti

¶

Psalm. LIII. juxta vulg. 52.
Dixit insipiens in corde suo

argute. Psalmus hic idem argumentum
et eadem ferme continet verba,
quod in in psalmo 54. juxta vulg. 54.
leguntur.

f. 12. Cor tibi repidaverunt, ubi non erat timor,
quoniam Deus dissipavit opera eorum, qui
hominibus placent. Ebrus hae omnia
unico complexibus versu, sic habens:
Ibi repidaverunt, ubi non erat timor,
s. causa timoris; sed Deus dissipet
opera obfidientium et il. opera Babyloniorum,
qui Jerusalem obsederant: i. confu

¶

פִּי אֲזַקִּים פִּי
עֲצֵבוֹת חוֹנֵק

Yahy LIV. iuxta vulgaram 53.
Deus in nomine tuo saluum me fac.

argum. David persecutione regis
Paul, eiusque ~~persecutione~~ famulorum
afflictus, auxilium ~~de~~, et
liberationem ab hostibus a deo
petit. Fiduciam, qua necesse
fuerat, ostendit, et sacrificia
proponit, id est, eucharistica
nominit, si periculum evaserit illi.

f. Deus in nomine tuo saluum
me fac, et in virtute tua iudica
me. i.e. efficaciter fortiter
iudica causam meam, dum iniustis
hostium vexationibus tribulor.

f. 5. Quoniam alieni infureverunt
adversum me, et ~~pro~~ alieni in
styla Ebrorum vocantur concipites
vel fratres inimicitiam ingustam
ferentes, et fortes quosierunt
animam meam. Ebrus: violenti
quosierunt animam meam i.e.
visam.

ט.ר.י.י.י.י.

f. 7. Es in veritate tua disperge
illos. i.e. propter promissiones
tuas, quibus inveniendi profiduum
non defuturum, promissisti.

[Handwritten flourish]

Psalmus LV. juxta vulgaram 54.
Exaudi Deus deprecationem meam

argumt. David in gravissimo periculo, quod ipsi a perfido filio Absolom iminebat, enixas ad Deum preces mittit; petit sibi dari penas, sicut columbo, ut fuga veloci sibi consulere queat. Conqueritur pro de iniquitate et malitiosis fraudibus Absis Jerusalem, cuius pars haud exigua ad Absi ab Absolomis partibus perierat, deinde acriter conqueritur de perfidi Achitophel consilio sui et amici defectione, qui Absolom perfida adversus patrem consilia suggessit. Omnem spem in Deo se collocare dicit, et excidium hostibus suis vaticinatur. In sensu sublimiori et spiritali I. Christus ob Jerusalem in mortem suam inique conspirantis, et Iuda discipuli sui malitiam vehementer conqueritur.

Ps. Exaudi Deus orationem meam et ne despexeris deprecationem meam.
V. 1. et ne desper abscondas te a me deprecatione mea.

אֶעֱבֹר אֶת־עֵינַי
בְּתַחֲנוּנָה :

V. 3. Conturbatus sum in exercitatione mea, et conturbatus sum in ebrietas: instanter perseveravi in meditatione mea, vel colloquio meo, quo videlicet auxilium tuum exulto, et respexi in clamorofam vocem ad te emisi.

אֲדַרֵּךְ בְּשִׁיחֵי
וְאֵהָיָה :

V. 4. Quoniam declinaverunt in me iniquitates, et in ira molesti erant mihi.
V. 5. Quoniam consecerunt in me iniquitatem i.e. iniuriantur mihi iniquitatem, et in ira oderunt me i.e. acriter oderunt.

כִּי יַמְיִטוּ עָלַי
עֲוֹנוֹתַי

v. 6. -- Contexerunt me tenebris.
Tenebris: contexerunt me terrores
ingentes.

פְּצִיזוֹת

v. 7. Quis dabit mihi penas sicut
columba, et volabo, et requiescam,
videlicet in loco ab hominibus
ab hominum consortio remoto.

v. 8. Ecce elongavi fugiens, et
mansi in solitudine. Tenebris
tempus futurum legit, quasi
psalmista diceret, ecce penas
instructus fugam in longinqua
caerem loca etc.

תְּעִיבָה

v. 9. Expectabam eum, qui saluum
me fecit a pusillanimitate
spiritus, et tempestate. Tenebris
Expectabo ^{accelerarem effugiam} ^{michi} ~~erigentem~~ me a
vento turbido, et tempestate
ie a maxima, qua memoz,
caerit persecutionis nocella.

אֲחִי יֵשׁוּעַ הַמְּפֹלֵט זִי
הַרוּחַ סְעָה סְעָה עַד

v. 10. Precipita Domine, divide
linguas eorum, quoniam vidi
iniquitatem et contradictionem
in civitate. Tenebris: absorbe
Domine, discinde linguas eorum
/; qui denotationibus et
maledictis nocere mihi emantur;
vidi enim ^{iniquitatem} ^{et + iniquitatem violentiam}
littem seu discordiam in
civitate neque Jerusalem.

בְּצֵעַ אֲרוֹנֵי פִּי
לְשׁוֹנָם כְּרֵאִיתִי
חֲמַס וְ
וְרִיב וְ

v. 11. Die, ac nocte circumdabit
eam super muros eius iniquitas,
et labor in medio eius et
iniquitas. Tenebris alia ubique
interpunctione, et sic legit:
die, ac nocte circumdabit eam

super muros eius, |; Suppleri Debet
elipsis ~~in~~ ^{nomine}
in priori versu positum, necne
injusto violentia, et discordia,
~~et~~ ut sensus talis sit: Vidi
injustam violentiam, et discordiam
in civitate, eamque talem iustis
muris civitatis infixa et inata
esse videntur: | et iniquitas et
iniquia in medio eius.

V. 12. Et non defecit de plateis
eius usura et dolus. Ebrus:
Et gravitas |; quod verba ad anteriorem
se versum quoad sensum suum reducenda;
et non defecit de plateis eius
usura fraus et dolus.

הרות בקרבך
תה

V. 13. Quoniam si inimicus meus
maledixisset mihi, sustinuissem utique,
et si is, qui oderat me, super me
magna locutus fuisset, abscondissem
me forsitan ab eo. Ebrus ad
litteram: Quoniam non inimicus
meus opprobriis me affexit,
ut ratar, non inimicus meus
insurrexit, seu se magnum
offensavit contra me, ut abscondar,
seu abscondere me poterim.
not. 1. Versus in Ebrus et vulgata inter se
conveniunt, discrepat solummodo
modus loquendi. ~~quod~~ not. 2.
In hoc et sequentibus versibus
querelam de Achitophel salmista
moveret.

כי לא אויב יקר פני
ואתה

V. 14. Tu vero homo unanimo, dux
meus, et nobis meus. Ebrus:
Tu vero homo ~~secundum~~ iuxta ordinem
meum i.e. dignitate mihi quasi equalis,
utote in aula mea princeps et

אתה אחד פני
אחד פני

consiliarius; socius meus, et
notus meus.

f. 15. Qui simul mecum dulces
 capiebas ~~me~~ cibos, in domo
 Dei ambulavimus cum ~~est~~
 confersu. Ebrudus: Qui simul ^{אֲשֶׁר יַחְדָּו נִסְתִּיךְ}
 suave reddidimus secretum ^{סֹד בְּבֵית יְצוּדָיִךְ}
ie qui dulcem secretorum indicem ^{נְהַיֶּךְ בְּרִגְשׁ:}
 comunionem habuimus; in
 domum Dei pergebamus cum ^{verba frequenti,}
~~confersu seu unanimi confatio~~
~~conversatu~~ ^{vel etiam}
 cum festinatione, prout Chaldus
 vertit; docet enim Rabbini,
 in templum ~~sceleriter~~
 pergendum, ~~sed~~ ex eo tarde
 redeundum.

f. 19. Redimes in pace animam
 meam ab his, qui appropinquant
 mihi, quoniam inter multos
 erant mecum. ie multi sunt, qui
 mihi mecum erant, qui familiaritate
 mea ~~ante~~ utebantur artea,
 nunc autem hospitaliter
 appropinquant mihi.

f. 20. Non enim est illis comutatio
ie. ~~comutatio~~ vite perversa
 in bonam; et non timuerunt
 Deum.

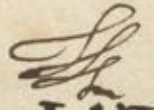
Ebrudus: comutationes
 qui numerus pluralis non
 sine emphasi ponitur, et
 significetur, nullam nullam
 morsus mutationem vite
 illis esse.

f. 21 et 22. Extendit manum
 in retribuendo, contaminaverunt
 testamentum eius, ~~vnde~~ ^{divisi}
 divisi sunt ab ira vultus eius,
 et appropinquavit cor illius,
 nulli sunt sermones eius
 super oleum, et ipsi sunt paula.

Ebraeus quoad distinctionem versuum
 et ipsum verborum sensum a vulgata
 hinc differre cernitur. Omnia hinc
 verba ~~quae a vulgata ab Ebraeo~~
 versu 21. et 22. comprehenduntur
 sequenti ordine, et sensu: ~~misit~~
 v. 21. misit manum suam in
 sacrificios suos, i.e. in me, et apedias
 meos, qui sacrificie cum ipso, ~~adhibet~~
~~nonne vixi~~ semper viximus! contaminavit
 pactum suum i.e. fidem mihi fecit
 seu pactum fidelitatis. v. 22.
 Lenius ~~et~~ butyro os eius est,
 et cor eius appropinquare, seu
 moliri ~~paratum est~~ ^{supple paratum est.}
 Leniora sunt verba eius quam
 oleum, at ipsa sunt sacula.

שֵׁחַ יָדָיו בְּשַׁלְּמֵינוּ
 חֵצֵצ בְּרֵיחוֹ :
 חֵצֵקוֹ מִחֲמָאוֹת
 פִּי וּקְרָב - לָבוֹ
 רַחֵם כִּכּוֹן רַבְרָיו
 מִשְׁמֵנוּ

v. 24. Viri sanguinum et dolosi
 non dimidiabunt dies suos
 i.e. viri sanguinis cupidi, et
 dolosi non explebunt dimidium
 vite curriculum, quod naturaliter
 absolvendum erat, Divina eos
 proseriente vindicta.

Psalm LVI. iuxta vulgaram 55.
 Miserere mei Deus, quoniam concitavit me homo.
 argumt. pervens afflicti, et in medijs
 periculis constituti oratio, in
 qua Malmigra firmam in Dei auxilio
 fiduciam, et profitum, deo no
 noprofito liberationis beneficio fa
 gratum exhibendi manifestat.

v. Miserere mei Deus, quoniam
conculcavit me homo. Ebrus;
Miserere mei Deus, quoniam a
anhelitu hostili persequitur
me homo.

כִּי-שֵׁן אֶפְנִי

v. 34 Conculcaverunt me inimici
mei tota die, quoniam multi
bellantes adversum me. v. 4
ab altitudine diei timebo.

Ebrus: v. 3 anhelaverunt inimici
mei tota die, quoniam multi
bellantes mihi altissime!

v. 4 Die, qua venurus fuero
vel timero, in te sperabo.

פָּרוּם

יוֹם אֵיךָ אֶנִּי יִתְּנֶה לִּי

not. S. Hieronimus et Chaldæus sua sententia quoque
huic versioni ~~formam~~ tribuunt
authoritatem.

אֶבְרָתָא

v. 5 In laudabo ^{verbum} ~~verbum~~ sermones
meos, in Deo speravi, non
timebo, quid faciat mihi
caro. Ebrus: In Deo
laudabo verbum eius ie

בְּתַהֲלֵי אֱתֵיכֶם רִבְרוּ

Dei verbum, quo auxilium mihi
petiitum est. Laudabo, non
timebo, quid faciat mihi caro
ie homo mortalis.

v. 6 Tota die verba mea execrabantur,
adversum me omnes cogitationes
eorum in malum. Ebrus.

דְּבַר יִשְׁעֵכֶם

Tota die negotia mea ~~venantur~~, exagitarunt,
super me, ie inimici mei tota
die negotiis meis difficultates
inferuerunt. vel tota die
verba mea exagitarunt super me,
videlicet ea in reversum detorquendo
serpente.

7. Inhabitabunt, et abscondent, ipsi
 calcaneum meum observabunt. v.g.
 sicut supinuerunt animam meam, pro
 nihilo & saluos facies illos, in ira.
 populos confringes. Obdus kofe
 nefus aliser dispringuit, quam vulgata
 sic legitur: 7. Inhabitabunt vel
 simul convenient, et abscondent se,
 ipsi vel vestigia mea observabunt,
 siquidem expectant vel animam
 meam, i.e. occasionem animam tollendi.
 v.g. propter iniquitatem eripe,
eripe seu eripere eos eripe ex
 labiulis suis, in quibus mihi infidias
 prouunt. & in ira populos profernes.

יגורו יאפינו הקפה
 יקבי ישתרו
 פיאשר קודו ופשי
 זאון פלט זמן

not. verbum ערי ad litteram sumptum
 indicat eripe, libera, videtur autem
 per antiphrasin, qua ברך benedicere
 et maledicere simul significat,
 hoc verbum contrariam per notionem
 mimario significationi notionem
 haud refruere.

9. Deus vitam vitam meam annuntiavi
 Tibi, posuisti lacrymas meas in
 conspectu tuo, sicut es in moribione
 tua. Obdus: De Jugam meam
 Exilium meum vel dies vagati juxta
 Chaldum: dies vagationis meae numerasti
 Tu, pone lacrymas vel pletum meum
 in ure tuo, et in ratione Tua,
 seu recessione Tua. not. antiquis
 in more positum erat, lacrymas in
 no funere amici effusas, phiala
 vel ure aliquo excipere, easdemque
 aservare, ac magnam illarum curam
 et rationem habere. in conspectu tuo

נורי ספרתה
 אתה שמה
 שמה המעתי
 בנתדה הזא
 בספרתה

126.
F. 11. In Deo laudabo verbum, in
Domino laudabo sermonem.
not explicatio huius versus
in quinto processit versus.
Ebrus: In Deo laudabo verbum,
in Deo יְהוָה laudabo verbum.

וְיִשְׂרָאֵל

F. 13. In me sunt deus vota
tua et anima jam concepti
vota tibi resolvenda.

F. 14. Ut placeam coram deo
in lumine viventium. Ebrus:
ut ambulem coram deo in
lumine vite viventium.
not lumen viventium salutem
quam appetas.

וְיִשְׂרָאֵל

Saluos LVII. ~~in~~ ^{vulgatum}
56. Miserere mei deus, miserere mihi.

arguat - David infidus hostium
suorum vexatus petiit a deo
auxilium, sperat illud fiducialiter,
laudatque dei bonitatem.

F. 2. In umbra alarum
tuarum sperabo, donec transeat
iniquitas, Ebrus: donec
transeat calamitas.

וְיִשְׂרָאֵל

F. 4. Mihi de caelo, et liberavit
me, dedit in opprobrium
conculcantes me, iuxta ebrum
anhelantem in me. dices,
dixit quid miserit de caelo
deus? Sequens hoc dicitur

וְיִשְׂרָאֵל

versiculos, et huius versus elyfin
supplet.

~~Et misit Deus misericordiam suam
et veritatem suam~~

Ebrus in eodem versu regens, hanc
elyfin ^{sup} supplet. Misit Deus
misericordiam suam et veritatem
suam i.e. veritatem monitionum

V. 5. not. distinctio versuum in
Ebrus et vulgata ~~idem~~ itidem
no inter se differat. Ebrus ita
post verba supra ad versum ~~quatuor~~
relata, ita regit: Anima mea
in medio Leonum intaxium ~~intaxium~~
cubuit, filii hominum sibi videlicet
sunt ipsi ferociter Leones, dentes
eorum hastae sicut sagittae, et
lingua eorum gladius acutus.

נַפְשִׁי בְּתוֹךְ
זְבָאִים יִשְׁכְּבָה
זְהוּתִים בְּנֵי אֲדָם

V. 7. Incurvaverunt animam meam
Ebrus: incurvavit animam meam
i.e. morore deiecit inimicus
meus animam meam. adest iterum
Enclase numeri psalmista admodum
familiaris.

כַּפֶּף

V. 8. Paratum cor meum Deus,
paratum cor meum. וְכִן.
quod verbi etiam roseti. firmum
inconcussum, quasi dices:
cor suum huius calamitatibus non
ita fractum esse, ut non illico
Dei bonitatem laudibus extolleret.

Fig. Exurge gloria mea, exurge
 psalterium et cythara. not.
 Palmifera instrumenta sua
 musica gloriam suam, vel
 decus suam vocat. | Surgam
 diluculo. Ebrus: Excitabo
 vos diluculo.

אָרְחֵי הַיָּם
 יִשְׁמְרוּ אֶת
 הַיָּם

not. Patres qui hoc in loco
 resurrectionem Salvatoris ad
 oculis habent, et triumphum
 longe suavisimum, quem
 ab hostibus infernalibus
 reportavit.

[Handwritten signature]

Arg.

Ψαλμους LVIII. iuxta vulgatarum
57. Si vere utique iustitiam loquimini.

argum. Hostium malitia, et poena,
piorum ob iustam Dei vindictam
gaudium.

V. Si vere utique iustitiam loquimini,
recta iudicate filii hominum.
Ebdus: Si vere iustitiam loquimini
i.e. iustitiam silentio
hactenus dissimulabam loquimini,
recta iudicate filii hominum.

וְיָדַעְתֶּם
וְיָדַעְתֶּם
וְיָדַעְתֶּם
וְיָדַעְתֶּם

V.3. — in terra iniustitias manus
vestras concinunt. Ebdus: in hac
terra iniustitiam manus vestras
expendunt, seu cibrant.

V.4. alienati sunt peccatores a iustitia
i.e. alienati a iustitia amore sunt
ab ipsis vitiis suis mundis.

V.5. et 6. Furor ipsis secundum similitudinem
serpentis, sicut aspidis furor, et
obstantis ames suas. V. 7. qui
non exaudiet vocem incantantium
et venefici ebdus. musitantium,
et venefici incantantis sapienter
Ebdus: et incantantis incantationes
sapienter et vel perite. not.
Veteres a moribus serpentum
sibi per musitationem vel incantationem
hinc animalibus accedam accomodam
cavere sciebant. ad longe difficilius
est, sibi furore impiorum hominum
cavere, ut iste qui instar aspidis
serpentum respicit ad omnes nece
et blanditias sustulit iudicant, et
ames obstant.

f. 9. Ad nihilum deveniens tanquam
 aqua decurrens, intendit arcum
 suum, donec infirmetur.
 Ebrius: Diffuens sicut aqua
 decurrens, intendit arcum
 suum, idem: et excinduntur.

f. 10. Sicut cera, quod fluit, auferentur,
 supercecidit ignis, et non
 videntur solem. Ebrius: Sicut

~~cera lymax dissolvitur~~
 ambulans, ~~is~~ ~~is~~ sicut lymax
 ambulans suum humorem.

~~cera, quod fluit, lymax~~
 liquefactionis ambulat,

~~is~~ sicut lymax liquefactionis
 seu madefactionis ambulabit,

~~is~~ impii ambulabit sicut

lymax, ~~in~~ humorem suum
 pedum in rosa, qua progreditur
 via, humorem relinquens,

quamque ambulando
 substantiam amittens.

Sicut abortus mulieris, qui solem
 lucem non vidit. Et miseriam deveniet impius

~~et vilipendium peccatoris~~
 sedum hinc sicut comparationibus
 hinc ista usqueper exprimit.
 comparat eam lymaxi, et abortivo
 objectis hinc

f. 10. Iniquam intelligent
 sicut regnum Ahamum, sicut
 viventes, sic in ira absorbet
 eos. Ebrius: ~~ebrius~~. Iniquam
 intelligent ~~is~~ ~~is~~ ~~is~~
 Ahamum, ~~is~~ ~~is~~ ~~is~~

131

~~frinus vestra ad Rhanni altitudinem~~
~~creavit, et malitia vestra frinum~~
~~attingent gradum, sicut via~~
 ebrius: Si usquam intelligerent ~~alio~~ frinus
 vestra Rhannum, i.e. usquam
 ad Rhanni altitudinem exuerint,
 sicut vivente frinus vestro, et malitia
 vestra ad ultimum devenit
 gradum; sicut viventem, sic
 opus exurit eum, i.e. Rhannum
 nondum perfectum, quasi iam
 viventem vel iam perfectum opus
 absumet et exuret. ~~frinus~~
 opus nimirum divina vindicta
 sic peccatorem, antequam omnia
 sua executioni dederit consilia,
~~obstat~~ prooccupabit, et obruet.

79W in arabico
 ut usit.

L

Yaluy. LIX. Juxta vulgatum 58.
 Erige me de inimicis meis Deus meus.

argum. Israelitis tempore Nehemias
 muros Jerusalem extruente, a
 vicinis populis plurima persequuntur
 incommoda; ut haec vicini nancqua
 populi nihil insensatum reliquerunt,
 ut Israelitas ab incepti operis
 revocare possent molimine. Nehemias
 vel si majoris Esdras populo suo solatium
 popliturus, hunc psalmum et animum
 addidit, hunc moxinde psalmum
 concinavit, in quo Dei auxilium
 petis, hostium exidum vaticinatur,
 et irritos ~~conatus~~ conatus eorumque exidum
 vaticinatur, et Dei bonitatem erga se
 et populum suum laudibus celebrat.
 Hunc psalmum porro psalmum ad

132
Davidem referri non posse, ex eo
patet, quod Davidis tempore hostes
urbem, nunquam canum furentium
more, obsederint, quod vulgus
et gentes Saul superstitie sibi
inflexas non David non habuerint;
de quibus tamen acriter propheta
in hoc psalmo queritur.

¶

¶ 4. Quia ecce ceperunt animam
meam. Ebrius; infidiati sunt
animis *ie. vito meo*. Neque
iniquitas mea, neque peccatum
meum Domine supple elix
causa hostilis impetus esse
potest.

¶ 5. Sine iniquitate cucurri
et direxi, exurge in occursum
meum *ie. vito meo*. Sine iniquitate
currunt, et reparantur
ie. sine iniquitatis causa,
quin aliquid iniquum commiserim,
currunt adversum me, et
reparantur ad vim inferendam.

¶ 7. Convertentur ad vesperam,
et panem patientur sicut canes,
et circuibunt civitatem.
Ebrius; ~~Revertentur~~ Revertentur
ad vesperam *ie. tempore vespertino*
novum tentabunt impetum;
et sicut lupum facient
sicut latrabunt, ut canes, et
circuibunt vel obfidebunt
civitatem. *not. similitudinis*
vis in eo sita est, quod hostes
suo impetu tam parum sicut proficere contra urbem
possint, quam canes in latra
civitatem latrando.

133
Ego ecce loquentur in ore suo, et
gladius in ore ipsorum, quoniam,
quis audivit? ~~et suppleo~~
~~et dicitur~~ quoniam inquinat Ebrus;
Ecce loquentur in ore suo, et
gladius in ~~in~~ labiis eorum,
quis enim audient? ~~ie~~ ~~quis~~ ~~suppleo~~ ~~et dicitur~~
dicunt in corde suo, quis enim
audit nos, a quo nobis timeendum
est?

not- Ex libro II Esdras patet, quod
Iudaei multis ludibriis et
convitiis a suis hostibus fuerint
vexati, dum muros Ierusalem
recondificare adlaborarent.

Ps. i. fortitudinem meam ad te
custodiam ~~ie~~ ~~confractam~~ mentis in
opere ~~inceptam~~ ~~perficendo~~, auxilio
tuo fretus, firmiter retinebo.

Ps. ii. Deus operiet mihi super inimicos
meos. ~~et~~ ~~supple~~ iustam vindictam.

Ps. xii. Ne occidas eos, ne quando
obliviscantur populi mei, disperde
eos in virtute tua, et deponere
eos protector meus Domine.
~~ie~~ Ne omnino interuentione illius
hostes nostros, ne populus meus
cum reditione vitio memoriam
quoque huius populi, cuius tu iustissimus
vindex et protector es benignissimus,
amittant, sed disperde eos
fortitudine tua, et deponere ~~sen~~
humilia et deponere eos protector
meus Domine.

¶. 13. et 14. ¶. Delictum oris eorum,
sermonem labiorum ipsorum, et
comprehendantur in superbia
sua. Et de executione et
mendacio annuntiabuntur. ¶.
In consumatione, in ira consumationis,
et non erunt. Ebidus.

Delictum oris eorum, sermo
labiorum ipsorum Supple
Rex suus, quibus: comprehendantur,
seu infelices reddentur in
superbia sua, maledictionem
et mendacium loquentes.
¶. consume in furore, consume,
ut non subsistant, videli
ic consume hostes nostros
et conterere eorum ~~robore~~ robur,
ut non amplius subsistere
videantur.

¶. 15. ad convertentur ad vesperam,
et famem patiantur ut canes,
et circuitur civitatem. ¶.
¶. 16. dispersentur ad manducandum,
si vero non fuerint saturati,
et murmurabunt. Ebidus ita
reddi potest: ~~causam revertentur~~
~~tra potentia ad hostes nostris~~

ad vesperam, et carabunt
ut canes, et circuitur civitatem.
¶. 17. si va dispersentur seu
vagabuntur, ad manducandum,
seu inquirendum cibum, si
non saturati fuerint, etiam
perocabunt. ic ~~vespere non~~
~~suos testabunt in hostes inimici~~
~~nostris, et famelicus caelum~~
~~in hostes~~ si vespere hostilis
eorum sonitus non profere successerit,
sunt deo desistent ab in hostes
ita claudus valis.

Yady. LXX. juxta vulgata
59. Deus revulisti nos, et defluxisti

135.

arguas - Israelitis in Babylonica
captivitate desenti lugent, eorum
Deus in maximam et eos miseriam
redegit, sedunt liberationem a suis
calamitatibus, et sua servitute;
hanc liberationem confidenter, pro
recuperationem etiam totius mundi,
a quam dudum tribus ~~pro~~ olim
possederant, post victoriam a
moabitibus et Philistinis sibi confidenter
pollentur, ~~quod~~ quod quidem
illorum spes frustrata non est.
In sensu mystico Christianus de
paradisi felicitate ob violata dei
precepta revulsus, et exul in
hac terra degens, liberationem a
servitute diabolica petit, quemque
firmam recuperando petit, et
victoria a suis revertendo hostibus
animo concipit.

4. - Iratus es, et miserus es nobis
obitus: reverseris ad nos ie
postquam exusta indignatione nos
revulisti a te, ipse ad nos
paterna bonitate redibis.

4.4. commovisti terram, et convulsisti
eam nepe terram patris nostris.

45. - Potasti nos vino compunctionis.
obitus: potasti nos vino honoris
ie vino amaritudinis ad aggravanda
quam luctificanda corda a prioribus pot.
Metaphora hinc obitus admodum familiaris
sape in Psalmis occurrit.

4.6. Dedisti metuentibus Te
 significationem, ut fugiant a facie
 arcus. Ebrus: Deditisti metuentibus
 Te vexillum, ut elevetur fugiant
 a facie arcus ie a facie arcus
 hostilis. noto i per vexillum
 ad milites convocandos et in
 unam turmam colligendos alias
 Testinatum, hoc in versu
 divina protectio indicatur,
 qua muniti Israelitis fugam,
 vel liberum ex servitute
 exitum sibi monitebant.

not. 2. Ebrus quidem vocabulum וַיִּפֹּן
arcus non legit, sed וַיִּפֹּן
וַיִּפֹּן veri, quod veritatis
 sibi rationem tenet. Sensus autem
 talis foret: Deditisti metuentibus
 Te vexillum, ut fugiant
 propter a facie veritatis ie
 pertenti promissionum suarum
 veracitate fugiant, quamvis
 nobis vexillum dederis, vel
 signum, quod ad patriam
 revivendam nos convocat.
 Ebrus verbi etiam potest: Deditisti vel dabis
 metuentibus Te pro vexillum,
 ut illud elevetur propter
 veritatem. ie dabis metuentibus
 Te vexillum, ut illud ad
 convocandos Israelitas atque
 ex Babylonia educendos Israelitas
 elevetur propter promissionum
 suarum veritatem.

137

f. 7. ut liberentur dilecti tui, saluum
fac dextera tua. et exaudi me.
Ebricus: ut liberentur dilecti tui,
saluam fac dextram tuam, i.e.
virum dextro tuo ~~parobabel~~,
virum, qui a tuo nomine ~~ad~~
ex Babilonia securos educas;
Talis erat Zorobabel, qui alio galnuid
in loco vir dextro dei nuncupatus.

f. 8. Deus locutus est in sancto suo,
Berabor, et partibor Sichiman
et conualem tabernaculorum dimetiar.
i.e. Deus locutus est per prophetam
suum vel in sanctuario suo, dum
~~michi pax~~ sed reditum in patriam,
et recuperationem possessionum
michi promittens, ideo ~~locutus~~ hac
promissione delector, et exulto,
partibor enim Sichiman ~~me~~ et
conualem tabernaculorum dimetiar,
i.e. recuperabo possessionem Samarit,
cuius primaria urbs erat Sichem,
ac possessionem terra trans Jordanem
sitam, ubi ~~erat~~ est uallis ~~NID~~
sen uallis Tabernaculorum dicta.
not. Partiri et dimetiri terras
in stylo Ebraico significat, possessionem
earum suscipere.

f. 9. Meus est galad, et meus est
Manafes, et Ephraim susceptio capitis
mei, Iuda rex meus. Ebricus:
ad me pertinet Galad, i.e. terra trans
Jordanem sita, et ad me pertinet Manafes,
et Ephraim ~~rebus~~ susceptio capitis
mei, Iuda legislator meus. nota

Per Manasem et Ephraim tribus
 omnes, qui a Iuda sub rege
 Roboam defecerant, intelliguntur.
 Ephraim pro fortitudo capitis
 et sui a populo Dei ideo dicitur,
 quia coheras inter tribus fortissime bellis
 maxime erant; Iuda autem
 Regulator audit, eoquod regimen totius
 populi Dei per Iudam futurum
 esset.

V. io. Moab olla feni mei, in
 Idumam extendam calcamentum
 meum. Ebdus: Moab olla
 lotionis meae, alu i.e. terram
 Moab ~~inter~~ minimam et
 vilissimam non habeo inter
 terras, quas possessionem Deo
 moxitis adibo: in Idumam
 extendam calcamentum meum i.e.
 Idumae quoque pedem inferam,
 possessionem eiusdem capturus.

Mihi alienigenae amici facti sunt.
 Ebdus: mihi Philistinum foedere
 facti sunt, ~~vel~~ mihi ~~pro~~ ~~sub~~
 iubilant, virtutem loci suscipientes.

V. ii. Quis deducet me in civitatem
 munitam, quis deducet usque in
 Idumam? i.e. Quis deducet me,
 populum squalore servitutis oppressum
 in urbem Ierusalem munitam, forte
 in Ierusalem ~~regem~~ deinceps munitam?
 quis deducet me usque usque in
 Idumeam, ~~i.e. usque ad terram~~ terram
 possessionis meae ~~et~~ ut videlicet
 eius possessionem capere possim.

+ vel in urbem Ierusalem
 caput urbem Ierusalem
 insignem

[Handwritten signature]

Psalmus LXI. juxta vulgatam hv.
Exaudi Deus deprecationem meam, intende

argumto. oratio Iudaeorum in captivitate
Babylonica detentorum, in qua
cellam hanc patriam et templum in
patriam redeundi, et dei servitio
in templo vacandi profitentur.
Regem denique sibi longiorum, et
virtutibus insignem sollicitur;
id quod qualem tamen soluta captivitate
obtinuerunt nunquam, donec adventasset
verus et solus rex regum I. Ch. ad
quem omnes ipso derogativo in hoc
Psalmo regi attributo, referuntur.

v. 3. In terra exaltasti me,
deduxisti me. Versus: In terram
quod altior me est, seu ad quam
propius exiti viribus non potuissent
deduxisti me deduces me.
not. Psalmista ad speras a dei
bonitate subsidium et tutelam se ipsum
juvando impas.

v. 8. Permanet in eternum in conspectu
dei, misericordiam et veritatem eius
quis requirit? Versus: Sedebit
in eternum in conspectu dei,
misericordiam et veritatem rogata,
custo p. l. et regi nostro, captivitate se servabit
lum. not. J. Ch. rex ille
est, qui in eternum ad dextram
Patris sui sedet. ceterum ipsi rabbinii
hanc regis prerogativas venturo
messie attribuent.

[Handwritten signature]

[Marginal note]

Psalmos. LXXII. juxta vulgaram
61. Nonne Deo subjecta erit anima.

arguit. David in magna angustia
et periculo constitutus, seipsum
excitat ad patientiam, et
furem hominum perversitate
et fraudulentia, in Deo solo
confidit.

f. 2 Nonne Deo subjecta erit
anima mea? Ebdus: Nonne
Deo silebit anima mea?

f. 4 Quousque irrucitis in hominem,
interficietis universi vos, tanquam
parieti inclinato, et maculis
depulso? Ebdus: Quousque
irrucitis in hominem, interficietis
universi vos tanquam paries
inclinatus, et maceria depulsa?
i.e. quousque universi vos
me interficere cogitatis, qui
michi instar parietis ad lapsum
inclinati, et maceris depulsi
et fere jam labentis mortis
minas incutitis. nos eodem modo.
cum S. Hieronimo Chaldæus
Ebdum vertit.

f. 5. veruntamen retium meum
cogitaverunt repellere, cucurri
in siti, ore suo benedicebant, et
corde suo maledicebant. Ebdus:
Enimvero retium ~~meum~~ meum
sive dignitatem meam cogitaverunt
deicere, amaverunt mendacium,
ore suo benedicebant.

141
f. 9. Serate in eo vanis congregatio
populi. Ebdus: Serate in eo omni
tempore populus;

f. 10. veruntamen vani filii hominum,
mendaces filii hominum in Proteris,
ut decipiant. De vanitate in idem.
Ebdus: veruntamen vanitas ista
sunt filii hominum hominis,
mendacium sunt filii hominis, in
Proteris hi ad ascendendum seu
ascendunt pro vanitate simul
in eorum hi omnes vanitate
ista vaniores et leviores sunt.
Ita Chaldus quoque Ebdum vertit.

f. 12. Semel locutus est Deus, duo hoc
ad audiendum not- in Sylohebraico
semel et bis numerum denotant
indefinitum quidem, satis tamen
frequentem.

Stylized signature or flourish

Psalm. LXIII. iuxta vulg. 62.
Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.

argumta & Captivus in Babylonia
Iudus & sumo flagrat desiderio,
videndi rursus tabernaculum domini
vaticinatur in heritum inimicorum
suorum, et regis sui, quo nomine Zorobabel
Iam in Psalmis 59. v. 9. et 60. v. 7 fuit
insignitus, prosperitatem meditando
In sensu spirituali Iustus deum in
caelo ad aspiciendum desiderat, et angelicis
intercede laudibus desiderat.

¶ 2. - Sitivit in Te anima mea,
quam multipliciter Tibi caro mea
Ebruis: Sitivit in Te anima
mea, desideravit Te caro
mea ie animo et corpore
ad videndum rursus Dei tabernaculum
gessio in terra deserta et in via ~~ab iniqua~~
interim constitutus.

¶ 3. Sic in Sancto apparui Tibi,
ut viderem virtutem Tuam, et
gloriam Tuam ie eo cordis
affectu et desiderio, ~~quam~~ quod
in procedenti versu exprimitur,
in Sancto scilicet Sanctuario apparebo
coram Te, ut videam
virtutem Tuam et gloriam Tuam

not. arca foederis virtus
et gloria Dei non raro a
Scriptura dicitur. Jesus Ch.
quoque virtus et gloria Patris
1. ad cor. i. vocatur, ad quem
in caelo videndum iusti in
huius vite exilio ~~et~~ conantes
vehementer aspirant.

¶ 4. Quoniam melior est misericordia
Tua super vitas. Ebruis:
super vitam. ie. misericordia
qua et bonitas tua, qua
perfrui in Tabernaculo tuo
licet. ~~superior~~ ista vita
et desiderabilior ista vita est.

¶ 5. Sic benedicam Te in vita
mea sic ie. volui mihi
compos factus, in Tabernaculo
Tuum ingressus benedicam Te.

v. 6. Sicut adipe, et pinguedine repleatur ebrius satiabitur
anima, et labijs exultationis laudabit
os meum. ie. Caudis tuo jugis
in tabernaculo decantatio, animam
meam sicut delicatissimus cibus
sicut adipe et pinguedo recreabit
satiabitque.

v. 7. Si memor fui tui super pratum
meum, in matutinis meditabor
in te. ebrius: Si mem recordatus
fueris tui super pratum sem lectum
meum, in vigilijs meditabor in
te. ie. Ana postquam ueditura
in patriam mihi conceperis, et
in lecto meo tui recordatio mentem
subierit, non deero, quin integras
vigilijs in meditatione tua bonitatis
impletam. nos. ebri: totum
noctis pratum in 4. vigilijs
distribuebant.

v. 10. Ipsi uero in vanum quiescunt
animam meam, introibunt in
inferiora terrae. ebrius: Ipsi uero
ad desolationem quiescunt animam
meam ie quiescunt inimici mei
vitam meam reddere omnino desolatam:
introibunt in in inferiora terrae,
ie vivos terra absordebit, quod
exaggerando dicta essent, vel rigore
mortis adacti, in speluncas terrae descenderent.

v. 11. Tradentur in manus gladii
partes vulpium erunt ebrius:
diffluere facient eum inimicus meus
super manus gladii, ie inimici mei
manibus gladii, sem in trasi ebraica,
armatis maxibus uincidabuntur.

raves vulgum erant, i.e. postis
 et nodis pessiarum erant.
 not. In spirituali economia veritas
 ad Iudaeos sua referenda, quia
 vitam I. Chi. quodentes in
 iuram Dei experti ~~et~~ viderant,
 in armis romanorum manus
 incidimus, pariterque vulgum
 seu demonum, seu ferocium
 hominum sunt facti.

H. 12. Rex vero loquetur in
 Deo, laudabuntur omnes, qui
 iurant in eo, quia obstructum
 est os loquentium iniqua.
 i.e. Zorobabel vero dux, ~~not.~~
 in reditu nostro loquetur
 in Deo, laudabuntur, ~~not.~~
Ebdum laudabunt eum omnes
 qui iurant in eo, i.e. qui
 iurant per vitam eius, Ebdum
 enim per vitam regis sui
 iurare, more receptum erat;
 quia obstructum est os loquentium
 iniqua. Iurata Ebdum loquentium
 mendacium. Obstructum in
 os Chaldaeorum, confidit Abnissas.

not. Omnia ^{que} de rege ad finem
 huius psalmi dicuntur, de Zorobabel
 indirecte tantum intelligi possunt,
 regne enim usquam ad tantam,
 que describitur, honoris prerogativam
 deventis. Literali itaque et
 directo sensu hinc ad Jesum Christum
 verum regem, et verum ducem,
 qui nos de captivitate diaboli
 eduxit, sunt referenda.

Psalmos LIXIV. iuxta vulgatum
63. Exaudi deus vocem meam.

argum^{to} oratio viri iusti contra
reprimas inimicorum suorum machinationes,
quibus gravissimam dei vindictam
et interitum meritis. In sensu
historico litterali haec oratio ad
Iudaeos captivos, in sensu vero
mythico ad I. christum patientem,
vel ad ecclesiam inter maximas
persecutiones militantem referenda est.

4. 7. ⁷ defecerunt scrutantes scrutatio
et accedet homo ad cor altum
et exaltabitur deus. Sagitta
parvulorum facta sunt plaga
eorum. Et idus alia nota interpunctionum
aliumque nosse sensum, sic
enim legitur: 4. 7. - Defecerunt
scrutantes - Defecimus seu
consumpti sumus investigatione
investigata i.e. callida peritissima
investigatione machinationum,
quas inimici adversus nos sunt
persecutati; et intima ⁱⁿ viri
et cor profunditas i.e. intima
cordis in viro hostili profunditas
inscrutabilis sunt. Si nos. apud
etiam substantivum non sine emphasi
non adjectivo ponitur, nec minus
ab eorum stylo alienum est, duo
substantiva, quorum alterum
non adjectivo ponitur et in statu
constructo ponendum est, in
statu redigere absolutum. |
4. 8. et exaltabitur deus in eos
Deus sagittam de repente, de repente
plaga seu vulnera fieri eorum.

fig. Et infirmati sunt contra
 eos linguas eorum, et conturbati
 sunt omnes, qui videbant
 eos. Et ibidem: Et offenderunt
~~se ipsos~~ se ipsos, cavens super
 se ipsos linguam suam, et
 offenderunt se ipsos lingua
 sua, qua maligna adversum
 me consilia suggererunt: et
 suggerunt omnes senes
chaldi supra capita moverunt
 omnes, qui videbant eos.

¶

Ysa. LXV. juxta vulgatam
 64. Te recet hymnus deus

arguit - Psalmista pluviam
 terras fecundantem precibus et
 votis obtinere a Deo nititur,
 aut mo jamjam accepta grates
 resolvit. Palmus ea forte
 occasione fuit composuit, cum post
 reditum ex captivitate babilonica,
 terra judaica obdurnam acritatem,
 necessariam Judis aeternam
 denegaret; quam quod imbibit
 tunc demum a Deo liberaliter
 fuit infusa, postquam Judaei
 ad templum et Jerusalem
 veniens ad redificandum, manum
 alacris admovent.

f. 2. ~~Te recet~~ ^{hymnus} ~~deus~~ ~~in~~ ~~Jerusalem~~ ~~et~~ ~~deus~~ ~~et~~
 hymnus deus in Jerusalem et deus et
 Et ibidem ultimam vocem Jerusalem
 non legit.

147
v. 3. Exaudi orationem meam, ad Te
omnis caro venies. Urdus simpliciter;
exaudi orationem, scilicet omnis
populi seu omnis carnis ad Te
congregabitur.

v. 4. Verba iniquorum provaluerunt
super nos. Urdus: facta iniquitas
i.e. facta iniquissima, provaluerunt
nobis.

v. 5. Deus, quem elegisti, et assumpsisti,
inhabitabit in atriis tuis, replebimur
in bonis domus tuae, sanctum
est templum tuum, ~~mirabile in~~
~~equitate~~ nos. ~~Urdus~~ versus
hujus di verba auctorem psalmi
vel sacerdotem, vel Levitam de
altari vivam et decimis viventem
modum.

v. 6. mirabile in equitate, exaudi
nos Deus salutaris noster, spes
omnium finium terrae, et in mari
longe. Urdus: terribilia in
justitia, i.e. nos. Hoc verba per
modum exclamationis a psalmista
prolata esse videntur, quasi discipuli: heu
terribilia quae justitiae tuae decreta,
quae nos usquehinc ariditate terra
afflixerunt, vel. terribilia sunt
judicia justitiae tuae erga hostes
nostros. Urdus exaudi nos Deus salutaris
noster, spes omnium finium terrae,
et in mari longe. i.e. spes populi
tui in omnibus terra finibus
et ultra maritimas regiones dispersi.
nam destructa a Nabuchodonosor
Jerusalem, regnum Israel ab Assyriis
eversis populus Dei in toto qua
longe caret orbe, erat dispersus.

~~Fig. 6. Qui conturbas profundum
maris, sonum fluctuum eius,~~

Fig. 7. Preparans montes in virtute
tua, accinctus potentia.

Orbis: Stabilis Stabilis
sive firmans montes in robore

tuo, accinctus potentia
sive potentia quasi baltheus
cinctus, quod potentis et
fortitudinis signum est,
accinctus, ita quidem veritas
sergum intelligit Chaldeus.

Fig. 8. Qui conturbas profundum
maris, sonum fluctuum eius
turbabuntur gentes & Ethiope:
Compressens tumultum maris
tumultum fluctuum eius,
et strepitum populorum.

Fig. 9. Timebunt, qui habitant
terminos terrae a signis tuis,
exitus matutini, et vesperae
delectabis. Ethiope: Timebunt
qui habitant terminos sive
Babylonii, qui refectus Ierusalem + et Hraelis in Babylonia refectus
in stylo sicut terminos
terre inhabitare dicuntur,
Timebunt sibi a signis potentis
tuis, isti quidem timore quodam
seculi, hi vero timore reverentis;
Signum potentis tui eximium
est elucebit, cum pluviam opportunam
noctis imiferis regionibus;
Exitus matutini et vesperae
delectabis. Ethiope Exitus matutini
temporis sive orientales plagas;
et vesperam sive occidentales plagas.

exultare facies. nampe bonitas
tua, qua nos in palestina degentes
pie fovetis, fratres nostros ubique
terrarum dispersos delectabit.

149
f. 10. visitasti terram, et inebria
eam, multiplicasti completare
eam; flumen dei repletum est
aquis, parasti cibum illorum,
quoniam ita est preparatio eius.
Et dicitur: visitasti terram, et
inebria eam, multipliciter
completabis eam; flumen dei
id est flumen aliquod magnum Jordanes
aliquod terro santo fluvius fluvialis
repletum est aquis, inbrium
videlicet copia. parasti parabis,
tritium eorum, quoniam ita
preparabis eam id est quoniam per
irrigatione pluvie preparabis
id est terram, ad optiam tritici germinandum.

f. 11 Rivos eius inebria, multiplica
germina eius, in stillicidiis eius
loetabitur germinans. Et benedices ad
Et dicitur: Sulcos terro inebria,
deprime porcos eius videlicet
per pluvie decidentis copiam
in stillicidiis seu in tribus
dissolvet seu emollescat, germen
eius benedices.

f. 12 Benedices corona an benignitatis
tuo, et campi tui replebuntur bonitate
no. Minum huic versiculi no
Et dicitur in precedenti versu ante,
coeterum quoad reliqua huic versus
ita potest verti: coronasti seu
cum id est cum an bonitatis,
tuo, id est an bonitate tua cum ulasti,

et itinera tua stillabunt pinguedinem,
 i.e. ista itinera, per quae frumenta
 advehi solent, pinguedinem frumenti
 stillare ~~id~~ videbuntur. not.
 metaphorica est haec phrasis,
 proacriterque frumenti copiam
 describit.

Ps. 13. Pinguescent speciosa deserti,
 et exultatione colles accingentur.
 Ebrus. Stillabunt, i.e. uberrimos
 proventus dabunt: pasua
 deserti, et exultatione
 colles i.e. succundissimo gremio
 virore: colles accingentur.

Ps. 14. Induta sunt arietes
 ovium, et exultatione vales
 abundabunt frumento clamabunt,
 et enim hymnum dicent.
 Ebrus: Induta seu repleta
 sunt pasua gregibus, et
 vales creta sunt frumento,
 clamabunt jubilantes, profecto
 cantabunt. not. ultima
 versiculi verba metaphorice
~~pro~~ accipienda ingentem
 frugum abundantiam, pluvio
 a Dei bonitate demisso in
 acceptis referendam significant.

Ps. LXVI. Iuxta
 vulgatum 65. Jubilate des omnis terra,
 argumta adhortatio ad divinas
 laudes celebrandas, et beneficia + in qua
 Dei vetera recolenda recoluntur.
 Indicium vero gratiarum.

151

actio pro liberatione ex Babylonica
captivitate, et votorum sacrificiorum
profectio votorumque perfolutio
in huius recognitionem beneficii
~~profectio~~ psalmi argumentum conficiunt.
In sensu Sublimiori agitur de
resurrectione I. Christi, et iustorum.

4.3. -- in multitudine virtutis Iudaei
mentientur tibi inimici tui. ie.
multitudine potentis Iudaei
et signorum tuorum derisori servitium
tibi providebat inimici tui, ad
corde fallaci et duplici fidei non
servabant. Tales erant Samaritani,
qui via Choros ab incepto non reddificandi
templi opere impedierunt, paulo
ante cum paulo ante sua quoque
ad illud opus conferre studia
sensaverint.

4.6. Qui convertit mare in aridam
Piscines mare rubrum; in flumine
pertransibunt pede ie. in Jordane
sicco pede transierunt; ie. Ibi
loquetur in Iesu ie. Trans
Jordane in terra nobis promissa
constituti in Deo loquetur.

4.7. -- qui exasperans nos, sen. jura Ebdun
refractorii non exalcentur in
semetipsis. nos. Per refractarios
vel inimici ~~profectio~~ Ebdun, vel
isti Ebdun legem Dei infringentes
possunt intelligi.

4.9. Qui posuit animam meam ad vitam,
et non dedit in commotionem pedes meos.
Ebdun: Qui posuit animam nostram
ad vitam, ie. Libertatem, cui
opponitur captivitas, quae mortis

nomine in scriptura occurit, et
non dedit in conationem sedes
nostros ie. non permisit lazarum
nostrum, non permisit, ut in
interitum delaberemur?

¶. 10. Quoniam probasti nos
Deus id et idus antecedentia
cum subsequentiis melius ita
concedis: Sed probasti nos!
Deus id ~~id~~ videlicet non
permisisti, ut in interitum
nocturnos ruamus, sed probasti
nos tantum id

¶. 11. Induxisti nos in laqueum,
posuisti tribulationem in
dorso nostro. Et idus: Induxisti
nos in rete ie. in captivitatem,
posuisti constrictionem feri iuxta chaldæum
arcum vinculum in lumbis
nostris.

¶. 12. Imposuisti homines super
capita nostra. Et idus: obsequiare
fecisti hominem super capita nostra.
qua phrasi ~~duo~~ duo duo duo
seruitutis Babylonicæ enaggetur.

¶. 13. Psalm. LXXVII. iuxta vulgaram
66. Deus misereatur nostri, et benedicat

argumto. Oratio Iudæorum de
Babylonica captivitate reversorum,
in qua deo simul pro frugum
ubertate gratias agunt.

¶. 14. 17. - Benedicite nos Deus, Deus
nostris. Benedicite nos Deus id id id
in hisce verbis mysterium id id id
involuntum esse adferunt.

id

Psalmus LXXVIII. Exurgat Deus. iuxta Vulgat. B7.
ex fonte hebraico dilucidatus.

argumentum huius psalmi.

Psalmus iste, utus nino affectu
sit maximis difficultatibus intricatus,
parumque profecerat claritatis, splendidi
oratio, facilis, ac neppure Sibina
gravis apparet, si argumentum eiusdem
tam litterale quam allegoricum
sermo reperdatur.

Argumentum sensus litteralis
est carmen epinicion ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ
decaubatum, quando arca ex de
Cariathe Jarim in Ierusalem, vel
de dono Obededom in tabernaculum Sionis
Soleni cum locitia delata est.

Hoc psalmo argumentum in se, fit
mentio de soleni agmine de curru
dei, de habitaculo dei σουλ; + quo arca designari solet.
accedit, quod de templo isto a solatione
minid extruendo sanguinem de futuro
loquatur David. Argumentum
autem sensus allegorici aduentum
resurrectionem ascensionemque domini
ac gentilium conversionem exhibet.

V. i.

Exurgat Deus ie elevetur arca
dei soleni pompa deducenda i contentu
no continentis seu phrasim tropicam
adhabet Theopneustos, Hibernorum
se opinionem accipiens, qui arcam ut
habitaculum dei respiciebant.

et dissipentur inimici eius,
i.e. Philistoi etc. et fugiant,
qui oderunt eam a facie
eius

+ Sensus allegoricus resurrectionem
Christi, et dispersionem Iudaeorum
inimicorum Christi noster.

+ Hec humanitas Christi rite
figuratur ab arca foederis,
cum utraque habitaculum
Dei viventis sit habenda.

V. 2.

Sicut dissolvitur funus, ita
dissolvantur, sicut dissolvit
ur nomen inimici Philistoi, sicut
dissolvit cera a facie seu
in rosentia ignis, sic pereant
peccatores a facie Dei i.e.
coram a in rosentia arce
Hierosolymam deportando.

+ כהנהגה עשית

Sensus allegoricus. Iudaei
post resurrectionem corporis
Christi di ut funus dissolvatur,
et peccatores, seu potius peccata aut demones
pereant a facie Christi triumphantis.

V. 3.

Iusti autem gaudeant, et
exultent in conspectu Dei i.e. arce,
et delectentur in laetitia.

+ שמחה

Sens. Alleg. Iusti maxima
exultantur laetitia ob resurrectionem
Christi.

Cantate Domino, psallite nomini
eius, reparare viam sive
planam et securam reddite viam
rectam, per quam arca de ^{solentis}
deportanda est: illi qui rectus
est per desertum, nempe viam
reparare foederis arca, in
qua habitat, qui olim agnen-
tibus nubes lucida rectus
per desertum duxit. Dominus
nomen illius, exultate in
conspectu eius.

+ מִלֵּוֹי לְרוֹכֵב
בְּעֶרְבֹת

Sens. alleg. ut christiani triumphum
resurrectionis divinae rite celebrare
queant, reparare et iustificare
sua corda debent.

V. 5.

Pater orphanorum, et iudex
equissimus viduarum deus erit
in habitu sancto suo; nempe
in postquam arca domicilium dei
in locum sanctum seu tabernaculum
a dauid estructum, fuerit translata,
deus Patrem pupillarum et iudicem
viduarum misericorditer agit.

^{not} Sens. Alleg. christus resurgens
advocatus et mediator noster
in coelis est.

nota. in vulgata legitur:
inhabitabit a facie eius pater
orphanorum. quod tamen verbum
in fonte non reperitur.

nos. versus octavus et novus
una constant periodo, et effi-
ret hebraicam licentiam in octavo versu
secunda persona, in novo & tertia
persona ~~ad~~ adhibeatur, cum de
Deo sermo est.

10.

Pluviam voluntariam i.e. copiosam,
pluere fecisti Deus! hereditati
tuo, populo israelitico in deserto
sub siti et ariditate torpentis,
et def infirmata seu lapsata
est, tu vero perfecisti seu
roboraisti et confirmaisti eam
hereditatem tuam populi israel.

+ תַּנִּיף

11.

Animalia tua i.e. id est homines
israelitici, quorum anima ^{seu vita} in ariditate
conseruatur, habitabant in habitarunt
in ea solitudine seu deserto,
parasti in dulcedine seu bonitate
tua pauperi Deus escam,
nempe manna.

+ חִיֵּתָהּ

+ יֵשׁ בְּרוּעֵשׁוֹ

12.

Dominus dedit sermonem cantabuntibus
talent: Exercitus magnus.

אֲדוֹנֵי יְהוָה אֱמַר
הַמְכַשְׁרוֹת
עֲבַד רַב

nota: David beneficia israeli
& consilia recensens, ut modo

victoriae ^{quoque} meministi, quam Iahel
 et Debora mulieres a rege
 Jabin et Sisara belliduae
 redulerunt. nos autem apud
 hodieos viguit, ut mulieres
 cantatrices post victoriam
 relatum agmen triumphale
 procedentes, carmen epinicion
 canerent; carminis illius, quod
 cantatrices post victoriam
 Debora cecinerunt, exemplar
 hic nobis Moxheta suppeditat.
 canebant enim; exercitus imperis
 hostilis ~~regis~~, et reliqua
 in versum septuaginta.
 Analogia huius carminis cum
 carmine illo, quod Iudicum V.
 legitur, ne versum reddat,
 de victorian Debora argumenta
 carminis esse.

vide Caput 4 et 5. Iudicad.

H. J. Bekkerianus epinicion carminis

Reges exercituum fugerunt
 fugerunt, et quo domi
 habitabat, rex Debora mulier
 quae alias tam consuetudinibus
 quam sexus sui ratione domi
 habitabat, a belli tumultu
 habitabat, Divisit Golia,
 Jura victorum exerceo.

מִזְרֵי עֲרֵאֵוֹת
 יִדְדוּן יִדְדוּן
 וְנֹת בַּיִת תְּחִלָּה
 שֶׁלֶל

Vulgata. Rex virtutum dilecti
 dilecti et preciosi domus
 dividere Golia.

~~Dum~~ ^{domini} tranquillo permansistis
inter littora rivorum vestrorum,
o tribus gad et Ruben, columbis
alis argenteis operis, et penas
auro subflavas habestes,
Explicationem v. sequenti vido.

Text-Hebraic. v. 14.

אם תשכבון בין שפתים
כנפי יונה נחפה בכסף
ואברותיה בירקרק
חרנץ

v. 15.

ad cum
dominus reges inimicos ~~disperges~~
sicut ~~sed~~ ~~Selmon~~ ~~nix~~ ~~Selmon~~
in ea semper ~~hodie~~ ~~ita~~
sua, bona israelitica ~~disperges~~,
sicut nix Selmonis, montis
nive semper nive abundantis
facti estis. ~~Et~~ ~~ie~~. O tribus gad
et Ruben, ~~et~~ arma quidem ad
nostram defensionem non contulistis,
sed tranquillo inter ~~et~~ rivos
vestros trans Jordanem permansistis;
res ob ~~ita~~ pacis ignavis studium timidis
columbis, ob divitiarum abundantiam
gleadidis speciosis, et quasi
auro argenteoque ~~estis~~ columbis
similes; ~~dominus~~ ^{autem dominus}
reges nobis inferos ~~dispergit~~,
gaudium et triumphum nostri particeps
effecti, ~~in~~ ~~plac~~ columbis candidissimis
similes facti estis. ~~quod~~ ~~tribus~~
Ruben et gad auxilium fratibus
suis haud fulerit, ex c. 4. et 5. Jud. colliges.

v. 15.
בפרש שני מלכים
בהתשילג בצלמון

Vulgata ita sonat: Longa
aliter sonat, ut in sequente
mirum in modum ~~aberrante~~
a genuino sensu ~~aberrante~~,
sic eam habet:

היה ^{היה} dormiatis inter medio
Cleros, ~~peno~~ columbo decargato,
et posteriora dorsi eius in
rallore auri. v. 15. dum
discernit coelestis, reges
sues eam, nive dealbabitur
in Selmon.

Nota recensita victoria, quam
 debora olim a rege Iabin retulerat,
 propheta atque triumphali
 carmine, quod cantabiles vocant,
 propheta ad aliam victoriam
 se convertit memorandam, eam
 videlicet, quam Israelitis, antequam
 victoriam a Iabino reportatam, + a Chanaanitis, et
 a rege Basan, seu gentibus
 trans Jordanem sitis obtinuerunt.

Mons Dei, mons Basan,
ie. Mo. montes excelsi, mons
Basan! explicatio v. leg. 1. 16.

¶ 17.

Quare exultatis montes
 excelsi, mons Basan?
 Beneplacitum fuit Deo, habitare
 in eo monte Basan, aliisque
 montibus Chanaan, profecto
 Dominus habitabit, tanquam
 rex et reguli sui, dux
 in semper in his montibus.

¶ וְעַל מֶנְעֵהוּ יִשְׂרָאֵל
 הַר אֲזַהִים הַר אֲזַהִים
 הַר אֲזַהִים הַר אֲזַהִים
 אֲזַהִים לְשִׁבְתוֹ אֵף -
 הַהוּא יִשְׁכֵּן לְנִצְחָה

Vulgata longe a sensu
 fortis hebraici abest ita sonans:
 Mons Dei, mons inquis,
 mons coagulatus, mons
 inquis, ut quid suspicemini
 montes coagulatos, in mons
 in suo beneplacitum est Deo
 habitare in eo.

Propheta per apostrophen
 alloquitur Montem Basan, in
 regione Basan, et montes excelsos
 Chanaan, in regione Chanaan,
 quod ex ipsis cur gaudis
 exultatis, et suggeritque ipsius
 causam gaudii, eo quod rege
 Dominus exulsi gentibus + et
 dignatus fuerit habitare cum
 suo regulo; Mons Dei dicitur
 quilibet mons aliorum supereminens.

רָכַב אֱלֹהִים רַבְתָּיִם
אֶלְפֵי שְׁנָאֵן אֶרְנֵי
בָּרַם סִינֵי בִּקְרָשׁ:

Cursus Dei viginti millibus,
iteratis millibus i.e. multis
omnino millibus ~~est~~ erat
praesatus, Dominus ~~inter~~ inter
~~est~~ in ~~sanctuario~~ suo Dominus
inter eos, quasi ipse triumphum
agens, et curru seu arco foederis
insidens, inter eos Israelitas
terram Moabitam ingressus erat,
qui alias erat in Sinai in
Sanctuario seu Tabernaculo suo.

nota. Describitur triumphalis
ingressus Israelitarum in terram
Moabitam, quando arca, multis
et quod cursus Dei designatur,
multis hebraeorum millibus
praesata agmen triumphale
procedebat.

Ap. 19.

Ascendisti in altum, i.e. secundum
Iherosolimam, gloriam tuam
sublimasti, magnificum omnipotentem
te exhibuisti in, dum populum
tuum in palistinam introduxisti.
cepisti captivitatem i.e. captivos
reddidisti populos feroces chanaan
palistinam, accepisti dona
in seu ab hominibus, vestigalia
repperisti buta ~~et~~ ~~etiam~~ ab eis,
qui maxime ~~res~~ resistebant, ne
palistinam cum tuo populo inhabitares.
Domine Deus!

וְאַף סָרְרִים זְשִׁכֹּן
זָה אֱלֹהִים

154:162

nota. versus iste a S. Paulo
ad ascensionem D.N. accomodatur.
eo quod christus multis sanctorum
millibus stratus, captivam
ducens captivitatem diabolicam,
veram salutem ceterum
gloriosus ascendit, dona
accipiens ab hominibus, seu
ut Paulus ad eph. 4. inquit
dona dans hominibus,
non etenim ab hominibus
aliquid maiestate sua dignum
accipere potest salvator,
nisi prius hominibus sua
gratia illud dederit.

¶ 20.

Benedictus Dominus quotidie,
qui onerat nos quidem afflictione,
sed hic ipse deus salus nostra,
ie salvat liberat nos de
afflictione nostra.

+ וְיִשְׁמַח
בְּנוֹתָנוּ
וְיִשְׁמַח
בְּנוֹתָנוּ

¶ 21.

Hic deus noster deus salutis
est, et ad dominum deum
exitus mortis, ie liberatio
a morte sedat.

וְיִשְׁמַח
בְּנוֹתָנוּ
וְיִשְׁמַח
בְּנוֹתָנוּ

¶ 22.

Nam deus confringet caput
inimicorum suorum, verticem
capilli et ie capitis, perambulationem
in delictis suis.

וְיִשְׁמַח

23.

Dixit Dominus, ex Bafaa rednam
per me nempe ~~populum~~ rednam ex
potestate regis Bafaa de populum
meum Ifrael, rednam de profundo
maris rubri ex egipto ~~rednam~~
populum meum.

+ ישייר

163.

24.

Ut intingatur pes tuus in sanguine
lingua canum tuorum ab eodem
sanguine inimicorum tingatur.

+ מִנְיָבִים
וְיִהְיוּ

25.

Viderunt ^{o Deus!} ~~ingressus~~ ^{ingressus} duos
reges palestinae ~~ingressus~~ ^{ingressus} duos
in triumphales in palestinae,
ingressus dei mei, regis
mei in Sancto, seu in Tabernaculo
suo regnantis.

26.

Proreperunt principes, ie nini
in soleni illo ingressu in palestinae
incedebant principes, post eos
sequebantur fiduciales, in medio
ruetis tympanistis quadebantur.

+ נִמְנִי

27.

In coetibus seu in agmine vestro
triumphali vos fiduciales, palhisp,
benedicite deo Domino, qui quasi
rivuli estis id est prosperitas & fontem
Ifrael estis. Nota. Similitudo quae sequitur, quasi rivulus triumphalis est.

Ibi in eo triumpho Benjamin
 adolescentulus ie rei Pyaeclat.
 tribus Benjamin exigua et parvula
 uiderat teiz scilicet caeteribus. +
 Principes Iuda [#] Pura eorum
 ie quasi reges et duces eorum
 erant, qui terram nominam
 uantes inhabitant, ^{mini}
 similiter princes Zabulon,
princes neq. septali.

קָרַם
 קָרַמָה

vulgata sic habet: - in mentis
 excipit.

29

Mada deus uirtuti tuo,
 ie uere potentia tua in
 pugnamendis hostibus nostris,
 confirma hoc deus, quod
queratus es in nobis.

30

Propter templum tuum in
 Ierusalem et templo tuo in
Ierusalem, id est, quam uinum
 extinctum fuerit templum tuum
 in Ierusalem, tibi offerent
reges munera.

not. Hanc prophetiam hinc Iesus
 erectus subsecutus est, dum
 reges uasi Iudaei et Samaritani

Inscra feram aruadinis, i.e. crocodillum + חַיִּית
 qui in ~~ard~~ aruadineto delitescere
 solet. ad ripam Nili + ~~quod significatur~~
~~maxia rex~~ Egypti ~~egyptum~~
 peruenit: i. crocodillo Naue
 rex Egypti. denotatur: coetum
Taurorum in vitulis populorum # חַיִּית
 i.e. inuera etiam hac coetum
 principum atque magnatum Egypti,
 qui inflat ferocientium Taurorum
 in populos suos tanquam suos
 vitulos dominantur, qui * pedibus * חַיִּית
 conculeant frusta argenti arroganti *
 et quibus inflati. dispora gentes,
 quos bella voluit.

not. Metaphora de Tauris sed heu
 occurrit in scriptura ad magnates
 superbos ferociter designandos.

32.

dispora gentes, quos bella voluit
 Venient magnates ex Egypto, + חַיִּית
 Ethiopia si populos hos humiliaveris
 eorumque factum pregeris, venient
 magnates ex Egypto in Ierusalem,
 ut quem tuam O Deus! implorent,
 seu ut paci fœdera nobiscum incedant,
 i. quod i. Reg. 10. factum fuisse legitur.
 Ethiopia sternit manus suas
tendere ad Deum i.e. etiam
 Ethiopia Ierosolimita sibi de salute
 sua roborat i. hoc omnia in sensu
 historico sunt imitata, magis autem
 in sensu mystico, qui per Evangelii doctrinam
 his populis monuit accipienda.

חַיִּית

~~166~~ 166. F 33.

Regna vero cantate deo, fallite
domino. Sela.

F 34.

Domino ~~quiescente~~, qui a se
vehitur in caelis, collis
aeternis, id est antiquissimis
ab initio mundi conditis,
quasi ~~si~~ ~~vehit~~ in caelis maiestatem
iudicat ~~divinam~~, ~~qua~~ ~~caelis~~
~~in~~ ~~caelis~~ ~~incolit~~, et in
eis, quasi rex in suo regno,
si ~~phrasin~~ hoc maiestatem
divinam denotat, caelos incolentem,
in quibus deus vehi dicitur
~~et~~ ~~fulgentem~~, ~~et~~ ~~arologiam~~
maiestatis, divinis cum regia tenera,
qua gaudentes in regnis suis
pugna cum insigni ~~vehit~~ curru
vehuntur. Ecce dabit vocem
suam vocem virtutis ie
tonitrua de caelo ~~mit~~ ~~sonare~~
faciet, ~~et~~ ~~quam~~ ~~vocem~~ ~~suam~~,
maiestate sua reverendam.

Nota sensus mysticus huius
versiculi ascensionem d. et
Evangelii meditationem indicat.

F 35.

Date fortitudinem deo ie recognoscite
fortitudinem dei, super Israel
magnificentia eius, et virtus
eius in nubibus supra eluces.

זָרַכְבּ בְּשָׁמַי
שָׁמַי קָדָם

+ 35

P. 36.

150
187

+
Terribilis deus in ~~san~~ sanctuario
in se suo! deus Israel iste
dabit virtutem et vires regulo.
Benedictus deus.

נֹרָא

אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

ל

ש
ש

168-

Ysa
67. Sam
in pag

Ysa
69. Pa

apun

caulivi

et nira

in gran

dei su

confidit

rujus

incedit

Refus

inangu

et in ed

fundat

que d

ocafio

desipit

L. v. d. l.

intra

mem

quaru

copiam

4. 3. J.

Pen in

subpha

confidit

remit

Psalmos L. XVIII. *juxta vulgatum*
 67. Exurgat deus pro separatis
 in paginis *rebus dilucidatus est.*

Ps

Psalmos. L. XVIII. *juxta vulgatum.*
 68. Saluum me fac Deus.

arguuntur auctor huius salmi amare
 conqueritur de acerbitate
 captivitatis, Babylonice. et addit
 et minatur affligentibus se inimicis
 et gravissimam dei iram
 spem suam in deum erigit, et
 confidit, futurum esse, ut Ierosolyma
 rursus edificetur, et in patriam
 remeandi facultas a deo petatur.
 Sensus hic historicus et literalis est,
 quamquam non minus pro literali
 et immediate in spiritu intentione
 fundato sensu standum sit, in
 quo I. Ch. resurrexit, et
 ecclesie fundatio, gentiumque vocatio
 clarissimis exprimentur verbis.

+ et de persecutiombus,
 quibus ob zelum religionis,
 ab ipsis et aliis fratribus
 Israelitis fuit impositus.

Ps. Saluum me fac Deus, quoniam
 intraverunt aquae usque ad animam
 meam. *not.* In stylo prophetico
 aquarum illuvies *et cetera* calamitatum
 copiam designat.

Ps. 3. Infixus sum in limo profundo
ten. in luto profundo, et non est
 substantia. *et cetera*: et non est locus
 consistendi *et cetera* calamitatum coeno profundissimo
 venis immersus sum: | veni in

altitudinem maris, et tempestas
demersit me. Et rous: veni in
profunda aquarum, et fluxus
aquad obruit me.

not. uterque versus ad Jesum
Ch. patientem + ~~in~~ dolens
~~est~~ in sublimiori sensu esse posse
referendus.

V. 4. Laboravi clamans ie.
clamando ad Deum defatigatus sum:
ranci facti sunt lacus mei,
defecerunt oculi mei nempe
ut Carymum copia: dum
pro in Deum meum. Et rous
gerans in Deum meum 3777.

not. ad vers. 4. Christus
in agonia Patrem rogans,
ut transiret a se calis
acerbissimae passionis, in
hoc versu facile advertitur.

V. 5. multiplicati sunt super
capillos capitis mei, qui oderunt
me gratis; confortati sunt,
qui persecuti me sunt inimici
mei iniuste, quod non rapui
tunc exsoluebam. not. i.
Iustam querelarum causam habes
Salmista, a Babyloniis, et
ipsis Israelitis Babyloniis idola
sectantibus oppressus; neque
enim Babylonios, neque Israelitas
a posteras ulla officit iniuria,
sed gratis sine causa cum
odio habuerunt, et quod non
rapuit, exsolvere debuit,
Sed hoc est, innocens gravissimas
penas dedit.

not. ad vers. 5. Quanta
I Ch. a Iudis iniuste
persecutus fuerit, neminem
christianum latet.

V. 6. Deus Tu suis insipientiam
meam, et delicta mea a Te

non sunt abscondita • not. 1. Insuperbia
es malitia in sermo ebraico Synonymus
fuit • psalmista autem deum innocens
suo sepe invocabat, vel, si navis,
se coram deo quorundam peccatorum
reum agnoscat, non tamen illos
gravissimorum, quibus deus irritatus,
populum universum in captivitatem
abstraxit • not. 2. In sermo
sublimiori I. Ch. peccata agnus innocens
peccata nostra ipse tulit etc.

f. 7. Non erubescant in me, qui
expressant te Domine, Domine
virtutum, non confundantur super
super me, qui quod sunt te Deus
Israel • i. e. Non erubescant propter
me, non confundantur propter me
iusti et veri tui cultores idem
innocentiam in mea persona
oppressam, atque a te peritus
derelictam non experiantur, seu
parce mihi, ne omnes tui cultores
ani in me erubescant animam
deponant.

f. 8. Quoniam propter te sustinui
opprobrium etc. i. e. propter zelum
veri religionis, et cultus tui in
Babylonia opprobriis hominum
expositus sum. Similiter R. J.
opprobria Iudaeorum propter divini
cultus studium in se provocavit.

f. 9. Cathanus factus sum fratribus
meis, et peregrinus filius matris
meae • not. 1. Ebraeis valde usitatum
est, inter fratres ab eodem patre

Christi
non ego
se talis
prioris
sicut
fratres
inquit
et non
Catholus

Suscipios ~~et~~ Distingue a fratribus
 ueris, a comuni manegeritis.
 Dignationis huius fundamentum
 polygamia fuisse videtur
 not. 2. Ex hoc versu, et sequenti
 dilucide patet, quod psalmista
 per religionis studium odium
 tibi propinquorum et consanguineorum
 conseruaveris; quod etiam J. Ch.
 a Iudis fratribus suis tibi
 ac ob eandem causam accersit.

V. 10. Quoniam zelus domus tuae
 comedit me, et opprobria
 exprobrantium tibi ceciderunt
 super me. ie. Ideo exhaerens
 factus sum fratribus meis
 quoniam zelus domus tuae
 a Chaldois destructa, a me uero
 amaris lacrymis deplorata,
 consumpsit me, et quasi comedit,
 et opprobria exprobrantium
 tibi, seu cultui tuo, ceciderunt
 super me, ~~per~~ ~~tuum~~
 me ~~impulerunt~~ ~~latius~~ breuiter:
 me per tuum impulerunt
 latius. Quis zelo domus
 tuae flagrauerit christus, in
 Evangelio conspice.

V. 11. Et operui in ieiunio animam
 meam, et factum est in
 opprobrium mihi. Abidus:
 Et fleui cum ieiunio, seu
 fleui et ieiunavi, et factum
 est in opprobrium mihi. ie.

173.

luctus ob templi everfionem, quem
fletu et jejuniis palam offendi,
opprobriorum mihi caufa extitit.
Idem contigit Icho Jerosolyma
impotentium et obdurationem
deploranti.

¶ 13. Adverfum me loquebantur,
qui sedebant in porta, et in me
spallebant, qui bibebant vinum.
Ebrus; Adverfum me loquebantur,
qui sedebant in porta ie in
plateis publicis, quae seu in
foro publico, cui contiguae erant
arud orientales urbis portae erant;
et contra me cantilena rotantem
ficeram. ie. non solum in
foro publico, sed etiam in compotationibus,
Cudibus et opprobriis me profandere
unanimiter adlaborarunt. Iudicia
et convitia contra I. Ch. prolata
Christiano non sunt incognita.

¶ 14. Ego vero orationem meam ad Te
Domine, semper beneplaciti Deus
ie Tempus est, ut tandem bene mihi
velis, neque timearis; in multitudine
miseri cordis Tui exaudi me, in
veritate salutis Tuae, ie in
juxta veracitatem promissionis
quae Tuae, qua salutem mihi
providisti.

¶ 15. Eripe me de luto, ut non infigat,
Cibera me ab us, qui oderunt me,
et de profundo aquarum. not.
verborum istorum sensus in versu
quarto notis jam illustatus est,

174
adire tantum iuvat, quod
Ebroi, plurimique orientales infernum
sub aquarum seu receptaculum
defunctorum sub aquarum
imo contra sua opinione
conspiciunt. Job verbi
gratia capite 26. dicit,
ecce gigantes gemunt sub
aquis.

Ps. 124. Non me demergat tempestas
aqua, neque neque absorbeat
me profundum, et non urgeat
super me rubeus os suum.
Ebrus: Non me obruat
seu inundet fluxus aquarum
neque absorbeat me profundum
scilicet aquarum, quibus
calamitates vite designantur
ab Ebris solent, neque urgeat
super me rubeus os suum
nos. rubei ore natus

obstructo et concluso omnis
vite spes evanescit
illi, qui in rubeum Talem
incidit, hinc Psalmista ait,
ut rubeus miseriarum, in
quem ~~me~~ decidit captivus,
non ocludatur. In
sensu sublimiori J. Ch.
resurrectionem corporis sui
a Talem ait.

Ps. 21. In propeum expectavit
cor meum ad Ebrus: In propeum
continuit cor meum, et
infirmus sum.

Ps. 22. Dederunt in escam
meam fel, et in siti mea

notaverunt aceto. Not. hoc
verba ad carnium Babylonicum
non nisi in figurato, et hyperbolico
sensu respiciunt, quibus ille qui fuerit,
quod Babyloni ipsius vitam amittunt
totam inficiant. Quomodo de J. Chō.
sint intelligenda, adnotare christiano
supervacuum foret.

v. 25. Fias mensa eorum coram ipsis
in scandalum laqueum, et in retributiones,
et in scandalum. i.e. mensa,
quam mihi paraverunt ex amaritudine
fellis, et acrimonia aceti, ~~et~~ de qua
in procedenti versu fiat ipsis
in laqueum et offendiculum ~~per~~
~~sub~~ ~~retrib~~ tanquam justam
retributionem. Ebrus non legit
scandalum, sed laqueum ~~SPID~~,
et notis itaque laquei bis in eodem
versu occurrunt ~~in~~ ~~infantis~~, et vocabulum
vero retributiones sine syntactico
nexu utriusque ~~verborum~~ nomini
laqueum designanti ~~inter~~ medium
inferitur, quod quidem verborum
turbatio mentis vehementissimos affectus
incitatio signum esse videtur.

v. 27. Quoniam quem tu percussisti, persecuti
sunt, et super dolorem vulnere meorum
addiderunt. Ebrus: Quoniam quos
tu percussisti, ~~per~~ persecuti sunt,
et ~~is~~ affligent ad dolorem vulneratorum
tuorum narrabant, i.e. jocose sermoinabantur.

v. 28. appone iniquitatem super iniquitatem
iniquorum, et non intes in iustitiam
tuam. Not. Deus subtrahendo peccatoribus
suam gratiam, appone eorum iniquitatem
dicitur.

not. ad v. 28. iniquitas
etiam pro iniquitate mea
in stylo ebraico accipitur,
et iustitia pro mercede
iustitiae.

¶ 29. Deleantur de libro vestium
et cum iustis non scribantur
nota apud antiquos consuetudo
invenit, ut regni alicuius incolae
in vivis agentes cum in libro
aliquo describerentur. ad hunc
forte casum alludit Plinius.
In sensu spirituali Liber vita
modestinatio sanctorum est.
¶ 30. videant pauperes, et locustae.
Ebedus: videant mansueti
Pulices in Babylonia captivi.

[Handwritten signature]

Psalmos LXXX. juxta vulgatam
69. Deus in adiutorium meum

argum^t. Psalmista ceteram orationem
contra inimicos suos petit.

¶ Deus in adiutorium meum intende
Oratio: Deus ad liberandum me,
Deus in adiutorium meum festina.

cetera ad hunc psalmum notamina
in annotationibus psalmi 40. sunt
invenienda, hic ipse enim 70. psalmus
ultimam psalmi 40. partem
cum verbis tenus constituit.

Psalmos LXXXI. juxta vulgatam
70. In Te Domine speravi, non confundar

argum^t. David iam grandævus
a filio Absolom vehementer eique
aspectibus persecutionis molesta obnoxiis
obtusus, orationem a Deo petit,
ex quo a pueritia sua spem suam
in Deo semper collocaverit; addit,
se semper deinceps in Deo speraturum,
et laudes eiusque celebraturum.
In sensu mystico hic psalmus
Christi patientis oratio est.

¶. Es. Esto mihi in Deum protectorem,
et in locum ^{inimicum} refugium, ut saluum me
facias. Es. Oratio: Esto mihi
in rupem habitationis ~~meae~~ in rupem,
in qua ~~securus~~ habitare queam
~~ut~~ in quem semper me venire
queam, mandasti ~~ie.~~ deventisti
saluum me facere, quoniam solitudo.

v. 6. In Te projectus sum ex
 utero, de ventre matris meae
 Tu es protector meus; in Te
 cantatio mea semper. Ebrus;
 In Te inixus sum ex utero,
 de ventre matris meae amplexor
 meus, seu prociſor funiculi
 umbilici mei. ^{not. ut uterod}
 versus huius sensus magis
 clarificat, respicienda est consuetudo
 veterum, qui proles a matre
 enixas illico in genua sua
 exceperunt, hoc ritu sese
 vero ~~prociſor~~ infantis recens
 nati patres ~~et~~ prociſio
 ad hanc consuetudinem ~~psalmista~~
 alludit, dum Deum tanquam ~~prociſorem~~
 patrem suum invocat; ut
 vero paternam Dei erga se
 curam magis exaggeret,
 eamque jugem exhibeat
 et ostendat, ~~Deum~~ ipsum
 prociſorem funiculi umbilici sui
 nominat.

v. 7. Tanquam prodigium factus
 sum multis i.e. prodigiis
 vel bonitatis divinae, vel
 etiam pro iis, in quibus
 nunc versor circumstantibus,
 severitatis, et ultionis.

v. 15. Ios meum annuntiabit iustitiam
 Tuam, tota die salutare Tuum,
 quoniam non cognovi litteraturam,
 v. 16. In iis in potentias Domini
 Ebrus: os meum annuntiabit
 iustitiam Tuam, tota die
 salutare Tuum, quoniam nescivi
 numeros i.e. nescio enumerare

Justitiam et bonitatis tuae
 mirabilia et innumerabilia signa
 nos. De Davide ignorantiam litterarum
 non attribuas, qui serpendis,
 elegantissimorum ipsius fuisse
 carminum auctorem. Introibo
 in potentias Domini i.e. mentem
 meam defigam in meditatione potentiarum
 Domini.

V. 19. Et justitiam tuam Deus usque
 in altissima i quod fecisti magnalia
 nos ad stabiliendum huius versiculi
 sensum, elisionem verbi ~~procedens~~
 ex procedenti versu supplere necesse est.
 Hoc autem modo procedens versus
 cum ipso conicitur: Deus ne
 derelinquas me, donec annuntiem
 brachium tuum i.e. opera potentis brachii tui
~~in~~ ^{omni} generationi, quod ventura est, donec
 potentiam scripturarum tuam, et
 justitiam tuam Deus ~~usque~~ annuntiem,
 ac usque ad caelum, ubi magnalia
 fecisti, laudes meo perstringant.
 Chaldaeus hinc versum versendi
 modo suffragatur omnimode,
 excepto, quod loco verborum;
usque ad caelum, ubi magnalia
fecisti: ~~per~~ veritas: usque ad
 caelos, quos magnos fecisti.

V. 20. — conversus vivificasti me,
 et de abyssis terra iterum reduxisti
 me. ~~me~~ i.e. de sepulchro.
 nos. Hoc psalmista verba I. Chri
 resurgenti in litterali et immediato
 sensu conveniens, ad psalmistam
 autem in hyperbolico et figurato
 referenda sunt sensu.

[Handwritten signature]

Yahy. LXXII. iuxta
vulgatam 7i. Deus iudicium tuum regi
f.

argumty. David Deum rogas,
ut filio suo ~~pro~~ nuper in
solium regale erecto iudicium
et iustitiam donec, atque
magnitudinem et felicitatem
regni sub filii sui regimine
deseri vaticinans, regnum
I. chi vivis et elegantissimis
describit characteribus.
Sensus itaque literalis, et
primario a Spiritu S. intentus
regnum I. chi complectitur,
sensus vero historicus, et
typicus regnum Salomonis
felicitissimum respicit.

f.

f. 3. Suscipiant montes pacem
rofulo, et colles iustitiam.
Ebraeus: ferant montes pacem
rofulo ~~ad~~ ie regnum Salomonis
pace et iustitia ita superabundet, ut eodem
ut ~~montes~~ montes et colles
transcendere videantur. ~~not.~~
Hebraeis hoc ebraica similis
illi est: iustitia tua sicut
montes Dei, et illi aqua Joel:
Stillabunt montes dulcedinem,
et colles fluent lacte.

f. 4. -- humiliabit calumniatorem.
Ebraeus: -- oppressorem.

f. 5. Et permanebit cum sole
et ante lunam, in generationem
et generationem. Ebraeus:

181
Timebunt se cum sole et coram luna
ie. quando sol et luna subsistent,
vel non die ac nocte! in generationem
et generationem ie in eternum.

not. hęc prophetie ad Deum
dirigitur, quem timere Salomon
quidem subditos suos edocuit, at
multo perfectius genus humanum
edocuit. I. Chūs verum Dei cultum
et timorem.

F. 6. Descendet sicut pluvia in vellus,
et sicut stillicidia stillantia
super terram. not. duo elegantissima
Symbola hic versus continet, ~~nam~~
nimum quidem de mirabili
Totius orbis silentio, et pace,
dum I. Ch. in Virginis utero
uterum Spiritu s. foecundante
est illatus, alterum de ineffabili
pacis refrigerio, quod descendens
in terras Dei filius generi humano
attulit. Quod Salomonem attinet,
cum hic fuerit princeps quietissimus,
et pacis studiosissimus, dici de
ipso potest, quod regno Iudæ
eius regimen tam exortatum ac
iucundum fuerit, quam stillicidia
sive pluvia copiosa terris exsiccatis, et
quod adeo quietum, ac alienum
ab omni tumultu fuerit, quam
pluvia in vellus descendens.

+ supple aridam
exsiccatam.

F. 7. orietur in diebus eius iustitia,
et abundantia pacis, donec auferatur
luna. Et eris: Efflorescis in diebus
eius iustus ie sub regimine eius iustus
nohera forte fructur: et abundantia
pacis supple eris, donec luna non
sit amplexus, ie semper.

F. 9. Et dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum.

not. Salomonis imperium patuit ab Euphrate in orientali plaga usque ad mediterraneum in occidentali; et ab eodem Euphrate usque ad terminos terrae promissa in ora boreali, et meridionali. In hoc versu Orbis terrarum & non Aristotelicum sensu accipi debet, in stylo enim scripturae hoc nomine terra Israel promissa aliquoties insignitur, atamen hoc etiam & conceptus nunquam Salomonis imperium. Tam amplum nunquam extitit, quale in hoc versu describitur, hinc sermo immediate de Jesu christi regno, & hyperbolice vero, et figurate de regno Salomonis intelligendus est.

F. 9. coram illo nocent omnes, et inimici eius terram lingent.

Ebrus: Coram illo nocent □□□□ locorum aridorum incolae, arabes forte, vel indii orientales, aliumque fons torido incolae, et inimici eius terram lingent, i.e. humiliter prosternati coram rege comparebunt.

F. 10. Reges Tharsis, et insulo munera afferent, reges arabum et Saba dona adducunt. Ebrus: Reges Tharsis se Cilicia, cuius metropolis Tharsis erat, et insulo i.e. regiones maris rubri mediterranei, et oceani insulo.

ad quas Salomonis clavis negotiationis
ergo appellabas; ~~nam~~ donationem
afferens, videlicet vestigalia vel
vel nomine, vel mutuo amicitie
et confederationis; reges Schebha
et Seba donum adducunt.

et per reges Schebha אֲשֶׁר אֶלֶף
vulgata reges arabie intelliguntur;
collato autem parallelo פִּינִיף
scriptura loco ~~supra in regum~~
I reg. c. i. et v. i. reginam vulgata
Saba, reginam אֲשֶׁר אֶלֶף Schebha dici
adversitur. ipsum ergo
vaticinium munera respicere videtur,
a regina Saba Salomoni liberaliter
oblata & mentione de regibus
Saba huic interpretatione nequaquam
obstante, eorum est allage
numeri, et generis in stylo prophetico
fias frequentissima. Proter
reges Schebha psalmista reges
quoque Saba munificos erga Salomonem
memorat. אֲשֶׁר אֶלֶף אֲשֶׁר אֶלֶף
c. 45. 14. Sabdi significatur,
populi, qui arabiam quorum
plurime vel arabiam vel mesopotamiam
incolebant. In sensu mystico
vocatio gentilium ad regem I. chi.
proditur.

Et adorabunt eum omnes reges
terre, omnes gentes servient ei.
not. Si adoratio secundum iuxta styli
ebraicum ut ceremonia civilis
prebetur, nomen styli ebraici indoles
id opere exigit, prima huius versus
pars Salomoni quoque vindicanda est,
vera autem adoratio, et omnium gentium
servitus soli I. chi. competit.

¶. 12. Quia liberabit pauperem
a potente in Ebrus: quia
Liberabit pauperem clamantem.

¶. 13. - Animas pauperum salvas
facies. et vitam pauperum
salvabis, quod quidem in sublimiori
de Icho sensu de sublimiori
quoque intelligenda sunt vita.

¶. 14. - Ex usuris, et iniquitate
redimet animas eorum, et
honorabile nomen eorum coram
illo. Ebrus: Ex dolo, et
violenstia redimet animas
eorum, et vitam eorum dolo hostium
et violenstia periclitantem
redimet: et pectus meliopus
est sanguis eorum in oculis
eius.

¶. 15. Et vives, et dabitur ei
de auro ^{argenteo} purissimo, et adorabunt
de ipso semper, tota die
benedicent ei. Ebrus: Et
vives pauper nemp ~~a rego~~
regis auxilio defensus
et dabit ei Rex de auro
Scheba N'DW i.e. ex regno
Paba ~~libico~~ ^{profluente},
et orabit pauper pro eo
semper, tota die benedicet ei.

¶. 16. Et erit firmamentum in
terra in sumis montium,
super exaltetur super Libanum
fructus eius, et florebit
de civitate, sicut solum terrae
Ebrus: Erit pauci granum
frumenti in terra, in

vertice montium movebit se, i.e.
ad eam crescendo altitudinem perueniet,
ut in vertice montium perueniat.

185-
Sicut fructus eius sicut fructus
Libani. i.e. sicut fructus cedris, quibus
Libanus conficitur ~~est~~ est, & quales
magnitudine erunt. Et efflorescent
de civitate sicut foenum Terro,
i.e. de civitate tanta hominum
copia nascetur, et efflorescit, quanta
ut cum gramine vel foeno Terro
comparari possint. not.

hoc figura hyperbolica est omnino
audacissima; et ingentem sub regno
Salomonis Terro felicitatem ~~promi~~
et populi augmentum in signum
promittit. In sensu mystico fructus
regni spiritualis sunt virtutes heroicas, ~~et~~
augmentum ~~civitas~~ celestis propagatione consistit.

Vij. Si nomen eius benedictum in
secula, ante solem permanens nomen
eius. vidus: coram sole augetur
nomen eius, i.e. ~~quandiu~~ ad
splendor nominis eius ad splendorem
solis proxime accedet, vel augetur
nomen eius, quandiu sol,
aut mundus subsistet. in hoc mystice
est hyperbolice de Salomone.

Vij. Benedicentur in isto omnes
tribus Terro, omnes gentes magnificabunt
eum. vidus: Benedicentur in
isto omnes gentes Terro, et benedicent
ei. not. Etiam in Salomone saltem
populi Israel ~~in quodam~~ in quodam
sensu benedictione celesti gaudebant,
quia intuitu Salomonis Deus Deus laudabantur.

--- Fiat. Fiat.
Fig. Et ~~benedictio~~ ~~nomen regis~~ ~~hinc~~
hoc est communis 5.
Liberum psalterii conclusio,
hinc a collectore psalmorum
addita fuisse videtur.

Ps. 20. Defecerunt laudes David
filii Huius nos. Casticum,
per psalmum hunc David
eo tempore concinavit, quo
morti iam valde propinquaverat,
hoc igitur confecto carmine,
quo filio suo thronum regale
ascendenti ~~transmisit~~ ~~sancta~~
tradidit, et regnum Ichi.
denuntiavit, ~~psalmis~~
psalmodis suis finem inposuit.

ספר שש

Yalnos LXXIII. iuxta vulgatam
72. Quam bonus Israel deus.

argum. Asaph, cui titulus
huius psalmi etque iac aliorum quorundam
inscribitur, in Babylonica
captiveitate impiorum felicitatem,
riorumque calamitates tristissima
mente percipiens, excussis
tandem tristitiam tandem
ronis, ac dei insensabilia,
ac nunquam ab equitatis regula
attona deflectentia agnoscat
consilia. Postquam in hoc
psalmo felicitatem impiorum

187
vanguam piorum scandalum exposuit,
ad inconstantiam demum huius vanae
felicitatis, qua in se gaudent, sermonem
convertit. S

¶ 2. - Tene effusi sunt gressus mei, seu
prolapsi sunt gressus mei $\pi \pi \pi \pi$.

¶ 4. Quia non est respectus morti
eorum, et firmamentum in flaga
eorum. Obidus: Quia non sunt
vincula ad mortem eorum i.e. quia
vinculis mortis seorsum abiciuntur,
et saginatum est robur eorum
i.e. valetudine integra fruuntur.

¶ 6. Ideo tenuit eos superbia, operati
sunt iniquitate, et impietate sua.
Obidus: Ideo tenuit eos superbia,
operati eos ornatus violentis,
i.e. ornauerunt se foliis violenter
acquisitis.

¶ 7. Prodiit quasi ex adipe iniquitas
eorum, transierunt in affectum
cordis, Obidus: Prodiit ex adipe
oculus eorum i.e., transierunt
cogitationes cordis i.e. oculi eorum
ex corpore lingui et bene saginato
promicant, et bonis affluunt,
quo transierunt cogitationem et
expectationem cordis eorum.

not. Quando mens nigritia, vel
corpus dygitudine laborat, oculi
in capite ~~videntur~~ retrosum
agi, et veluti abscondi eorum fulgor
solis; oppositum in bona valetudine
animi et corporis evenire solet.

v. 9. Cogitaverunt, et locuti sunt
nequitiam, iniquitatem in
excelso locuti sunt. Ebdus:
Deriserunt supra, et locuti
sunt in malum sem male,
iniquitatem de excelso locuti
sunt i.e. iuxta chaldum,
iniquitatem de excelso cordis
sui superbia elati locuti
sunt.

v. 10. Ides convertetur populus
meus hinc, et dies pleni
invenientur in eis. Ebdus:
Ides revertetur populus eius
huc, i.e. ides populus dei
huc reverti, hinc discedere
ex Babylonia desiderabit;
ab Ebdus enim soepe fieri dicitur,
quod fieri solum tentatur.
vide eiusmodi exempla genef. 37. 21.
Exod. 8. 18. et aquis pleni
calices exfugentur eis.

nempe desiderium in rationem
remendi ad sedandum nihilis
sensum parum proficere,
exfugendi enim spas ebdis
superfluis calices, aqua tribulationis
vel aqua lacrymarum pleni.

v. 14. -- et castigatio mea
in madutinis, i.e. ab isto
diei diluculo flagella dei me
percutere incipiunt.

+ Substantivus

189-
f. 15. Si, dicebam, narrabo sic, ecce
nationem filiorum tuorum renovavi.
Ebricus: Si, dicebam intra me ipsum,
narrabo sic ie si hanc quellas
effundam, il ecce not generationi fen
nationi filiorum tuorum injuriam
intolens infero. quali Silivet
a deo suo opes plane delecta, et
despectui habita.

f. 17. Donec intrem in sanctuariam
Dei, et intelligam in novissimis
eorum. i. e. Confiliorum tuorum arcana
mibi eoque erunt occulta, donec
int reversus in patriam intrem.
f. sanctuariam Dei, et intelligam,
quem ipso supra populo Dei fiat postea
rerum exitum devescit deo.

f. 18. verumtamen propter dolos profuisti,
desecisti eos, dum allevarentur.
Ebricus: Profecto in lubricitate
maxima constitues eos, deprecies
eos in not exitum. not
Psalmista animo meroe minus
delectum jam ad Dei vindictis
justitiam erigit, atque ebricorum
hostibus omentis, et proppere
degentibus exitum vaticinatur.

f. 19. Quomodo facti sunt in desolationem,
subito defecerunt, perierunt propter
iniquitatem suam. Ebricus: no
perierunt et consumpti sunt no
terrore. not In stylo prophetico
futura tanquam notata considerantur.

¶ 20. Velut somnium surgebam,
 Domine in civitate tua imaginem
 ipsorum ad nihilum rediges.
 Ebrus: veluti somnium et
 exurgens facti Domine in civitate Babylonica
 et ~~in~~ ~~ipsa~~ ~~in~~ ~~ipsa~~ imaginem
 ipsorum spernes. nos
 imago redare Salomista inquit,
 quod Deus imaginem hominum
 impietatis et ~~et~~ ~~et~~ ~~et~~
 simul et prosperitatis veritas
 nota insignium contemptui
 sit habiturus; enimvero quid
 aliud, nisi vanam et momentaneam
 umbram et speciem felicitatis
 exhibent, quod ad fallaciam
 somni quam proxime accedit
 similitudinem?

¶ 21. Quoniam inflamatum est
 cor meum, et renes mei
 conturbati sunt. Ebrus:
 verumtamen ~~et~~ ~~et~~ ~~et~~
~~sed~~ ~~sed~~ ~~sed~~ exacerbatum
 est cor meum, et renes meos
~~per~~ ~~per~~ ~~per~~ acui. ~~et~~ ~~et~~ ~~et~~
 fallaciam veram felicitatis,
 qua impij gaudent, non attenta
 mente reflexi, sed exacerbatum
 est cor meum ~~in~~ ~~in~~ ~~in~~
 felicitate, et renes mei
 acutum sentire dolorem.

¶ 22. Et ego ad nihilum redactus
 sum, et respicere, ut juvenis
 factus sum apud Te ~~et~~
 ego ~~semper~~ ~~semper~~ ~~semper~~ Ebrus:

191
Ego cupidus fui, et non intellexi,
ut jumentum factus sum apud Te.
ie jumentum cupiditate mea confidenter
factus sum.

f. 20. Et ego semper tecum,
tenuisti manum dexteram meam,
et in voluntate tua deduxisti
me. ie Insuper adeo animam
despondi, et dubia temeraria de
tua in mi omnes providentia fovi,
cum quasi quasi longe a me
abscesses, ~~et~~ ^{ne} parum sollicitus
cum tamen ego semper tecum
secum sim, tua providentia ubique
munisus, tua presentia nullibi
desertus.

f. 24. Et in voluntate tua deduxisti
me, et cum gloria suscepisti
me. Evidus: Ob consilio tua,
sen sapientia tua deduxisti
me ie vito meo cursum ordinasti.
et postea gloria suscepisti me
ie postquam in captivitate consilium
tui decerta executus fuero,
gloria patris meo, et templi me
denovo coelum excipiet.

f. 25. Quid mihi enim in caelo,
et a Te, quid volui super terram,
Deus cordis mei. Evidus:
Quid mihi enim in caelo, et Te
tecum, sen propter Te nihil
volui super terram, ~~et a Te~~ ^{et a Te} ~~cordis mei~~.

f. 26. Defecit cor meum, et
 caro mea neque pro
 languore, et tristitia, quo
 me in captivitate squalore
 confunxit: Deus cordis mei
 Ethrus: petra cordis mei
 et pars mea Deus in eternis.

nota. Deum Salmista etiam
 cordis sui vocat, eoque in
 solo Deo fuciri et affirmari
 illud in suo languore cupit.

f. 27. Perdidisti omnes, qui fornicantur
 abs te ier. in plasi ebraica
 qui idola sectantes fidem
 tibi frangunt, adulterias
 amore creaturalium carni.

f. 28. ut antem omnes
 laudationes Tuas, in portis
 filio Sion et. Ethrus: ut
 antem omnia vera tua.
 reliqua huius versiculi
 verba in fonte ebraico, nec
 in chaldoo, nec in aliis
 antiquis versionibus orientalibus,
~~extant~~ extant excepta versione
 Tur LXX, extant.

[Handwritten signature]

Psalmos LXXIV. iuxta vulgatam
73. ut quid deus repulisti?

argumto - Israelito in Babylonica
Captivitate Templi incendium deplorans;
prophetiarum et miraculorum beneficio
in patria olim sua quorundam valde
frequenti se destitutos queruntur;
Beneficia + patribus olim profusa,
aliaque comunia Dei tanquam
creatoris beneficentis signa comemorans,
quod recordatione animati deum
exorant, ut superbiam hostium
Babylonicorum infringere, suis
populi sic recordari velit
et propter honoris sui causam
defendere velit.

vs. 2. Memor esto congregationis tuae,
quam possedisti ab initio; redemisti
virgam hereditatis tuae, montem
Sion, in quo habitasti in eo
Ebrims; Memor esto congregationis
tuae, et quam possedisti olim
in populi tui Israelitici, quem
ante captivitatem tanquam tibi
pecuniariam possidisti; redemisti virgam
hereditatis tuae, montem Sion,
in quo habitasti. not. virga hereditatis
idem in hoc loco significat, ac
alibi funiculus hereditatis; vetera
alludit autem psalmista ad veterum
consuetudinem, qui virga, aut
funiculis terras suas dimetiri consueverant;
hinc virga hereditatis, spatium
illius terrae denotat, quod Israelitis
hereditarium deus esse voluit, et
palestinianam scilicet, quam redemit
sive vindicavit a gentibus inde exulsis.

¶. 3. Leva manus Tuas in superbiam
eorum in finem, quanta malignus
est inimicus in Sancto; Ebrus;
Leva gressus Tuos in devastationes
perennes ie accede et considera
devastationem irreparabilem
in Jerusalem; nihil non male
egit inimicus contra Sanctuarium.

¶. 4. Et gloriari sunt, qui oderunt
Te, in medio solennitatis Tuae, posuerunt signa sua signa.
Ebrus; Et rugierunt refractarii
Tui in medio congregationis
Tuae, posuerunt signa sua
sua signa ie. Hostes Tui,
postquam in medio congregationis Tuae,
sive coetus ~~sed~~ ad tempus
certum convocati Levam inflar
rugierunt, vexilla quoque
sua tanquam victoriae sua contrarios
signa posuerunt.

¶. 5. Et non cognoverunt sicut
in exitu super summum, quasi
in sylva lignorum securibus
exciderunt Januas eius in
idipsum, in securi et ascia
dejecerunt eam. Ebrus;
Cognoscebat quasi securim
desuper in perplexitatem
ligni desuper adducens.

¶. 6. Et ~~sculpturas~~ ^{sculpturas} eius sicut
securi et malleis contundent.
not. Psalmista rabiem Chaldeorum,
Templi celaturas confingentium
~~desuper~~ et periosa quoque

demolentium describit & quasi
~~dicitur~~ ~~potius~~ presentem.
causa eoque, qui templi sculpturas
super deque viderunt, tanquam
& tanta usque fuisse solertia
et alacritate, tanquam inquit,
tanquam securim in perlicitatem
ligni i. e. in arborem densam
ramis desuper immitterent. Eiusdem
sere sententia Chalduus est.

¶ 7. Incenderunt igni sanctuarium
Tuum, in terra prostraverunt
tabernaculum nominis Tui. ie
in terram prostraverunt tabernaculum,
in quo nomen Tuum invocari
solebat.

¶ 8. Dixerunt in corde suo simul cognatio eorum fiant,
quiescere faciamus omnes dies
festos Dei a terra. Ebdus.
dixerunt in corde suo: opprimamus
eos eos simul; combusserunt
omnes Synagogas Dei in terra.

¶ not. multa suppedunt nobis
argumenta, quod jam ante captivitatem
Babylonicam loca ad explicandam
Dei legem, ritusque edocendos
destinata & i. e. Synagogas sibi
selegerint Chidi. vid. 4. Reg. 4. 24. 3.
Judith. 6. 21. 6.

¶ 9. Signa nostra non vidimus, jam
non est propheta, et nos non
cognosces amplius. Ebdus; signa
nostra i. e. prodigia frequenter
alias nostris oculis obversantia,
non videmus, jam non est propheta,
et nos non est apud nos, quis sciat

quousque, id quandiu has misera
vita conditio sit duratura.

not. In Babylonia erat equidem
ebionum concaptivus Daniel,
et eiusdem captivitatis tempore
secus flumen Chobar in mesopotamia
degebat Ezechiel; sed rara
eras utriusque propheta populum
consolandi, et adhortandi copia;
multum prodigia equidem in
in Babylonia tempore captivitatis
in Danielis liberatione, Nabuchodonosoris
humiliatione, et Balthazaris ~~causis~~
~~per mare rutili phares concitatione~~
humiliatione contigerunt;
at illa mentem ebronum tristitia
dejectam non ita allevare
poterant, ut non ad prodigia
vererentur liberationis de Egipto
aliisque insignia dei se erga
se beneficia suspirarent,
quibus in captivitate carere
sine solamine debebant.

4. ii. ut quid avertis manum tuam
ad dextram tuam de medio sinu
tui in sinem? Obvius; ut quid
avertis manum tuam seu retrahis
manum tuam et dexteram tuam,
supra, quo minus fortiter pro
nobis pugnes, etiam eam educ
eam de medio sinu tui,
et consume inimicos nostros.

not. Phrasis ebraica manum
est, manu retrahere retrahere
in sinem utramque retrahere
in sinem, et idem significat,

quam subtrahere et denegare auxilium
opposito.

197
f. 12. Deus autem rex noster ante
secula operatus est salutem in
medio terra. nos. Jerusalem
habetur pro umbelico terra.

f. 13. Tu confirmasti in virtute
tua mare, conturbasti capita
draconum in aquis. Ebrus: Tu
disrupisti seu dividisti in virtute
tua mare rubrum confregisti
capita draconum ie egyptiorum!
in aquis.

f. 14. Tu confregisti capita draconis,
dedisti eum escam populis ethiopiae.
Ebrus: Tu confregisti capita
Leviathan seu crocodilli, quo
significatur rex pharaonis dedisti
eum escam populis Gim non repe
locorum aridorum incolis ad propead
littus maritimum, in quod egestus
ab aquis pharaonis fuit, habitantibus.

nos ad verba capita Leviathan, cum
emphasi numerus pluralis adhibitus
esse videtur, ad obstinationem
et duritiam pharaonis commemorandam.
Esa autem populorum Gim factus
est pharaos in metaphorico sensu,
quatenus cadaver eius ab illis
populis restitit regio propead
fuit.

~~+~~ ~~+~~ ~~+~~ propter reliqua
totius exercitus propead

198
 7.15. Tu dirupisti fontes, et
 torrentes. Tu siccasti fluuios
 erhan. Ebrus: Tu dirupisti
 fontem, et torrentem, ^{ie}
 aperuisti per Moysen in deserto
 fontem, torrentis instar,
 ad hominum recorumque sedandam
 sitim profluentem; Tu
 siccasti fluuios violentis ^{ie}
 violentos rapidos. ^{nos.}
 Scriptura unius tantum fluuii
 Jordanis scilicet, dei potentia
 mirifice explicata, mentionem
 facit; antea igitur enallage
 numeri adverbenda foret,
 ad fluuii vim et ~~mag~~ magnitudinem
 indicandam, adhibita. Ad
 traditis rabbinica cum
 Chaldeos edocet, tres olim
 fluuios, scilicet Jordanem,
 Arnon, et Jabok dei fuisse
 virtute siccastos.

7.16. Tu fabricatus es
 aurora et solem; Ebrus:
 Cumen, et solem $\gamma\iota\chi$ η .

7.17. Operam, et ver Tu plasma-
 sta. Ebrus: Operam, et
 Riemom.

7.19. Ne iras bestias animas
 confitentium tibi. Ebrus:
 Ne iras bestias animam
 turbatis tui. ^{nos.} populus
 ebraicus ob jugem gemitum
 se turbati assimilat.

7.20. Respice in testamentum
 tuum, quia repleti sunt, qui
 offensus sunt ferro, domibus

iniquitatum. Ebrus: respice in
Testamentum tuum seu in foedus,
quod nobiscum perigisti: quia
~~abundant~~ obscuris terribis plena
sunt domicilia iniquitatis.

not. Ebrus captivi obscuros et
humiles terribis se nominant ob
captivitate ignominiam et squalorem;
domicilia vero Babiloniorum,
quibuscum degere cogebantur;
iniquitatis et ingratitatis vocant
domicilia.

V. 21. Ne avertatur humilis factus
confusus. ie ne avertas a Te
O Deus humilem, ne confusio
perenti eum trahas.

Ps.

Psalmus LXXV. juxta vulgatam
74. Confitebimur tibi Deus, confitebimur.

arguatur. - Hunc psalmum tanquam
procedentis continuationem considerare
juvat, in quo Deus ad preces
populi supplicantis respondet,
impis Chaldeis ebrorum hostibus
iudicium suum, et ultionem
carnis comminatus.

V. 2. - confitebimur, et invocabimus
nomen tuum, narrabimus mirabilia
tua. Ebrus: - confitebimur, et
appropinquante nomine tuo, i.e.
majestate tua nobis elementer appropinquante,
narrantur mirabilia tua.

V. 3. cum accipero tempus, ego
 iustitias iudicabo. Verbum:
 cum accipero determinatam diem
799D, ego iustitias i.e.
 iustissime iudicabo.

V. 4. Liquefacta est terra, et
 omnes, qui habitant in ea,
 ego confirmavi columnas eius.
Verbum: Liquefacta ~~est~~ terra
 i.e. dissoluta vel liquefacta pro
 timore iudicii ~~in~~ terra: ~~et~~ omnes
 habitatores eius, ego ~~et~~ confirmavi
 seu ad nutinam dissolvi
 columnas eius. not. columnas
 seu fundamenta terre ad nutinam
 dissolvere in hoc loco phrasia est,
 quod in hoc loco significat,
 terre fundamenta alias firmissima
 terrore iudicii ^{na} concutere ita,
 ut vacillent, sicut strata aperta
 in utramque vacillare partem
 solent.

V. 5. -- nolite exaltare coran-
not. coran in sylo prophetico
 fortitudinem et robur et significat.

V. 6. - nolite loqui adversus
 Deum iniquitatem. Verbum:
 non loquamini in cervicibus
 dura.

V. 7. Quia neque ab oriente, neque
 ab occidente, neque de a desertis
 montibus supple auxilium hominum
 vobis contra ultionem meam

201.
propterea erit. not. montes deserti
An juxta Ebraum desertum montium,
montes perfidis fortasse intelliguntur,
inde enim adventens Cyrus regnum
Chaldaeorum depulit.

¶. 4. Quoniam Deus iudex est, hunc
humiliat, et hunc exaltat. Ebraeus;
-- hic humiliat, et hic exaltat.

¶. 9. Quoniam calix in manu Domini
vini meri plenus mixto, et inclinavit
ex hoc in hoc, verumtamen foex eius
non est exinanita, bibent omnes
peccatores terrae. Ebraeus; Quoniam
calix in manu Domini, et vini
turbidi mixto plenus est, et
propinavit ex hoc, seu propinabit
ex hoc calice vinum, id vere foeces
eius exfugent, bibent omnes in
terris. not. calix vini turbidi
Symbolum ~~in~~ vindictae divinae
est in stylo prophetico, et quidem
gravissimo, si istas vini turbidi
foeces exfugere deus impiis compellat.

¶. 11. Et omnia cornua peccatorum
confringam i.e. Dei vindictis
adjutoris roboratus hostium
meorum et potentiam superabo.

¶
not. Maligine huc in ultimas versu
personam totius captivi populi
Justinus loquitur.

¶

Psalmus LXXVI. iuxta
vulgat. 75. Notus in Iudaea Deo.

Argumentum - grates Deo aguntur
ob cladem assyriorum. vid 4 Reg. 17. 35.
Tono ~~C~~^{Cum} III. Hic Psalmus
in suo titulo Titus Asaph est,
qui tempore captivitatis vixisse
fertur, inscribitur, hoc inscriptio
ita intelligi debet, quod temporibus
post cladem assyriorum
elapsis, ad modulos, quos
conuincit Asaph, musicos fuerit
decanatus.

¶ 3. Et factus est in pace locus
eius in Ierusalem: Et ~~factus~~^{factus} fuit
in Ierusalem i. e. in Ierusalem
tabernaculum eius.

¶ 4. Ibi confregit potentias
arcuum & iuxta ebrum volatilia
sive tela arcuum: sicutum
et gladium, et bellum i. e.
bellum ab assyriis illatis cum
omnibus belli instrumentis
~~de~~ delevit.

¶ 5. Illuminans Tu mirabiliter
a montibus sternis. Ierusalem:
Illuminans Tu magnificus de iis
montibus ~~illis~~, i. e. illis
et magnificus de nobilitate
montibus illis, in quibus opulentiam
nobis assyrii ~~vidam~~ reliquerunt.
~~vel~~ potentior Tu es montibus iudaeis,
in qui sive montibus, qui iudaeis
et radicibus potentum nobis fuerit.
confer. Jerem. 51. v. 25.

4.6. Turbati sunt omnes infirmes
 corde, dormierunt somnum suum,
 et nihil invenerunt omnes viri divitiarum
 in manibus suis. Ebdem: Propterea
expofuerunt fortes corde sci: et
abyssi, dormierunt somnum suum
et quidem in somno mortis dormierunt
una nocte, et non invenerunt
viri & divitiarum vel potius potentis
manus suas i.e. metonomia resoluta,
 non invenerunt manus suarum
 robur et potentiam, eodis
 qua minus vigeant; exterriti
 quisque eodis ~~ab angelo~~ exercitui sub noctem & celitus
 icato terrifico volente, omnem
 deponerunt animum, nec ullas
 sibi fuisse manus vias existimabant.

4.7. ab inaeptione Tua Deus Jacob
 dormitaverunt omnes, qui ascenderunt
 equos. Ebdem: Per inaeptionem
Tuam, vel oburgationem vel
severum mandatum Deus Jacob
 dormierunt et currus et equus,
 i.e. currus et equi nocte illa
 abyssi funestra perierunt.
 not. Psalmista similitudinem seu
 metaphoram de somno adhi iteratis
 adhibet vicibus, eoque clades
 abyriorum nocte contigerit.

4.8. Tu terribilis es, et quis respiciet
 Tibi, ex Tunc ira Tua, i.e.
 ex quo ira Tua exardescet?

4.9. De coelo auditum fecisti iudicium,
 i.e. de coelo manifestum reddidisti
 iudicium ~~Tuum vel iudicium~~
 Et illico; Terra tremavit, et ven erabunda
 invenit et filius, dum iudicium Tuum pro nobis ~~iniquis~~ incipiet.

Ps. 10 - ut saluos faceret omnes mansuetos
terro. not. Ebrii pacis
studiosi, asyniisque nequamam
ad bellum provocantes merito
mansueti terro a psalmista
dicuntur.

Ps. 11 Quoniam cogitatio hominis
confitebitur tibi, et reliquis
cogitationis diem festum agens
tibi. Ebrius: Nam ira
hominis laudabit te, i.e.
ira hostilis erga nos, materiam
laudis prolebit, qua te superat hostis furore
afficiemus, et reliquis ira
vehementis accinges te, i.e.
reliquam, quam inimicus homo
adhuc in pectore haret, iracundia
flamam tuo vindicta ira
multum superabis, te enim
ira totum quasi accingens
iracundia reliquis ira tuo
seu iracundia tuo flama,
qua quod coram oculis hostium
fere extincta esse videtur,
totum te circumdabit flammis
et castet nosse salutis vindicta

Ps. 12 - omnes, qui in circuitu
eius afferis murea, i.e.
omnes, qui in circuitu Iherusalem,
ubi deus habitat, afferis
oblaciones: et terribili, et ei
qui auferit spiritum principum.
Ebrius: ad timorem i.e. metonymice
ad locum terroris semilum dei,
Ps. 13 qui auferit spiritum
principum et i.e. modestiam.

ad bella ^{aliqua negotia} fortiter feliciter gerenda,
propterea Senacherib' expertus didicit
missa.

Ps
Psalmus LXXXVII iuxta
vulgatam 76. Voce mea ad Dominum.

argumt. Captivus in Babylonia Iudus
de doloris sui sensum amarissimum
exprimit, diuturnitate captivitatis
defatigatus; veterum tandem miraculorum
memor liberationem sperat.

Ps
v. 3. In die tribulationis meae Deum
exquisivi, manibus meis nocte expansa
erant, et non sum deceptus, renuit
consolari anima mea. Ebdus.

In die tribulationis meae Deum
exquisivi, manus mea nocte
expansa est, et non quiescit,
renuit consolari anima mea.

v. 4. Memor fui Dei, et delectatus
sum, et exercitatus sum, et defecit
spiritus meus. Ebdus: Memor
fui Dei turbatus sum, et meditatus
sum, et defecit spiritus meus;
~~memor animae meae~~ memor, a
Deo tantas quas patior miseras,
esse iniquas.

v. 5. Anticipaverunt vigilias oculi
mei, turbatus sum, et non sum
locutus. Ebdus: Reversisti palpebras
oculorum meorum in somnum mihi
per triptis ~~et~~ vim impedisti;
turbatus sum, et non sum locutus, videlicet
in dolore intermissione.

f. 6. Cogitavi dies antiquos,
 et aënos eternos in mente
 habui i.e. dies antiquos, quo
 patet nostri potentioris Iud
 innumera signa sunt adepti,
 et ingentem aënorum seriem
 potentioris Iud manifestis
 fecundam indicis mente revolvi.
 nos. eternitas in sigis Iud
 non quire semper, ~~accipienda~~
 sed frequenter in aënorum
 longa serie accipienda est.

f. 7. Et meditatus sum nocte
 cum corde meo, et exercitabar,
 et sepebam spiritum meum.
 Ebrus? et memor fui captivitate
 mei modulationis musice in
 nocte cum corde meo, i.e.
 nocte in corde modulationem
 meam musicam, qua in
 Jerusalem ~~uterebatur~~
 Felix et iucundus ~~meditatus~~ urebar,
~~sum~~ perendi? et meditatus
 sum, et sepebam spiritum
 meum.

f. 8. Aut in finem misericordiam
 suam abscindet a generatione
 in generationem? Ebrus?
 An in finem seu perpetuo
 abscindet misericordiam suam,
 an desinet promissum vel
 an perfecit verbum generationi
 et generationi? i.e., an
 nulli generationum futurarum
 promissa a deo bona obtingent?

f. 11 Et dixi, nunc coepi, hae mutatio
dentis Excelli. Ebrus verti potest:
Et dixi: necari meum est, imusate
ad Dentiam spectat altissimi.
Ita ebrum vertit Ludovicus de di.
et sensum psalmista ab aliis interpretibus
varie disparatum feliciter aspectus
esse videtur.

f. 13. In adinventionibus Tuis
exercebor, i.e. opera Tua meditabor,
vulgata notione meditandi cum
notione exercendi plerumque exprimitur.

f. 14. Deus in sancto via tua, i.e.
via tua, modus, quem in agendo
tenes, sanctus est.

f. 17. viderunt de aqua Deus,
viderunt de aqua, et firmaverunt
nos. Psalmista veterum more
aquis maris rubri vitales imperit
perceptiones.

f. 18. Multitudo sonitus aquarum,
vocem dederunt nubes. Ebrus:
copiosam effuderunt aquam nubes,
vocem dederunt coeli, i.e. imber
copiosus cum sonitu tonitruum
externis egyptios, dum mare rubrum
intrarent; historiam terrificam huius
tempestratis moyses in castris suis
Exod. 15. 4. attingit, eam vero ex prophetis
verbis Doleat antiquitas. L. II. c. 7.
enarrat. Ebrus Eidem versui
adnectit: etenim sagitta sua transeunt,
i.e. in tempestate mox recessita
fulgura quoque discurrunt.

4. 19. Vox vocitui Tui in
rosa, illuxerunt conuersiones
Tui + orbi terrarum, comota est,
et contremuit terra.

nos. Coelum aethereum et
dicitur rosa, quia inflat
rosae quotidie circumagitur.

4. 20. In mari via Tuae, et
feminae Tuae in aquis multis,
et vestigia Tuae non cogastentur,
ie Per viam maris cum
tubri ~~est~~ cum populo Tuo
pergens, vestigia Tuae
egressus abscondit, maris
tubrum post transiitum
nostrum ad riparium et
naturale, et quilibet
sedente, et a populi
Tui, quem dux uisitas,
vestigia occidente.

+ et idus; illuminarunt fulgura
Tua orbem terrarum

N. 74.
209.
Psalmos LXXVIII. iuxta vulgata
77. attendite popule meus p.

argumto. Postquam Rex Asa ingentem
de decem tribubus a tribu Juda
segregatis victoriam retulit, con-
hominasse Psalmista divino impulsus
Spiritu Synagoga atque beneficium, quod
populo Israel ab exitu de Egipto
usque ad tempus illi memorato
victoria, fuit a Deo prolata,
confessio. Ex versu autem novo
tam occasio huius psalmi, qui
terminum beneficium Dei complectitur, et
etiam de victoria contra Ephraim
seu segregatum a Juda Israel
mentionem facit, psalmi occasio et
argumentum desumendum esse videtur.

¶

v. 2. aperiam in parabolis os
meum, loquar propositiones ab
initio. Et dicitur: aperiam in parabolis
os meum, loquar enigmata ab
olim, i. e. enigmata antiqua.
not. Insufficienti psalmum hunc
facile patet, eum neque parabolis,
neque enigmatibus esse repletum,
sed lucidum et apertum ubique
nominare sensum. Eatenus igitur
parabolas, et enigmata se loenturum esse
Psalmista inuit, quatenus conciso
sublimi et historico inusitato stylo,
ad recolenda antiqua nodigia usatur,
qualem nempe ad noscenda enigmata
et parabolas ^{vero} adherent.

f. 4. Non sunt oves occidenda a
 filiis eorum, Ebrudus; non,
 occidabimus.

f. 5. Suscepit auid testimonium in
 Jacob, i.e. foedus, vel Testamentum.

f. 8. -- generatio, quae non direxit
 cor suum, et non creditus cum
 deo spiritus eius. Ebrudus
 aliter ita reddi potest: generatio,
 quae non firmavit cor suum,
 et non stabilis fuit cum deo
 spiritus eius.

f. 9. Filii Ephraim intendentes, et
 mittentes arcum, conversi sunt
 in die belli. i.e. Filii
 Ephraim, seu decem tribus
 Israel segregati a Iuda,
 et regem sibi ex tribu Ephraim
 peligentes, dum intenderent
 arcum, et sagittas mitterent
 contra nos, in fugam conversi
 sunt in die belli. vid. 2. par. 17.

not. Huius victoriae sanguinem
 divini beneficii mentio fit prima
 fit a psalmista tota ecclesia
 ut ceteris antiquitas collatis
 a deo beneficiis.

f. 12. -- in campo Tanis
 not. Tanis erat urbs principalis
 in egipto, ibique Moyses
 sua prodigia patebat, par. 2.
 and Ebrudus Joan dicitur.

f. 13. -- Hataid -- Hataid
 aquas quasi in urce Ebrudus peti
 potest; Hataid aquas quasi acervum.

f. 20. -- nunquid et panem poteris
dare, aut parare mensam populo suo.
Ebrus: nunquid et panem poteris
dare, et parare carnem eo.

f. 21. Ideo audivit Deus, et frevit,
et ad nihilum redegit valde Israel.
Ebrus: Ideo audivit Deus, et
iratus est, Ideo audivit Deus,
et distulit, et ignis accensus est
in Jacob, et ira ascendit in
Israel. Ebrus: Ideo audivit
Deus, et iratus est, et ignis
irae accensus est contra populum
Jacob, et ira ascendit contra
populum Israel.

f. 30. Non sunt fraudati a desiderio
suo. Ebrus: non ceperunt a desiderio suo.

f. 31. -- et occidit pingues
eorum, et electos Israel imediavit.
Ebrus: Et occidit pinguedines
eorum i.e. optimos robustissimos
populi, metaphora a pinguedine
pinguedinis in corpore animalis
ducta; et electos seu robustos
juvenesque ~~belli~~ ad bellum artios
miseravit.

f. 33. Et defecerunt in vanitate
dies eorum, et anni eorum cum
peccatione. Ebrus: Et consumpsit Deus
in vanitate il in vanitate viti
inordinate appetiti; dies eorum
et annos eorum in errore, i.e.
et annos ~~eorum~~ vite eorum errore
subitaneo mortis finivit.

212. ¶. 41. Et conversi sunt, et tentaverunt
Deum, i.e. et iterum tentaverunt
Deum, apud ebræos verbum
נָשׂוּב reverti. Sæpius pro particula
iterum usurpatur.

¶. 46. Et dedit origini fructus
eorum, et labores eorum
locustæ. Ebræus; et dedit fructo
proventus eorum i.e. proventus
terris; et labores eorum locustæ
i.e. fructus ex labore comparatos.

¶. 47. Et occidit in grandine
vineas eorum, i.e. devastavit
grandine וּב; et moros seu
Sycamoras et arbores, in
ruina, iuxta ebræum, per
grandinem majorem. וּבַבַּבַּב.

¶. 48. Et tradidit grandiaumenta
eorum, et possessionem eorum
igni. Ebræus; et recides eorum
carbonibus ignis, i.e. submissibus.
נַחַשׁ נֹסֵף. S. Hieronimus alique
antiqui interpretes vocabulum
נֹסֵף, quod carbonibus ignitorum
notionem apud modernos tenet,
notionem vulnereum harpyarum
tenere exprimarunt.

¶. 49. Et induxit eos in montem
sanctificationis sue, montem quem
Ebræus; Et induxit eos ad terminum
sæ sanduarii sui i.e. usque ad
sanduarii sui montem sicut
Sion הַר צִיּוֹן, iuxta aquifium
dextra eius.

213.
v. 55. — Postea divisit eis terram
in funiculo distributionis. Ebraeus:
et divisit eis funiculo hereditatis,
not. funiculo ebraei ~~agros~~ terram
inter se dividendam demeritabantur.

v. 57. — et conversi sunt in arcum
navium. Ebraeus: et conversi sunt
in arcum dolosum. not. arcus
in arcum dolosum. not. arcus
dolosus ille dicitur, qui velat
retrosum ~~velit~~ ad sagittarum
vel ad scopum a sagittarum mente
alienum impellit; ebraei legem
divinam non amplius tanquam
unum actionum suarum seipsum
considerantes, et respicientes
multum aberrarunt, et sibi ipsis
vulnera gravissima inflixerunt.

v. 58. In iram concitaverunt eum
in excelsis ~~not.~~ Ebraei in
excelsis montium aras dñs
extruxerunt, id quod a prophetis
ipsis frequenter exprobratur.

v. 59. audivit deus, et furens, et
ad nihilum redegit valde israel.
Ebraeus: audivit deus, et ~~iratus~~
~~est~~ ~~omne~~ ~~israel~~, et excanduit,
et furens valde israel. not.
audivit deus provocaciones israel non
sensu quodam organico, sed omnipotentia
sua divina.

v. 60. Et regreditur tabernaculum
sileo ~~not.~~ arca foederis in silo quiescens,
ubi alias quiescit ~~in~~ tempore Heli
Sacerdotis in manus Philistinorum
devenit, indeque in Carthaginam quod erat
in tribu Iuda, deportata fuit.

Tabernaculum vero ~~reliquum~~ usque
usque ad arcam honeste conservandum
erat constructum, hinc dicit, quod Tabernaculum sequentibus Deus.

f. 61. Et dedit in captivitatem
virtutem eorum, et pulchritudinem
eorum in manus inimici. nota
arca foederis robur et gloria
Israelitarum in manus Philistinorum
devenit.

f. 62. -- et hereditatem suam
perdidit. Ebrum; et contra hereditatem
suam i.e. populum sibi peculiararem
excanduit.

f. 63. Juvenes eorum comedit
ignis i.e. ultio divina eos
consumpsit; et virgines eorum
virgines & filices populi Dei
non sunt lamentatae, juxta
ebrium, non sunt laudatae.
i.e. non sunt cantatae in
ca cantica, quae in nuptiis ante adventum
& eis canenda sunt veterum
more quibus, quia juvenes occisio nuptias impeduit.

f. 64. Sacerdotes eorum in gladio
cecidit, et viduae eorum
non plorabantur, & ebrius,
non plorabant. not. Ophni
et Phinees in bello perierunt,
uxor Phinees Glatin ac viri
mortem comperit, ipsa quoque
eade morti succubuit, de
uxore Ophni idem forte dicendum,
vel enallage numeri & ebrius
admodum familiaris hic in loco
admittenda est.

215
v. 65. Et excitatus est tanquam dormiens
Dominus, tanquam ^{vultus} erapulatus a
vino. Ebrius; Et Evigilavit tanquam
dormiens, non attendens mala nostra.

Dominus, ~~fictis~~ ~~vociferans~~ ~~ad~~ ~~fortis~~ ~~vociferans~~
ad vino etc. Deus qui usque huc

mala nostra quasi dormiens non
avertere curavit, evigilavit,
et quidem tanta alacritate equalis
in viro robusto, quem vinum
alacrem reddidit, vociferante, adverbiter.

not. huc similitudo minus delicate
et nostris insonat auribus,
et valde vivaciter promptum
et alacere dei auxilium, quod
expectati sunt ebrii, vobis exprimit.

v. 66 Et percussit inimicos suos
in posteriora. venie arotios
Deus haemorrhoidum plaga percussit.

v. 67. Et repulit ~~tabernaculum~~
^{tabernaculum}
Joseph, et tribum Ephraim non
elegit. not. Joseph et Ephraim
unam eandemque tribum constituit;
quod tamen ob suam procellentiam
pro et omnibus decem tribubus
Israell a Iuda segregatis a
scriptura sumitur. quod Deus
tabernaculum suum et arcam
in tribum Iuda transferri voluit,
Lucia v. 60. Iudae anodatum.

v. 69. Et edificavit sicut unicornem
sanctificium suum in terra,
quam fundavit in scula. Ebrius;
Et edificavit sicut in similitudinem
monocerotis Pasduarum suum
in terra Chanaan, quam fundavit

216
in scult. nota unicum erat
templum in palastina, illudque
a nominis in vertice montis,
sicut monocerotis cornu unicum
est in fronte illius.

+ terram fundare in secula
idem est in stylo ebraico
ac possessionem terra multo
firmare ams.

¶. 71. De popi fuerant accepit
eum. Ebrus; sequentem factos,
vel ^{invenit} oves lactantes adduxit
eum, ut pascat populi Jacobi
terram suam.

¶. 72. -- In intellectibus manus
suas deduxit eos, i.e.
cum prudentia et dexteritate,
qua sua opera dixerit potissima,
ductor eorum fuit.

¶.

¶. 73. LXXIX. Iuxta
vulgat. 78. Deus venerunt gentes
¶.

argumt. Castri in Babylonia
Iudoi de hostium suorum crudelitate
de templo et Hierosolymis eversione
graviter apud Deum conqueruntur,
rogantes, ut vindicet sanguinem
inguste effusum, et templi
honorem remere violatum.

¶. 2. -- populus Jerusalem
in romorum custodiam. Ebrus; redierunt vel
populus Jerusalem in aerum
Caridum.

4. 5. usquequo deus irasceris in
 finem? i.e. usquequo, quando tandem
 ira implacabili contra adversarios
 nostros irasceris? | accendetur velut
 ignis zelus tuus? ~~est~~

4. 7. Quia comederunt Jacob, i.e.
 sepulchrum Israel repine habuerunt.

4. 10. Ne forte dicant in gentibus,
 ubi est deus eorum? Ebraeos; quare
 dicunt gentes, ubi est ~~deus~~ nos.
 Hicce dixerunt miseri Iudaeorum
 Chaldaei improperabant, quasi deum
 colerent, qui nullam ipsis prestare
 opem valeret.

4. 11. -- Secundum magnitudinem brachii
 tui posside filios mortificationum.
 Ebraeos; secundum magnitudinem
 brachii tui conserva, vel residuos
 fac filios occisionis i.e. nos Iudaeos
 morti, omniumque miseriam generi
 a Chaldaeis destinatos.

4. 12. Et redde vicinis nostris sepulchrum
 in finem eorum in improperium ipsorum,
 quod exprobraverunt tibi Domine
nos. 1. reddere in finem ultionem, multam et
 puerabundantem indicat vindictam
nos. 2. improperium, quo deo iniquitabant
 Chaldaei, in versu 10. legitur.

Th

Psalm. LXXX. iuxta vulgata.
79. Qui regis Israel intende.

argumt. Oratio captivorum Iudaeorum
Liberationem petentium ex Babylonica
servitute. Allegoria de vinea Rofidus tradita,
per quam nomen Israel intelligitur,
per totum fere psalmum continuatur;
rogans desique captivi, ut Deus
Messiam ipsis mittere velit.

v. 2. Qui deducis velut ovem Joseph.
i. e. qui deducis et regis velut
gregem ovium omnes duodecim
tribus Israel. Joseph nomine
enim Joseph omnes tribus Israel
cum tribu Juda comprehenduntur;
hinc enim tempore Roboam
inter discordia eas inter se
diviserit, communis tamen captivitatis
calamitas, quae omnes uenia
Euphratem tenebat, fraternam eas
miseratione conjunxit. Qui
sedes super cherubim, manifestare
seu illuc iuxta thronum, illuc scilicet
not. 1. In stylo hebraico deus super
cherubim sedere dicitur, eorumque super
arcam foederis eo quod ibi
animo suo conciperet, deum
duobus cherubim aliis cherubim
ita insidere, ut operculum arcae
foederis non scabellis sedum sedenti
inferioribus. not. 2. ad vocem
illuc scilicet, alludit psalmista ad
gloriam & illam domini, quae lucens
in throno in tabernaculo designare solebat,
et moysi de castris movendis
aut figendis mandata dabat. vid. Num. 9. 15. 16. 10

rogant, ut deus hęc gloria iſtis
illuceſcat, quę ſed captivitatē relinque,
et in patriam remeare mandet.

V. 3. Coram Ephraim Benjamin et
Manaſſe excita potentiam tuam,
et veni, ut ſalvos facias nos.

not. 1. Nos iſto tribus Ephraim Benjamin
et Manaſſes in agmine Iſraelitis
noſt. arcam incedebant, et eam
aggreſſi eductores, eamque in
oculis ſemper habebant; Hinc
Nos iſto tribus omnium nomine
hic intelliguntur. not. 2. Verba
illa, coram Ephraim Benjamin et
Manaſſe in vulgata ad ſuperiores
adceduntur verſus egyptum
talem ſenſum conſe. op. iorem,
quę hęc eadem verba ~~ſenſum~~ ~~explicari~~ ~~velis~~ ~~ſaltem~~
ſubintelligi noſe ſe poſſ. loq.

ymym manifestare ſeu illuceſce.
Hęc eadm elipſis in ſpecie ebraicis
admodum eſt familiaris. ſumma
autem petitionis ebraicę ſalmiſta
in utroque verſu hęc eſt, rogant
deum ut beneficia in exitu
de egypto merita, per optatum
de babilonia exitum renovare
velit.

V. 4. Deus converte nos, et offende
faciem tuam. V. 5. Deus
redue nos de captivitate, et
offende faciem tuam, id ſecundum
ebraicam phraſin offende bonitatem
tuam, ab eis enim, quibus non ſine
inſerſi ſumus, vultum averte ſolemus,
et contra G. P.

* op. explicatio hęc Calmeti
eſt, quam tamen accipere
verſus ſequens, prohibere videtur,
ut pote aſumpta calmeti
opinionem explicatum difficilius
prohibere videtur. Illuſce
igitur de apparitione areę
inquit, ſalmiſta; hoc eſt,
gloria areę tud. quę deus
ſe nobis manifeſtavit dignis
motuſ caribus ſe manifeſtavit.
Num. 2. 13. 19. 28.

V. 6. Cibabis nos pane Carymar,
et potum dabis nobis cum lacrymis
in mensura? not. 1.

Panis et potus lacrymarum
indicant panem et potum
triplicitis signa prosperitatem, nempe
inconditum insipidum, quos
luctus tempore utebantur.

not. 2. in mensura significat
abundantem, et ~~diversam~~

nitiditatem, qua gravatis tantum
Carymar copia eras fundenda,
ut lacrymis tanquam potu
in mensura $\text{V}^{\text{I}} \text{V}^{\text{I}} \text{V}^{\text{I}}$ potuissent
sitim sedare. $\text{V}^{\text{I}} \text{V}^{\text{I}} \text{V}^{\text{I}}$

denotat tertiam partem $\text{C}^{\text{I}} \text{C}^{\text{I}} \text{C}^{\text{I}}$,
quod genus mensurae 482.

ora continet, in portionibus
largis, et symbolum
vivacissimum ingentis nitiditatis.

V. 11. Operuit montes umbra cedris, umbra vines israel
et arbuta eius cedros dei.

~~Ebrius, Ebrius, res arbuta,~~
~~legit eam $\text{V}^{\text{I}} \text{V}^{\text{I}} \text{V}^{\text{I}}$~~ operi
sunt montes $\text{V}^{\text{I}} \text{V}^{\text{I}} \text{V}^{\text{I}}$ eius, et

ramis eius cedri dei i.e. cedri
altissimi. not. hoc hyperbolica
metaphora maximam, qua
olim palastina ante captivitatem
floruit, felicitatem, et solitudinem
significat.

V. 12. Extendit palmites suos
usque ad mare, et usque ad
flumen ~~prospices eius~~
iuxta ebum furculos suos.

221
14. Davidis et Salomonis imperium
ab Euphrate flumine ad ortum solis,
usque ad mare mediterraneum ad
occasum se extenderat.

v. 13. ut quid destruxisti mauerem
eius? id est. Inare tuam a populo
Israël presidium subtraxisti?

v. 14. Exterminavit eam aper de sylva,
et singularis ferus depastus est
eam. Eridus: ~~Extremis~~ depastus
omnis eam est aper de sylva,
scilicet sylvestris, et fera agrestis
agrestis depasta est eam. not.
fera agrestis, et aper sylvestris
nomen eundemque designant Nabuchodonosor
Hierosolymam vastatorem.

v. 16. Et respice eam, quam plantavit
dextra tua, et super filium hominis,
quem confirmasti tibi. not.
verba huius versus posteriora super
filium hominis, quem confirmasti
tibi in versu 18. ~~deum~~ istorum
occurrunt; Calmetus existimat,
Librariorum ~~no~~ incuria huic versui
ipsa verba irrepsisse, quod in
decimo octavo demum versu sensum
perfectum, et contextui conformem
modant.

v. 17. Invenosa igni, et suffusa ^{lucida} ~~ab hostibus~~
et eversa ^{lucida} ~~ab hostibus~~
~~astis~~ ~~vinea~~ ~~tua~~ ab inveratione
vultus tui peribunt, id est. tradita
tui, nisi ~~per~~ benignior vultus
reppereris, peribunt.

x. Eridus 7727
veritua & a Jecispe:
et plantam tuam.

f. 18. Fiat manus tua super vicum
 dextro Jud, et super filium
 hominis, quem confirmasti tibi
 nos. Vir dextro dei, et filius
 hominis, quem confirmavit seu
 juxta eorum sibi corroboravit
 deus, nescias essetis
 adeo rabbinis confestibus.
 Nomen viri dextro dei Iesu
 Christo ad dextram Patris
 sedentis, quae convenit, ac potest
 filii hominis, quod in Evangelis
 de Iesu frequentes legitur

Valuos. L. XXXI. Juxta
 vulgat. 90. Exaltate deo adjutori vestro.

argumto. Palmastra populum
 invitat ad celebrandas Dei
 laudes. prima anni civilis die
 prima scilicet die mensis Tisri,
 nec minus die festo Tabernaculorum.
 Initium et causam huius
 festivitatis indicat, atque
 populo Israel ingrati animi
 vitium exprobrat.

f. 3. Sumite psalium, et date
 Tympanum, psalterium secundum
 cum Cythara. Et dicitur. Sumite
 psalterium, adhibete tympanum,
 Cytharam amoenam cum nallio.

f. 4. Buccinate in neomeria in tubis
 tuba, in insigni die solennitatis
 vestrae. Et dicitur. nos. Insignis
 hic dies ab Hebræo נספא dicitur,
 a radice נספא abscondit. Pomo
 cum cum judi die festo
 Tabernaculorum in abscondi

in suis tabernaculis conuectas,
 cum hoc ipsum uocabulum a Ludouico
 de Dien in Lexico Syriarabico sub
 notione septimedi septuaginta medi
 mensis 10 septem autem tabernaculorum
 medio mense Tizzi fuit celebratum
 fuerit detectum, hinc diem septem
 uulgata, insignem uocat, diem
 absconsionis seu diem septem
 tabernaculorum esse existimo.

f. 5. Quoniam Quia receptum in Israel
 est, iudicium deo Jacob. ibidem
 ueris potest: Quia receptum in Israel
 est, et iudicium de optimatibus
 Jacob. et celebrare septem, buccinate,
 quia receptum est populo Israel
 a deo impositum, et ab optimatibus
 minoribus populi uendicandum + iudicialiter
 urget.

f. 6. Testimonium in Joseph posuit illud,
 cum exeret de terra egypti, linguam,
 quam non noverat, audiuit. ibidem:
 Testimonium seu legem
 posuit illam in Joseph posuit,
et pro omnibus tribubus Israel,
 quibus Joseph tanquam Pater et
 Tutor uiderat in egypto, ~~et~~
 hanc legem sancit deus: cum
et populus exeret de terra egypti.
 Linguam, quam non noverat, audiuit.

not. quoad postrema uerba, Linguam,
 quam non noverat, audiuit. Ad uerba
 nomine totius populi, de monte Sinai
 uocem dei per in seipsum moysen diu
 auscultantis a Halmistra proferentur.
 Linguam enim uero sibi antea ignotam
 moyses populus Israel audierat.

224.
4.7. Divertit ab oneribus dorsum eius,
manus eius in cophino servietur.
Ebdus: ~~divertit~~ prima utique
persona, ita reddendus: Divertit
ab oneribus ~~et~~ dorsum eius,
manus eius a cophino receperunt,
i.e. non amplius cophinis sed
corbis manu portandis ~~servietur~~,
non in servitute Pharaonis
fatigantur. Sic Deus loquens induitur.

4.8. Exaudi me in abscondito
temporatis, probavi te apud
aquam contradictionis. Ebdus:
exaudi me in abscondito voluit,
i.e. iuxta mentem chaldi, in quibus
in colla, ubi Deus tonitrua conficit:
probavi te apud aquam
contradictionis. not. 1. d. erant
in Cades vid. Num. 6. 20. v. 12.

4. 12. -- et Israel non intendit michi.
Ebdus: Israel noluit me. seu
repuit me.

4. 16. et 17. Inimici Domini mentiti
sunt ei, et erit tempus eorum
in scula. 4. et cibavit eos ex
adire frumenti, et de pella
melle saturavit eos. i.e.
Inimici Domini nullam eis
irrogassent injuriam, sed amicos
populi Israel vel invitati se
simulassent, et esset tempus
eorum, i.e. felicitas populi huius, perennis,
in scula, i.e. sine fine sine i
et cibasset eos ex adire framenti,
et de pella melle saturasset eos.

not. 1. Ebdus modo ~~et~~ disjunctivum
~~et~~ ~~causa~~ non exprimitur,
sed ex contextu intelligitur
lectori relinquunt; not. 2.
In pella ~~et~~ pella apes
alvearia sibi construnt, et melli copia jubent.

[Handwritten signature]

Psalmos LXXXII. iuxta vulgata
81. Deus stetit in synagoga deorum.

L

arguunt. Psalmista contra iniquos
iudices invahitur, ad deminendum
eorum fastum lex mortis, quod
in iudiciis que ac plebis hominibus
imposita est, ipsis in memoriam
revocatur. Denique Psalmista
Deum implorat, ut tanquam supremus
iudex causas omnia populorum
ab iniquis iudicibus male dijudicatas,
agere ipsis velit.

¶ 1. Deus stetit in synagoga deorum,
in medio autem deos dijudicet.

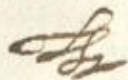
Et idem: Deus stetit in coetu
Dei i.e. in coetu, qui ob irascentiam
sibi a deo propebatem, ipsam
reprobat. Deum et in medio
autem deos dijudicet. not.
iudices et optimates populi in
Psalmo scribitur frequenter dii
vocantur.

¶ 2. -- facies peccatorum sumitis,
i.e. personam peccatorum optimatio.

¶ 5. -- movebuntur omnia fundamenta
terre i.e. injustitia iudicium omnia
sua de qua vertuntur.

¶ 7. vos autem sicut homines moriemini,
et sicut unus de principibus cadetis.
Et idem: ~~vos~~ certe sicut homo adam
moriemini, et sicut unus i.e. sicut
quiscumque alius: vos principes
cadetis seu morti Incumbetis.

Fig. — quoniam Tu hereditas
in omnibus gentibus, i.e., quoniam
omnes gentes tanquam pecuniam
et hereditatem tuam possides.

Psalmus LXXXIII. Iuxta
vulgat. 82. Deus, quis similis tibi.

B.

argunt. Amonito et Moabito
clam contra Iosaphat regem
Iuda hostes sollicitarunt, et
magna collecta militum vi
contra Iudas in rebus fecerunt, vide

III Paralip. 20. quo nuntiato
Psalmus hic ad opem a Deo
efflagitandam, animosque Iudaeorum
roborandos fuit compositus.
pari auctores varias asserunt
hypotheses, ad Psalmi huius
argumentum penetrandum, ad
nulla certe hypothesis praeter hanc solam
adinventi usque adhuc potuit,
quod non maximis sit implicita
difficultatibus.

V. l. Deus, quis similis tibi?
ne taceas, neque comrescaris
Deus. Ibidus: Deus non
sit silentium tibi, non files,
neque quiescas Deus. not.
hac repetitio intensam Psalmistae
orationem manifestat, qua
rogat, ne Deus in hostium tanto
tumultu files et quiescat,
populumque suum suorum hostium
relinquat.

f. 4. Super populum tuum malignaverunt
 consilium, et cogitaverunt adversus
 sanctos tuos. Ibidem; Super vel contra
 populum tuum callide machinati
 sunt arcantum, nempe clam hostes
 contra ipsum provocando; et consilium
 inierunt super abscondita tua,
 i.e. juxta Chaldoi mentem, super
 thesauros in templo absconditos.

f. 5. -- venire, disperdamus eos de
 gente, i.e. faciamus, ut non amplius
 gentem seu populum unum constituent.

f. 6. -- simul adversum Te testamentum
 i.e. foedus disprofuerunt.

f. 7. Tabernacula idumorum, et Hmaelito,
 moab, et agareni. not. idumdi
 sub tentoriis degere, neque stabilem
 fixere sedem consueverant, hinc metonymice
 dicitur, tabernacula Idumorum in
 foedus contra Juda conspirasse,
 cui foederi quoque se sociarunt
 Hmaelito, regi Josaphat tributum II. Paralip. 17. 11.
 rendere obligati, item moabitis
 fratres ammonitarum, et conjunctis
 fere semper viribus pro sua salute
 rugnantes; insuper agareni seu
 agardi populi arabiam incolentes,
 et regis Josaphat fortassis tributarii,
 qui armati societatem ideo inierunt
 cum ammonitis, ut tributum onere
 fierent immunes.

f. 8. Gebal et amon, et amelec,
 et alienigenis cum habitantibus Tyrum.
not. gebaleni proximi erant Idumidis
 et amalecitis. Joseph antiquit. l. 3.
 c. 2. de regione gebalenorum & verba

228.
faciens, dicitur eos gobolithas vocat,
et agi, eosdem amalecitas fuisse,
et Petra urbem occupasse; gobaleni
itaque sua quoque in ^{Jud} regnum
Juda cum amonitis, et moabitis
belli cunctioribus arma contulerunt.
Pergit et Salmissa amon quoque
sive moa amonitas filius Loth
in adiutorium factos fuisse
sicut versus nono se exprimit.
at filium Loth nomine Moab
et amon erant, nomine id aperte
genfis 19. 37. legitur? Ergo
sua igitur ratione dicitur,
amon factum fuisse adiutorio
filium Loth? ad diluendam
hanc & contradictionem cum
Calmeto admittendum est, per
amonitas moonios populos
amalecitis similes esse intelligendos.
vide II Paralip. 26. 7. 8 p. nos. 2.
Ebrus pro alienigenis vocat
Philistos, qui una cum incolis
Tyri amoniam societatem contra
regnum Juda inierunt.

¶ 9. Etenim absur venit cum
illis. etiam si a Syria
copias auxiliares contra regem
Josaphat & subministravit,
ut esset filius Loth. i.e. Moab
et amon, populis, quoniam nomen hoc
a parentibus suis traxerunt,
in brachium, sicut Ebrus
habere debet.

229
H. 10. Tac illis sicut Madian, et
Sifara, sicut Jabin in torrente
Cison. not Madianitis a Gedeone
mulligati, et cæsi sunt, vid. Jud. 7. 21.
Sifara imperator exercitus regis
Chanandorum Jabin in fugam actus
est a Debora et Barac, vid. Jud. 4. 15.
Clades Chanandorum ad radicem montis
Thabor prope fontem Cison contigit.

H. 11. Differerunt in Endor not
Cognitur de clade madianitarum,
qui castra metati sunt ad radicem
montium Gelboe adque prope Endor
vid. Jud. 6. 33.

H. 12. Pone principes eorum, sicut
Oreb, et Zeb, et Zebee et Salmana,
omnes principes eorum not
Oreb, et Zeb fuerunt duo principes
exercitus Madian, vide Jud. 7. 25.
Zebee autem, et Salmana erant
duo reges madianitarum, vid. Judic. 4. 5.
Omnes isti quatuor ~~ab~~ gladio
miserè perierunt, nimirum quidem
duo gladio ab Ephraimitis
abtruncati fuerunt, vid. Jud. 8. 5.
reges vero ipso Gedeonis gladio
perculsi ceciderunt, vid. Jud. 7. 25.

H. 14. Deus meus pone illos, ut
rosam, sicut strigulam a facie
venti, ie est in celerrimam eos fugam
conyee, quasi rosam impulsam,
et quasi strigulam.

H. 15. Sicut flamma comburens montes not verba
hec omnia celerrimam et ~~at~~ vehementem
dei contra hostes Juda impetum
afflagitant.

V. 16. Ita persequeris eos in
 tempestate tua, et in ira tua
 turbabis eos. Et dicitur: Ita
 persequeris eos in procella tua,
 et in turbine tuo. not.
 Palmilla iram dei et impetum
 dei contra populi sui hostes
 procello, et turbine comparat.

Psalmus LXXXIV. iuxta
 vulgat. 83. Quam dilecta tabernacula

argump, describitur a captivis
 Babylonis, + ingens desiderium
 redeundi in tabernaculum dei,
 cui inservire maximam felicitatem spe
 ducunt.

+ Levitis, medicis et sacerdotibus

V. 3. Cor meum, et caro mea
 exultaverunt in deum vivum.
 nobis ingens locutio animam
 et corpus afficit seu seu cor, et
 carnem afficit. not. 2. Palmilla
 deum vivum diis gentium
 vita et sensu carentibus opponit.

V. 4. Et enim passeris invenit sibi
 domum, et turtur nidum sibi, ubi
 ponat pullos suos, altaria
 tua domine virtutum rex meus
 et deus meus. i.e. volucres nidos
 sibi parant, ubi cum pullis suis
 quiescant; mihi locus quietis
~~domus~~ solus arridet tabernaculum
 seu templum tuum, in altariibus
 tuis hostias imponere, et ipse tranquille et
 feliciter inservire queam.

Et dicitur iuxta modernos per
 vocem תרנגול non turturum, sed
 hirundinem intelligit. Passus
 igitur solis statuendus: Si
 Passer et Hirundo in domibus
 humanis habitaculum quietis
 inveniant, ego ~~etiam~~ ^{etiam} domesticus
 tuus exul in captivitate
 degam ab altariibus tuis.

f. 67. Beatus vir, cuius est auxilium
 abs Te, ascensiones in corde suo
 disposuit in valle lacrymarum, in
 loco quem posuit. Obdus: Beatus
 vir, cuius robur in Te, ~~est~~
 vis in corde eorum. ~~וְיָדָן~~ =
 i.e. vis ratio perfecta in corde
 eorum descripta est, quorum robur
 et fiducia in Te reponitur.

+ etiam benedictione dabit legislator.

x. 7. Transfuentes in valle Bachafen mori
 נְדָבָן, fontem ponunt illam,
~~is~~ ~~transfuentes~~ ~~reduces~~ ~~captivi~~
~~per~~ ~~vallem~~ ~~Bacha~~ ~~aridam~~, ~~desertam~~
~~et~~ ~~in~~ ~~iam~~ ~~ab~~ ~~desolata~~ ~~con~~ ~~longe~~
~~desertam~~ etiam benedictionibus
 seu ~~per~~ ~~large~~ operiet pluvia terram.

~~is~~ nos vallis mori seu fletus,
 prout vulgata eam nuncupat, arida
 desertaque erat, atque a Salomone
 no symbolo miseriarum accipitur,
 quasi diceret: Homines illos, quorum
 felicitatem superioribus vasa attigit
 versibus, ~~per~~ ~~transfuentes~~ ~~per~~
 vallem Bacha aridam et desolatam, et riualem,
 eandem ~~per~~ in fontem solati ~~fontem~~
 levamina saturientem convertere; ~~vallem~~ ~~ad~~ ~~id~~, vallem
~~et~~ ~~refrigerii~~ ~~pluvio~~ ~~per~~ ~~fundis~~
 et refrigerii pluvio perfundis

f. 10. -- respice in faciem christi
 Tui i.e. ~~aspice~~ illius mectis,
 qui nos de iugo servitutis eximat,
 menta respice, quibus nobis propitiis
 fias.

f. 11. Elegi abiecius esse in domo
 Dei mei, magis quam habitare
 in Tabernaculis peccatorum.
 Ebrus: Elegi ad limina stare
 domus Dei mei, seu iugro
 Januam Templi: magis, quam
 habitare in Tabernaculis peccatorum.

not. Filii Core, quibus huius
 Psalmi titulus inscribitur,
 Templi Janitores erant.

f. 12. Quia misericordiam, et
 veritatem diligit Domine Deus
 Ebrus: Quia Sol, et Aegyptus
 Deus, gratiam et gloriam
 dabit Dominus.

Psalm. LXXXV. iuxta vulgatum.
 84. Benedixisti Domine terram

arguunt. gratiarum actio pro
 reditu ex Babylonica captivitate;
 in sublimiori sensu vaticinium
 redemptionis generis humani.

f. 1. Benedixisti Domine terram
 tuam. Ebrus: Bene voluisti
 Domine terra tuo Judeo,
 quod hic personam est intelligenda
 pro inhabitatoribus ijs Judis.

f. 5. Convertite nos Deus salutaris
 noster. Ebrus: W redue
 nos. not. Copia in patriam
 remeandi a Cyro facta, exiguus
 sane Iudorum numerus cum

233.
Ierobabel Ierofolymam rediit, plerisque
in Babylonia, media, aliisque mundi
regionibus remanentibus. Hinc psalmista
iuxta mentem Calmeti ad Deum rogat,
ut totus Israel Deo reconciliatus
ad propria redeat, unumque deus
corpus constituat.

f. 7. Deus Tu converfus vivificabis nos,
et plebs tua loquetur in Te. Ebrus:
Nunquid Tu iterum vivificabis nos
i.e. e mississima servitutis conditione,
quae morti haud abfimilis est,
nos restitues?

f. 9. Audiam, quid loquatur in me
Dominus Deus. Ebrus: ~~omittit~~
omittit vocabula in me. ---
--- et in eos, qui convertuntur ad
Cor. Ebrus: et in eos, qui non
revertuntur ad Multitiam, i.e.
cultum et idololatriam, quem
in servitute plures sunt amplexati.

f. 10. --- ut inhabiles gloria
Terra nostra. nos: gloria Iudeo
post Babylonicam servitutem excellentissima
in reparatione Templi, et cultus
divini, necipue vero in adventu
Salvatoris I. Chi. refulsit.

f. 11. et 12. Misericordia, et veritas
obriaverunt sibi, Justitia, et pax
osculato sunt, viz veritas de Terra
orta est, et Justitia de caelo profluxit.
nos. Fuldeverima est hoc virtutum
illarum nosoposita, quae post
adventum Salvatoris I. Chi. in Terris apparuerunt.

234.
miseriordia et veritas, amice
sive veritatis studium et dilectionis
studium, amicorum iustar sibi
in via occurrentium, mutuo amplexu
coadunatur necnon iustitia
et pacis ~~est~~ ea est in
terris ~~ita~~ mutua societas,
ut seculari se invicem videantur.
Veritas ~~ad antea~~ ignota hominibus
nunc, in ~~terro~~ mundo ~~ita~~ videtur,
ac si de terra sicut germinata
recens foret; iustitia de
caelo prospicit, altissimum
perfectionis apicem assecuta.

¶. 13. Et enim Dominus dabit
benignitatem, et terra nostra
dabit ~~fructum~~ fructum suum.

not. In sensu literali et carnali
uberitas fructuum intelligi potest,
quam sibi Iudaei de Domini
bonitate promiserant; in sensu
vero sublimiori a Patribus
concordato fructus iste terrae
I. christus est, qui sine coniunctione
carnali quasi planta terra
de modis de virginali utero
matris suae.

¶. 14. Iustitia ante eum ambulabit,
et pones in via gressus suos;
ie. iustitia ante ~~se~~ Iesum Christum
ambulabit, et ~~ponet~~ diriget in viam
aequitatis, et misericordiae gressus
suis eius. not. Est hoc iterum
elegantissima personificatio iustitiae,
quasi illa Christum praecedere,
et omnes eius in gressus dirigere
deberet.

[Signature]

Psalm. LXXXVI. Iuxta vulgata
35. Inclina Domine aurem Tuam.
L.

235

Arguunt - Davidi equidem hic psalmus
in titulo inscribitur, cum tamen
notius ad Babylonicos captivos
referendum esse, styli et materia
paritas, quam cum precedentibus
psalmis hic iste psalmus exhibet,
fortiter suadet. Perunt igitur
captivi Babyloni angusti sunt
a deo levamen, ~~aliquid~~ deum unum
cumque mirabilem patratorem
profiterentur; ~~et~~ vocationem omnium
gentium ad verum dei cultum medicant,
quod vocatio per Jesum Ch. soluta
tenum captivitate, neque facta est.
L.

V. 11. Loquetur cor meum, ut timeat
nomen tuum. Evidus: unio cor
meum ad timorem nominis tui,
id est cor meum nominis tui timore ita
agglutina, ut omnis fiat express
curis supervacuo.

V. 13. - Eruiisti animam meam ex inferno
inferni. ~~not~~ Evidus: Erues
animam meam ~~in~~ not. statim
captivitate morsuorum statim
frequenter ~~et~~ in stylo scriptum
asimilari, in ~~ag~~ aperto est.

V. 14. - Synagogis potentium quod faciant
animam meam. Evidus: Calvus
violentorum ~~in~~ co.

Ps. 16. -- da imperium tuum
 tuo, et saluum fac filium
 ancillae tuae. Quidus: da
 robur tuum. ~~Ps. 16.~~ seruo
 tuo, et saluum fac filium
 ancillae tuae ~~et~~ saluum me fac,
 quia sum uerna tua.

Ps. 17. Fac mecum signum in bonum,
 ut videant ~~et~~ ⁱⁿ singulare aliquod
 potentis tui specimen ~~pro~~
~~non salute et~~ ~~me fac me~~
 in me ostende, ut videant ~~et~~

Psalm. LXXXVII. iuxta vulg.
 86. Fundamenta eius in montibus.

argunt. Psalmus iste, qui
 inter difficillimos locum haud possent
 tenet, agit ~~de~~
 de uocatione gentium ad ecclesiam
 christianam, quo sub figura
 Hierosolymae a deo dilectae,
 atque ~~post~~ post captiuitatem
 babilonicam confluxu diuersarum
 gentium ~~de~~ ^{ubi} adorantium
 deo uero adorantium refertur.
 reprobos. Iudei fidem
 nemini facere profumunt, quod
 omnes populi, de quibus in psalmo
 expressa fit mentio, Hierosolymam
 unquam fuerint inquilini,
 et ueri dei ibidem cultores fuerint.
 hinc nobiscum ad sublimiorem
 confugiendum ipsis ephes scriptum,
 si scirent, et psalmi argumentum.

in vocatione gentium ad fidem.
~~Christi reponendum~~ ~~ipsi~~ ~~fac~~
nobiscum reponendum.

237

¶ 1. Fundamenta eius in montibus
sanctis. not. Chaldaus, et
Rabbinip, alii quoque interpretes
hoc verba ad titulum vel inscriptionem
Solmi referunt. Ceterum si
tanquam initium ipsius psalmi
admittantur, dicendum est, hunc
psalmum ex abrupto incipere de
ac illis fundamenta Ierosolym
tribus montibus superedificata
laudibus celebrare. Diligit dominus portas
Sion super omnia tabernacula Jacobi.
not. Porto Sion metonymice pro
Ierosolyma accipiuntur, quam deus
pro coeteris tabernaculis et locis
ad filios Jacob pertinentibus, ad
maiestatis suae cultum specialem
elegit.

¶ 4. Memor ero Rahab, et Babylonis
Sciensium me, ecce alienigena, et
Tyrus, et Populus Othiopum, hi
fuerunt illis. Ebrus: recensabo Rahab
sen Egipsum, et Babylonem ad
cognoscentes me, ecce ~~Philistiam~~
Phylisda, et Tyrus: urbs Phoenices:
et cum Aethiopia nata est ibi.
i.e. recensabo ego deus Egipsum
et Babyloniā, inter cognoscentes et
adorantes me in Ierusalem, ecce
~~Tyrus Phylisda et Tyrus cum Aethiopia~~
~~veri Numinis in Ierusalyma facta~~
in Ierusalem facta est indigena,
veri Numinis cultus adeo invaluit,
ut Phylisaei, et Tyri, et Aethiopes

Jerofolyma et sanguinem Dei
veri adoratores signantur.

nos. cum hoc nequaquam ad litteram carnaliter
suerint adimpleta, ~~et~~ ad
spiritalem generationem confugere
oportet, qua gentes ad fidem
I. Chi vocato Deo fuerunt
renati.

f. 5. Nunquid Sion dicitur homo
et homo natus est in ea
Ebrus: Ad Sion dicitur: homo
et homo natus est in ea,
i.e. iuxta regnum Ebraicum
diversa conditionis seu nationis
homines nati sunt in ea

nos. huiusmodi loquendi
modis Jerofolyma ad litteram indiede
quidem populorum frequentia
monstratur, quae satis magnam
post Babylonicam servitutem fuisse,
eventus comprobavit;
atamen miratio est indiede
multo melius aliquid
ecclesiae Christiand monstratur.
vid. versu anteriores.

f. 6. 7. Dominus narrabit in
scripturis populorum, et principum,
horum qui fuerunt in ea
Sicut locantium omnium habitatio
est in Te. Ebrus: Dominus
scribendo recenset populos
i. supple elyptin: et scribet in libro
suo, hic populus natus est ibi
in Ierusalem i.e. populus Tyri
Phylisaei, et Aethiopia natus est
in Ierusalem, seu potius spiritualiter
renatus est: f. 7. Et cantabunt seu cantabunt

quasi miridantes, et ~~supplicantes~~
supplicantes et dicentes, omnes fontes
mei in Te sunt. i.e. populi
illi Ierosolymam congregati originem
suam Ierosolyma in acceptis referent,
seu potius populi in Christo renati
fontem vite et solati ab ecclesia
haurient.

Psalm. LXXXVIII. juxta vulgata.
87. Domine Deus salutis meae, in die

argum^{to} oratio Israelit^{um} ~~maxima~~ ^{maxima} ~~oratio~~ ^{oratio} ~~not.~~ ^{not.}
in sua captivitate angustata, et ~~destituta~~
orari auxilio destituta. In sublimiori
sensu oratio J. Christi patientis.

v. 5. et 6. -- factus sum sicut homo
sine adiutorio ~~et~~ inter mortuos.
Liber ~~et~~ ebrius; factus sum sicut
homo sine fortitudine, v. 7. inter
mortuos et derelictus.

v. 7. Posuisti me in lacu inferiori
i.e. in sepulchro tenebroso et umbra
mortis, ita hinc exim haud oblimilis
est ingens, qua memos et coactor
miseria.

v. 9. -- posuerunt me abominationem
tibi, traditus sum, et non egrediebar.
Ebrius; posuisti me seu fecisti
me maximam abominationem eis,
et inclusus sum, et non egrediebar,
i.e. miserrimo vite conditioni quasi
carceri inclusus sum, ex quo
egredi non possum.

Pal. Psalmi, qui
filiis Core insinibutus,
omnes de captivitate
agunt, ideoque hinc
diversim a caeteris
argumentis assignare
non convenire videtur.
Bosquet de Jeremia in
carcere derelicto psalmum
explicat; cui quidem
quoniam absentia ~~facite~~ ^{facite} ~~explicat~~.
egre non foret, si bene
semel assumptam, hypochalasin
relinquendam Turcem.

f. 11. Nunquid mortuis facies mirabilia,
 aus medici suscitabunt, et
 confitebuntur tibi? Ebrus:
 Nunquid mortuis facies mirabilia,
 et Rephaim seu gigantes exsurgent
 et laudabunt Te? ^{nos.}

versus hic videmus et duodecimus
 ad Israelitam captivum gravi
 quodam morbo detentum ^{posse}
 et mortis periculo proximam fuisse
 indicare videntur. ^{not.}
 De Rephaim gigantibus aliquoties
 mentio in scriptura fit.

f. 13. Nunquid cognoscantur in
 tenebris mirabilia tua, et justitia
 tua in terra oblivionis.
 nos inferna oblivionis inferas
 seu limbus mortuorum nec macula
 indicatur.

f. 16. Pauper sum ego, et in
 laboribus a juventute mea,
 exaltatus autem humilitas sum,
 et conturbatus. Ebrus:
 Pauper sum ego, et exspirans
 et non incipiens: a juventute
 mea, peduli terrores tuos,
 et anxius ~~sum~~ fluctuans.

Psalmos LXXXIX. iuxta vulgatam
88. Misericordias Domini in aeternum.

N. 16.

241

argum^{to}: Dico in hoc psalmo partes
suas distinguendo; prior ad versum
usque vigesimum nonum Dei bonitatem
erga domum David, atque fidelitatem
in promissis huic domui resolvendis
comendat. altera vera pars interitum
regni Juda, qui sub rege Sedecia non obstantibus promissis divinis
contigit, luges, atque deplorat.
In sensu spirituali, a spiritu S.
aperte intento in priori parte
de regno Christi glorioso atq; tur;
altera autem pars passionem eius
complectitur.

¶

V. 3. Quoniam dixisti, in aeternum
misericordia edificabitur in caelis,
reparabitur veritas tua in eis.
Etdico: Quoniam dixi, in aeternum
misericordia edificabitur
firmabitur et stabilitur in caelis,
firmabitur veritas tua in eis.
Et dixi intra me ipsum, misericordiam
et veritatem tuam deficere nunquam
posse, easdem in caelis quasi edificatas
et stabilitas esse, itaque adeoque
fieri non posse, nisi ~~in~~ evellentur
sicut cadat, ut veritas et misericordia
tua vacillent.

V. 4. Disposui testamentum seu foedus
electis meis sicut dicitur electo meo
nempe Davidi.

¶. 9. Deus qui glorificatus in
concilio sanctorum, magnus et
terribilis super omnes, qui in circuitu
eius sunt. Ebdus: Deus formidabilis
valde in coetu sanctorum
terribilis ad omnia, quae circa
Eum sunt. not. psalmista
Deum quasi regem potentissimum
in medio magnarum suarum
resplendentem exhibet.

¶. 9. --- veritas tua in circuitu
tuo. Ebdus: veritas tua
circuitus tuus est, i.e. veritas
quasi famulorum turma undique
te cingit. elegans sane prosopodia,
qua veritas dei mirifica
extollitur laude.

¶. 11. Tu humiliasti sicut vulneratus
superbum. Ebdus: Tu
contrivisti sicut vulneratam
seu lethaliter percussam Egyptum.

• 217 •

¶. 13. aquilonem et mare tu
creasti, Thabor et Hermon
in nomine tuo exultabunt.
Ebdus: aquilonem, et meridiem
tu creasti. not. Mons Thabor
occidentem, Hermon vero orientem
designat, dicuntur vero in nomine
dei tanquam creatoris sui
exultare.

¶. 15. superbia et iudicium reparatio,
iuxta Chroum basis sedis tuae,
misericordia et veritas morderent
faciem tuam. not. hoc in prosopodia
dicta sunt.

243
v. 18. Quoniam gloria virtutis eorum
Tu es, et in beneplacito Tuo exaltabitur
cornu nostrum. ~~et~~ not. cornu
metaphorice pro robore et fortitudine
accipitur.

v. 19. Quia Domini est assumptio
nostra, et sancti Israel regis
nostri. Ibidus: Quia Dominus
est clypeus noster, et Sanctus
Israelis rex noster.

v. 20. Tunc locutus es in visione
sanctis Tuis, populi adiutorium,
in potestate, et exaltavi electum de
lebe mea. Ibidus: Tunc ~~secundum~~ olim
locutus es in visione sancto Tuo
ie. Samueli, et dixisti, populi adiutorium
super potentem ie. adiutorium,
quo populus indigebat, in potestate
David ~~et~~ repositus.

v. 23. Nihil proficiet inimicus in
eo, et filius iniquitatis non
apponet nocere ei. Ibidus: Non
decipiet eum inimicus, et filius
iniquitatis ie. ~~neque~~ pessimus
quisque: non affliget eum.

v. 24. -- odientes eum in fugam
conversam. Ibidus: percutiam.

v. 26. Et ponam in mari manum
eius, et in fluminibus dextram eius.
not. David subiectura sibi tenuit
littora maris mediterranei, sinus
persici, et oceani arabici, fluvium
item Euphratis Jordanis &c.
~~videtur autem res antihierosolimitanae~~
~~hæc a Theophrasto fuisse notata.~~

f. 30. Et ponam in ^{saeculi} saeculum solum
 eius, et thronum sicut dies coeli.
 not. hoc prophetia de ~~im~~ familia
 et regno Davidis aliter haud
 explicari potest, nisi quatenus
 I. christus de familia David
 secundum carnem genitus eternum
 vivit, et regnatque in caelis.

f. 34. Misericordiam autem meam
 non dispergam ab eo, neque nocebo
 in veritate mea. Et idem: misericordiam
 autem meam ^{non} avertam ab eo,
 neque mentiar in veritate mea,
 i. e. in veritate promissionum
 mearum.

f. 36. Semel juravi in Sacerdotes,
 si David mentiar. Not. 1.
 Particula semel iuramentum
 irrevocabile, ex sua natura
 firmissimum significat. Juravit
 autem deus per Sanctuarium
 vel sanctitatem suam. not. 2.
 Particula si in stylo scripturae
 ad iuramenta ita adhibetur,
 ut clipsis clippem aliquam totius constructionis post se
 suppleri exigat. v. g. ~~post~~ verba post verba
 illa, si David mentiar suppleri
 debet clipsis: mendax lingua non sanctus spiritus
 quod tamen loquendi formula ideo
~~in~~ Andiose a Theophrastis ~~quod~~ erat ab ipso deo loquente
 videntur ~~se~~ suppreto et
 notentur, quia viaculo
 dei maiestati parum convenirent.

245
v. 37. et 38. Et thronus eius sicut
sol in conspectu meo, et sicut luna
perfecta in sternum, et testis
in coelo fidelis. Et dicitur: et
thronus eius sicut sol in conspectu
meo, et supple fulgebis. v. 38.

Sicut luna firmabitur in sternum,
et testis in coelo fidelis. i.e.
thronus eius ~~iam firmus erit~~
intento temporis gratia non firmus
erit, quam luna, quam testem in coelo
huius promissi provoco.

not. Hoc promissum in solo Iesu
Christo filio David adimpletum
fuisse, nullus nulli non potest esse.

v. 39. Tu vero repulisti et deprexisti,
repulisti Christum tuum. Et dicitur:
Tu vero dereliquisti, et deprexisti,
iratus es ~~sermo tuo~~ unda
tuo i.e. Sedecio ultimo de prosperitate
David, qui regni habere non vultis.

not. ad sensum sublimiorem. Pater
coelestis in filium suum, postquam
totius mundi peccatis se fronte
operavit propositorem nostrum et
advocatum agens, summa severitate,
et quasi contemptus specie animadvertit.

v. 40. Everisti Testamentum servi
tui, profanasti in terra sanctuarum
eius. Et dicitur: Deceptor es
Testamentum ser foedus servi tui
Sedecio, profanasti in terram
coronam eius. i.e. coronam eius
regalem ~~in~~ in luto calcandam
projecisti.

†.41. Destruixisti omnes sepes
 eius, peruisisti firmamentum
 eius formidinem. Ebdus; destruxisti
 omnes sepes seu muros eius,
 peruisisti arces eius contractionem,
 i.e. muros et arces, quibus
 Sedecias regnum et urbem
 Ierusalem ~~subleuabat~~ Ierusalem ~~subleuabat~~,
 destruxisti, et confregisti.

†.44. auertisti adiutorium
 gladii eius; Ebdus; abstulisti
 acumen gladii eius ~~seu gladii~~
 nempe quo Sedecias utebatur.
 elegans sane metaphor!

†.45. Destruixisti eum ab exaudatione
 Ebdus uerbi potest; cesare
 fecisti a nitore eius seu
 nitorem eius ~~seu~~ vel cesare
 fecisti ~~seu~~ munditiam eius legalem
 not. uerimò huic sententia
 suffragatur chaldæus ita
 hunc uersum reddens; abstulisti
 sacerdotes, qui aspersionem faciebant
 super altari, et purificabant
 populum eius.

†.47. usquequo Domine auertis
 in finem ~~seu~~ Ebdus; usquequo
 Domine Te abscondis in otium
 abscondes?

†.48. Memorare quod mea substantia,
 nunquid enim uane constituxisti
 omnes filios hominum. Ebdus; ~~deus~~
 recordare, ego, quid tempus.
~~et~~ suppleto elipsum, recordare
 quid ego sim, quid tempus
 seu quam infirmus ego ego

זכר יאני ה מה חזק

fin, et tempus meum ~~breve~~ quam
breve sit: | quare vanitatem creasti
omnes filios hominum, ~~et~~
re quare doloribus et peccatis
obnoxios quasi ~~ipsam vanitatem~~
~~et misericordiam~~ ~~confregisti~~ ~~restituisti~~

247

f. 51. Memor esto Domine opprobri-
um servorum tuorum, quod continui
in sinu meo i.e. iuxta prophetiam
ebraicam in abscondito cordis
patienter et clam sustinui |
~~multum gressum~~

f. 52. quod exprobraverunt inimici
tui Domine, quod exprobraverunt
conulationem christi tui. Ubi dicitur:
~~quod~~ quod exprobraverunt inimici
tui Domine, quod exprobraverunt
reptigia i.e. actiones et gesta
victi tui Sedecio rege regis
israeli. ali. verum conulationem
Mesi tui.

ספר דברי יצי

Psalmus XC. iuxta vulgata 89.
Domine refugium factus es.

argumt. Babylonia captivitate
squalens populus dei misericordiam petis,
atque ad hanc sibi conciliandam,
argumento ab infirmitate hominis
et brevitate vite eius ducto pericue
utitur. Titulus hunc psalmum
Moyse homini dei inscribit, ut
Moyse opera concinatur laud fuisse,
vel vel ex eo patet, quod in humar

278
viro longitudo octoginta annos
raro excedere adferatur, cum
tamen moysi tempore rari haud
fuerint, qui ^{annum} centesimum superarunt
~~centum~~ •

f. 1. Domine refugium factus es
nobis • Ebrus: Domine habitaculum
factus es nobis • ~~refugium~~
factus es nobis • ~~refugium~~

f. 3. Ne avertas hominem in humilitatem,
et dixisti, convertimini fili
hominum. Ebrus: redigis hominem
in contumeliam ~~ie~~ conteris hominem
calamitatum pondere, quasi
malleo; et dicis, revertimini
fili hominum •

וְיָשׁוּבֵנוּ

לְפָנֶיךָ

f. 4. Quoniam mille anni ante oculos
tuos, tanquam dies hegemonique
proterunt, et custodia in nocte.
not. 1. moyses loquitur a fragilitate
et brevitate humanae vite
argumentum ad fleendam dei
misericordiam ~~erunt~~ • not. 2.
noctis antiquitus in quatuor
vigiliis dividebatur, quam
quolibet tres continebat horas pro
variis anni temporibus inaequales •

f. 5. 2. ut non nihil habeatur,
eorum anni erunt, mane ~~fit~~
sicut herba transeat f. 6. mane
floreas, et transeat, vesperem
decidat, induret, et crescat.
Ebrus: Inundatione abripis eos,
ier violenter ~~de~~ et subito de hac
vlla abripis homines; somnium
erunt ~~ie~~ a te abrepti somnii
instar evanescent; mane sicut

Herba gemmas transit v. c. nane flores
et transit ie nane homo herba inflat
homo in juvenutate tanquam nasutino
tempore quasi herba transit simul
et floret; transit quidem celeriter
ad senectutem seu vesperam v. c. f. d. i.
vespere ~~lingidat~~ ~~regit~~ ~~aliquid~~,
succidetur, et arefcet.

v. 8. Posuisti iniquitates nostras
in conspectu tuo, scilicet nostrum
in illuminatione vultus tui.
Ebrus: — Posuisti iniquitates
nostras in conspectu tuo, juvenutem
nostram ie. secundum paraphrasin
chaldi, delicta juvenutis nostrae
in fulgore vultus tui. ~~III~~
vel radicis ebraicis ~~III~~ significacione stude
considerata, abscondita delicta
nostra in fulgore vultus tui,
quem carere nil potest, posuisti.

v. 9. — anī nostri sicut aranea
meditabuntur. Ebrus: anī nostri
sicut suspirium ~~III~~ ie. breves
brevisimi que ac nigerrimi sunt.

v. 10. Dies aōorum nostrorum in
ipsis septuaginta anī, si autem in
potestatibus ~~septuaginta~~ ^{octo} septuaginta anī, et
amplius eorū labor, et dolor, quoniam
supervenit mansuetudo corrigiemur.
Ebrus: dies ie. tempus aōorum nostrorū
in se septuaginta aōos complectitur,
et excessus eorū labor et si in
potestatibus ie si potentissime octoginta
aōos absurgit, excessus eorū labor
et dolor est, quoniam transit celeriter
tempus, et avolamus.

שׁוֹכֵחַ
אֶת־עֲוֹנוֹתָיו

v. 11 et 12. Quis novit potestatem
 irae tuae, et ad timorem tuo
 iram tuam ~~diminuerare~~
 diminuerare. dextram tuam sic
 notam fac, et erudita corde
 in sapientia, Ebraeus: Quis ~~novit~~
~~novit~~ fortitudinem irae tuae,
 et secundum timorem tui exardescantiam
 tuam ~~et secundum et timendam~~
 exardescantiam tuam supple cum Chaldeo
 sedare: v. 12. ~~Ne~~ Diminuerare
 dies nostros, ~~si~~ ~~vel~~ hoc offende,
 et afferemus cor sapientis
ie doce nos brevitate dierum
 nostrorum rite agnosce, et
 cor ~~cor~~ novitum et sapiens
 tibi exhibebimus. ita S. Hieronymus

v. 14. Repleti sumus mane misericordia
 tua ~~sup~~ not uterque hic versus
 modo imperativo ~~et~~ Mativo
 fin est afferendus. Enigis hoc contextus ~~in~~
 argumenti, remittit in doles lingua ebraica.

v. 16. Respice in servos tuos,
 et in opera tua, et dirige
 filios eorum. Ebraeus: appareat
 in servos tuos opus tuum
ie. auxilium vel potentis virtus:
 et gloria tua super filios
 eorum ie gloria potentis
 dextera tua appareat ~~in~~ in quoque
 super filios servorum tuorum, ~~sem~~
~~post~~ prosperitatem nostram.

v. 17. Et sit splendor domini dei
 nostri super nos, et opus manuum
 nostrarum dirige super nos,
 et opus manuum nostrarum dirige.

251
Ebrus: et sit & Suavitas Domini
Dei nostri super nos. □. 29.
et opus manuum nostrarum i.e. conatus
et studia nostra.

Psalm. XCI. iuxta vulg. 90.
Qui habitat in adiutorio altissimi.

argunt. Felicitas sperantium in Domino,
nulla eis nocebit periculi gravior,
sed Deus illos exaudiet.

¶ i. Qui habitat in adiutorio dei
altissimi, in protectione dei colli
comorabitur. Ebrus: qui habitat
in latibulo לְבַיְתֵי excelsi i.e.
qui habitat in altissimo deo
spem suam et refugium collocat
in umbra Schaddai comorabitur.
nos. Schaddai שַׁדַּי est nomen
proprium dei, quod indicat eum,
qui sibi sibi ipsi sufficiens est,
ex radice si radix שָׁרֵשׁ cum
radice וְ confidetur, vel
eum, cui omnia subsunt, ut
illa non labantur deorsum et annihilare
valeat, si radix שָׁרֵשׁ in
hypothesei assecuratur.

¶ 3. Quoniam ipse liberavit me de laqueo
venantium, et a verbo aspero.

Ebrus: Quoniam ipse liberabit
te de laqueo venantis i.e. de insidiis
inimicorum et a morte exitu

מִיָּדַיִם i.e. ab exitio mortis.

nos. Cuiusmodi antiphrasis ebrus iuxta talia est.

V. 4. Scapulis suis obumbrabis
tibi, et sub penis eius sperabis,
scuto circumdabis te veritas eius.
Ebrudus: Ala sua proteget te,
et sub penis eius sperabis,
scutum $\text{קָשׁוֹ$ et scutum
rotundum $\text{קָשׁוֹ$ veritas
eius.

V. 5. Non timebis a timore nocturno,
et a sagitta volante in die.
Chaldaeus: Non timebis a
timore daemonum, qui ambulant
in nocte, a sagitta angeli mortis,
quam emittit interdiu.

V. 6. a negotio perambulante in
tenebris, ab incurfu et daemone
meridiano. Chaldaeus: a
morte in tenebris ambulante,
a caterva daemonum, qui
grasantur in meridie.

not. iuxta Chaldaeum Palmista
iuxta mentem Chaldaeorumque
interpretum opinioni veterum
se in quinto et sexto versiculo
accommodavit, qui credebant alios
daemones nocte, alios interdiu,
alios hominibus esse inferos;
daemones interdiu inferi
per sagittam in die volentem,
nocte inferi per timorem
nocturnum in quinto versiculo
denotantur, in sexto autem versiculo
daemones nocturni per negotium
per קָשׁוֹ restem perambulante in tenebris,
dimini קָשׁוֹ per קָשׁוֹ , quod iuxta traditionem
rabbinicam קָשׁוֹ קָשׁוֹ קָשׁוֹ demonum notitiam tenet,
significatur.

f. 9. -- altissimum posuisti refugium
Tuum אֲלִיִּים i.e. locum refugii tui
altissimum et idcirco subissimum pro me
posuisti.

f. 14. Quoniam in me speravit, liberabo
eum, protegam eum, quoniam
cognovit nomen meum. Ebrudus:
Quoniam mihi adhesit P U T
ergo liberabo eum, exaltabo eum,
quoniam cognovit nomen meum.

¶ Psalms XCII. iuxta vulgatam 91.
Bonum est confiteri Domini

argumt. Sacerdotes et Levites Dei
miseri cordiam suam edecantare
profiterentur, sicut palus et cecus
florenti, impios herba illico marcescenti
assimilant.

f. 8. Cum exorti fuerint peccatores sicut
foenum, et apparuerint omnes, qui
operantur iniquitatem, ut intereant.
Ebrudus: cum germinaverint peccatores
sicut herba, et floruerint omnes, qui
operantur iniquitatem, ut intereant
in seculum seculi. not. Supplenda
est ellipsis post verba, qui operantur
iniquitatem ideo floruerunt, ut scilicet
intereant in seculo seculi.

255
235
Adhuc multiplicabuntur in fenestra uleri,
et bene patientes erunt, ut annuntient,
quoniam rectus Dominus est. *Obitus.*
Adhuc rogerminabunt in fenestula,
in qua pingues, et virides erunt,
ut annuntient, quoniam rectus Dominus
terra mea est. *ie* sacerdotes et Leviti
supra jugiter dei laudibus vacantes
in templo vacantes, quasi palma et
cedrus semper virides, et succulenti
erunt, semper tranquilli et jucundi
erunt, ut annuntiare possint, quoniam
quod rectus sit Dominus est.

Psalm. XCIII. *secundum* vulgatum. 92.
Dominus regnavit, decorem indutus est.

argum. Palmista Deum tanquam
potentissimum regem solis orbis
insidentem, potentia et fortitudine
prociacum considerat, *et*
magni cuius magnificentiam
fluctus et meritis fluviorum,
atque maris mirabiliter *et*
prodicant, et representant.

Ad id tandem, fide omnino digna
esse testimonia et propterea magnifici
Dei Dei, ac domui eius sanctitatem
decorem convenire. *Patres* omnia ad J. Ch. referunt.

Psalm. 12. *Parata* sedes tua ex tunc
ie *Obitus.* *Stabilita* firma seu
firma fuit sedes tua ex tunc
ie ab initio creationis imperium
orbis terrarum, *quoniam* firmus *descripti*
et inae invidabile.

256

f. 4.

A vocibus aquarum
multarum mirabiles elationes
sive fluitus maris, mirabilis
in altis Iovinus. Ibidus:
Pro vocibus aquarum multarum magnifici
mirabiles ~~et~~ fluitus maris, magnificus
mirabilis in altis Iovinus
i.e. magnificus per excellentiam
et pro omnibus tam fluitus
quam maris fluitibus.

[Handwritten signature]

Psalmos XCIV. juxta vulgaram
93. Deus ultionum Dominus, Deus

N. 17

257.

argumto. Populi in Babylonia captivi
oratio, in qua ultionem a Deo impetrant,
quas a Chaldeis reversus est, a
Deo efflagitat, suamque in Deo
fiduciam multis beneficiis firmatam
ostendit. *Fr.*

Fr. i. Deus ultionum Dominus, Deus
ultionum libere egis: *Fr. ius:*
Deus ultionum Dominus *ie* Deus
acerrimus malorum vindex: Deus
ultionum & gloriam suam manifesta.

יְיָ יִפְיֶינָנוּ

Fr. b. Viduam et advenam *Fr. i.*
interfecerunt. *nos* advenae ab
Ebraeis dicebantur, qui licet de
femine Abraham non fuisset effecti,
veri tamen Numinis cultum sectabantur;
illi videm, qui legi circumcisionis
abstine omnibusque caeremoniis ad
mandatis se submittebant, *prophetae*
scribae, illi vero, qui *prophetae*
idolorum cultu Deo *no* vero naturali
tantum se cultu mancipaverunt, *prophetae*
prophetae dicebantur.

Fr. iv. Qui corripit gentes, non arguet
ie qui docet hominem scientiam
ie *Fr. i.* Putabitne, quod Deus, qui
corripit gentes, nos non arguet
velit, quod Deus, qui docet hominem
omnem scientiam, non cognoscat,
non nobis intelligat *prophetae*
prophetae malitiam *prophetae* & dixerunt
enim, non intelliget Deus Jacob,
confer v. 2.

f. 15. Quoadusque iustitia conservatur
in iudicium, et qui iuxta illam
omnes recti corde. Ebrus.
Quoniam ad iustitiam revertetur
iudicium, ~~et~~ et post eam illud
omnes recti corde. ie quoniam vivendi ratio scilicet iuxta ebrus
iudicium ad normam iustitiae
redibit, et eam sequentur
omnes recti corde.

f. 16. Quis confurget mihi quod ie nonne.
scilicet

f. 19. Secundum multitudinem dolorum
meorum in corde meo consolationes
tuas edificaverunt animam
meam. Ebrus: In multitudine
cogitationum scilicet anxietatum
mearum consolationes tuas
in medio meo consolationes tuas quod

f. 20. Nunquid adhaeret tibi sedes
iniquitatis, qui singis laborem
in procepto? Ebrus: Nunquid
particeps eris tui sedes iniquitatis,
quod singis scilicet efficit laborem
in procepto? ie Nunquid
particeps eris tui solium
tyrannicum, nunquid tyrannis
absuetam duritiam assumes,
qui laborem et molestiam
suis proceptis creat.

f. 21. Captabunt in animam
iusti, et sanguinem innocentem
condemnavunt. Ebrus: Inimiciter
irruent contra animam ie
vitam iusti, et sanguinem

Ps.

Psalmos XCV. juxta vulgata[m]
94. Venite, exultemus Domino.

argant. Invitatio ad Deum laudandum;
populo si et adhortatio, ne populus
exemplum veterum Israelitarum sectetur
ad vocem dei sua corda obdurantium.
Hic Psalmus in brevibus aliter
quam in vulgata legitur; in
breviaria quippe omnia ex veteri
quodam breviario Gallicis Romano
translatas est. Notas igitur ad Psalmum hunc, prout in Romano
Gallicis extat, appono.

V. 4. Quoniam in manu eius sunt
omnes fines terrae, et altitudines
montium ipse conspicit. Et dicitur:
In manu eius intimi terrae recessus
sunt, et cacumina montium
ad ipsum, seu ipsius sunt.
i.e. Deo nihil nimis profundum
neque nimis altum est, sed omnia
ipsi sunt servata.

בְּחַקְרֵי אֶרֶץ

V. 6. Venite exultemus Domino, jubilemus
de venite adoremus, et
procidamus ante Dominum, ploremus.
Et dicitur loco ploremus & legit,
genua flebamus נִכְרַכְהָ

V. 7. -- nos autem populus eius, et
oves pascuis eius. Et dicitur: Nos autem
populus pascuis eius, et grex
manus eius ille qui manu eius
regitur.

H. 8. Nolite obdurare corda vestra
sicut in exacerbatione secundum
diem tentationis in deserto, ubi
tentaverunt me testes vestri,
probaverunt, et viderunt opera
mea. not. Exodi 17. 7.

~~Legitur~~ murmur Arabum ob
aurum aqua legitur, nomen
etiam loco murmuris a Moysse
impositum מִרְמָר ob Jurgium
 מִרְמָר filiorum Israel.
cum vero מִרְמָר tentationem, vel
 מִרְמָר exacerbationem seu
Jurgium significet, et utrumque
hoc vocabulum pari modo in
in hoc Psalmi versiculo, et in
Exodo not. not. conyere facile
~~est~~ quilibet potest, Psalmam
ad eandem not. Exodi historiam,
et nomina ibi descripta alludere.

H. 10. Quadraginta annis monimus
hui generationi huic in deserto
40. annis fastidio habui genus
hoc hominum seu generationem hanc.

וַיִּפְרֹץ

H. 11. Quibus juravi in ira mea, si
in introibunt in requiem meam &
supra verax non sum, quod quidem
egyptis ob reverentiam not. quod
Deo debetur, sumam, ~~plurimum~~
in formulis juramentorum divinum,
Semper in scriptura retinetur.

not. Per requiem, de qua hic sermo fit,
ad litteram in sensu carnali,
pax et securitas vero monito,
in sensu sublimiori & pax et
tranquillitas vite spiritus
intelligenda est.

Psalmus XCVI. juxta vulgat. 95.
Cantate Domino canticum novum, cantate

argumto. magnam hic psalmus habet
paritatem cum canticis I. psalmis.
c. 16. extante, ac olim a Davide
in solenni translatione arce decantatos;
sen totius de verbo fere ad verbum
ex eodem capite c. 16. demonstratus
esse conficitur. Existimo cum
Calaneo, hunc psalmum post reditum
ex servitute Babylonica de canticis
parati, nomen esse decerpsitum ab ebridis,
ut ebris materia laudis et
gratiarum actionis satis digne
pertractari ab ipsis potuerit.
Invitandus omnes populi ad laudes
Dei dicendas, hinc Patres hunc
psalmum de vocatione gentilium
ad ecclesiam Christi in mystico
sensu explicant.

¶ 6. Confessio et pulchritudo in
in conspectu eius, sanctimonia, et
magnificencia in sanctificatione eius.
Ebridis; gloria et honor in conspectu
eius, seu coram eo, fortitudo
et decor in sanctuario seu templo
eius. not. Per nosopordiam
gloria, honor, fortitudo, et decor
Dei Deum quasi stupare, et
intra ministrorum aulicorum & Jupiter
adspicere dicuntur.

¶ 7. afferte Domino patris gentium
Ebridis: afferte Domino familia
gentium.

מִיִּשְׂרָאֵל

F. II comoveatur mare, et plenitudo
eius, visus; tones mare, et
plenitudo eius in totum,
quantum preceptu suo coelitus
et plausus signa ostendat.

F. 13 quoniam venit iudicare
terram in regere terram
juda, vel si maris, injurias
a babilonis ipsi illatas
vindicare.

L.

Psalm. XCVII. Justa vulgata 96.
Dominus regnavit, exules terra

argumto. Primarius a Spiritu
S. intentus in hoc psalms sermo
circa primum et secundum
adventum Ichi, et de ipsius
regno, et vocatione fidelium
versari, sanctorum Patrum,
et ipsius adeo S. Pauli suadet
authoritas, qui epistola ad
hebreos c. i. v. 6. de Filio Dei
verba faciens, verbum ex
hoc ipso psalmo desumptum,
adorate eum omnes angeli
eius, psalmus ad demonstrandam
Filii Dei excellentiam et divinitatem
applicat. Ceterum hic psalmus
post felicem ex babilonia reditum
ab Ibris in gratiarum actionem
fuit decantatus; descriptus in
eo methodo poetica Dei
majestas, terrificam impis,
benigna et misericors.

L.

F. 14 Dixit in gentibus
quia Dominus regnavit, etiam
conexis orbem terrarum. Idem
etiam firmavit orbem terrarum

1177 not. veteres in
codicibus suis latinis legunt
-- dominus regnavit a ligas
prout hodieum in hymno
rexilla regis ab ecclesia
canitur. Atamen hoc lectio
neque in omnibus latinis
codicibus, neque in textu
ebraico, chaldaico, neque
in graeco arabico obtinere
neque in versione Turo LXX
obtinere.

v. 2. Nubes et caligo in circuitu eius,
 iustitia et iudicium seu equitas coniectio seu iuxta
 thronum fulgurum sedis eius. not.
 in sensu sublimiori per nubem et
 caliginem B. V. Marius uterum Saties
 intelligunt, in quo Verbi caro facti
 maiestas delituit. In sensu ebriis magis
 accomodo Nube et caligine circumdatus
 esse deus dicitur, quia nudam
 eius presentiam oculus humanus
 referre non potest; pro iustitia
 et misericordia seu iudicium ^{clari} fulgura
 throni divini, ad eleg. Dei throni infidant
 Dei iustitiam et misericordiam miri
 commendans.

v. 3. Ignis ante ipsum procedet, et
 inflamabit in circuitu inimicos
 eius. not. In sensu primario
 hoc ad alterum J. Christi adventum
 suum referenda; pro sensu historico
~~pro~~ secundario poetica maiestatis
 et romae descriptio consideranda est,
 qua deus Babylonis aliisque Israelis
 hostibus terrorem incussit; hinc
 nota sequentibus quoque versibus
 applicanda est.

v. 4. ~~multa~~ audivisti et coesata est
 Sion, et exultaverunt filii Iudae.
 Ebrus: audi, et coesare Sion
 et exultent filii Iudae. i.e. nubes et opida
 Iudae, quae Ierosolymam tanquam
 metropolim colebant.

v. 5. Lux orta est iusto. Ebrus:
 Lux diffusa est iusto v. 7. not.
 Per lucem metaphorice prosperitas gaudium
 et pax intelligitur.

Ps. 117. -- confitemini memorie
sanctificationis eius. Ebdus.
confitemini scilicet laudem dicite
memorie sanctitatis eius i.e.
in memoriam et perennem cultum
sanctitatis eius.

Ps.

Psalmus. XC VIII. juxta vulgata.
97. Cantate Domino canticum novum.

argum. Integer psalmus laudum
divinarum incuniam, et gratiarum
actionem ~~postquam~~ continet,
in quam ebrorum de captivitate
Babylonica dei ore erectorum
corda fuerant effusa. In
sensu primario a spiritu dei
intento argumentum psalmus
pro suo gratiarum actionis
obieto adventum d. Chri,
et redemptionem generis humani
respicit.

Ps. 1. Cantate Domino canticum
novum, i.e. in stylo ebraico
canticum elegans suave succusum.
cantica enim vetusta, soepius
audita non tam suaviter
aures feriunt, quam nova,
recens ~~consona~~ concinnata et
salvavit sibi dextera eius.
not. nomen sibi pleonastice
ponitur.

Ps. 8. Flumina plaudat manu
not. audax est hęc metaphora,
ebriis tamen non insolita.

not. ad vers. 9. omnia mundi eleuata in die
iudicii ab vindictam malorum, et remunerationem
bunorum exultabunt, non

265
ob iudicium, quod deus contra
Babylonios exercuit, ^{et rursus} montes et flumina
et maria exultare in psalmo
innotescit.

Ps.
Psalmos XCIX. juxta vulgata
98. Dominus regnavit, irascantur populi.

argumto. Psalmus in hac ~~urbis~~ urbe
post Babylonicam servitutem
restituta, et templo secundo
dedicato cantatus fuisse videtur.
Celebratus in eo regnum Dei
in vitis licet hostibus in Jerosolyma
deus conspicuum, invocatur
populus ad laudes deo referendas,
eo quod iudicium iustum in Jacob
per in Jacob, seu pro populo
Israel fecerit, liberando illum
ab impetu et oppressione hostium.
proponitur populo vero adorationis
Deoque accepto exemplum in
Moyle et Samuele, qui suam
Dei adorationem et invocationem
cum summa mandatorum divinarum
adimplentione conjunxerunt.
In sensu primario hoc et spirituali
regnum est adventus Messie
ipsis adeo rabbinis suffragantibus
in hoc ob oculos esse ponendum.

Ps.
Ps. i. Dominus regnavit, irascantur
populi juxta Ebram, contremiscant populi,
qui sedet super cherubim, moveatur
terra. not. Dominus regnare dicitur,
cum dum populum suum Babylonicam
tyrannide messum, Jerosolyma in
suam iterum iherusalem et regem recipit.

Pedere super cherubim ~~super~~
 arcam ~~super~~ dicitur eo sensu quo
 equum iuxta phrasin scripturam
 arca foederis, cui cherubim
 iminebant, scabellum pedum
 Dei ~~ita~~ vocatur, huc scilicet
 metaphorice per anthropopathiam
 sua explicanda. Licet autem
 in secundo templo arca
 foederis amplius haud extiterit,
 ut vult post templi destructionem
 omnino deperdita, nihilominus
 consueta mos loquendi formula
 utitur psalmista, quasi etiam
 arcam foederis linguam suam
 suam occuparet deus.
 Danielis 3. 55. simile propter
 exemplum.

Ps. 4. Et honor regis iudicium
 diligit, Tu parasti iudicium,
 iudicium et iustitiam in Jacob
 Tu fecisti. Verbum: fortitudo
 regis *ie* Rex fortissimus
 iudicium seu equitatem,
 diligit, Tu fundasti rectitudines
ie rectitudinem iudicandi
 firmam posuisti iudicium
 et iustitiam in Jacob Tu
 fecisti seu ostendisti ad ius
 equitatis et iustitiae specimen
 in regnum Israel.

Ps. 5. adorate scabellum pedum regis.

Ps. 8. -- Deus Tu propitius
 fuisti eis, et ulciscens in
 adinventiones eorum seu
 opera eorum *QNTS* . *ie.*

ventionem in studiis^{seu} opera eorum
suscepisti, dum maligne ab adversariis
impedirentur.

¶

Psalmus C. iuxta vulgatam.
Jubilate Deo omnis terra

¶

arguitur. Psalmus hic continuatio
precedenti^{is} est, in quo populus Israel
ad laudandum Deum et adorandum
invitatur.

v. 2. Introite in conspectu eius
sc. in templum eius.

v. 4. Introite portas eius in
confessione, alia eius in hymnis.

not. portas et alia templi
intelligas.

¶

Psalmus CI. iuxta vulgatam.
Misericordiam et iudicium cantabo

¶

arguitur. Clarissimus interpres fuisse
Muis hunc psalmum Speculum
Mincipum vocat, in quo virtutes
imperantis dilucide inspicuntur.
David sui ipsius graphidem
in hoc psalmo composuit, eaque omnia,
quod tanquam pius princeps agere sibi
proposuit, litteris ostendit.
In futurum autem tempus
ea omnia referenda sunt, quae
in potentio perfecto vel imperfecto
dicuntur, id quod hinc inde sancti hinc
remittit, et hinc ipsa verus salvi
serfus exigit.

¶

Ps. 1. Misericordiam et iudicium
cantabo tibi Domine ie misericordiam
et iustitiam duas primarias,
quae regem exornant, virtutes
coram Te in hoc Psalmo decantabo.

Ps. 2. Intelligam in via immaculata,
quando venies ad me ie.

nudenter agam, viam immaculatam
seu iuxta eundem viam perfectam

וְיָצֵא incedendo. ps. Per
verba reliqua huius versiculi
David desiderium suum, arcam
ex domo Obadon ad Tabernaculum a se extractis
transferendi, luculenter exprimit.

Ps. 3. et 4. Non proponebam ante
oculos meos rem iniustam, facientes
indiversiones odivi. ps.

Non adhaesit mihi cor marum,
declinantem a me malignum
non cognoscebam. Eundem
duos hosce versiculos aliter
distinguit, et ita ps. legit:

Non proponam ante oculos
meos rem seu verbum belial
ie non remittam, ut me proferat
verba vel opera impietatis
proferantur ps. facientem declinationes

וְיָצֵא seu indiversiones
odivi, non adhaerebit mihi,
ie prout a meo consortio removebitur.

Ps. 4. Cor perversum reus ie
perversi cordis homo recedet a me,
malignum non agnoscam scilicet
tanquam amicum aut familiarum
~~ut dicitur in psalmo quodammodo hosce versiculos
omnes per se aliter se interpretentur
vnde adhaerebit mihi~~

4.5. -- Superbo oculo, et infatigabili
 corde, cum hoc non edebam. **וְעֵינַי**
 Superbum oculis, seu hominem elati
 supercilii; et vasti latum corde, i.e.
 cuius cor intra conditionis sub
 limites propter arrogantiam et
 avaritiam contineri non potest.
 non feram. **וְעֵינַי נֹכַח**

4.6. Oculi mei ad fideles reus
 in gratia et misericordia mea
 regalis fideles et optimos reus
 et iuda respicit, tales in aula
 mea honoribus officiis decorabo.

4.7. Non habitabit in medio domus
 meae, qui facit superbiam, qui
 loquitur iniqua, non dixerit in
 conspectu oculorum meorum. **וְעֵינַי**
 Non habitabit in medio domus meae,
 qui facit fraudem **וְעֵינַי**, qui
 loquitur mendacia. **וְעֵינַי** non
 erit **וְעֵינַי** in conspectu oculorum
 meorum.

4.8. In matutino interficiebam **וְעֵינַי**; perdam **וְעֵינַי**
 omnes peccatores reus **וְעֵינַי**
 reges mane jus dicebant. **וְעֵינַי**
 notari meretur **וְעֵינַי** emphasis, qui in
 a plurali numero **וְעֵינַי**
 et **וְעֵינַי** demonstrativo per **וְעֵינַי**
 suppleto delitescit; indicatur enim
 nullum usquam matutinum tempus
 notandum esse, quo **וְעֵינַי** ad
 extirpandos impios conatus non impenderet
 Minerva.

[Handwritten signature or flourish]

Psalmos CII. iuxta vulgatum.
Domine exaudi orationem meam.

arguit. Populus Ebraeus in
Babylonica captivitate gemit,
velocem liberationem petit,
confluxum populorum ad veri
Numinis cultum in secundo templo
renovandum seu potius vocationem
gentilium ad fidem Ichi annuntiat.
Denique vult suos dies sibi prolongari
et petit, ut scilicet tranquillitate
suis post longas exilii moras
diutius in patria suae liceat,
ad petitionem hanc firmendam, solum
Deum ~~sed~~ immutabilitatis et immortalitatis
interrogativa conspicuum confitetur,
et per eadem attributa quasi
obtestatur, ut precibus annuat.
Poggiani in sequendo

¶ 4. Quia defecerunt sicut fumus
dies mei, et opera mea sicut
cremum aruerunt. Ebraeus: Quia
consumpti sunt sicut fumus
dies mei i.e. evanuerunt in diuturno
squalore servitutis, quasi fumus
dies vite meae et opera mea
quasi furus רפידים accensa
sunt. not. hoc hyperbolica
similitudo extremam designans
maceriam, corporis seu calamitatis
extenuatis, et omni succo vitalis
exhausti.

¶ 5. Percussus sum ut foenum,
et seu herba דבש , et aruit
cor meum i.e. aruit, ex sanguine
factum est cor meum, sicut
herba palea percussa, quia
oblitus sum comedere panem
meum, solus semper tristitia sensibus occupatus.

not. per psalmos 26, 27, et 29,
capite i. ad Thronos. Iesu
Christo applicatur
cuius liberatio certe in
liberatione populi Israel
de Babylonia suis
profigurata.

f. 6. -- Adhuc os meum carni meo,
not. caro per Synecdochen sumitur.
no cute; sensus ergo est, quod
Israelita in Babylonia serviens genitibus
Deo emaceratus fuerit, ut ossa
ipsius carne carne caruerint, et
cuti solummodo inhaerent, quod
quidem hyperbolice fuit sumenda.

f. 7. Similis factus sum pellicano solitudinis,
factus sum sicut nycticorax in domicilio.
Ebrus; Similis factus sum pellicano
solitudinis, i.e. solitudinem, quod quam
triplex amat, quidrenti pellicano
volucris sicut factus sum
factus sum sicut Bubo vastationum
i.e. factus sum sicut Bubo loca devastata
inhabitans, et lugubri clamore
reforans.

f. 8. Vigilavi, et factus sum sicut
passer solitarius in tecto. Ebrus;
vigilavi ipsa nocte, prout periphrasice
Chaldaeus addit, et factus sum
sicut volucris solitaria super tectum,
i.e. sicut noctua, quod nocturno
tempore in tectis domorum vigilans
lugubrem vocem emittit. not.
Passer neque triplex, neque solitarius
est, hinc a vulgata merito recedendum, notus
quoad hanc etiam hinc versu
subo.

f. 10. Quia cinerem tanquam panem
manducabam. not. Distio hae hyperbolica
est, atque ad morem veterum alludit,
qui gravi tristitia detenti, in pulvere
et cinere sedebant, cibum sibi esse
indulgentes. not. 2. Loco Quia
ponendum est idcirco, id enim vocabulum
ebraicum permissit, et veras exigit sensus.

272
v. 15. Quoniam plauerunt seruis
tuis lapides eius, et veris eius
miseruntur, et veris eius
miseruntur. *ie. Tu*
Domine exurgens miserere Sion. Sicut
Ierusalem destruita, quoniam seruis
tuis lapides et rudera eius
in medio magno et delictis suis,
et pulvis iste huius *veris*
destruita urbis commiserationis
seru eos adhaerent tangit.

v. 21. *et solv* --- et soluet filios
interemptorum. *Et dicitur:* et
soluet vinculis filios mortis
ie captivos, quia captivitates et
mortis *per* equalam esse miseriam
mutabunt, quoniam propter captivitatem suam
celso mortis nomine devotam
in scriptura legitur.

v. 24. et 25. Respondit ei in via
virtutis suae, paucitatem dierum
meorum nuntia mihi. *ie. Ne*
reves me in dimidio dierum
meorum, in generationem et
generationem anni tui. *Et dicitur*
aliam distinctionem, alium *ie*
sensum, hunc versiculum *id est*
ita quidem *afflixit* in via
fortitudinem meam, *ie* attenuavit
in exilio robur meum: *ie* abbreviavit
dies meos. v. 25. Dicam deus meus!
non me auferas ex hac vita in
dimidio dierum meorum, et in
generationem et generationem
anni tui. *vid. arguit. p. 15.*

v. 27. --- et sicut operitorium mutabis
eos, et mutabuntur. *Et dicitur*
et sicut vestimentum *id est* *not.* Palma
ruris, coelos materiales aliquando, neque in mundi fine
deteriores esse futuros; utrum postea
omnino sint annihilandi *id est*
vacant, sicut in diversas abeunt
sententias.

v. 29. Filii servorum
Iugum habitabunt, et
semen eorum in seculum
dirigitur. *Et dicitur:* *id est*
servorum Iugum habitabu-
rent *ie* terram nostram,
a qua exules procul
remoti nunc degimus,
et semen eorum ante
faciem tuam *ie. Te*
propterea *id est*

stabilietur. *not.*
Filius servorum dei
fuit filius Abraham
Iaac *id est* *ie*
gracioso.

Psalmos CIII. juxta vulgata. 102.
Benedic anima mea Domino, et omnia

N. 18.

273.

argum. Populi Israel de Babylonica
servitute educti gratiarum actio
et seu beneficiorum divinarum celebratio

Ps. Renovabitur ut aquila juvenis
sua ie post suam captivitatis suavitatem
nova vultus serenitate, et animi refloribus
alacritate et conficiens quemadmodum
aquila volens princeps senis
senas quotannis novas induens, coetam quasi
juventutem induere videtur,
ac resumere. not. omnes quidem
volucres su singulis annis novis
vestuntur plumis, et in nascentem
quasi resumunt juvenutem, aquila
tenet, quia volens princeps
conficitur, expressa mentione digna
fuit habitatio aniles aliquorum
interpretum fabulas de aquila renovatione
adnotare opere metium non est.

Ps. Benedicite Domino omnes virtutes
eius, Et dicit: omnis exercitus eius, אנשי
נעם exercitus angelorum.

Psalmos CIV. juxta vulgata. 103.
Benedic anima mea Domino, et omnia

argum. Psalmus hic quamdam philosophiam
divinam et naturalis speciem profert,
in quo divinae creationis opus cum
exquisitis divinae providentiae adnotationibus
celebratur. videtur

†.1. --- confesionem et seu laudem iuxta illud gloriam
et decorem induisti **יְהוָה יְהוָה**

יְהוָה יְהוָה .

†.2. Extendens caelum sicut
retlem, ^{scilicet} cortinam, qua
velles sua obtegere tabernacula
solent, non enim credebant, a
caelo terram undequaque ambire,
sed neque ipsam terram rotundam
se intelligebant, hinc caelum
sibi quasi cortinam reprofestabant,
qua tabernaculum terra ^{et} ~~et~~ ^{et}
tabernaculum vestitur .

בִּירְיָה יְהוָה יְהוָה

†.3. Qui regit aquas superiora
eius, qui ponit ^{nubem} ascensum suum,
qui ambulat super renas
ventorum . Elidus: qui operit
aquas quasi contingnatione
coenacula sua seu superiora
et habitacula sua **יְהוָה יְהוָה**
qui ponit nubem currum suum,
qui ambulat super renas
ventorum . not. crediderunt
vereres, super firmamentum aquas
adesse, huic sese opinioni acomodas
psalmista, dum, ait: Deum
superiora habitacula sua aquis
quasi concamerare et contingnare,
hoc quod quidem, movet et illo, quod in hoc versu
~~et~~ sequuntur, ad metatheticam
ad maiestatis divinae descriptionem
interviunt .

יְהוָה יְהוָה

275
V. 4. Qui facit angelos suos spiritus, et
ministros suos ignem urentem.
i.e. qui facit angelos suos & velociores
vento, et ministros suos fortiores
igne accenso, ita chaldaicus verbus.
Calmero alia auidet usque interpretatio,
abque hunc versiculum tanquam
allegoria in precedentibus inchoato
continuationem respicit, quasi
Matthia diceret, qui facit
velox qui facit angelos ventos
in legatos suos, et ignem seu
flamas ignitas in ministros suos.
quibus verbis absoluta dei
in hac elementa potestas, et
promptus ac velox eorum exprimitur
obediens obsequium.

V. 5. Qui fundavit terram super
stabilitatem suam seu super solum
suam. ~~not.~~ veteres terram
immobilem, quod sibi ipsi pro
base ac fundamento esse,
exprimebant.

V. 6. Abyssus sicut vestimentum amictus
eius, super montes stabunt aquae.
i.e. abyssus maris quasi vestimentum erat,
quo terra in creatione sua
a cooperta fuit, aquae suae temporis
super ipsos eminentes montes.

V. 7. ab increpatione tua fugient,
a voce tonitru tui formidabunt.
not. Efficax et potentissimum illud verbum
Pias, de quo liber genesis agit, in hac
memoras, quod aquae ab arida illius
virtute sunt sequestrata fuerint.

not. ad versum
3. 4. et 5. versus
ipri inchoat ab Ebro
non secunda persona
efferuntur, seu quom
a vulgata factu
fieri arimus.

emphatica increpatio, et vox
Iurium Dei in hoc versiculo
appellatur.

v. 9. Ascendunt montes, et descendunt valles וְיָרִדוּ
campi in locum, quem fundasti
eis i. e. facta aquarum ab
arida segregatione, montes
ascendere seu altius et valles
descendere iurasses ad arca
enim aqua super ipsos
montes emittitur, in versu
610 dictum est.

v. 9. Terminum posuisti, quem
non transgredientur, neque
converterentur operire terram,
i. e. Littera posuisti ab aquis
maris non transcendenda,
neque enim iterum operient
terram. not. verbum וְיָרִדוּ
וְיָרִדוּ reverti, converti socius
pro particula iterum ab
Ebrico usurpatur.

v. 10. Qui emittis fontes in
convallibus וְיָרִדוּ; Qui claudis;
emittis fontes in fluvios
וְיָרִדוּ. Sed claudis utrumque
admittit sensum.

v. 11. -- expectabunt onagri in
sidi sua. Ebrico: frangent seu
sedabunt onagri sidim suam. וְיָרִדוּ

v. 12. Super ea volucres veli habitabunt.
Ebrico verbi debet: Super eos,
montes videlicet, quorum mentio
versu 10. facta est.

v. 13. Rigas montes de superioribus
fuis, i.e. rigas deus montes de
superioribus habitationibus, seu
de caelis fuis: De fructu operum
duorum satiabitur terra. i.e.
pluvio irrigatione, quod est
fructus operum dei, satiabitur
terra, vel si opera dei simpliciter
pro pluvia sumere lites, fructu
ex pluvio benedictione germinando
satiabitur terra.

בְּעֵינֵי יוֹתֵיךָ

277

v. 16. Saturabuntur ligna campi,
et cedri Libani, quas plantavit
Ebrus: saturabuntur arbores
dei, i.e. arbores nocens, et cedri

v. 17. Illuc passeres nidificabunt,
herodius domus dux est eorum.
Ebrus: illuc volucres nidificabunt
abieres ciconia inhabitabit.

חֲסִידָה בְּרוּשֵׁי
בֵּיתָה

v. 20. -- in ipsa nocte pertransibunt
omnes bestiae sylvas. Ebrus:
in ipsa nocte pertransibunt
omnes bestiae sylvas: revertentur
nimium ex antris suis.

v. 24. -- impleta est terra possessione
tua. Ebrus: possessionibus suis,
i.e. creaturis, quas deus nominat
omnes possides. Palmae hinc
velibis transibit finem considerationi
operum dei, quod in arida conspiciuntur,
imponit, atque ad mirabilia dei,
quod nobis in mari exhibentur,
transgreditur.

¶ 25. Hoc mare magnum, et
 latiosum manibus, seu terminis,
 - 72 enim utriusque significat.

¶ 26. -- draco iste, quem
 formasti ad illudendum ei,
 mari nimirum, per draconem
 enim, ebraice דריון cete,
 aliudae monstrum aquaticum
 mari quodammodo illuditur,
 cum nullius procello vi
 terreatur. not. De bestia
 seu pise Leviathan דריון
 fabulantur rabbi, eundem
 motu suo aquas omnes ad motum
 concitare, & primum marium
 efficere. duas huiusmodi bestias
 ab initio fuisse a deo creatas,
 altera quando una a deo
 occisa fuerit, electis post
 venduto sedulo cibis in
 eadem futuris.

¶ 30. Emittes spiritum tuum, et
 creabuntur, et renovabis faciem
 terra. id est emitte salutem
 tuam vivificantem, et creabuntur
 per generationem nova animapia,
 et nova quotidie generatione
 et animalium propagatione
 renovabis faciem terra.

S. Hieronimus spiritum sanctum
 intelligit tertiam deitatis personam,
 quod homines per baptismum
 quasi aliisque vivificantibus
 gratias de novo creat, faciemque
 terra renovat.

not. Ebrus ad finem huius psalmi
addit לְהַלְלֵהוּ alleluia, quod לְהַלְלֵהוּ , et
vulgata ad initium sequentis
psalmi transfulerunt.

279

Psalmus CV. iuxta vulg. 104.
Confidendum Domino, et invocandum
eum.

arguuntur. Psalmi huius ^{saltem} viginti duo
versiculi priores a Davide fuerunt
compositi, dum arca ex domo
Obbedom in tabernaculum fuit
translata; explicite enim i. Paralipom.
c. 16. ~~idem~~ legendi videm observantur
versiculi. Ceterum cum Calaneo
ex primo ipsum hunc psalmum,
qui beneficia populo Dei ab
Abraha a temporibus Abraha usque
ad exitum de Egypto, et introitum
in terram promissam grata memoria
recolit, post reditum de
Babylonica captivitate fuisse ab
Ebris decantatum, prout et
sequentes duo psalmi, quorum prior
ingratitude et supplicia populi
noventicantis, alter misericordiam
eius de servitute liberationem
ostendit. H

f. 3. Laudamini in nomine sancto eius.
Ebrus: gloriamini in nomine eius.

f. 4. Quirere Dominum, et confirmamini
Ebrus: quirere Dominum, et
virtutem seu fortitudinem eius. H
not. Per virtutem Dei et faciem
eius arca intelligitur ~~aquam~~
~~caelo a psalmista~~ a Davide,
populo invitante, et ebris eam invisat.

7. 8. Memor fuit in seculum
testamenti sui, verbi, quod mandavit
in mille generationes, i.e. in
multas generationes promissi,
quod dedit abrahamo in aetas usque
generationes.

7. 10. Et statuit illud Jacob in
iudicium, et Israel in testamentum
eternum. not. Jacob et Israel
eundem significant Isaac natu
minorem filium, cui Deus
reprobato Isaac promissionem
suam in iudicium seu
statuit, et in testamentum
eternum indissolubile. Significatio enim terra Chanaan
de benedictione cuius gentium,
qua in abrahamo est benedictio,
Jacob. in iudicium et testamentum
eternum fuit a deo statuta.

7. 11. Dicens, tibi dabo terram
Chanaan, funiculum hereditatis
vestre. not. Funiculus pro
portione et terra ab
ebriis sumitur, qui olim dividendas inter se
terras suas funiculis dimetiabantur.

7. 12. Cum essent numero brevis,
paucissimi et incolae eius.
Ebrui; cum essent homines
numeri i.e. numero pauci,
pauci, et incolae in ea
seu adventu tantae regionis
Chanaan.

7. 14. Non reliquit hominem
more eis. Ebrui melius vestitur;
non permisit se non acquiescit.

not. versus 12. 13. et 14.
Abraham Isaac, et
Jacob cum suis familiis
despicunt.

281
f. 15. Nolite tangere Christos meos
i.e. uictos meos, et in prophetis
meis nolite malignari. Nos
Deus in hoc versu inducitur loquens,
et prohibens, ne quis presumat,
patriarchas ledere; dicuntur
autem Christi seu uicti, non obquam
quia oleo sacro, quo sacerdotes,
prophetae et reges delibuti fuerant,
sed quia uicti, sed quia
sacerdotum munere et prophetico
spiritu excellerebant.

f. 16. -- omne firmamentum sanis
contrivit. Ebruis; ~~omnem~~ bac
omne baculum seu sustentaculum
sanis contrivit. not. metaphora hae
baculi a sustentaculo ducta haec
infrequens in Scriptura occurrit.

f. 17. Misit ante eos virum
per quem venundatus est Joseph.
not. Vir, quem divina providentia
in Aegyptum ante filios Jacob
misit, erat utique iste Joseph.

f. 18. -- ferrum pertransiit anima
eius. Ebruis; in ferro venit anima
eius i.e. vitam suam in ferro
seu vinculis agere coactus est.
anima pro vita ab Ebruis frequenter
usurpatur.

f. 19. Donec venires verbum eius
i.e. verbum prophetium, quo spacia
erat interpretatus.

4. 36. Et percussit omne primogenitum
in terra eorum, primicias omnis
laboris eorum. Ebrus; et percussit
omne primogenitum in terra eorum,
primicias fortitudinis eorum.
not. Fortitudo hic pro potentia
generandi accipitur.

4. 41. -- abierunt in sicco fluxina
Ebrus: ~~abierunt~~ aque processerunt
aque, in sicco flumen ie.
in sicco in arido loco flumen
modicissimum emanavit.

4. 43. -- labores populorum possederunt. not
labores pro fructu laborum eleganter hic
ponuntur.

4. 44. ut custodiant justificationes eius,
et legem eius requirant. Ebrus; ut
custodiant decreta eius, et leges eius
observent. not. Ebrus ad finem
hujus Psalmi 11337 alleluia adjungit.

L.

Psalmus CVI. juxta vulgatum.

Confitemini domino quoniam bonus... quis loquetur

L.

argumty. Ebrus sua et ratum
suorum delicta confitentur; et
residua in Babylonia, ~~facto~~ cum suis fratribus
in Jerusalem congregari, a deo ~~pluribus~~
Interpres plures hunc Psalmum in
ipsa adhuc totius populi captivitate
fuisse concinatum putans, a
quorundam ^{ex} sententia parum absumo

L.

V. 1. Confitemini Domino, quoniam
 bonus est Dominus: Alleluia ab
 initio seculi.

V. 4. Memento nostri Domine in
 beneplacito populi tui, ~~et visita nos~~
 secundum bonam voluntatem
 Dominus: memento mei Domine
 in beneplacito populi tui
ie in bona voluntate, qua
 erga populum tuum afficeris,
 visita me in salutari tuo
not seu salute tua. not
 de re calmeto Syrus, arabes,
 aquila, Symachus, atque Theodotion
 cum LXX, et vulgata legunt
 memento nostri visita nos,
 at Chaldeus cum Ebrido consentit.

V. 5. ad videndum in bonitate
 electorum tuorum, ad loquendum
 in laetitia gentis tuae, ut
 lauderis cum ~~hoc~~ hereditate
 tua seu juxta ebridum ad
 glorificandum nomen hereditate
 tua. ie visita nos salutari
 tuo, ut videamus felicitatem
 electorum tuorum in Jerusalem
 congregatorum, ut loquamur
 in laetitia gentis tuae, et
 eiusdem laetitia confordes,
 ut gloriamur nos cum vel laudes dicamus cum
 populo tuo, qui est hereditas tua.

V. 7. ~~Et~~ --- et irritaverunt
 ascendentes in mare, mare rubrum.
 Dominus: et restiterunt seu refractarii
 fuerunt juxta mare in mari
 rubro. ie refractarii erant

285
Juxta mare, dum Moysi exitum
de Egipto sperare exprobrarent, ipse
in mari denique, dum forte ~~ipse~~
in Deum ~~non firmati~~ fide non
satis firmati sibi de periculo
mortis ^{mala} ~~mala~~ ^{timuerunt}.

¶. 13. Cito fecerunt, obliti sunt quicum
eius. Et dicitur; festinarunt obliti
sunt quod est festinanter obliti sunt
non sustinuerunt consilium eius
est. non expectarunt patienter
donec Deus consilia bonitatis suae
erga eos exaceretur.

¶. 14. Et concupuerunt concupiscentiam
in deserto est in prosa ebraica,
vehementer concupuerunt, nimirum
carnes quod

¶. 15. -- nihil saturitatem in animas
eorum. Et dicitur; nihil maciem

¶. 17 in animas eorum. est.
non permisit Deus, ut carnes inordinate
a populo petito ipsi ad sanitatem
et vigorem corporis proficerent.

¶. 17 metaphorice nauseam quoque
ingerentem vel distentionem significare
potest, eoque utraque corporis pinguedini
valde sit noxia. Forte per transpositionem et alternationem
litterarum hoc vox idem significationem
vocabuli N 71 tenet, quod desinit in simili occasione
num. ii. 20. est fastidium a radice
¶. 17. est. est. est.

286.
v. 17. Aperta est terra, et deglutivit
Dathan, et operuit super
congregationem abiron
ie. operuit familiam totam
Abiron. not. in hoc et
sequenti versiculi hiprois,
quo Numer. 16. narratur,
¶ mentio fit.

v. 19. Jecerunt vitulum in
Horeb, et ad ie. ad radices
montis Sinai vel Horeb; et
adoraverunt sculptile, juxta
ebrium fusile וְעִבְרִים idolum.

v. 20. Et mutaverunt gloriam
suam in similitudinem vituli
comedentis foenum. not. Venus
Deus gloria populi sui est,
hanc gloriam dereliquerunt,
et similitudini seu figmento
fusili ~~et~~ vituli ex auro
fabricati supplices facti sunt
ebrii. appositum comedentis
foenum populi multitudine
perspicue ~~ex~~ exaggerat.

v. 23. Si non Moyles electus eius
presides in confectione in
confectu eius. ebrius clarius
verbi potest: Si non Moyles
electus. Eius presides seu
mediatorem se et constituit
contra in confectu eius
contra iram seu interitum
populi.

וְעִבְרִים

v. 29. Et initiati sunt Beelphegor, idolo
et comederunt sacrificia mortuorum.
~~Et~~ ~~not.~~ per sacrificia mortuorum
illa intelligantur, quo in Adonidis
honorem fiebant. vid. Num. 25.
Chaldam.

30. Et Meris Princeps et placavit,
et cepavit quosdam. v. 31. et
reputatum est ei in supertiam in
generationem et generationem. ~~Et~~ ~~not.~~
Et Meris Princeps et digudicavit,
et cohibita est plaga. vid. Num. 25.
Et reputatum est ei in justitiam
in generationem et generationem
operum hinc supertio reputat
est admittit, sacerdotium persequitur, quo
familia Princeps fuerat devotanda.
vid. Num. 25. 20. v. 2.

v. 32. Et irritaverunt eum ad
aqua contradictionis, et vexatus
est moyses propter eum, et v. 33.
quia exacerbaverunt spiritum eius,
et dirigitur in labiis suis sen
justa ebdum remere effutivit
de labiis suis N. 22 vid. Num. 20. v. 2.

v. 34. 39. -- et fornicati sunt in
adiversionibus suis. ~~not.~~
idololatria in stylo scripturae scripturae
fornicationis nomine donatae.

v. 29. -- et
multiplicata est in eis
tristitia. Et not. et
irruerit in eos plaga.

f. 47. Salvo fac nos Domine
 Deus noster, et congrega nos
 de nationibus. *not.*
 Est hoc petitio residuorum
 in Babylonia captivorum, qui
 populo Israel & in Ierusalyma
 post diuturnam servitutem
 de novo congregato, feliciter
 adunari exortant. Eadem
 verba psalmis. i. 116. inscribuntur
 in cantico, quod in translatione
 archi fuit celebratum. Ad
 manifestum est, ~~sed~~ ea cantico
 illi ob rerum et temporis
~~con~~ rationem nequaquam
 convenire, ac proinde per
 prophetam aliamque
 prophetam cantico fuisse
 adjecta. in hoc autem psalmo
 propriam hanc verba occupant
 sedem; prout ex psalmi
 argumento perspicuum fit.

Psalmos CVII. iuxta vulgata. job.
Confitemini Domino quoniam bonus, et medicans, qui

arguit. Et de Babylonica servitute
reducas gratias Deo referens,
quod eos a malis ingentibus liberaveris;
mala autem, quae in captivitate
perrepsi sunt sub imagine tristissimam
in hac vita calamitatum, puta
erroris per horrendam solitudinem,
morbi lethalis, famis, carceris,
et semperstantis aequae periculi maritimi
et enumerant. Decantari a
duplici choro conveniens hic psalmus
cum intercalari versiculo: confiteatur
Domino misericordiae eius, et mirabilia
eius filius hominum, qui quatuor
vicibus occurrit. In Jesu
mystico Patres hunc psalmum tanquam
vaticinium futurae liberationis
ab ignorantia, concupiscentia et
peccato intelligunt.

¶.

¶. 3. Et de regionibus congregavit eos,
a solis ortu, et occasu, ab aquilone
et mari. not. Iniqua verum dispersa
erat natio ebraica, Babylonicis
servitutis iugo pressa, porro notari
meretur, quod in hoc versiculo
plaga meridionalis per mare dicitur
significetur, quo tamen alias plaga
occidentalis in stylo scripturae exprimitur.
Chaldaeus locus meridionale ipsius maris
intelligendum esse putat. Calmeto ea sedet
opinio, quod nendum ebraeus in

hoc vocabulo mare \square per se
 fuerit, ac sciendum esse
 $\text{I} \text{B} \text{I}$, quod indicat dextram,
 seu plagam orientalem, meridionalem.

$\text{v} \cdot 4 \cdot 5 \cdot 6 \cdot \text{et} \cdot 7$. allegoriam continent
 ab errore viatoris per loca
 horrida et inuia, in quibus
 viator errabundus fame et
 siti torquetur.

$\text{v} \cdot 8$. Confiteatur Domino misericordiam
 eius, et mirabilia eius filius
 hominum. Ebrus: Confiteatur
 Domino misericordiam eius, et
 mirabilia eius erga filios hominum.

$\text{v} \cdot 10$. Sedentes in tenebris et
 umbra mortis, vinclos in mendicitate,
 et ferro seu iuxta ebrum,
 vinclos \square afflictione, et ferro
et ferro seu vinculis afflictionis.
 Ebrus enim ~~ne~~ frequenter utrumque
 nomen in statu absoluto ponit,
 cum ~~taen~~ alterutrum eisdem nomina
 in statu regimini sit quod
 sensu intelligenda. not. sit
 allegoriam a senatore carceris
 deducunt \square ebrus, ad servitudinis
 suo conditionem determinam,
 magis exaggerandam.

$\text{v} \cdot 12$. Humiliatum est in laboribus
 cor eorum, infirmati sunt nec
 fuit, qui adjuvaret. Ebrus verbi gratia:
 deiecit labore cor eorum,
 ceciderunt, nec fuit, qui adjuvaret.

no. Nasum suum servilem in
 Babylonia cum miserima mancipiorum
 vilissimorum sorte comparans in mancipia
 Ceteris oneribus de non ferendis
 destinata, ~~onere~~ ~~favore~~
 et onere videre in terra profusa,
 quin vultus hominum miseratione
 factus manus ipsis alleviantem
 videat, talia inquam mancipia
 in sui comparationem Ebroi captivi
 ducunt.

¶ 17. Superis eos de via iniquitatis
 eorum propter injustitias eorum
 suas humiliati sunt. Ebrois:
 Multi propter viam flagitiorum
 suorum, propter iniquitates suas
 affliguntur seu afflicti sunt.

□ 317

¶ 18. Omnem escam abominata est
 anima eorum, et appropinquaverunt usque
 ad portas mortis. nos. fastidium
 et abominatio cibi huius sumitur
 pro morbo gravissimo, cui suam
 allegorice servitutem Ebroi comparant,
 morbum puto Ebrois indicare
 velle, qui ex animi languore
 et gravi tristitia oriri solet,
 hoc enim de laborantes morbo, omnem
 certe abominantur cibum.

¶ 20. Misit verbum suum, et sanavit
 eos, i.e. dedit mandatum suum
 seu verbo mandati sui sine pharmacia
 sanavit eos. nos. In sensu mystico
 verbum Dei substantiale intelligendum est,
 quo deus genus humanum a languoribus
 suis sanavit.

292.
f. 23. Qui descendunt mare in
navibus ^{sed} not. ad aliam ebrii
modo transeunt allegoriam, qua
miseriam suam vivaciter describere
conantur, quod quidem allegoria
usque ad versum 37i. continuatur.

f. 25. Dixit, et petitis furores
procella ^{et} ebrius; Dixit sen
mandavit deus et excitavit
ventum procella i.e. ventum
ingentem.

f. 26. ascendunt usque ad caelos,
et descendunt usque ad abyssos ^{et}
i.e. fluctus a vento agitati
ascendunt usque ad caelos,
et descendunt usque ad abyssos,
i.e. infima ~~partes~~ maris ~~per~~
descendendo perunt.

f. 27. Turbati sunt, et moti
sunt sicut ebrius ^{et} ~~obstucuerunt~~
In gyrum se moverunt,
et ~~removerunt~~ vacillarunt,
venae terrore et desperantiae
corrupti.

תורבו וזעזעו

והתעוררו

f. 29. Mandavit procellam eius
in auram. Ebrius; Mandavit sen redezit
procellam eius in silentium.

והשקט

f. 30. et deduxit eos in portum
voluntatis eius, i.e. in portum
ab ipsis exortatum, ubi quidem
Jerusolyma intelligitur.

4.32. Et exaltes eum in ecclesia
plebis, et in Cathedra Seniorum
Laudent eum, i.e. Seniores optimates
populi in Cathedris suis, populus vero
in conciliis suis exaltet
Deum.

4.33. Posuit flumina in desertum
et exitus aquarum in sitim.
not. intelligenda haec sunt de
maledictione, qua Deus soluta
populi sui captivitate, Babyloniā
percussit juxta vaticinium Jeremias C. 25. 12.
regio enim Babyloniā antea
fertilis et amoenā, facta est
sterilis et desolata, ac horrida,
quasi aquarum fecunda humiditate
carens.

4.35. Posuit desertum in stagnum
aquarum et in not. hoc versiculo
psalmista aperit, benedictionem,
qua olim Babylonia gaudebat,
in Judāam, quae captivitatis tempore
fere desolata fuit, a des fuisse
translatam. videtur ~~de~~ haec
metaphorica ab humiditate terra
ducta, ad eius fertilitatem indicandam,
sicut supra, ad eius sterilitatem
terra non fructuam metaphoram
a fluviorum obstructione et siccitate
desumptis.

4.37. -- fecerunt fructum nationis.
Ethiops; fecerunt fructum geminis
i.e. fructus geminantes de terra sibi
collegerunt.

v. 39. Et pauci facti sunt, et
 vexati sunt a tribulatione malorum
 et dolore. not. not. Israelitis
 sub iugio Chaldaeorum imperio
 ad exiguum numerum sunt redacti.

v. 40. Effusa est contemptio
 super principes, et errare fecit
 eos in in~~ima~~ inuis, et non
 in via, not. Intelligenda
 hoc sunt de ~~capitibus~~ Indorum,
 quos deus acriter castigavit
 Nabuchodonosor et Balthazar.

v. 41. -- et posuit sicut oves
 familias, i.e. eorum familias
 sub imperio Babilonico immanitas
 propea vagar gregum gregis
 orum succundavit et auxit.

v. 43. Quis sapiens et custodiet
 hoc & i.e. et memoria retinebit hoc.

Psalmus CVIII. Paratum cor
 meum deus, paratum cor meum. + iuxta vulgat. 107.

Nota. Psalmus hic concinatus
 est quoad primos sex versiculos
 ex fine psalmi 57. iuxta vulgat. 56.
 quoad reliquos versus ex
 psalmo 60. iuxta vulgat. 59. Huius
 psalmi argumentum potissimum
 supra ad psalmum 60. vide.

+ et non in via, ubi non erat
 via, metaphora hoc
 significat, deum omnibus
 conatibus et consiliis
 principum Indorum infensum
 restitisse in omnem ad
 prosperitatem ipsi viam
 moluisse.

Psalmos CIX. *justa vulgata. 109.*
Deus laudem meam ne tacueris

argum. In sensu historico David
terribiles minas son, et malorum
mississimorum vaticinia vel contra
Achisophel vel contra Doeg idumum
profert, ac de sui miserima
vita eandem suam conditione, in
quam captivum hostium suorum
furore redactus fuit, conqueritur.

In sensu elatiori misit et
vaticinia malorum et Judam
modicorem respiciunt, gemitus
vero ob calamitatum copiam,
ad D. Cham a Judaeis seipsum
habitu, est referendus.

Synagoga moderna hunc ipsum
Psalmum contra Christianos recitat,
et persecutores suos. Ecclesia
Christiana eadem usque fuit in
depositione episcoporum, et
prohibitione excommunicatione illorum,
qui bona ecclesiae rapuerunt.
Superstitio autem hunc psalmum
ad fines desegendos abutitur.

Ps. Deus laudem meam ne tacueris,
Ebreus: Deus laudis meae ne
tacueris i.e. Deus, quem laudare
unice desidero, ne ad cuius
laudes assidue decantandas ope
me sileas, ne sileas, et ne
causam meam derelinquas, dum
hostes mei calumnias me impetunt.

v. 6. Congruue super eum peccatorem
 et diabolus pres a dextris
 eius. Abusus: Profice ei peccatorem
 nempe iniquum iudicem; et
 adversarius pres a dextris eius.
not. Per adversarium intelligendus
 est accusator i huius enim
 erat olim, a dextris
 accusandi stare.

v. 7. -- oratio eius fiat in
 peccatum ie. precibus suis
 iudicem non solum ad misericordiam
 non ~~flectat~~, sed magis ad
 iracundiam irrisit.

v. 9. -- episcopatum eius
 accipiat alter. not. per
 episcopatum ~~notus~~ dignitas
 intelligitur talis, quo jus
 infringendi alium ~~in~~ rationem
 tribuit. $\pi\pi\pi\pi$

v. 10. Nutantes transferantur
 filii eius, et mendicent, et
 eiciantur de habitationibus
 suis. Abusus: vagari vagentur
 ie. ubivis sine ulla requie
 vagentur; filii eius, et $\pi\pi\pi\pi$
 mendicent, et quorant
 ex desolationibus suis
 ie. ex ruina suarum habitationum
~~procedentes~~ egredientes quorant
 elemosynam.

v. 11. Scrudetur foenerator substantia
eius. Chodus: colligat foenerator
omnia, quae ipsius sunt.

וְכִי

297

v. 12. Fiant nati eius in interitum,
in generatione una deletur nomen
eius. Chodus: fiat prosperitas eius
in redditionem, in generatione
altera deletur nomen eius ie
in generatione sequente oblivioni
traditum jam sit nomen eius.
not generatio sumitur pro aere
vel certa hominum aetate, qua
proterlapsa, nova suadit succedit
generatio, seu nova hominum
series in terra conspicitur.

v. 16. -- et persecutus est hominem
inopem et mendicum seu iuxta Chodus:
afflictum et pauperem; et compunctum
corde ie mortificaret ie persecutus
est hominem pauperem et afflictum,
et corde contritum seu iustitia
Eaquestem ad mortem usque.

+ Chodus: ad mortendum

וְכִי

v. 20. Hoc opus eorum, qui detrahunt
michi apud Dominum Chodus:
Hoc opus seu haec merces operis
eorum, qui adversantur mihi,
a Domino, ie. a Domino retribuetur
hostibus meis ea merces, de qua
in precedentibus versiculis fuit
sermo.

v. 23. Sicut umbra de, quae
 declinat, ablatum sum, et
 excussum sum sicut locusta.
 id est sicut umbra declinans
 evanesco miseris consumptus,
 et excussum sum sicut locusta.
 Chaldaeus vertit: vagabundus sum
 sicut locusta, et agitator
 quasi locusta, quod a vento
 circumferitur, et de loco in
 locum transiit. not. David
 hoc de se dicere potuit, dum
 a Saulis persecutionem fugitans,
 extrorsis et profugus a patria,
 in nemoribus abditis asylen
 sibi quiescit.

v. 24. --- caro mea imbuta est
 myrror oleum. Ebdus melius
 vertitur: caro mea emaciata est de
 pinguedine, seu defectu pinguedinis.

v. 27. Et sciant, quia manus
 tuae hoc, et tu domine fecisti
 eam. not. manus puniuntur metaphorice vel
 pro percussione, vel sanatione
 malorum, quod deus inflavit Davidi;
 uterque sensus ~~possit~~
 eque faciliter admittit, ~~not.~~ anteriori, autem
~~pro percussione~~ Chaldaeus
 suffragatur.

v. 31. Quia adhibuit a dentibus
 pauperis, ut salvam faceret
 a persecutoribus animam meam.
 Ebdus: -- ut salvam faceret

a iudicantibus animam eius. i.e.
 Deus a dextris pauperis adhibet,
 ut ^{ei} vitam salvaret, quam iudices iniqua
~~su~~ tollere sententia praebebant.
 nos. hoc metaphorice dicta sunt,
 atque Dei subsidium, quo David
 in suis persecutionibus ~~prole-~~
~~fectus~~ ~~est~~ ~~in~~ ~~pro-~~ ~~le-~~ ~~fect-~~
 prolefectus est, eleganter exprimentes
 alluditur in hac metaphora
 ad veterum morem, qui in suis
 iudiciis ad dextrum rei latus non dextrum
 accusatorem, sed ad vocatum spectaverunt.

¶ **Psalmos CX.** juxta vulg. 109.
 Dixit Dominus Domino meo.

argunt. Integrum hunc psalmum
 de Jesu Christo esse intelligendum,
 ex nimo versiculo patet, agitur
 enim in toto psalmo de Domino + eodem
 Davidis, qui ~~qui~~ a dextris Dei
 sedente, sacerdotum secundum ordinem
 Melchisedech & manus fulcrum hae
 nationes ~~pro~~ iudicante. Salvator
 et magister veritatis ex hoc isto
 psalmo argumentum pro se
 desumpsit, cui, quid responderet,
 responderunt Iudaei. vid. math. 22. 42.

¶ **V. i.** Dixit Dominus Domino meo
 nos. verba hoc Davidica sunt,
 ipsa adeo veteri Synagoga, dum a
 Jesum Christum de eisdem d. perentem audiret,
 nequaquam refragante. Prophetico

300-
 enim impulsus Spiritu, vaticinium hoc
 pro protulis longe illustrius, quod
 Pater coelestis Dominus ac Deus
 filio filium suum. Dominum
 Davidis, in terras mittendum
 veritate redemptionis opere
 ad dextram suam sed collocatus
 Pater nomine ineffabile
 Filius autem nomine
 insignitur, quod nominum
 varietas ~~quod divinitatem~~
 quo nomine ^{hanc} per ~~aliquem~~ seu
 personam nobiliores in scriptura
 denotantur. At nequaquam
 ad labefactandum de Filii divinitate
 dogma hęc nominum varietas
 potest servare; Ipse enim
 Pater nomen ~~Adonaj~~
 frequenter sibi in scriptura voluit
 imponi; accedit, quod Filius
 in hoc psalmo ~~et~~ quoad naturam
 humanam potissimum consideretur,
 cuius respectu minor utique
 Pater est, ~~et~~ ideoque
 nomine minus illustri, quam
 illud ineffabile ~~est~~
 appellari possit.

Donec sonam inimicos
 tuos scabellum pedum tuorum
 Particula donec in stylo
 scriptura non semper finem rei,
 de qua sermo est, significat
 no fundamento huius asserptionis
 aperta ibidem prostant exempla
 morem veterum ~~quos~~ iugatos sibi hostes
~~ad~~ scabelli in partibus suis
 submittebant, ~~hostes~~ historia
 senem carere finis.

+ ad quem ~~psalmista~~
 aludat,

301-

4.2. Virgam virtutis Iud emittet
Dominus ex Sion, dominare in
medio inimicorum suorum. ~~quasi~~ quasi dicitur
virga virtutis seu Septem 7.27
fortitudinis Iud ie fortissimum
inexpugnabile regnum suum
ex Sion sine ~~in~~ ex
Iudaea exordium sumpsit et
Dominus ~~factus~~ coelestis Pater coelestis
inde regni sui quasi ex centro aliquo
regni sui amplitudinem est,
diversus.

4.3. Tecum principium in die
virtutis Iud in splendoribus sanctorum
ex utero ante Luciferum genui te.
Ebrus ~~non~~ et Chaldeus ~~de~~ nultum
differunt a vulgata etate XI.
Ebrus a Glasio, cuius versio
non inepta esse videtur, ita redditur:
Populus tuus devotionum ~~in~~ in decoribus
sanctitatis in die et fortitudinis
Iud in decoribus sanctitatis, seu Sanctuarium,
ex utero auroris ros juventutis
Iud est. Evolutio droxi Glasio haec est:
Quemadmodum ros mirabili ac invisibili
ratione quasi ex utero auroris
ascitur, ita virtute coelestis
verbi copiose nascitur vegeta
Mosis juventus, per quam populus
ille devotionum seu populus voluntarius
~~in~~ in decoribus sanctitatis
sacrificans intelligitur. Dies
fortitudinis metonymice pro roso
debet accipi tempore, quo deus ~~con~~ con virtute
et efficacia verbi sui populum ~~non~~ non sibi
novum juventutem illud voluntarie

sacrificantem elegit. Pro Decoribus in decoribus
 porro Sanctitatis ebrius dque
 admittit in decoribus Sanctitatis,
 per quod metaphorice intelligenda
 est perfecta ecclesia venusta,
 quod se christo. profan, sine
 macula et ruga immaculatam
 offert. not. 1. Metaphorice
 tam audacis atque obscuri
 genus ebrius familia est,
 quam nobis in solitum, et
 captu difficile. not. 2.
 Causo Muis contendit,
 ebriam immaculata parumper
 punctum dispositione ad
 versionem vulgata, et Tur
 LXX. flecti posse.

4. 4. Juravit Dominus et
 non revertetur eum. Tu
 es sacerdos in eternum secundum
 ordinem melchisedech. Not.
 Tres sacerdotum ordines in
 scriptura nobis occurrunt;
 ordo scilicet sacerdotum pro alter patrifamilias et
 regi alleg primogenito, et alter
 Levito convenit. Melchisedech
 utroque rex non secus ac
 patriarcha vetus Jo, sacerdotum.
 munere fungebatur; hunc
 sacerdotale munus comuni populorum
 consuetudine erat inductum.
 Levito autem excluso Buben
 propter scelus ruben primogeniti.
 speciali Dei electione ad

+ tanquam patrifamilias

sacerdotii culmen sunt erecti.
 I. Chus autem sacerdos secundum
 ordinem melchisedech duas notissimas
 propter causas dicitur. I. Quia
 melchisedechus sine quo Pater
 matre id est sine omni generatione
 in scriptura legitur, figuram I. Chi
 qui in veris neque Patrem, neque
 communi hominum more matrem
 agnovit, verbere expressit. II.
 Quia melchisedech I. Chi. suum
 corpus et sanguinem sub panis
 et vini speciebus offerens Tyrius
 fuit, dum panem et vinum
~~offerens~~ ostendit. vid. epist. ad corinthios. c. i. m. f.

H. 5. Dominus a dextris suis congregat
 in ira suos & reges. not. I. Iuxta
 primo versiculo Christus ad dextram
 Patris sedet, nunc Pater ad
 Filii dextram ~~sedet~~ nobis exhibetur
 Hieronimus et Augustinus ex hoc quinto et
 primo versu Patris et Filii
 equalitatem demonstrant; sicut dum
 enim Filius ad dextram Patris
 et Pater ad dextram Filii sedere
 ostenditur, equalitas utriusque quoad naturam deitatis
 comprobatur. not. 2. verba
 illa; congregat in ira suos reges,
 ad Patrem sive ad Filium referri
 possunt; at ea, quae sequuntur,
 ad Filium specialiter pertinent;
 Pater enim repante Evangelio
 omne iudicium dedit Filio, nec
 Pater iudicat quemquam.

204.
v. 6. Judicabit in nationibus,
implebit ruinas, conquassabit
capita in terra multorum.
Ebrus: Judicabit in nationibus,
~~in~~ implebit cadaveribus
~~supra~~ terram, conquassabit
caput super ~~regnum~~
terram multam & i.e. juxta
chaldum conquassabit capita
regum in terra multorum
inhabitantium ~~omn~~ terribilia
hæc vascinia persecutores ecclesie
hostesque divini nominis
reprimunt, qui ~~hæc~~
gravissimam partem jam
senserunt, partim autem
in die judicii magis adhuc
perferent vindictam.

v. 7. De torrente in via bibet.
Mortera exaltabit caput.
note In stylo scripturæ metaphonico
~~notandum est~~
aquæ plerumque afflictiones
et dolores significant, hinc
dantesur torrentem in via
occurrentem, afflictiones
et dolores intelligunt, quod
nostri causa J. Chri. in
sua via id est, vita sua
est per seipsum, propter quod vesp. Quis
Deus exaltavit illum
et dedit illi nomen, quod est
super omne nomen.

[Handwritten signature]

Psalmos CXI. juxta vulgatam
110. Confitebor tibi Domine in toto corde.

argumto. gratiarum actio Iudaeorum,
qui ex Babylonia in patriam reversi
sunt, commendant Dei magnitudinem
potentiam justitiam et veritatem.
Psalmus hic acrostichus est, ~~et~~ non ita tanquam, ut
littera ~~tanquam~~ alphabetica non
nimis semper versiculi locum tenet,
sed ~~et~~ medius ~~inter~~ quosque inserta
est versibus; hinc psalmus ^{hic} duodecim
versibus constans, viginti
duo membra complectitur, quorum
singulae litterae in ordine alphabetici
notata notantur.

V. i. Chorus huic versui alleluia
admittit. Confitebor tibi Domine
in toto corde meo, in consilio
justorum, et congregatione. Chorus:
confitebor tibi seu laudabo Te
Domine in toto corde meo in
arcano justorum, et congregatione,
id est in privatis et publicis Iudaeorum
congregibus. not. Iudaei in
Stylo scripturae V. Iusti vocantur,
quia prout christiani ab apostolo
in stylo scripturae N. T. sancti dicuntur,
quia justitiae autem et sanctitatis encomium
ob religionem, quam suam professi,
justissimam et sanctissimam, ~~et~~
ipsis fuit attributum.

110. 305

110?

v. 2. Magna opera Domini exquisita
 in omnes voluntates eius. Ebraeus:
 magna opera Domini quosita
 apud omnes voluntates eorum
 i. e. quosita et exoptata ab
 omnibus, quorum voluntates
 seu desideria erga eadem opera
 Dei feruntur. Elipsis relativi
 simul et verbi hunc versum
 admodum reddis difficilem ~~est~~,
 hanc autem elipsin ~~non~~ ~~potest~~ pari modo
~~supplenda esse~~ ~~supplevit~~
 Chaldus. nos. Per opera
 Domini opus potissimum redemptionis
 ex babilonica servitute esse
 intelligendum duco.

v. 3. Confessio et magnificentia
 opus eius. Ebraeus: gloria
 et decor opus eius i. e. opera
 eius sunt gloriosissima, et
 pulcherrima.

v. 4. Memoriam fecit mirabilium
 suorum i. e. educendo nos de
 babilonica miseria in memoriam
 restauravit mirabilia ~~suorum~~
 et beneficiorum, quibus olim
 Patres nostros in exitu de
 egipto affecit.

v. 5. Escam dedit vimentibus se
nos. Ea, quae in hoc et sequenti
 leguntur versiculo, ~~et~~ ad
 Iudaeos de babilonia redires dicitur,
 ac ad Patres eorum de egipto
 exeuntes commode potest referri.
 Escam quod attinet, defuit illa

partibus eorum in deserto, ipsi
vero babilonia captivitate defuisse
ex psalmo 105 innotescit, ubi legitur,
esuriens et sitiens, anima
eorum in ipsis defecit.

¶. 6. virtutem operum suorum
annuntiabit populo suo. Versus
secundus et argumentum psalmi melius
assequitur, dum vertitur: virtutes
sive fortitudinem operum suorum
ostendit populo suo.

¶. 7. Opera manuum eius veritas
et iudicium i. e. a veritate et iudicio
maxime commendatur et fidelia
omnia mandata eius. Versus pertinet
potest; stabilia firma omnia
mandata eius.

אֱמִינֵן

¶. 10. Inisium sapientie timor
Domini, intellectus bonus
omnibus sapientibus eum. Versus:
intellectus bonus omnibus
sapientibus ea respice elipsum, quod
timor Domini suggerit sapientia.

¶. Psalms CXII. Juxta vulgatum. iii.
Beatus vir, qui timet Dominum.

¶. Arguitur. Describitur in hoc psalmo
iusti felicitas timoris Deum,
et diligentis proximum.

¶. 3. iustitia eius manet in seculum
seculi i. e. proeminet merces iustitie
manet in seculum seculi.

¶. Versus. ab initio
huius psalmi Alleluia
legitur.

Psalmos CXIII. juxta vulgop. iijz.

Laudate pueri dominum, laudate p

argumty. Psalmista dei magnitudinem,
potentiam providentiam, et omnipotentiam
laudat. Iudei hunc psalmum et quinque
quem ~~cum~~ sequentes, ~~et~~
magnum + alleluia vocant, eoque
nocte paschali manducato azao
solemniter canunt. #

3.09
+ vid. Valentia apud le Blanc.

Hinc psalmo ab initio
et sine alleluia apponitur.

Fi. Sclb. Quis sicut dominus deus noster,
qui in altis habitat, et humilia
respicit in coelo et in terra.
Et Quis sicut dominus deus
noster, qui exaltavit sedem se,
ut sedeat, i.e. qui exaltavit
sedem suam et se demittit, ut
videat in coelum, et terram.

Not. Per hanc antropomorphis figuram
elegantem divini providentis simul et magnitudinis
exhibetur imago.

Psalmos CXIV. juxta vulgop. iijz.
In exitu Israel de Egipto.

argumty. Psalmista miracula
in transitu maris rubri et Jordanis
sahara vivacissimo recenset psalmo.
Ejus in octo versibus hunc psalmum
concludit, vulgata autem, LXX.

Syrus alique et octodecim alios
superaddunt versus, qui apud Ebraeos
et chaldios psalmum ad iijz. constituent.

310.
F. 1. In exitu Israel de egipto,
domus Jacob de populo barbaro.
ie. cum exiret de egipto, + Israel
domus seu familia Jacob de
populo barbaro 1:3. Gen.
Barbara loquente ~~per illud~~
~~Hebraei in linguam quam non~~
~~novit, audivit.~~

F. 2. Sana est iudea sanctificatio
eius. Israel possessas eius
Ebrus; factus est iuda sanctuarium
eius. Israel dominia eius
ie. iudei peculiari modo deo
sanctificati & eiusque dominio
subiecti fuerunt. not. i.
Pronomen pro substantivo ~~non~~
obis quod vel ex antecedentibus,
vel consequentibus intrescit,
ponere, in usitatum ebrus;
minime est. not. iudea et
Israel synonyma & hii loci esse,
verosimile est. licet Calmetus
cum alia huiusmodi exempla
in scriptura non desinat.

F. 7. A facie Domini terra est
terra & ebrus a facie Domini
contremisce terra.

V 7 N 7317

Psalmus CXV. iuxta vulg. ii. d. continet.
Non nobis Domine, non nobis

argumt. Palmista Deum rogat,
ut gloriam suam contra idololatriam
vindict, atque Israelitas hortatur,
ut in Domino confidant, pollicitus,
sive, ut largissima benedictione

a deo cumulentur.

L.

†. 8. Similes illis fiant, qui faciunt ea,
et omnes, qui confidunt in eis.
ie. Deque sturpidi, insensati, ac
imbecilles fiant, quam ipsa idolorum
simulacra.

†. 9. io. et ii. Domus Israel speravit
in Domino, adiutor eorum et
protector eorum est. †. io. Domus
aaron speravit in Domino. †. ii. Qui timeant
Dominum, speraverunt in Domino.
Ubius loco indicativi ponit
imperativum. Sono triplex
personarum ordo, quem Res ipsi
versiculi comprehendunt, notari
meretur; in versu quippe 9. ad
Israelitas laicos, in versu 10.
ad Israelitas sacerdotes, in versu
denique ii. ad Moyselyros, qui
timebant Deum dicuntur, Palma
verba facit.

†. 14. Adjiciat Dominus super vos
supple omne bonorum genus seu
largam benedictionem.

†. 17. Non mortui laudabunt Te Domine, neque
omnes, qui descendunt in infernum
ebrius; in silentium ie. in silentium
sepulchri. הַיָּמִינִים

~~...~~

Psalmus CXVI. Juxta vulg. ps. 115.

Dilexi, quoniam exaudivit Dominus vocem meam.

Et credidi, propter quod locutus sum a

argenti. Ebrus, Chaldeus,

Syrus, et Hexapla origenis

Psalmum dilexi cum psalmo

credidi conebunt, Chaldeismi,

qui in hoc psalmo occurrunt,

manifeste denotant, et illum

in Babilonica fuisse captivitate

~~et~~ elucubratum.

Psalmista liberationem de captivitate

Bara cum fiducia petiit, ac

si ad tanta mentis alacritate

petiit, ac si annis jam

votis eius benignissimum Nomen,

et ipsa liberationem jam donasset.

Unde de summa gratia liberatione

certissime persuasus, modum

quoque sibi proponit, quo dignas

pro tanto beneficio Deo gratias

persolvere possit. et gravissimi

quidem interpres hunc psalmum

non ~~pro~~ petitionem

sed ~~pro~~ gratiam actionem esse

de pro liberatione jam facta

asperuit, ^{Ecce} si psalmus hic

mera gratiam actio est,

articulus N] et ~~N] N] N]~~

N] N], quo obsecrationis, et ingentis

desiderii notionem asseruit,

quatuor omnino vicibus a

Psalmista usurpantur?

Li.

† nos captivitate sub
 imagine mortis, liberationem
 sub imagine vite desubit
 Psalmista.

f. 1. Dilexi, quoniam exaudies Dominus
i.e. dilexi Dominum, quoniam

313

f. 3. Circumdederunt me dolores mortis,
et pericula inferni circumdederunt me.

Ebrus; circumdederunt me lures
mortis, et angustie inferni seu
sepulchri invenerunt me. not. metaphora
lures & mortis ab auxilio defumitur

f. 4. O Domine libera animam
meam. Ebrus melius vertitur;
obsecro Domine. 777

f. 6. Custodiens parvulos Dominus,
humiliatus sum, et liberavit me.

Ebrus; custodiens simplices Dominus,
attenuatus sum, et salutem mihi
dabit. not. ~~Ebrus~~ quod ultimum
verbum salvabit me seu salutem
mihi dabit. Ebrus לִפְתֹּחַ יְמִינֶיךָ? hoc
verbum characterem poterit simile
et futuri profertur i hoc animadversio
ad firmam argumenti erodationem
supra aliam hanc parum confert.

f. 9. Placebo Dominus in regione
vivarum. Ebrus; ambulabo coram
Dominus in regione vivarum i.e.
in regione, quod libertate fruitur.

f. 10. Credidi, propter quod locutus
sum, i.e. credidi promissis tuis,
propterea locutus sum seu loquar
ad Te amaritudinem animo meo.
Ego autem humiliatus sum nimis.
Ebrus simpliciter; ego humiliatus sum nimis,
not. particula autem per se genuina
contextus deservit, quod cogati rati.

314-1

Ps. 11. Ego dixi in excessu meo,
omnis homo mendax. Ebrius;
Ego dixi in precipitatione mea,
omnis homo mendax, ie dum
anxius horerem ~~de~~ auxiliū humani
expectatione, dixi: omnis
homo mendax, inhumano auxilio
frustra confidit. Ps.

Ps. 13. Calicem salutaris accipiam
Ebrius: calicem salutem Ps.
~~ie calicem~~ Ps. per calicem
salutis, calix gratiarum actionis
intelligitur, quem in festiuitatibus
aliisque occasionibus, in quibus
hostia Deo sacrifico offerebantur,
epotare solebant ebrii.

Ps. 14. Vota mea Domino reddam
coram omni populo eius.
Ps. Ebrius huic versui particula
N 1. obsecro inserta.

Ps. 15. Pretiosa in conspectu Domini
mors sanctorum eius. ie.
Sanctorum vita magis pretiosa est
in conspectu Dei, quam ut
eam inimicorum furori relinquant.

Ps. 18. Vota mea Domino reddam, Ps.
Huic versui eadem particula
N 1 obsecratoria inserta legitur.

In fine huius psalms 117 1337
Alleluia.

L
11

315
Psalmos CXVII: juxta vulgatum
116. Laudate Dominum omnes gentes.
L

Apostolus hinc ad Romanos 15. 11.
hunc psalmum ad notandam vocacionem
gentilium ad fidem christi applicat.
L

Psalmos CXVIII: juxta vulgatum 117.
Confitemini Domino, quoniam bonus est.

Argumentum. Hunc psalmum festo
Tabernaculorum decantari consuevit,
vel mox isto hoc festo compositum
esse, ex versu 25. O Domine salua
me fac, seu Hosanna hac festivitate
cantari solito, atque ex versu
27. Constituire diem solemnem in
Tendensis, seu ex ramis palmarum,
quibus festiva tabernaculorum diem
exornabant Iudaei, salam innotuit.
Invidias psalmista omnes gentes
ad laudes deo dicendas; magnitudinem
periculi, in quo versatus erat, et
atque auxiliu divini, quo liberatus
fuit, potentiam descriptibilem
auctorem huius psalmi, Davidem fuisse
post interuentionem Iphoseth et eadem, phylipponi,
totiusque Israel habentes moderantem,
deaque pro interueneris hanc
ignobiles sentiens. Ceterum
notari meretur phylus huius psalmi,
qui dialogicus seu dramaticus est,
ac modo psalmista modo seritas,
modum populum induit loquentem.
L

Ps. 5. . . et exaudivit me in
latitudine Domians. not.
latitudo opponitur angustis
tribulationis.

Ps. 6. Dominus mihi adiutor
Elidus simpliciter, Dominus
mihi ie Dominus pro ne placet

Ps. 10. Omnes gentes circueverunt me,
et in nomine Domini, quia
ultus sum in eos. Elidus
et iuxta mentem Chaldee elipin
verbi post vocabula in nomine
Domini patitur, quod quia
suppleta, et pro ~~particula~~ particula
quia. ~~particula~~ particula propterea
vel ideo assumpta, Locus
Chaldee talis est: Omnes gentes
i.e. Phylesteei aliique ipsi foedere
iuncti: circueverunt me, et
in nomine Domini confisus
sum, propterea excidi eas.

□ 3 7 2 7 2

Ps. 11. Circumdantes circumdederunt
me ps. Elidus: circumdederunt,
etiam circumdederunt me ie.
artissime circumdederunt me.

Ps. 12. Circumdederunt me sicut
apes, et exarserunt sicut ignis
in spinis, et in nomine Domini
Elidus pro exarserunt ps.
vertendus est, extincti sunt.
Hoc semper Davidis, qui
ingratum apum ferocitatem
infirmam et acriter in ipsum

7 2 7 2

irruerant, velut ignis strumarum,
qui qui ob sabuli, quoniam quod sicut
cuiquid robor, defectum illico
extinguitur, Deo viadice confestim
fuit; in nomine ^{domini} domini confisus
David susceperit et exiit adversarios

V. 13. Impulsus eversus sum, ut
caderem. Evidus: impellendo impulsus
sum, i.e. Fortiter ab inimicis impulsus
sum, ut caderem in abyssum,
malorum.

V. 19. Aperite mihi portas iustitiae
nos. portas iustitiae sunt portas
templi, quae non nisi illis pate-
re debent, qui iustitiam. Previa
sectantur.

V. 22. Lapidem, quem reproboverunt
odificantes, hic factus est in
caput anguli. nos. adagialis
vel parabolica haec locutio est,
et indicat, eum, qui pro nihilo
habebatur, omnium factum esse principem.
Hoc adagium Davidi, quarens
figura J. Chi erat, bene congruere,
negandum haud est, licet antitypo J. Chi
multo perfectius conveniat.
Per caput anguli lapis angularis
et in toto edificio principium intelligitur.

V. 24. Hoc est dies, quem fecit Dominus,
i.e. haec est dies festiva Tabernaculorum,
quam specialiter bonitate fecit Deo.
Emphasis verborum huius versiculi, suspendat
rater.

f. 25. O Domine saluum me fac,

O Domine bene prosperare.

Ebricus: obsecro Domine salua quoso,

obsecro ~~prosperare~~ Domine

proferum fac quoso ~~subintelligere~~

regem David, seu potius

Messiam Antitypum huius regis.

not. Itrahis ista votiva

ita apud Iudaeos more in dicitur

ut demum in formulam gratulariam

transierit, qua etiam Christus

Ierosolymas intrantem populus

Judaicus excepit. ~~Ab hoc~~

Ab hoc ^{verbo} versiculo Hosana

in Cylungia recitandum, primario

vero originem trahere in apertis est.

f. 26. Benedictus, qui venit in

nomine Domini, benediximus

vobis de domo Domini.

not. verba hoc a Levitis

ad psalmistam portas semper

sibi acriori artea presentem,

atque ad populum diriguntur,

cui de domo Domini Levitis

benedicere, sancta necari,

atque a deo exspectare solebant.

f. 27. Deus Dominus, et iluxit

nobis, i.e. propositum et suavem

se nobis proventus et constituit

dien solemnem in cordensis

usque ad cornua altaris.

Ebricus: ligare festum in frondibus vel funiculis

usque ad cornua altaris.

not significat Sumatur pro frondibus,
seruus erit, celebrare festum tabernaculorum
frondes viuides ligando, ~~et~~
circumferendo ~~ad~~ ~~cornua~~
Legi ~~reservantur~~. Si vero ~~non~~
pro funiculis accipiantur, festus
erit, ligare victimam festi
funiculis, usque ad cornua altaris,
donec sacrificaveritis eam, et
effuderitis sanguinem eius ad
cornua altaris. ~~De quo~~ ~~etiam~~ ~~hunc~~
interpretari modum, qui elisae
supplet omnia difficilem, Chaldaeus
tenet.

319
+ usque ad cornua
altaris, quod erant
in quatuor eiusdem
extremitatibus.

Psalmus CXIX. iuxta vulg. 118.
Beati immaculati in via, qui

Juzi potius et assidua meditatione in corde
digerendus magis, quam eruditio pro intellectu
annotationibus illustrandus mihi
hic psalmus videtur. Coeterum
ne omnino huius psalmi interpretationi
desim, quodam & notamina
ex Calaneo excerpta adice
suas. ~~Psalmus~~ Psalmus hic acrostichus
sive alphabeticus, sed ratione quadam
peculiaris. Totus in eo versitur,
ut divinae legis a morem inspirat, eiusdem
suavitatem ac utilitatem comendat.
Auctor mirabili profus arte argumentum suum
ita retrahat, ut in omnibus versiculis
excepto versu 122. legem Dei expresse
nominaverit, variis tamen nominibus,
modo enim vocatur ~~Lex~~ Lex, quod
nomen genericum est, et omne illud

320-
 completibus, quod deus vel immediate
 per se, vel per mediate per alios
 iudicis. Vocatur via 777
 per quam vivendi agendi que
 ratio legi conformis intelligitur
 vocatur testimonium 777
 id quod de legibus cum quadam
 ceremonia sanctis, tanquam facti
 alicuius vel beneficii monuocatis
 dicitur. Vocatur 777 P D divine
 mandatum, quod deus a radice
 777, quod prescribitur normam agendi
 vivendi, et sunt tanquam precepta
 deposita observationi nostris
 commissa. Vocatur 777
 et 777 eloquium, verbum,
 per quod dei iussa, mand.
 et documenta intelliguntur.
 Vocatur 777 iudicia,
 quod significat leges illas, quod ad
 rem publicam iuxta iudicandam
 pertinet. Vocatur 777
 iustitia, quod exprimit equitatem
 in omni dei lege dominantem.

In psalmi deus plura ad sunt
 vestigia, quod Belle danieli congruat,
 et eidem tanquam author hunc
 psalmi vendicent. ego sedens principes, et
 aduersus me loquebantur. Conueber de
 testimonio tuis in conspectu regum
 super senes intellexi.

Psalmus CXX. iuxta vulgata. 119.
Ad Dominum, cum tribularer.

Nota in 15. Psalmos graduales
continua serie sibi succedentes,
ex quibus primum tenet locum
Psalmus CXX. Omnes hi Psalmi
in Hebr. titulo מִצְעָדִים אֲשֶׁר לַיהוָה
canticum ascensionum inscribuntur.
De hac inscriptione varii interpretes
varia sunt commentati. Inter omnia
opiniones, Rysiothecon, et Simeonis
Sarragine solidam, valde probabilem,
argue in isto scripturo מִצְעָדִים אֲשֶׁר לַיהוָה
sententiam adnotare juvat. Ebridi,
quoties de reditu ex Babylonia
in patriam verba faciunt, verbum
ascendere usurpant, canticum
itaque ascensionum, non graduum
vulgo graduum ea de sunt cantica,
quod captivitate vel ad finem
proximum vergente, vel saepius omnino
soluta ab Ebridis decantari solebant.
In hoc systemate interpretatio horum
Psalmorum sponte et naturaliter
fluit; operam itaque perdis, qui alias ^{sempre} futiles quam
subtiliores exquisitas sententias,
ut notionem etimologiae pro Psalmis
gradualibus sibi conparet.

argum. pro Psalmis CXX. Conqueritur
Captivus adhuc in Babylonia Ebridis de
malitia detractorum, ac diuturnitate
exilii.

V. 3. 4. Quid datur tibi, aut quid apponatur
tibi, ad linguam dolosam a 4.
Sagittae potentis acutae cum carbonibus defulcatoribus.
Ebridis: Quid dabit, et quid ad te addet
tibi lingua dolosa i.e., quodnam supplicium
Genus dabit, et ad te addet ~~Genus~~ tibi Deus, i.e.:

vid. I. Eph. 1. 3. 5. 11.
et II. Eph. 7. 5. 6.
et Psalmus 21. Ps.

abundanter interrogabit tibi lingua
 doloso homo :| 4.4. Sagittis vocatis
 acuta cum carbonibus Juniperi.
 i.e. hoc tibi dabit et hoc adjuvet deus
 supplicium, sagittas nempe bellatoris
 acutas, et carbones Juniperi, ~~quem~~
~~ab igne~~ qui ignem in se receptum
 diuurne conservant, quin ab illo
 absumantur. Et not. licet
 hoc puerum determinata species
 metaphorice sit intelligenda, et
 arripitiam tamen ad linguam doloso
 nequitiam castiganda, et maxime
 terrena eidem delicata corporis
 membro sunt, quem enim
 doloris sensum magis auersabitur
 lingua, quam acerbissimum ~~illum~~,
 qui sagittis infixis, carbonibusque
 Juniperi impostis infligitur?

דָּוִד

4.5. Heu mihi, quia incolatus
 meus prolongatus est, habitavi
 cum habitantibus Cedar.
 Ebraeus: Heu mihi ~~quod~~ quia
 peregrinus sum in Mesech
 i.e. in regione ~~mea~~ mesech
 que Iberiam et Armeniam seungit.
 Provincias has nabuchodonosor
 paruisse, ex 4. regi 7. 28. 29.
 patet. Genesio 22. 1.
 habitavi cum tabernaculis
 Cedar. ~~est~~. Theodoro Rege,
 quem Calmetus allegat, non mouit
 a Babylone regio aliqua nomine
 Cedar appellabatur.

בְּרֵי שֵׁנִי

4.6. et 7. Muesum incola fuit
 anima mea, cum quibus, qui
 oderunt pacem 4.7. eram pacificus.

cum loquebar, impugnabant nequitas. Nota 323

~~Ebrus~~ ~~verfus~~ ~~huc~~ ~~modum~~ ~~versum~~
dissimulatio taliter apud Ebrum
venitur. verum ebrus verum
septimum ita habet: Ego pax,
ie homo pacis studiosissimus:
cum loquor, ipsi ad bellum
supple illico prorumpunt. not.
huc proclivitas in Babyloniis
ad cives eturgia per ipsam urbi
elipsin eleganter exprimitur. + ac hodie, quo ebroi
exinde affligebantur,
nequitas

Ps.
Psalms CXXI. juxta vulg.
120. Levavi oculos meos in montes
arguit. Captivi in Babylonia dei
operam petunt, in qua firmam
fiduciam collocant.

Levavi oculos meos in montes, unde
veniet auxilium mihi. not. Per
montes intelligitur Judaea montibus
frequentissima, vel Jerusalem in montibus
montibus superedificata, iudaei
in Babylonia exules, dum orationi
vacabant, nullum Jerusalem vel
com conversebant, mont ex Danielle
patet.

V. 5. Dominus custodit te, Deus Dominus
protectio tua super manum dexteram
tuam. Ebrus; Dominus custodit
te, Dominus umbra tua ad
manum dexteram tuam. ie Dominus
dextro tuo tanquam protectio adspicit.

V. 6. Per diem sol non uret te, neque
luna per noctem. Ebrus no uret
te veriti debet, affliget te. תפף

324
 Sensus est, Judaeos sub protectione
 divinae umbræ munitos, neque a
 solis ortu, neque ab intemperie
 noctis habere, quod timeant
 i.e. ab omni prope calamitate fore
 immunos.

¶. 4. Dominus custodias introitum
 tuum, et exitum tuum ex hoc
 nunc et usque in seculum.
 not. 1. Introitus et exitus
 omnem vivendi rationem phras.
 in scriptura frequenti significatio.
 not. 2. Complexus verborum ex hoc nunc
 et usque in seculum semper & justa
 etiam usque in eternitatem
 ¶. 3. 9. non eternitatem phrasice
 intelligendam, sed longissimum
 tempus significans. Huius
 generis exempla plura in
 scriptura supradicta.

¶. 4. Valuos CXXII, iuxta vulg.
 121. Coelatus sum in his, iuxta
 L.

argum. Captivi Babilonici
 maximum locutio sensum ob
 producit, quem proxima in patriam
 redeundi spes ipsis attulit.
 Hierosolimam brevi ite[m] videndam
 & reedificandam, atque decorandam
 laudibus extollens, atque ut
 eadem saepe iudque omnes
 necessur[us] & deo exorent,
 fervide exortans.

L.

325
#2. Stanzas erant pedes nostris in
abus suis Jerusalem. not. Evidus
participium & Benoni habet, quod
in hoc versu notionem futuri
optime exprimit, ~~et~~ ~~est~~ contextui
assime consonam.

#3. Jerusalem, quae edificatur ut
civitas, cuius participatio eius
in id ipsum. Evidus -- quod sibi
consociata est in id ipsum, i.e.
cuius aedificia continua serie
sibi denuo concedentur. + huius fuisse antea
destruata

#4. Illuc enim ascenderunt tribus,
tribus Domini, testimonium Israel
ad confitendum nomini Domini.

not. ~~Evidus particula enim~~
~~non continet~~ ut genuinum et
contextui convenientem sensum
assequaris, notetur tempus
in futurum transferas necesse est,
quod quidem ~~prophetici~~ ~~indoles~~
facile indulget. Lex Israelitica
populo suis data, ut omnes masculi
tribus vicibus quotannis in
templo ~~in~~ ~~Jerusalem~~, festa
celebraturi, convenirent. Lex ista
testimonium dicitur, non alio
multo ~~et~~ ~~impulso~~ ~~leges~~,
eam ~~post~~ ~~deinceps~~ ab omnibus
tribus ~~preme~~ ~~et~~ ~~hilariter~~
adimplendam, ~~propheta~~
dedicata.

f. 5. Quia illic sederunt sedes in
 iudicio, sedes super domum David.
 nos. 1. Proteritum prout in procedenti
 versu in futuro conversandum est.
 nos. 2. Particula quia
 apud Hebræos soere redundat
 seu pleonastice ponitur;
 id quod de aliis quoque particulis
 intelligendum est, hinc regne
 in hoc versu regne in antecedenti
 versiculo ad Psalmi contextum
 has particulas contorquere
 non opus est. nos. 3. Per sedes
 super domum David, tribunalia
 Ty Sankedrim, quæ totum
 Iudææ regnum iudicabant, seu
~~metonymice totam~~ metonymice
 domum David iudicabant,
 intelliguntur, sententia,
 quæ Iudææ regnum cum David
 domo David confundit, quod est;
 Sed alia regis mihi arides,
 quæ per domum David potestatem
 ipsam regiam intelligendam est
~~subiectam~~ iudicio Ty Sankedrim Syædrim
 subiectam, intelligendam statuit.

f. 6. Rogate, quod ad pacem sunt
 Jerusalem, et abundantia diligentibus.
 de. ~~Hebræos~~ Rogate pacem
 Jerusalem, et abundantia
 pacem et pacis illis oblectat,
 qui de Jerusalem, diligunt,
 Hebræos particulam copulativam
 et non legit, sed potius

Lind. in Lexico.

vero genuino sensui contrariam
refert. sensus enim est, rogare
quod ad pacem sunt Ierosolyma,
|: supplendū est rogantes autem
ita dicite: Abundantia sen
iuxta ebrōd. tranquillitas sit
diligentibus de Ierusalem.

327

יְרוּשָׁלַיִם

f. 7. Fiar pax in virtute tua, et
abundantia in turribus tuis.
Ebrōd formula recandi in rioni
versu incepsam ita profequitur:
Fiar pax in antemurali tuo
Ierusalem: et tranquillitas
in palatiis tuis.

+ יְרוּשָׁלַיִם
317

f. 9. 19. Propter fratres meos, et
proximos meos loquebar pacem de te,
f. 9. propter domum Domini
nos. in duobus hisce versiculis
~~Israélite ad ea respondens~~
palmista rationes adducit, quare
Ierosolyma bene precetur, atque
ut aliū quoque bene precetur,
supra adnotatus fuerit.

¶
Yalnos CXXIII. iuxta vulgop. 122.
ad te levavi oculos meos.

argum. oratio Israëlitum a Babyloniis
vitijs foris, et servitute habitans.

¶

f. 2. Ecce sicut oculi servorum
 in manibus dominorum suorum,
 sicut oculi ancillae in manibus
 domini sui, ita oculi nostri
 ad dominum ^{nostrum}. Israelitis in servitutibus
 versibus deducit et vilificatione,
 qua erga illos Babilonii male
 habebant, conquiescentes, ~~non~~
 professione servitii, quo ~~de~~
 deo servire prudens, ad optinendam
 servitiam ^{non} flere nituntur.
 Servi orientaliu[m] ad aurum
 Sionis et signum domus
 Sionis intenti erant, ut ~~ad~~ ^{ad} regem eum
 alloqui a domini sui dignos se
 haec ob vilitatem conditionis
 habebantur. Rabbis scribunt. vid. *Signor. de Servi p. 21.*

f. 4. Quia muerum repleta est
 anima nostra, opprobrium
 abundantibus et despectis
 superbis. ebrous: multum
 satiata est anima nostra
 derisione ~~et despectu~~ abunda
 abundantium seu divitum,
 et despectione superbis
 opprobriatum ^{et} ie. despectione divitum
 superbissime nos opprobriant

הבנו סגאי יונים
 קרי סגאי יונים

Ψalmos CXXIV. iusta vulg. 123.
 Nisi quis dominus
 arguat Israelitaru[m] gratiam
 actis no[n] beneficio liberationis
 de captivitate Babilonica ad quod per
 Cyrus, facultatem in patria remandi

populo Israel cuius conceptus, Deus
clementer ~~concordo~~, et aqruus est.
Comparant Iudaei calamitates suas aquarum
inundantis, et loquuntur ulnatorum,
eo quod captivos semper infidid mortis inveniunt.

f. 4. Forſitan aqua abſorbuiſſet nos
Ebraeus: Tunc יינן aqua inundabit
nos. Torrentem pertranſiuit
anima noſtra. Ebraeus: Torrens
tranſiit ſuper animam noſtram
nempe Torrens calamitatum

שׁוּבָה יְיָ
אֶת־נוֹשָׁאֵינוּ
וְיִשְׁבֹּטֵנוּ
וְיִשְׁמַחֵנוּ
וְיִשְׁמְרֵנוּ
וְיִשְׁמְרֵנוּ

f. 5. Forſitan pertranſiſſet anima
noſtra aquam intolerabilem.
Ebraeus: Tunc ie ſine ope dei
tranſiſſet ſuper animam noſtram
aqua tumide caſſe exuberantes.

וְיִשְׁמְרֵנוּ אֶת־נוֹשָׁאֵינוּ

Paluos CXV. juſta vulgata 124.
Qui confidunt in Domino

argumto. Deus ſupremus protector
et propugnaculum in hoc ſalmo
laudatur, quoniam Iudaei ex
Babylonia reduces multos de
animarum, cum a Nababallat
Tobia Amvita aliſque hoſtibus
inſeſſarentur.

f. 1. Qui confidunt in Domino,
ſicut mons Sion ſupple immobiles,
omni aduerſitati reſiſtentes et violentis,
quaſi mons Sion firmi et inconcuſſi
ſtabunt, ſecurus ſunt omni periculo
ſecure obſciantes.

4.2. Montes in circuitu
eius, et Dominus in circuitu
populi sui Q . i. e. sicut montes
undique Ierosolymam contra
hospitem impetum molestant,
ita Deus illos, qui in Ierusalem
confidunt, molestat, et suo perfidio
vallabit.

4.3. Quia non reliquet Dominus
virgam peccatorum super sortem
justorum, ut extra non
extendantur iusti ad iniquitatem
manus suas. i. e. Non enim
reliquet Q ~~sepiam~~ seu
~~sepiam~~ peccatorum sortem
justorum, ne iusti animo
 Q decepti, ad iniquitatem perficiant et
extremam calamitatis suae
solatium verberentur.

4.5. Declinantes autem in
obligationes adducet Dominus
cum operantibus iniquitatem.
Ubi dicitur: Declinantes autem in
fortuosa seu perversa i. e. in
vias pelerum Q , deducet
Dominus cum operantibus
iniquitatem i. e. iuxta mentem
Chaldae: Q deducet Dominus iustos ad iniquitatem manus tendentes
in gelenam et parrem cord
captivum cum aliis operantibus
iniquitatem.

not. vulgata versio auctor
pro obligationes procul dubio
obligationes scripsit, quod vox
Hebraei Librario conformis Librario in
incuria postea in vulgata
inrepsit.

Ysauros CXXVI. iuxta vulg. 125.
In convertendo dominus captivitatem

argum^{to} Israelitarum fervens desiderium
revertendi ex captivitate in
patriam ~~non hoc psalms exprit~~
et gaudium inde secuturum in
hoc psalms exprimitur. Notandum,
quod in hoc psalms posterum
tempus pro futuro adhibetur
modo methodo prophetis familiaris,
qua ista Israelitarum desiderium
seventiprimo ostenditur.

L.

f. 1. In convertendo dominus
captivitatem Sion. facti sumus
sicut consolati. Ibidem: facti
sumus sicut somniantes i.e.
Sicut quando dominus captivitatem
Sion seu populi Israelitici converterit,
nosque in patriam reduces tanta
affluat laetitia, ut
somniautibus similes illud eius
magnitudinem vix capere possint, &
somniautibus similes qui dormiant
suaviter exprophetati inter se ante vidit in patriam
somniautibus adhuc similes sumus
qui suaviter somniant delectantur.

וְיִשְׂרָאֵל יָשׁוּבָה

f. 2. Tunc repletum est gaudio
os nostrum. Ibidem: Tunc replebitur
risu os vultus os nostrum seu
vultus nostrum

וְיִשְׂרָאֵל יָשׁוּבָה
וְיִשְׂרָאֵל יָשׁוּבָה

f. 4. Converte Dominus captivitatem
nostram, sicut torrens in
austro Ebros: sicut torrentes
in austro ~~per~~ ~~plaga~~ ~~austri~~
i.e. sicut torrentes in plaga
austri copiose inundantes.
alludit propheta ad copiam
et celeritatem aquarum austriarum,
et hinc, ut populus Israel
per acervatim, et celeriter
patriam repere possit.

f. 6. Eunt ibant, et flebat
nos. hinc verbi duplicatio
quodam et languorem eleganter
et bene ac tacite inuit,
quo Israelitis in captivitatem
obierunt, quasi gaudium olim
in reditu futurum, semina laboriose
parantes. ~~sed~~ ~~adverte~~ ~~da~~ ~~sub~~ ~~in~~ ~~re~~ ~~bus~~, venientes autem venient
L.

Yahuos CXXVII. iuxta vulg. 126.
Nisi Dominus edificaverit

arguat. Adhortatio ad Iudaeos
ex captivitate babilonica redires,
ut ab incepto urbis et templi
re-edificandi opere sed non
desistant, hostium infestationibus
desistant, sed animi in fiduciam
erga Deum erigant, sine cuius
admirabili regne domus edificare
neque urbem custodire queant.
Moneatur Iudaei divina et
nocturna latigatione seque confati
necessarii membris hominum
indulgeant, suisque uxibus
cohabitantes, nomen prolis
venustum et copiosum ~~et~~ ~~dati~~
benedictione superent
L.

+ suisque viribus difisi

¶.2. Vanum est vobis ante lucem
 surgere, surgere postquam sederitis,
 qui manducatis panem doloris, ^{cum dederit dilecti sui somnum.}
 Ebrus: Vanum est vobis ante lucem
 surgere ~~qui manducatis panem~~
 manducantibus sedere, manducantibus
 panem doloris ^{id est vobis} qui sero cubitum
 conceditis, et dum pino ^{vos} labores fatigati corpus
 modico ~~in~~ cibo reficitis. |
 profecto dabit ^{id est dabit} dilectis
 suis somnum.

¶.3. Ecce hereditas domini filii
 merces fructus ventris. ^{id est}
 ecce conseruatum cum uxoribus
 somnum capientes, filios suscipietis, ~~fructus ventris~~
^{id est} hereditas domini ~~fructus~~ + vel profectus
 domino donata ~~id est merces fructus~~
~~non seruo seruitis profectus~~
 mercedem laborum uestrorum accipietis ^{id est} בנים יי הנה נחמה
 fructus sempe uestris, quibus ^{id est} לומר פרי הבטן
 uestras uxores deus fecundabit.

¶.4. Sicut sagitta in manu potentis,
 ita filii excusorum. Ebrus:
 Sicut sagitta in manu potentis, ^{id est} seu herois
 ita filii adolescentis, ^{id est} filii
 a viro, qui integris viribus,
 et iuuenili adhuc etate ~~id est~~ viget,
 suscepti. ^{id est} nos. Filii parentibus
 etate laud nullum profectus orti,
 veniente tempore solatio et profectio
 iisdem esse profectus, ~~id est~~ secus
 ac filii a parentibus senectuti jam
 proximis geniti profectus.

4. 5. Beatus vir, qui implevit
 desiderium suum ex ijsis,
 non confundetur, cum loquetur
 inimicis suis in porta.
 fidus; Beatus vir, qui
 implevit pharetram suam
 ex il domo suam ex ijsis *cap.*

not. 1. Psalmista metaphoram
 de ~~for~~ sagittis, quibus filios
 antea comparaverat, in hoc
 versu continuat. N. 2.
 Psalmista aperit, filios
 hofce parentibus suis
 etiam in iudicio, quod
 in porta urbis exerceri
 olim consuevit, ~~for~~
 utiles vel eloquio vel
 quocumque auxilio fore.

L.

Yalnos CXXVIII. juxta vulg. 127.
 Beati omnes, qui timeant Dominum.
 L.

argum. Syriaca versio
 depte Calmeto hunc psalmum
 tribuit Zorobabeli urgenti
 opus murorum Jerusalem,
 ac templi; Calmetus autem
 mavult hunc psalmum
 tanquam continuationem
 antecedentis considerare,
 in quo ~~de~~ Israelitis, si
 fideles in dei servitio

reperirent, omne felicitatis genus
promittitur. ~~Primo loco~~
Primum et maximum felicitatis
genus fecunditas uxorum ab
Israelitis habebatur, unde inde
secura tranquillitas, quae cum
labore suo quotidiano vacare
posset, non enim in otio
inerti felicitatem suam positam
existimabat populus Dei.

¶

f. 2. Labores manuum tuarum
quia manducabis, beatus es
et bene tibi erit. *i.e.* pacare
tranquille ea comedere, quod
labore ~~suo~~ ^{meo} tibi paraveris, hospitium
~~illius~~ ^{meum} messem non rapies,
et circa fructus ~~illius~~ ^{meos} non deproles.

f. 3. Uxor tua sicut vitis abundans
in lateribus domus tuae.
Not. Uxor ob suam fecunditatem
viti comparatur ~~ad~~, quod ad
latera seu exteros ~~domus~~ ^{domus} edificiū
parietes plantari solet.

f. 4. Filius tui sicut novellae
olivae in circuitu messis
tuae. *i.e.* Filius tui in partem
florescentium olivae germinum
messam tuam cingens.

337

f. 6. Benedicat tibi dominus
ex sion ie dominus, cuius
sedes est in sion, sion enim
erat locus, ubi dominus
prophetis et bonitatis suae
indicia nobis frequentissima. |
Et videas bona iherosalem
omnibus diebus vite tuae.
ie videas iherosalem omni
prosperitate perfuam. &c.

Yaluos CXXIX. Iuxta vulgata.
128. Soepe exugnauerunt 3.

1. 22. 328

argumto. Israel ex Babylonia redit
Calamitates, quas ferociente hostium
invidia, ab ipsa iuuentute sua
seu ab ipso exitu de terra egiit.
plurimas sustulit, secum animo
revoluit, ~~suasque adversarias~~ divinaeque
ultionem deprecatur, in quam
partim inciderunt, partim ~~inciderunt~~ prolapsi fuerant
Israelis hostes.

Ch.

4. 1. -- etenim non potuerunt mihi
re non potuerunt mihi novalere,
tenere et non opprimere me
poterant.

4. 3. Supra dorsum meum fabricaverunt
peccatores, nolongaverunt
iniquitatem suam. Ebrus et Chaldus:
Supra dorsum meum araverunt
~~arantes~~ arantes, nolongaverunt
sulcos suos, i.e. Longos supra
dorsum meum ~~calamit~~ traxerunt
molestiarum et dolorum sulcos.
Metaphora hoc audax ~~est~~
et vivida est, neque sine
vivacitatis sub derisivo suscipiorem
explicationem admittit.

אשור

ב

4. 4. Dominus sustulit cervicem
peccatorum. Ebrus: ~~et~~
Dominus sustulit amputavit laqueos
peccatorum, ~~il~~ infidias inimicorum
inanas et inanes reddidit.

ניצו

v. 5. Sustinuit anima mea in
verbo eius, speravit anima
mea in Domino. not. Ebraeus
 ultima huius versus vocabula
anima mea in Domino itidem
 ad versum sequentem trahit,
 proferent autem versiculum
~~non nisi ab his verbis~~
~~de quibus non antea~~ ita
 exhibet: Sustinui te Domine
in speravi in te Domine
sperat anima mea, spero
in verbum eius. not. hoc
 repetitio verbi & vivacissima et intensam
 suam deorat.

v. 6. a cupidia matutina
 usque ad noxam speres Israel
 in Domino not. Profu, profitis
 us, quod adnotata sunt in
 priori versu, Ebraeus ita
 versu: Anima mea ad
Dominum isurte intenta est:
 magis quam excubantes mane
 excubantes mane ie magis
 intenta est ad Dominum, quam
 illi, qui quotidie et ferodie
 templi excubias agunt,
 et deo presentissimi ferues
 esse videntur. not.
 ultima huius versiculi verba: speres Israel in Do
 ad sequentem de novo versum
 ab Ebraeo ~~ad~~ adnectuntur.

וְנֶשְׁתִּי זֵאֲדוֹנִי
 מִשְׁמֵרִים זֵבִיבָר
 שְׁמֵרִים זֵבִיבָר

I.

Valuos CXXVI. juxta vulgus.
130. Domine non est exaltatus.
L.

II R X X VI 342

argumto. Nehemias vel ipse populus
Israël de captivitate reversus, suo
humilitatis sensus coram deo
profitebatur.

v. 1. --- neque ambulavi in
magnis, neque in mirabilibus super
me. i.e. neque negotia splendida
ambitiosus suscepi, neque illa
quæ vires meas superares, temerarius
aggredi volui.

v. 2. Si non humiliter sequebar, sed
exaltavi animam meam, sicut
ablactatus est super matrem, ita
retributio in anima mea. Ubi dicitur:
Si non composui es ad quietem
silentium seu quietem, sed regi
animam meam, sicut ablactatus
super matrem suam, ita retribuetur
super animam meam. i.e.
Si parvulus esse in conspectu
dei ~~vel~~ desiero, retribuetur
michi, sicut retribui solet
parvulo ablactato ^{quæ} duriores
et solidiores cibi roventur;
michi, nisi parvulus et humilis
coram deo fuero, bonitatis et
suavitatis in severitatem vertatur.

[Handwritten signature]

יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

notanda allusio paronomasia
יְיָ אֱלֹהֵינוּ quod retribuire
et "ablactare" simul
significat.

342 Psalmos CXXXII. iuxta
vulgat. 131. Memento Domine David.

argunt. quod Sines post originem
et Psalmum hunc ad captivos
Babylonios referunt, qui
Deum per merra Davidis ac
iuxta ~~lingua~~ Davidis et Salomonis
precandi formulas asumeses.
obtestantur, ut Ierosolym
sedem iterum suam figere templum
recondificare, et sacerdotes
virtutibus ornare dignetur
et regnum Iuda restaurare
digneatur. Cum regnum Iuda David
post captivitatem nunquam fuerit
in suo splendore restitutum,
manifeste patet, quod psalmi praesens
splendorem temporalem, sed
spiritalem intelligat, in quo
familia David per aeternitatem
Iesu Ch. veri Regis fuit illustrata.
In Iesu mystico quilibet
Christianus sese tabernaculum
et arcam Dei agnoscat, peccato roatus captivum se agnoscat,
Deumque in suo corde habitare sedem deus figere
exartat.

V. Memento Domine David, et iniquitates
omnis mansuetudinis eius.
Et dicitur: -- et omnis afflictionis
eius.

N. 2. votum vocis Ies. Iacob.

Et dicitur: Forti Ies. Iacob.
Si introibo ad supple. not. votum Davidis
per modum imprecationis intelligendum est.
Si introibo in tabernaculum domus
meae ad se supple, levare in
me animadvertat Deus.

4. 5. Donec inveniam locum Deo,
 Tabernaculum Deo Jacob id. Forti & Jacob.
not. arca foederis per synecdochen
 Deus dicitur, quia sedes et
 thronus Dei erat, ~~sed~~ cui
 tabernaculum locum seu templum aliquod
 Divino magis congruum
 parare David volebatur.

4. 6. Ecce audivimus eam in Ephrata
 invenimus eam in campis Sylos.
 i. e. ecce nos in Babylonia captivi sine arca sine templo captivi
 iisdem verbis Te obtestamur Domine,
 quibus olim David Te obsecrans
 usus est, dum templum ~~in~~ ~~in~~ ~~in~~
 splendidum erigere cogitaret,
 sed arca cogitaret, quod in
 Euphrata in Sylo nempe, et
 in campis Sylos seu caryathjarim sine honore debito
~~quiesceret~~ quieverat.

4. 7. -- adorabimus in loco, ubi
 praeteritus sedes eius. Ebdus:
 adorabimus scabellum pedum eius
 i. e. arcam foederis.

וְיָרֵם

4. 10. Propter David servum tuum
 non avertas faciem christi tui.
not. 2. parad. 6. 42. legitur:
 Non avertas faciem christi tui,
 memento misericordiarum David
 servi tui, i. e. intuitu meritum
 Davidis faciem Uncti tui, regis
 scilicet nobis ostende, qui nos
 regas, regis instar regas,
 et in patria incolumes servet.
 Ad hoc petitio in solo Jesu christo
 fuit, ad in illa, vel ^{scilicet} servum daniorem
 et magis verosimilem: propter David

345-
Petrorum tuum non deseres mihi
Salomoni uncto tuo gratias hanc,
ut in templo tuo habitare dignus ac.
Hoc est conclusio orationis, quam
a Salomone psalmista mutuatus
est, quam eo nomine sine coram
deo commemoras, ut templum
a Davide et Salomone ~~deest~~
fidelissimis dei amicis ardentor
exoptatum et indefessa industria
reparatum denuo ~~red~~ redificetur.

¶. ii. Iuravit Dominus David
veritatem, et non frustrabitur
eam. De fructu ventris tui
ponam super sedem tuam ie
super regale solium tuum o
nap. In hoc versu atque in
sequentibus populus Israel
babylonica servitute pressus
desiderium suum exprimit, quo
non solum templi ~~restitutionem~~
sed etiam regni Davidici restitutionem
sibi ~~o~~ ardentor exoptat,
quo vero deum efficacius votis
suis advenstem habeat, promissiones eius
Dav. de stabilitate Davidici
Throni ~~o~~ ~~reparato~~ commemorato

¶. ii. -- et filium eorum usque in seculum + o
ie etiam tunc etiam filium
filiorum tuorum sedebunt super
sedem tuam

¶. 15. Viduam eius benedicat
Benedicam o Sibus; o o
veratum vel o o Chaldous;
matricum eius benedicat o.

¶. 15

346
v. 16. Sacerdotes eius induan salutari,
ie. salute et benedictione eos ita
cumulabo, ut vestiti vestique omni
bonum genere esse videantur.

v. 17. Illic producam cornu David,
paravi lucernam christo ~~ie~~
Christus: Illic ~~rege~~ in lion eflouescere
faciam cornu seu rosetiam et
fortitudinem; David, ~~paravi~~
disposui lucernam ~~christo~~ uncto
meo ~~ie~~ paravi filium David
meo. Filius enim et successor
patris qui dicitur Lucerna patris
dicitur.

v. 18. -- super ipsum autem efflorescit
sanctificatio mea. Christus: super
ipsum autem efflorescit corona eius

~~¶~~

Psalmos CXXXIII. iuxta vulg.
v. 2. Ecce quam bonum et quam
argum. Sacerdotes et Levites cum
populo Israel Ierosolymam
redierunt unione fraterna, et
suavem suam societatem de medicant.

v. 2. Sicut unguentum ~~in~~ in capite, quod
descendit in barbam, barbam Aarons,
quod descendit in oram vestimenti
eius. Christus: Sicut unguentum
suavitatis, quod descendit seu fluit
super caput, super barbam, barbam
Aarons, quod descendit ~~in~~ super
os vestimenti eius ~~ie~~ super hiatum
vestimenti, qui collum claudit.
not. alludit psalmista ad ritum consecrationis,
quo sumus sacerdos suavissima unguenti
copia fuit delubutus. ~~reperitur in libro Iudith~~

4. 3. Sicut eos Hermon, qui
 descendit in montem Sion,
 i. e. unio nostra digne iucunda
 nobis est, ac monti Hermon
 et montanis Sion eos suaviter
 descendens, et iuniam illic mandavit
 Dominus benedictionem, et vitam
 usque in seculum i. e. iuniam
 nobis Hierosolymae fraternam
 charitatem celestibus, Dominus
 benedictionem et longam vitam
 defessa voluntatis sub Deo
 destinavit.

+ 777

4. 3. Valuos CXXXIV. iustam
 133. Ecce nunc benedicite vultibus gradualis.

argum. adhortatio ad sacerdotes
 et Levitas ex Babylonia Hierosolymam
 reversos; ut nocte ac die
 Deum benedicant. Muis
 et Bofuel confirmant hanc
 formulam benedictionum
 esse, qua Levitis utebantur,
 sicut invicem ad divinas
 laudes ~~animas~~ adhortantes.

4. 2. In noctibus extollite
 manus vestras in sancta. et
 manus extollere erga sanctuarii
 gestus recantibus erat.

4. 3. Benedicat te Dominus
 Responsio hoc est populi ad
 Levitam benedicientem, vel
 Levitam ad illam, qui
 eum benedicens deum
 benedixit.

Psalmos CXXXVI. juxta
vulgat. 135. Confitemini domino

Israélite pro beneficiis dei grates
resolvunt. Calmerus opinatur,
verba intercalaria, quondam
in eternum misericordia eius
a populo prolata fuisse respondente
~~quodlibet~~ ~~capitulo~~ ad quemlibet
versiculum a Levitis decantatum.

¶
4.6. qui firmavit terram super
aquas. Et dicitur: qui expandit
terram super aquas. not.

Isaia ~~et~~ captivi et opinio
veterum se accedunt, existimantium,
quod subter terram ~~est~~ aquarum
sere infinitus abysus
delirescat. Ad hanc opinionem
crebrior in scripturis allusio
occurrit.

Psalmos CXXXVII. juxta vulgat. 136.
Super flumina Babylois.

argunt. Israélite captivi
in Babyloisiam abducti tristitiam
et taedium suum ostendunt,
dum instrumenta sua musica
in salicibus suspendunt, in ipse
silentium. in locis solitariis
flumina salicet ripis observantes.
Adumbratis et Babylois, qui
mutuis viribus Hierosolymum excidium
intulerunt, ad versa quoque
et veritatem vaticinantur.
In sensu morali Christianus

שפירא

huius vite exilio delectatus ad omnes
deliciarum genere abhorret, ~~illudque~~
~~ad impius, qui virtutum sectatores,~~
~~et omnia peccata, et peccatum regnum~~
infestissimum hostem abominatur.

¶ 2. In Salicibus in medio eius
suspendimus organa nostra. nos. Urbs
Babylonia Salicibus erat refertissima
urbe Euphratis alluvione humectata.
¶ Ceterum omnes orientales arbores
arboribus offite erant ad auro
calorem temperandum erant offito.

+ Ebrus pro organo ponit
תורת ציטראס וליטראס.

¶ 3. Quia illic interrogaverunt nos
Ebrus periti potest: Sed illic rogaverunt
nos. Et qui abduxerunt nos
Ebrus; et qui in acervum redegerunt
nos seu potius Ierusalem.

והיה לנו
והיה לנו

והיה לנו. Ludov. de Dieu ad.
normam; Lingua Chaldaica primam
radicalem. N cum U alterasque
in hac divisione putat, sensumque
genitivum esse; et qui raverunt,
seu violenter abduxerunt nos,
rogarunt, ut hinc de castro
Sion caeremus.

¶ 5. Si oblitus fuero tui Ierusalem,
oblivioni datur dextera mea.
Ebrus; Si oblitus fuero tui Ierusalem,
obliviscatur dextera mea. i.e. Nalo
potius ad dextera mea artis sua musica
obliviscatur, potius ad tractandas
Cytharas inerta fiat, quam ut
trahendo musica instrumenta Ierusalem
oblita esse videatur.

v. 6. Adhaereat lingua mea faucibus
 meis, si non meminero tui
Et ie. Adhaereat lingua mea
 faucibus meis, nunquam
 importuno cantandi studio,
 Ierofolyma oblivionem videre
~~velis~~ velis: Si non
 propinquero Ierusalem in
 principio laetitiae meae. Et ibi
 veri potest: Si non ascendero in
 Ierusalem ad principium
sen unicum causam laetitiae
 meae. q. d. Adhaereat
 lingua mea faucibus meis,
 si cantandi studio importuno
 Ierofolyma oblivionem videre
 velis; atque ipsa imprecatio
 consue sua virtute perduret,
 donec ascendero in Ierusalem.

v. 7. Memor esto Domine filiorum
 Edom in die Ierusalem, qui dicunt,
 exinanite exinanite usque ad
 fundamentum in ea. ie.
 Memor esto Domine Iudaeorum,
 qui in die excidii, quod perfecta est
 Ierofolyma, Babyloniorum furoribus
 magis accenderunt, adhaerentes
 et illos et dicentes: exinanite
 exinanite sen justa et ibidem
 decudate decudate Ierofolymam
 usque ad fundamentum eius.

v. 8. Filia Babylonis misera,
 Peccatrix, qui retribuatur tibi
est. Filia Babylonis regionis
 urbs Babylonia stylo scriptura
 dicitur.

Lm

יְרֵמְיָהוּ

Valuos CXXXVIII. iuxta vulg.
137. Confitebor tibi in toto corde meo

352

argunt. gratiam actio ob liberationem
a periculis et calamitatibus.
Hoc vel Israelitis ~~post~~ tranquillitate
~~post~~ quam Darius Hyrtaspes
inuitu Esther ipis concessit. ~~post~~
gaudentibus, vel Ezechio que diuina
de morbo convalescenti, vel desique
Davidi de inimicorum suorum insultu
crebro attribuenda est.

V.1. In conspectu angelorum ~~psallam~~
tibi. Ebreus: in conspectu ~~psallam~~
aliquid vox deos et, Magistros, ~~et~~ ~~psallam~~ ~~tibi~~
iudices designat: ~~psallam~~ tibi.

V.2. Quoniam magnificasti super
omne nomen sanctum tuum.
Ebreus: Quoniam magnificasti
super omnia omne nomen tuum
eloquium tuum. i.e. Quoniam
fidelitatem tuam ~~psallam~~ ~~tibi~~
omnes alias perfectiones elucere
fecisti.

V.5. Et ceteras in suis dominis
~~psallam~~ i.e. et memoris celebrent
vias domini, ~~psallam~~ ~~tibi~~ que sunt sapientia,
fidelitas, equitas, providentia

Ps. 6. Quoniam excelsus Dominus,
 et humilia respicit, et alba
 a longe cognoscit. Ibidem:
 Quoniam excelsus Dominus,
 et humilem respicit, et
 album seu superbum de
 longe cognoscit i.e. cura
 et providentia paterna indignum
 tanquam ab indigna longe
 removebit, necessitates ipsi
 superbi a longe quasi obiter
 tantum considerabit.

Ps. 9. --- opera manuum
 tuarum ne despicias.
 Ibidem: opera manuum tuarum
 non des remittes seu fides
 perire.

Nota. In hoc psalmo
 vulgata imperativum cum
 tempore futuro, tempus
 futurum cum praeterito aliquoties
 confundit, neque tamen ~~conspicua~~
 erroris arguenda est,
 cum stylus propheticus,
 qui proprius psalmorum est,
 hunc alternandi modum
 facillime ferat.

L.
 H.

תרת

Psalmos CXXXIX. iuxta
vulgat. 138. Domine probasti me.

N 25.
354

argumto - Palmipra encomiorum suorum
argumenta sibi proponit, primo
scientiam dei perfectissimam, secundo
omnino profectam nullis terminis
coarctatam, tertio cognitionem
et formationem hominis mirificam.
His argumentis plenitudo absolutis
suum erga dei hostes odium
conspicitur, atque a deo viarum
humanarum scrutatore in viam
salutis dirigi perit.

v. 1. Domine probasti me cc. Ebraeus;
Domine investigasti me.

הִקְרַתְנִי

v. 2. Tu cognovisti sessionem meam,
et resurrectionem meam. i.e.
sive sedentem sive stantem cognovisti
intelligisti cogitationes meas de
longe. i.e. ab alieno cogitationes
meas noveristi.

not. Ebraeus cogitationes meas
קִרְוִי עֲשֵׂה לִי
a rad. חָדַד, Chald. חֲדַד וְחִדַּד
cogitavit.

v. 3. Semitam meam et fusciculum
meum investigasti, et omnes vias
meas noveristi. Ebraeus; iter
meum, et accubitum meum cognovisti,
et omnes vias meas notas tibi
fecisti.

אֶרְחֵי וְרַבְעֵי
וְרֵיתִי וְכַכ־

v. 4. Quoniam non est seras in lingua
mea, ecce tu cognovisti omnia.
~~id quoniam non est Ebraeus loco
particulae quoniam non pariter
particulae scilicet וְ חֲדַדְתָּ
et ita verendum est. Ebraeus non est
seras in lingua mea; sicut eliph.
quoniam in cognoscas; ecce tu cognovisti omnia.~~
not. vulgata adjeit, novissima et antiqua.

הִרְכִּי הַסְּפֹנֹת :
not. וְרֵיתִי אֶרְחֵי a rad. סָפַד. arab.
חֲדַדְתָּ cognoscere.

Ebrus autem hoc verba alio modo scripsit
ab initio seruentis versiculi prout.

¶ 5. Tu formasti me, et posuisti
super me manum tuam. Ebrus:
Acriorum et arriorum formasti
me, et posuisti super me manum
tuam, ie potentia et virtute
manus tuas totus quantus
formatus sum.

¶ 6. Mirabilis facta est scientia
tua ex me, confortata est, et
non potero ad eam. Ebrus:
mirabilis facta est scientia
tua pro me ie mirabilior,
quam, ut eam capere possim
excelsa est, et non potero
eam supra comprehendere.

¶ 7. Si sumptero penas meas
diluculo, et habitavero in extremis
maris. Ebrus & Arabe in
consilium adhibito faciliorem hunc
admittit sensum: Si sumptero
penas avis 7777 77.

¶ 8. Et dixi forsitan tenebre
conculcabunt me, et nox illuminatio
mea in deliciis meis. Ebrus
multo melius ita vertitur:
Et dixi, forsitan tenebre contigent
me, et nox lumen circa me
ie tantum abest, ut tenebre a
conspicui Dei obtegere me possint,
ut ista adeo nox propter Dei
omnipotentiam luminis instar sit.

v. 12. Sicut tenebris eius, ita
est lumen eius. Ebrudus; sicut tenebris
ita lumen. ie nulla tenebrarum
est lucis ratio a deo omnipotente
habetur.

v. 13. Quia tu possedisti renes meos,
suscepisti me de utero matris meae in curam paternam.

not. 1. Dilaudata omnia omnipotentia
dei ad mirificam formationem et
cognitionem hominis nunc sua eorum
psalmista verbis. Mentionem primo
de renibus facit, eoque iuxta
opinionem Iudaeorum a Calaneo testatam
primo in utero matris formaturo
not. 2. Particula quia, cum
causalis sit, atque in hoc loco
inepta, melius substituitur particula
profecto, enim vero a qua sequitur
v. 14. et que admittit, ac prorem
a vulgata assumptum.

v. 15. Non est occultatum os meum
a te, quod fecisti in occulto, et
substantia mea in inferioribus terris.
Ebrudus; Non est occultata substantia
mea a te, quando formatus sum
in occulto scilicet utero matris; aut
quando cum phrygiis ie artificiose
formatus sum in inferioribus terris
hoc est in matrice ima et
caliginosa, quae quod per inferiora
terris meta physice designatur, quia
ima et caliginosa est.

v. 16. Imperfectum meum viderunt oculi
tui, et in libro tuo omnes scribentur,
dies formabuntur, et nemo in eis.
Ebrudus; glomum meum ie me adhuc
in utero matris embryonem viderunt

וְיָדָעְתָּ

+ וְיָדָעְתָּ conuincit
ab ebris opus, a
chaldoo autem periphraze
substantie notione
obtinet.

וְיָדָעְתָּ

Ps. 19. Si occideris deus peccatores,
 viri sanguinum. Declinate a me.
 not. Ebrus vocabulo viri promittit
 particulam copulativam } et.
 loco ^{autem} particulae Si ponenda videtur
 alia, nempe O utinam vel novem
 quem sensum ebraica vox \square \square
 legitime recipit. Sensus ergo est:
 O utinam occideres deus peccatores
 et viri sanguinum i.e. viri crueles
 raris hostes recederent a me.

Ps. 20. Quia dicitis in cogitatione,
 accipient in vanitate civitates
 tuas. Ebrus cum antecedentibus
 concordat ita ^{adversariis} habet: Qui loquuntur
 tibi impie, jurant in vanum
 hostes tui. ie impie se alloquuntur.
 rejicientes in exitum nostrum hostes tui.

nota, quod odium Salomone non
 tam in homines, quam in Romanos
 fellera feratur, ex ultimis Salomi
 verbis apparet.

Ps. 24. Et vide, si via iniquitatis
 in me est, et deduc me in via
 eterna. ie deduc me in
 viam, quod ostendit tui iustitiam
 et sanctitatem convenias, atque
 ad eternam me salutem reducat.

[Handwritten signature]

exaltarentur supra impu & contra
Te Agum, si eorū molimina supra
ipsis cedens & cedens.

360-

f. 10. Caput circuitus eorum,
Labor laborum ipsorum operiet eos. רָאשׁ תְּסִפִּי
Ebdus: Virus circuitus i.e. odium
venenatum, circumdantium me,
et iniquitas laborum ipsorum operiet
sen obvel eos. venenum adū,
et nequitia linguarū ipsis, non mihi
in exitium vertetur.

f. 11. Cadens super eos carbones, in
ignem deiciet eos, in miseris non
subsistent. not carbones ignis
in dyalo scriptura fulmina saepe
significans. Ebdus autem hunc versu
sic habet: Movebuntur super eos
carbones ignis, in ignem deiciet
eos, in foveas, ex quibus non
exurgent. et His verbis triplex
venarū genus est metaphorice
vaticinatur.

בְּמַחְסְרוֹת
בְּזִקְמוֹן

f. 12. -- virum injustum mala
capient in interitu. Ebdus:
Virum injustum malitia venabitur in
ad lassum et i.e. virum injustum sua
malitia inadvertenter
retrahet ad lassum et ruinam.

Th

Psalmos CXLI. juxta vulg. 140.
Domine clamaui ad Te exaudi me.

L. dicitur deum rogas,
ut velociter contra ~~impium~~ Saul
sibi opem prestes, ut petitionem
suam acceptam instar thuris,
et ~~oblatiois~~ sacrificii habeat,
ut a peccatis lingua, et
reversarum cogitationum imunda
reddat; ut ~~similes~~ blanditiarum
venens, quod inimici propinare
solerent, nocul a se remoto,
inanis potius amicorum correctionibus
in officio contineatur. Indignum
in prospera rupium iudiciis
iniquis. prodiit seu interitum
inopinatum, eo quod verba
ipsius suavissima et dignissima
repperit. Queritur de
gravissima sua angustia, se
suoque sepulchro quasi in
sepulchro miserum iam absumptos
et corabefatos esse adeo esse
queritur, ut sua suorumque
ossa seus sepulchrum veluti
gleba ab aratro circumata,
dispersa ~~jacet~~ ^{re videantur}. *Ultimo*
de demum suas petitiones
reiterans, suamque fiduciam
conterans, de periculis evadere
et inimicis suis interim in
ruinam labentibus, certo
spesat.

L.

f.1. Domine clamavi ad Te, exaudi me.
Ebrus: Domine clamavi ad Te,
accelera ad me.

362

אנישׁה

f.3. Pone Domine custodiam ori
meo, et ostium circumstantis
labii mei. Ebrus: Pone Domine
custodiam ori meo, et observa
ad ostium labii mei.

אנישׁה

אנישׁה

f.4. Non declines cor meum in verba
malitia ad excusandas excusationes
in peccatis eum hominibus operantibus
~~non declina verba cum hominibus~~
~~etiam ad sequentem veritatem~~
~~transfert, hunc vero ita habet.~~

Non inclines cor meum i.e. non
inclinari permittas cor meum
in verbum malitiae seu factum
727 malitiae ad perpetranda
facinora

f.5. Cum hominibus operantibus
iniquitatem, et non communicabo
cum electis eorum

f.4. Non declines cor meum in verba
malitia ad excusandas excusationes
in peccatis eum hominibus operantibus
iniquitatem, et non communicabo
cum electis eorum. Ebrus:

Non inclines cor meum in verbum
seu factum mal 727 malitiae
ad perpetranda facinora in
iniquitate eum hominibus operantibus
nequitiam, non et non convescar
in deliciis eorum, i.e. omnem impiorum
societatem ~~nequitiam~~ fugiam,
mens enim participatione orientalium
Israeli societatis necessitudo indicatur.

בְּחַנְעֵי הַיָּהוָה

v. 5. Corripies me iustus in
 misericordia, et increpabis me,
 oleum autem peccatoris non
 impingues caput meum, ~~quia~~
 quoniam adhuc et oratio mea
 in beneplacitis eorum. ~~Et dicitur:~~
 Corripies me iustus misericorditer
 et increpabis me, oleum ~~autem~~
 veneni ie venenata iniquorum
 blandietis: non frangat caput
 meum, quoniam adhuc dum
 oratio mea contra nequitias
 eorum supp. respicit, et
 immem me servat. not.
 oleo caput frangere per
 antiphysin dicitur pro
impinguare caput.

שִׁמּוֹן רֹאשׁוֹ

אֶת-יְנִי רֹאשִׁי

כִּי-עַד וְתַחֲזֹקְתִּי

בְּרֵעוֹתֵיהֶם:

v. 6. Absorti sunt iusti retro
 iudices eorum, audiens verba
 mea, quoniam rosuerunt.
 Et dicitur: Desiderer iuxta
 latera retro iudices eorum
ie rimores hostium meorum:
 qui audierunt eloquia
 mea, quia suavia fuerunt.
ie qui aurem quidem eloquii
 meis modestissimi et suavissimi,
 quibus innocentiam meam
 vindicare studui, non obstruxerunt,
 iniquam nihilominus lasciviam
 rosulerunt. Posuit hoc
 de per iniquis Sauli: aulicis
 intelligi.

וְשִׁפְטוּ בִידֵי -

סִכֵּי

וְעַפְרוּ

ד"י

364
 4.7. absorpti sunt sicut crassitudo
 terra erupta est super terram, ita
 dissipata sunt ossa nostra secus
 infernum. Evidus: sicut agricola,
 cum incidit terram, dissipata
 sunt ossa nostra secus sepulchrum ^{שׁוֹמְרוֹ}
 Not. explicationem vid supra in
 argumento huius psalmi.

קְבוֹרָתָם וּבְקִרְיָם
 בְּאֶרֶץ

4.2. Cadens in reticulo eius
 peccatores, singulariter sum ego,
 donec transeam i.e. cadens in
 reticulum Dei et divinam
 scilicet et inopinatam ultionem
 peccatores, iniurus ego sum
 ab hac Numinis severitate usque
 ad ~~transiit~~, quoadiu vixero
 seu usquedum transiero ad
 sepulchrum.

Psalmos CXLII. juxta vulg.
 141. Voce mea ad Dominum clamavi.

L.
 argum. David in spelunca Engaddi
 delitescens auxilium Dei implorat;
 calamitatis et angustie suae
 amaritudinem Deo proponit;
 laudes et gratiarum actionem pro
 liberatione fovdes. Hic psalmus Ichnus in horto olivae ^{restitit}
 restitit.

4.4. In deficiendo ex me spiritum
 meum, et tu cognovisti semitas meas.
 i.e. dum in spelunca insidius coarctor,
 tu cognovisti innocentiam meam,
 seu sustulisti semitam, in qua serpens ambulavi.

v. 5. Considerabam ad dexteram
 et videbam, et non erat, qui
 cognosceret me. Utrius;

Respice ad dexteram ~~supra~~
 et sinistram, et vide,
 quia et nullum videbis, qui
 agnoscat me. ~~not.~~ In
~~Utrius~~ si Utrius in dolo eatis
 remittis et suadet elipin
 us et sinistram suppleo.

v. 8. -- me expectant iusti,
 donec retribuas mihi. Utrius;
 Me coronabunt seu cingent
 iusti, quando retribueris
 super me, i.e. In corona
 iustorum cadabo Te,
 quando benignè mihi
 retribueris libertatem.

¶

Psalmus CXLIII. iuxta vulgatum
 142. Domine exaudi orationem

¶

argumentum huius psalmi cum
 argumento precedentis idem fere est.

¶

v. 1. --- auribus percipe obsecrationem
 meam in veritate tua i.e.
 secundum fidelitatem promissionum
 tuarum.

v. 3. Quia persecutus est inimicus
 animam meam, humiliavit in
 terra vitam meam, collocavit

me in obscuris sicut mortuos seculi.
ie Quia persecutus est inimicus vitam seu animam
meam, ^{hanc} attrivit N. 37. ad terram
usque, collocavit me in obscurum
caverna Engaddi, sicut in sepulchro,
mortuus prout similem me faciens.

f. 7. --- similis ero descendentibus in
lacum ie in sepulchrum seu regionem
mortuorum.

f. 8. Audiam fac mane misericordiam
tuam ad te seu potius exaudientem
fac mane misericordiam tuam.
not. vox mane a multis interpretibus
pro celeriter sumitur. Fortassis
autem nocturno tempore has voces
Halmista fudit, veniente dilecto,
auxilium expectans.

f. 10. Spiritus Tuus bonus deducet
me in terram rectam. ie. in
terram planam et apertam de ergastulo
meo educet.

f. 11. Propter nomen Tuum Domine
vivificabis me in equitate tua.
not. In stylo scripturae calamitates
morti, liberatio ab ipse
novus vitis assimilatur.

J. J.

Psalmus CXLIV. iuxta vulgata
 147. et 144. Benedictus Dominus
 Deus meus, qui docet

argumto. David confecto
 Absalomis bello gratias Deo
 agit, quod populum suum
 Absalomis rebellionem a debita
 subjectione abstractum sibi
 deus subiecit, petit, ut
 rebellionis fautores, quos filios
 alienos appellat, penitus
 extirpentur et pereant.
 utinam deum pro Israelis
 prosperitate et rerum abundantia
 vota nunquam. In sensu
 mystico Psalmus de Jesus Christo
 inferni morsisque victore
 intelligendus est.

V. 1. Benedictus Dominus
 Deus meus. Ebrudus: Benedictus
 Jehova Jehu mea

17.12

V. 5. Domine inclina oculos
 tuos, et descende, range montes
 et fumigabunt. not. allegorica
 hac precandi formula Psalmista
 petit, ut Deus sui maiestatis
 errorem hostibus ~~incuriat~~
 superbia montium instar surgentibus
 incuriat, ut eos virtute
 sua rangeat ~~et~~ fumum et nihilum
 illico redigendos.

V. 6. Fulgura conflagrationes ~~et~~
 inspirabis eos, emitte sagittas tuas
et fulmina: ~~et~~ conturbabis eos.
not. Hoc precatio itidem

metaphorica est, qua psalmista validum
efficax ac verificum ^{contra} suos hostes
auxilium a deo ~~petit~~ subsidium
petit.

v. 7. Emitte manum tuam de
caelo, eripe me, et libera me de
aquis multis. not. metaphorica
repetitio continuatur; per aquas
autem exuberantes calamitatum
copia stylo figurat denotatur.

v. 9. Deus canticum novum con-
cansabo tibi. i.e. canticum jucundum
dulce, nova enim cantica dulcius
sonant, quam vetera crebro repetita,
quae demum fastidio esse solent.

v. 11. Eripe me et erue me de manu
filiorum alienorum, quorum os
locus est vanitatis, et dextera
eorum dextera iniquitatis. i.e.
Eripe me et erue me de potestate
rebellium ^{meis} subditorum, quos ~~facturum~~,
qui filiorum ignorantia, qui
scilicet rebellionem foventes me
legitimum regem suum ignorare voluit,
quorum os locus est nova
defectionis consilia, et quorum dextera
impie contra me fuit armata.

v. 12. Quorum filii sicut novellae
plantationes in juventute sua,
filii eorum compositi, circumornati
ut similitudo templi. not. Juxta
obscura psalmista ab hoc versu usque
ad finem psalmi bonorum abundantiam
et populo suo apprecatur, non vero car-

30
hominem suum tanquam hostium
suis propriam describit. nullum
itaque in quoad ultimos huius
psalmi versiculos vulgata est
LXX. ab Ebroo dissonans.
Ceterum Ebrous versum. ita
habet: Filium nostrum sicut
planta valde excrevit in
juventute sua, sicut nostrum
velut anguli excisionum structura
templi. i.e. filio nostrum sicut
decoro ornato quemadmodum
anguli templi eleganter
excipi, et ornati.

¶ 13. Promptuaria eorum plena
erudantia ex hoc in Eud.
Ebrous: promptuaria nostra
plena, exuberantia ex hoc in
Eud. ~~is odes explorata~~
not. Chaldæus vertit: cellaria
nostra plena, exuberantia
quotannis, seu ita plena sunt,
ut fructus prohibiti anni
presentis anni fructibus eorum
opere concedant. Oves eorum
foetoso abundantes in egressibus
suis. Ebrous: Oves nostrum
mittent, et dero millium
in plateis nostris supple
incedant.

¶ 14. Boves eorum crasso, non est
ruina maceris, neque clamor in
plateis eorum. i.e. Boves nostri
propinques, non est ruptura
aliqua in moenibus, neque clamor
lugubris in plateis nostris.
Ebrous: Boves nostri $\square \square \square \square$
viderant, non est ruptura
neque exitus, neque clamor in
plateis nostris.

Psalmos CXLV. juxta vulgaram 144.
Exaltabo Te Deus meus Rex &.

N. 24. 370

argum. Psalmista Dei magnitudinem,
potentiam, providentiam et
misericordiam ~~colat~~ laudibus celebrat,
affirmans omnia Dei opera laudes
Eius annuntiare. Versiculus hic
et verbis congrans; fidelis Dominus
~~est~~ in omnibus, verbis suis
in libro amplius haud invenitur,
ad eundem autem olim pertinuisse
~~inter~~ ~~partes~~ ex interrupto ordine
acrosticho, quo psalmus integer,
littera J excepta, compositus
fuit, satis patet. Coeterum, non solum mystico
de vocatione gentium haud obscura
vaticinia in hoc psalmo invenies.

Ps.
Ps. 14. Allevat Dominus omnes qui
curvantur, et erigit omnes elisos.
Ebrios; sustentat Dominus omnes,
qui cadunt: et qui ad casum
inclinantur: et erigit omnes
incurvatos: et a miseris incurvatos
et depresso.

Ps.
Psalmos CXLVI. juxta vulg. 145.
Cauda anima mea Dominum.

argum. ~~atq~~ Fiducia nequaquam
in hominibus, ~~quod~~ ~~vita~~ sed in
solo Deo bonorum omnium largitore
collocanda est.

Ps. Exhibet spiritus eius, et
et revertetur in terram suam,

in illa die peribunt omnes
 cogitationes eorum. ie fiducia
 in homine ponenda non est,
 exibat enim spiritus hominis
 e mortali corpore, ac homo
 in terram, unde defunctus
 est reversetur, qua ~~die~~ mortis die
 omnes ubique cogitationes et
 consilia, ex vana in hominem
 fiducia provenientes peribunt,
 et in nihilum cum mortui
 hominis cadavere abibunt.

Fig. Dominus erigit elifos.
 Elifos: Dominus erigit incurvatos.

וַיִּשְׁתַּחֲוֶינָהּ

Psalmos CXLVII. juxta
 vulgat. 146. et 147. Laudare
 Dominum, quoniam bonus est
 Psalmus CXLVII et Lauda Jerusalem.

argum. Iudæi ex Babylonia
 pervenire reversi, gratias
 deo grates resolvunt ob
 Jeropolymam restaurationem,
 et populi antea dispersi
 congregacionem, et propter
 providenciam, qua hominibus
 et fumentis escam largiter ministrat.
 Tunc in ea salmi parte,
 quæ a vulgata et LXX ~~vulgata~~ salmus
 147. dicitur, Iudæi gratias
 agunt deo, quod Jeropolymam
 fortiter de novo munierit, pacis
 tranquillitatem omnimodam dederit,
 eosque adire frumenti seu necessariis
 victum ad delicias usque

372
ingruerit. Denique Domini
potentiam et providentiam, quod
in nive, pruina, glacie, et
aura ~~caerulea~~ repida elucet,
laudibus prosequuntur.

¶.

¶. 6. Suscipiens mansuetos Dominus
Ebrus; Congregatis mansuetos
Dominus.

לְיָמֵינוּ

¶. 14. Qui posuit fines tuos pacem,
et adire frumenti satias te.
ie. Qui pacem tibi in cunctis
finibus tuis dedit, atque vitum
ad delicias usque dedit.

¶. 15. Qui emitit eloquium suum,
terra, velociter currit sermo
eius. Not. Deus in hoc versu
voluntatis suae deusum,
scilicet eloquium suum internum
metaphorice in terras mittere
dicitur, ut illud sine mora
currens ea exequatur, quod
sequenti bus indicantur verbis,
scilicet, ut nivem pruina
glaciem etc. producat.

¶. 16. nebulam sicut cinerem
spargit. Ebrus; pruina
sicut cinerem spargit.

כִּפְרָה

¶. 17. Mittit Chrysellum suum
sicut buccellas, ante faciem
frigoris eius quis sustinebit?
Ebrus; Mittit gelu glaciem suam
sicut buccellas i.e. grandinem
minutissimam demittit ante frigus

כִּפְרָה

frigus eius quis stabit a
desiderio in frigore
i.e. Anle frigus a Deo missu quis
non uret, quia indurecat?

f. 18. Emitte verbum suum
et liquefacies ea, flabit
spiritus eius, et fluens aqua
i.e. frigore omnia coarctante
emittet decretum suum
voluntatis legati iustar,
qui omnia liquefaciat, ventum
& calidum spirare subebit,
et aqua, quae prius glacie
erant obdurata, deus
fluens et refluent.

not. S. Hieronymus in
hoc versu tres personas
S. Trinitatis recenseri putat, Per
Patrem, scilicet Deum
Filium, per spiritum
ascendens spiritus S. intelligit.

¶

Psalmus CXLVIII.
Laudate Dominum de coelis.

¶

arguat. omnes creatura ad
Deum laudandum invitantur.

¶

f. i. Laudate eum Dominum de
coelis, laudate eum in
excelsis. i.e. Laudate Dominum
vos o spiritus Angelici de
coelis, laudate eum vos
Mella et Cuminaria in excelsis
sive in celo creata. Hic interpretandi

374
modus in sequenti versu se fronte
offert, ubi eadem, quod in hoc
versu dicta sunt, aliis solo
verbis apertioribus indicantur;
sic enim Malassa pergit: Laudate
Dominum omnes angeli eius,
Laudate eum omnes virtutes
eius. ~~omnes exercitus~~
virtutes autem ~~NIX~~ a pro
agmine stellarum crebris in
Scriptura sumuntur.

f. 4. Laudate eum coeli caelorum,
et aquae omnes, quae super caelos
sunt, laudent nomen Domini.
nota. Per coelum caelorum caelum
altissimum, per aquas super caelos,
nubes, aliave aquarum receptacula supra
a Iudaeis excogitata intellige.

f. 6. Statuit ea in aeternum et
in seculum seculi, proceptum
posuit, et non mutabitur.
i.e. Creaturas coelestes. Solem
Lunam et stellas a mutatione ~~et~~ corruptione ac
defectibilitate, pro procepto vel
decreto voluntatis suae immutabili per nulla secula
immunes esse ~~et~~ voluit.

nota. Aeternitas in Scripturis non
semper proprio sensu est accipienda,
maxime in locis prophetis,
quibus hyperbolicus loquendi
modus valde familiaris est.

Ps. 8. Ignis quado in glacies.
 i. not. Ebidus pro glacie ponit
 fumum III P. I spiritus
 procellarum, qui faciunt verbum
 Domini. i. e. venti procellosi,
 qui impetum suum iuxta Dei
 preceptum faciunt.

Ps. 14. Et exaltavit cornu populi
 sui. not. cornu metaphorice
 pro fortitudine ac prosperitate
 ponitur.

Psalmos CXLIX. Cantate
 Domino canticum novum.

argum. Psalmus hic a Iudaeis
 ex captivitate in patriam
 reversis in gratiarum actionem
 fuit decantatus. De pacis
 jucunditate et integra prosperitate
~~et de domo~~ sibi gratulantur, deinde
 reges et principes ipsis subiecos
 fore verticantur, quod verticium
 ex parte machabaeorum tempore,
 perfecto autem modo post
 adventum Iehri fuit adimpletum,
 dum reges et gentes legi
 evangelicae colla subdiderunt.

Si:

Ps. 1. Cantate Domino canticum
 novum, laus eius in ecclesia
 sanctorum. i. e. cantate Domino
 canticum elegans jucundum,
 laus eius in coetu sacerdotum
 et levitarum ~~et~~ Israelitarum,
 qui ob veteri Domini cultum
 verbo sancti dicuntur.

f. 3. - Caudens nomen eius in choro
Ebrus: in chorea. i.e. Caudens
nomen eius tripudians et
exultans.

f. 4. - - exaltabit mansuetos in
salutem. Ebrus: exornabit humiles
in salute seu salvando illos, non
solum ex miseris sublevarit, sed sed
gloria quoque exornabit.

f. 5. - - Coetabuntur in cubilibus
suis i.e. moenia a strepitu belli
et hostium in suis cubilibus quieti
Coetabuntur.

f. 6. Exaltationes Dei in gutture
eorum, et gladii accipites in
manibus eorum. i.e. Dum guttur
eorum Dei laudibus vocat,
mouetur, manus interea parat
et alacres sunt ^{ad} gladios ~~proprios~~
contra gentes ~~et~~ regesque stringant.

f. 7. ut faciant in eis iudicium
conscriptum. i.e. ut executioni
mandat iudicium a Deo
contra reges et rationes statutum.

not. gladius anceps, quo reges
et gentes in sublimiori sensu,
erant penetrandi, Evangelium
christi est, quod omnes in
gentes pervasit, crimina refecit,
nationum ferociam compressit,
idola regumque tumida colla
sancto servituti subiecit.

311177 376

377
F. 377 --- gloria hoc est omnibus
sanctis eius. i.e. omnes Israelitas
ex Babylonia reduces tranquillitatis pacis
coelestisque supra memorato participes
sua.

Psalmus C. Laudate
Dominum in sanctis eius.
argumto. Deus ~~in~~ musici instrumentis laudatur.

Conf. 1. Laudate Dominum in
sanctis eius. laudate eum in
firmamento virtutis eius.
Liberus. Laudate Dominum in
sanctuario eius. ps. 1.
Per sanctuarium Dei coelum
Dei propria sedes intelligenda est.
ps. 2. Per firmamentum virtutis
ipsum veli firmamentum
et arcus instar musicissimum
intelligas.

Finis
